

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

1947
45. ÅRGANG

REDIGERT AV
DR. AGR. AASULV LØDDESØL

LILLEHAMMER TRYKKERI 1947.

INNHOOLD

Sakfortegnelse.

	Side
Assistent i myrselskapet, Ny	152
Austerveg, I. Inntrykk fra en studiereise i Sverige sommeren 1946	99
Avlingsstorleiken på myrjord og fastmark under ymse vertilhøve	109
Brenntorv, Prisbestemmelser for	97
Brenntorvproduksjonen 1947	171
Brenntorvproduksjonen i Danmark, Sverige og Finnland i 1946	64
Finska Mosskulturföreningen, Ny leder av	122
Fond for myrundersøkelser, Nytt	44
Forøk med jordforbedringsmidler i Vesterålen, Nye	23
Forsøksresultater og erfaringer av 15-års dyrkingsarbeid i de Oplandske almenninger	22
Forsøksvirksomhet på myr i Nord-Norge, Utvidet	77
Gjødselstoffene skal heretter angis på en ny måte, Innholdet av verdstoff i	122
Jorddeleggelsen ved urasjonell torvdrift, Brenselsproblemet i kystbygdene og	49
Jordøydinga på Vestlandet	85, 126
Lømsland, Daniel, konsulent	25
Medlemmer, Nye i 1947	175
Medlemmer, til myrselskapets	28, 176
Myrene i kystherredene i Middhordland	153
Myrene i kystherredene i Nordhordland	1
Myrene i Stange herred	65
Myrers hemmeligheter, Våre	83
Mæresmyra, Inntrykk fra	137
Representantmøte og årsmøte i Det norske myrselskap	60
Sekretær i myrselskapet, Ny	28
Statsbidrag og forslag til budsjett for 1948, Søknad om	139
Statsgaranti for avsetning av maskintorv	63
Torvdrift i Frankrike under krigen	167
Torvspesialist hedres med krigsmedalje	170
Torvstrø og torvmuld, Nye priser på	26
Torvstrøproduksjonen 1946	26
Trøndelag Myrselskap, Årsmelding for 1946	80

3977

863

Vær og årsvekst ved Det norske myrselskaps forsøksstasjon på Mæresmyra for året 1946, Kort melding om	45
Årsmelding og regnskap for 1946, Det norske myrselskaps	29
Årsmøte i Det norske myrselskap 1947	28

Forfatterfortegnelse.

Braadlie, O., landbrukskjemiker	80
Hagerup, Hans, forsøksleder	45
Hovd, Aksel, forsøksassistent	109
Hovde, Oscar, konsulent	1, 153
Johnsen, Paul, konsulent	23, 77
Lindeman, Johs., professor dr.	122
Lund, Otto, forstkandidat	83
Løddesøl, Aasulv, direktør dr.	22, 29, 49, 171, 176
Lømsland, Daniel, konsulent	26, 99
Løvenskiold, Carl, godseier	137
Røyset, S., forsøksassistent	85, 126
Smith, J. Heggelund, sekretær	65, 99
Tomter, Anders, kaptein	167

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr 1

Februar 1947

45. årgang

Redigert av dr. agr. Aasuly Løddesøl.

MYRENE I KYSTHERREDENE I NORDHORDLAND.

Av konsulent Osc. Hovde.

Hordaland fylke er inndelt i 5 domsogn, nemlig: Sunnhordland, Midthordland, Nordhordland, Hardanger og Voss. Nordhordland som er det nordligste kystdistrikt av disse, består av 15 herreder, hvorav 9 kan betegnes som kystherreder. Det er disse 9 herreder det her omtalte inventeringsarbeid omfatter.

Området strekker seg fra 60° 25' til 60° 50' nordlig bredde og fra 5° 10' til 6° 5' vest for Oslo, eller med andre ord over en strekning på 50 km lengde og 35 km bredde. Over det halve av dette areal er imidlertid hav og fjorder, så arealet av land og ferskvann utgjør bare 725,09 km² og landarealet alene 591,11 km². Hele fylkets landareal er 15 192,60 km². Undersøkelsen omfatter således ca. 3,8 % av hele fylket.

Av det undersøkte areal er over det halve omflødd og hele 6 herreder ligger i sin helhet på øyer. Bare i Lindås og Alversund ligger den største del av arealet på fastland. De største øyer er Radøya, Holsenøya og Askøya. Videre kan nevnes Fosenøya og Feie i Austrheim og øyrekken Alvøy, Onen, Blomøy, Toftøy m. fl. i Øygarden.

Den nordlige del av distriktet har bra utbygget veinett, mens Hjelma og Herdla herreder er henvist omtrent utelukkende til båtforbindelser.

Fjellgrunnen består mest av grunnfjellgneis og granitt, gabbro og grønnstener samt andre yngre vulkanske bergarter.

De løse jordlag er vesentlig myrdannelser, men dessuten sand- og grusavleiringer og en del morene- og skredjord.

Den marine grense ligger i ca. 40—60 m høyde over havet.

Myrinventeringen i Nordhordlands kystdistrikter ble påbegynt sommeren 1943. Da undersøktes myrene i det vesentlige av 5 herreder, nemlig Austrheim, Lindås, Hordabø, Manger og Sæbø. Enkelte områder var imidlertid militært sperret, så undersøkelsen ble ikke komplett. Det var forutsetningen å fortsette arbeidet i 1944, men tyskerne nektet Norges Geografiske Oppmåling å utlevere karter, så arbeidet her måtte foreløpig innstilles. Etter kapitulasjonen ble inven-

teringen i Nordhordland supplert i de nevnte herreder og dessuten utvidet til å omfatte 4 herreder til, nemlig Alversund, Hjelma, Herdla og Mæland.

Markarbeidet, såvel i 1943 som i 1945, er utført av forfatteren, assistert av lokalkjente håndlangere. Arbeidet er utført etter samme plan som ved tidligere undersøkelser.*) Kartgrunnlaget har vært N. G. O.s originalkopier i mst. 1 : 50 000. Disse kopier er nyttet i terrenget og myrene er avsatt på kartene. Arealet er bestemt dels direkte i marken, dels på kartene ved hjelp av planimeter.

På grunnlag av disse arbeidskopier er utarbeidet 4 kartblad i mst. 1 : 50 000 over myrene i kystherredene i Nordhordland, omfattende følgende herreder:

Blad I, Austrheim, Hordabø og Hjelma.

Blad II, Lindås.

Blad III, Manger og Herdla.

Blad IV, Sæbø, Alversund og Mæland.

Myrene er beskrevet områdevis og nummerert fortløpende innen hvert herred. I alt er særskilt beskrevet 145 myrområder med tilsvarende nummer på kartet og i beskrivelsen (og oversiktstabellene). Hertil kommer en rekke småmyrer innen hvert herred.

Myrenes høyde over havet er oftest bare 10 til 30 m, unntagelsesvis 30 til 60 m, og bare noen ganske få og små myrer i Alversund, Herdla og Mæland går opp til 100 m høyde eller vel så det.

Myrdybden varierer sterkt, idet dybder på over 5 m er målt i samtlige herreder unntatt Alversund og Hjelma.

Undergrunnen består mest av grus, men ofte ligger myrene direkte på fjell. Sand og leir er notert i de fleste herreder, men bare i noen få tilfeller.

Myrarealet og dets fordeling m. v. mellom herredene framgår av tabell 1. Stort sett er distriktet myrfattigt med gjennomsnittlig bare 3,65 % myr av landarealet. Bare 3 herreder har over 5 % myr, og selv i Lindås, hvor det er mest myr, nemlig 7200 dekar, utgjør myrarealet bare 3,5 %. Det relativt myrrikeste herred er Hordabø med 10,86 % og 2,11 dekar pr. innbygger, og det myrfattigste er Alversund med 0,54 % og 0,12 dekar pr. innbygger. Minst myrareal har Hjelma med bare 140 dekar.

Myrarealets fordeling på forskjellige myrtyper er i tabell 2 angitt herredsvis og samlet såvel i dekar som i %. Det er grasmyrtypene, og av disse myrull-bjønnskjegmyrene, som dominerer i alt og i de fleste herreder. Men lyngmyren er nesten like utbredt, og disse to tilsammen utgjør 92 % av hele myrarealet. Furumyren representerer en betydelig andel i Herdla og Mæland.

*) Aasulv Løddesøl: Det norske myrselskaps myrinventeringer. Medd. fra D. N. M., 1941, s. 71—90.

Tabell 1. Land- og myrarealets fordeling m. v.

Herred	Land-areal i km. ²	Folkemengde		Myrareal		Antall dekar myr pr. innbygger
		I alt	Pr. km. ²	I alt dekar	I % av landarealet	
1	2	3	4	5	6	7
Austrheim	67,61	2945	43,56	5340	7,60	1,75
Lindås	203,41	4157	20,44	7195	3,50	1,73
Hordabø	40,25	2073	51,50	4370	10,86	2,11
Manger	34,91	1450	41,53	2390	6,84	1,65
Sæbø	20,97	1119	53,36	230	1,10	0,21
Alversund	41,11	1857	45,17	220	0,54	0,12
Hjelma	17,84	1017	57,00	140	0,78	0,14
Herdla	107,49	4728	43,98	830	0,77	0,18
Mæland	57,52	1768	30,73	880	1,53	0,50
Området	591,11	21114	35,71	21595	3,65	1,02

Tabell 2. Myrarealets fordeling på forskjellige myrtyper.

Herred	Myrtype og areal i dekar					Myrtype og areal i %				
	Mosemyr		Grasmyr	Lyngmyr	Furu- myr	Mosemyr		Gras- myr	Lyng- myr	Furu- myr
	Lyng- rik	Gras- rik				Lyng- rik	Gras- rik			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Austrheim			1595	3745				30	70	
Lindås	250	925	2900	3120		4	13	40	43	
Hordabø			3005	1365				69	31	
Manger		180	1750	460			8	73	19	
Sæbø			200	30				87	13	
Alversund			130	90				59	41	
Hjelma			60	80				43	57	
Herdla		10	195	375	260		1	23	45	32
Mæland			340	405	125			39	46	14
Området	250	1115	10175	9670	385	1,1	5,1	47,2	44,8	1,8

I tabell 3 er vist hvordan en mener myrarealet kan og bør nyttes i framtia. Det framgår herav at nesten $\frac{1}{3}$ er disponert for brenntorvproduksjon. Nesten $\frac{1}{2}$ er dyrkingsmyr, herunder kulturbeite. En forholdsvis liten del (ca. $\frac{1}{12}$) vil, vesentlig på grunn av sin topografi, sannsynlig måtte bli naturbeite også i framtia.

Tabell 3. *Myrarealets mulige framtidige utnyttelse.*

Herred	Myrareal i dekar					
	I alt	Brenntorv- myr	Beite (ev. skog)	Overveiende dyrkingsmyr		
				I alt	God og noenlunde god	Mindre god og dårlig
1	2	3	4	5	6	7
Austrheim	5340	1812	230	3298	2958	340
Lindås	7195	1667	275	5253	3105	2148
Hordabø	4370	2013	270	2087	865	1222
Manger	2390	530	100	1760	1360	400
Sæbø	230	75	25	130	70	60
Alversund	220	5	65	150	50	100
Hjelma	140	31	79	30	10	20
Herdla	830	184	396	250	0	250
Mæland	880	266	364	250	150	100
Sum for området	21595	6583	1804	13208	8568	4640

Tabell 4. *Sammendrag vedkommende brenntorvmyrene.*

Herred	Brenn- torvmyr, dekar	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)			
			I alt	Fordelt etter kvalitet		
				God (H 7)	Middels (H 6)	Dårlig (H 5)
1	2	3	4	5	6	7
Austrheim	1812	1,5	2.992.300	1.295.000	1.437.300	260.000
Lindås	1667	1,6	2.671.700	1.030.000	1.301.700	340.000
Hordabø	2013	1,7	3.505.500	1.145.000	1.545.500	815.000
Manger	530	1,7	915.000	310.000	505.000	100.000
Sæbø	75	1,9	137.500	50.000	77.500	10.000
Alversund	5	1,0	5.000	—	5.000	—
Hjelma	31	0,9	27.000	10.000	17.000	—
Herdla	184	1,3	232.000	80.000	132.000	20.000
Mæland	266	1,7	451.000	100.000	251.000	100.000
Området	6583	1,69	10.937.000	4.020.000	5.272.000	1.645.000

Av dyrkingsmyrene, som i tabell 3 er oppført i 2 kvalitetsgrupper etter dyrkingsverdet — D3 og bedre og dårligere enn D3 — hører over 60 % til den bedre gruppe. Men det er de noenlunde gode

dyrkingsmyrer (D 3) som dominerer. God dyrkingsmyr, dyrkingsverd D 2, forekommer sjelden. Derimot er ofte notert D 2—3. I den annen kvalitetsgruppe er det overveiende mindre god dyrkingsmyr, dyrkingsverd D 3—4. Dyrkingsmyrer av dårligere klasse enn D 4 forekommer omtrent ikke. Mange av brenntorvmyrene ville nok komme i denne klasse, men ved avtorvning vil disse bedres en del, forutsatt at avtorvningen foretas rasjonelt.

Også brenntorvmassen er beregnet områdevis på grunnlag av omfattende borer. Et sammendrag av massen, i alt og fordelt etter kvalitet, finnes i tabell 4.

Til støtte for bedømmelsen av myrene såvel til dyrking som til brenntorv er tatt ut en del prøver til analyse. Av overflatelaget er tatt 34 såkalte «dyrkingsprøver», og av de dypere liggende torvlag er tatt 16 brenntorvprøver.

Dyrkingsprøvene skriver seg fra myrer av samtlige typer som forekommer, nemlig 15 fra grasmyr, 12 fra lyngmyr, 4 fra grasrik mosemyr, 2 fra furumyr og 1 fra lyngrik mosemyr. Av prøvene var de fleste (20) vel formolda, 9 var noenlunde vel formolda og bare 5 var svakt formolda. Ved å sammenligne volumvektene ser en at disse varierer temmelig meget, nemlig fra 81 til 302 gram tørrstoff pr. liter. Derimot viser pH-verdien små variasjoner — mellom 3,59 og 4,86 —, altså sterkt sur reaksjon for samtlige prøver.

Askeinnholdet er også temmelig forskjellig og står som regel i relasjon til myrtypen, mens kvelstoff- og kalkinnholdet viser små utslag prosentisk, men tydelig i kg pr. dekar til 20 cm dyp, iallfall for kvelstoffets vedkommende. Ved gjennomsnittsberegning får en følgende middeltall:

Myrtyper	Volumvekt	Aske %	N %	Pr. da til 20 cm dyp:		
				CaO %	N kg	CaO kg
Grasmyr	164	7,5	2,04	0,25	653	68
Lyngmyr	159	4,2	1,88	0,17	610	54
Grasrik mosemyr	97	3,2	1,81	0,31	359	56
Furumyr	214	3,7	2,28	0,14	973	60
(Lyngrik mosemyr	110	2,4	1,58	0,19	347	42)

Brenntorvprøvene skriver seg fra torv av temmelig forskjellig kvalitet. Fortorvingsgraden — som er bestemt ved prøvetakingen — varierer mellom H 5 og H 8. Analysene viser at volumvekten stiger med fortorvingsgraden fra 318 til 1056 gram pr. dm³. Askeinnholdet er noe høyt for 4—5 prøvers vedkommende, men holder seg ellers under 5 %. Brennverdien i torv med 25 % vann varierer mellom yttergrensene 3223 og 3973 kalorier pr. kg.

I det følgende gis en herredsvise kort beskrivelse av de største og betydeligste myrområder.

1. *Myrene i Austrheim herred.*

Austrheim herred (kartblad I) har et landareal av 67,61 km². Det er det nordligste av fylkets kystherreder. I nord dannes grensen mot Sogn (Gulen herred) av Fensfjorden. Til lands grenser herredet mot Lindås i øst på fastlandet og for en mindre del på Radøya. Ellers begrenses herredet av hav, sund og fjorder. Den største del av herredet utgjør Fosenøya (26,85 km²). Dessuten kan nevnes Feie, Bakøya, Njøta og et stort antall mindre øyer og holmer. En del ligger også på fastlandet, og litt på Radøya.

Herredets myrareal utgjør 5340 dekar eller 7,5 % av landarealet. Av myrarealet er 30 % grasmyr og 70 % lyngmyr. Alle myrer er lavtliggende (5—40 m o. h.) og har ofte stor dybde.

Herredets myrer er sammenfattet i 22 områder, hvorav 20 inneholder brenntorv. Dessuten finnes noen småmyrer som også inneholder litt brenntorv.

Dyrkingsmyrer.

Over 3/5 av herredets myrareal er karakterisert som dyrkbart, og det aller meste av dette er noenlunde god og til dels god dyrkingsmyr (tabell 3). På Fosenøya alene er ca. 2300 dekar dyrkbar myr foruten brenntorvmyrene. Myrene her er bra samlet og danner nesten sammenhengende arealer på øyas sørøstre del.

Mellom Hopland, Førland og Lille-Lindås (kartfig. nr. 1—9) ligger ca. 3100 dekar sammenhengende myr med noen berghauger her og der. Av hele myrarealet er omtrent 7/10 lyngmyr og resten grasmyr, vesentlig myrull-bjønnskjeggmyr med en del lyng. Myrenes høyde over havet er fra 10—40 m. De ligger i lange belter med retning nordvest—sørøst. Avløpsforholdene er til dels noe vanskelige, særlig for partiet mellom Hopland og Førland. De øvre lag av myra er som oftest noenlunde vel til vel formolda, men et parti øst for Hopland (kartfig. nr. 4) er svakt til noenlunde vel formolda. Dybden er temmelig ujevn og ofte over 5 m. Undergrunnen består for en stor del av fjell, men her er ofte et mer eller mindre mektig grus- eller sandlag over. Et grasmyrparti vest for Førland har tydelig gyttelag mellom torven og sandundergrunnen. På de myrpartier som ligger nærmest gårdene stikkes nå brenntorv, og ellers gir myrene et dårlig naturbeite. Av hele dette område er nesten 2/3 eller 2000 dekar dyrkbart før avtorving, og herav er bare 250 dekar (kartfig. nr. 4) karakterisert som mindre god og alt det øvrige er noenlunde god og god dyrkingsmyr.

Omkring Årås (kartfig. nr. 10—16) ligger det annet store myrparti på Fosenøya. Det er ca. 800 dekar stort, men heri er innbefattet en rekke småmyrer på begge sider av Åråsvågen, så det egentlige, noenlunde samlede myrparti utgjør ca. 600 dekar. Bare ca. 100 dekar herav er grasmyr (vesentlig myrull-bjønnskjeggmyr), og alt det øv-

KART
over
myrene i kystherredene i
NORDHORDLÅND
HORDALAND FYLKE

BLADI

Holmergrå
Utarbeidet på grunnlag av

NGO's karter

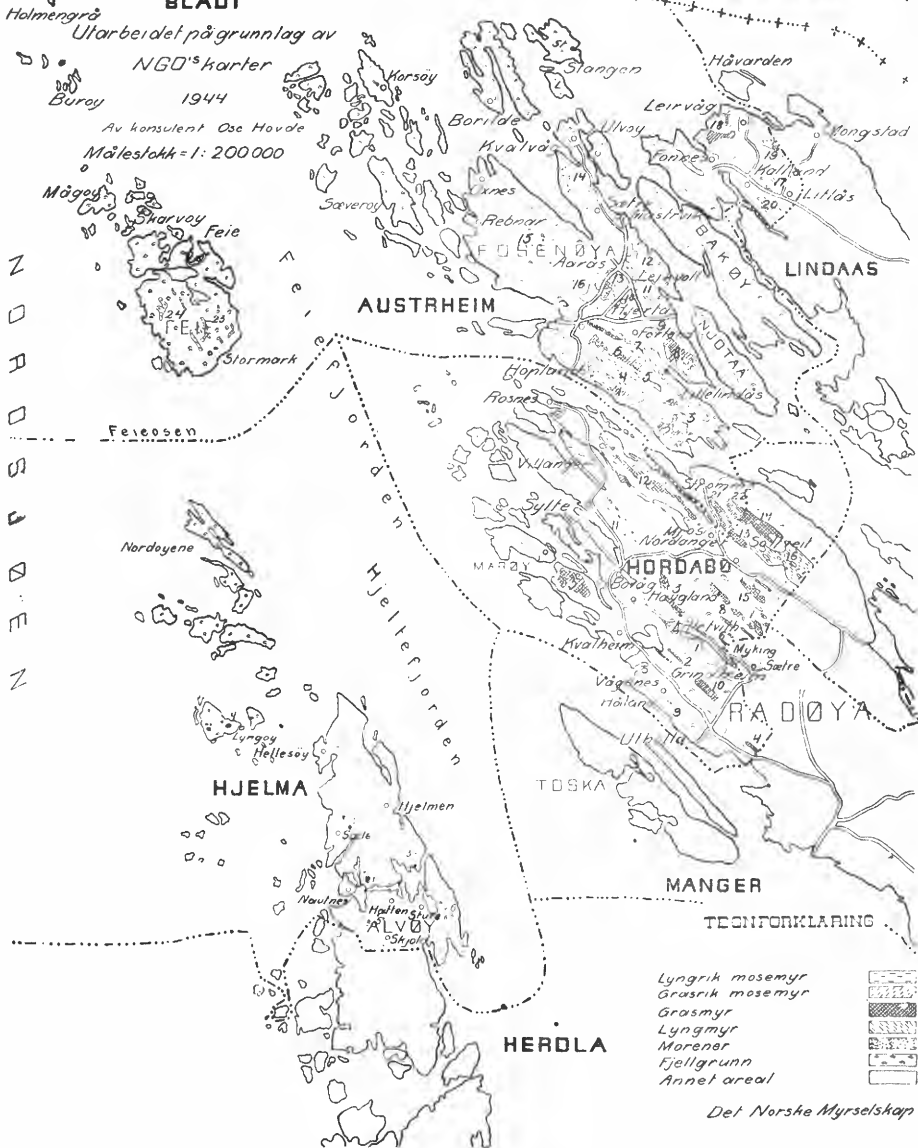
Burey 1944

Av konsulent Oac Houde

Målestokk = 1:200 000

N
O
R
D
H
O
R
D
L
Å
N
D

Fensfjorden

AUSTRHEIM

LINDAAS

HORDALAND

HJELMA

TOSKA

RADIØYA

MANGER

HERDLA

TEGNFORKLARING

- Lyngrik mosemyr
- Grasrik mosemyr
- Grasmyr
- Lyngmyr
- Morener
- Fjellgrunn
- Annet areal

Det Norske Myrselvskap

rige er lyngmyr. Terrenget har også her en del berghauger, men myroverflaten er bra jevn, i svak sørhelling, h. o. h. ca. 10—25 m. Formoldinga er oftest noenlunde vel til vel og dybden er gjennomsnittlig meget mindre enn på foregående felt. Her er 1—3, unntagelsesvis 4 m, det mest alminnelige. Også her kviler myrene ofte direkte på fjell, men oftest på grus og sand. Et myrparti vest for Aarås har delvis leirbotn. De vel 400 dekar dyrkbar myr innen området er karakterisert som noenlunde god til god dyrkingsmyr.

Vest for Leirvåg (kartfig. nr. 18) er et parti vesentlig grasmyr av sivmyrtypen hvor *Juncus squarosus* dominerer. Arealet er ca. 200 dekar. Myra er noe oppdelt av bergknauser, men har ellers jevn overflate og er noenlunde vel formolda. Dybden er 0,5 til 2 m, undergrunnen består av leirblanda grus og delvis av fjell. Her er litt brenntorv, men ellers er dette god dyrkingsmyr.

Sørøst for Kalland (kartfig. nr. 20) er i alt ca. 430 dekar lyngmyr i 20—30 m h. o. h. Myrene har ujevn overflate, idet store erosjonsfurer og en rekke berghauger går på kryss og tvers. Det øvre lag er noenlunde vel til vel formolda, og til tross for at brenntorven ligger høyt i profilet er dette et bra dyrkingsfelt. Dybden er 1—4 m, oftest 2—3 m til grus eller fjell.

Sørøst for Strømme (kartfig. nr. 21) er nesten 200 dekar grasmyr (vesentlig myrull-bjønnskjegmyr, men en del rome, starr og blåtopp forekommer) i 5—25 m h. o. h. Myra heller mot sør, har jevn overflate og er lett å grøfte. Den er noenlunde vel til vel formolda og dybden er oftest omkring 1 m. Undergrunnen består av sand og grus, mer sjelden av fjell. Her er utlagt 2 bureisingsbruk.

Brenntorvmyrer.

Austrheim er henvist til torv som brensel, da det her mangler skog. Brenntorvmyrene er derfor av stor verdi. Av herredets vel 1800 dekar brenntorvmyr med nesten 3 mill m^3 råtorv er det ikke mindre enn 10 områder med over 100.000 m^3 råtorv i hvert område.

Sørøst for Hopland (kartfig. nr. 1) ligger det største brenntorvområde i herredet, nemlig 285 dekar med 570.000 m^3 råtorv. Brenntorvlagetets mektighet er gjennomsnittlig ca. 2 m, men torven er av noe vekslende kvalitet.

Nord- og østover fra dette felt er flere brenntorvområder (kartfig. nr. 5, 6, 7 og 8) med fra 260.000 til 287.500 m^3 råtorv. Kvaliteten er her stort sett god.

Sørøst for Kalland (kartfig. nr. 20) er et annet stort brenntorvområde med over 200.000 m^3 god brenntorv.

Skaråsmyra (kartfig. nr. 22) ligger dels i Austrheim og dels i Hordabø. Den del som ligger i Austrheim er 180 dekar, hvorav 140 dekar er brenntorvmyr med 210.000 m^3 råtorv. Torven i Skaråsmyra er meget god, men ligger ofte direkte på fjell. Her er derfor regnet med bare 1,5 m effektivt torvlag, til tross for at dybden er 2—4 m.

Hjelma kommune eier torvén i den del av myra som ligger i Austrheim med kontrakt på 99 år.

På Feie finnes hele 200 dekar, vesentlig lyngmyr, omtrent sammenhengende, men med bergskjær hist og her. Over det halve av arealet inneholder brenntorv, nemlig i alt 110.000 m³ råtorv.

2. Myrene i Lindås herred.

Lindås herred (kartblad II) har et landareal av 203,41 km², og er således atskillig større enn Austrheim, Hordabø, Manger og Sæbø tilsammen. Den største del av herredet ligger på fastlandet mellom Fensfjorden og Lygrafjorden. En mindre del ligger på Radøya og dessuten hører Lygra og flere mindre øyer og holmer, dels i Lygrafjorden og dels i Fensfjorden, til Lindås. Til lands grenser herredet foruten mot Austrheim og herredene på Radøya (Hordabø, Manger og Sæbø), mot Alversund, Hamre, Hosanger og Masfjorden.

Herredets myrareal utgjør 7195 dekar, eller 3,5 % av landarealet. Av myrarealet er 4 % lyngrik mosemyr, 13 % grasrik mosemyr, 40 % grasmyr og 43 % lyngmyr. Storparten av myrarealet ligger i 10—30 m h. o. h. og ubetydelig i over 50 m høyde.

Herredets myrer er beskrevet under i alt 45 områder. Herav inneholder 37 områder brenntorv. Dessuten finnes en rekke småmyrer som til dels inneholder brenntorv. Av større myrfelter har Lindås en rekke som kan bli gjenstand for mer rasjonell utnyttelse enn nå er tilfelle. Myrene er jevnt fordelt over hele herredet.

Dyrkingsmyrer.

Av herredets 5528 dekar myr som ikke inneholder brenntorv eller ikke bør avtorves, er det bare 275 dekar som det ikke kan anbefales å dyrke. Her er således 5253 dekar dyrkbar myr i Lindås. Herav er 3105 dekar karakterisert som god eller noenlunde god og 2148 dekar som mindre god eller dårlig dyrkingsmyr.

Mellom Mongstad og Knarrvik (kartfig. nr. 5) er praktisk talt sammenhengende myr. På midtpartiet er myra flat og hel uten berg, mens endene er mere kupert og har mange bergknauser. Det meste av partiet er grasmyr (myrull-bjønnskjeggyr) med en del røsl yng. En mindre del på midtpartiet er nærmest lyngrik mosemyr. Dessuten er enkelte partier nordligst og sørligst ren lyngmyr. Lyngmyren, og særlig den lyngrike mosemyr, er stortuet, mens grasmyren er jevn eller småtuet i overflaten. Alle typer er noenlunde vel formolda. Dybden er ganske jevn og ca. 2—3 m på det flate parti lengst nordvest, men ellers mere ujevn og grunnere. Undergrunnen består av grus og til dels fjell. Det flate parti krever lang kanal og har lite fall, men ellers er hellingen god. Hele myrstrekningen er på ca. 540 dekar, så her skulle være plass for 4—5 nye bruk, men da må det opparbeides vei mellom Knarrvik og Mongstad.

Sør for Holmås (kartfig. nr. 6) ligger et ganske stort parti (ca. 350 dekar) god dyrkingsmyr i 30—35 m h. o. h. Det layeste av dette parti — langs vestkanten — er ren grasmyr med en bekk midt etter, for øvrig er her vesentlig lyngmyr. Grasmyren er jevn og flat, mens lyngmyren er tuet og heller svakt mot vest. All myr her er noenlunde vel til vel formolda. Dybden er noe ujevn, idet berget stikker opp iblant i lyngmyren, men her er oftest 1—2 m til grus. Grasmyren har jevnt over 1—2 m dybde til sand og selve myrlaget er ofte sandblandet.

Mellom Lindås og Haukås (kartfig. nr. 7) er et omtrent like stort parti vesentlig grasmyr av forskjellige typer. Bare nærmest Haukås er litt lyngmyr. Partiet er praktisk talt flatt og er derfor noe vanskelig å tørrlegge. Det er for øvrig allerede opparbeidet en kanal, idet Ny Jord har anlagt 2 bruk her. Det ene av disse er omtrent oppdyrket, mens det andre nettopp er påbegynt. Myra er noenlunde vel til vel formolda og opptil 4 m dyp, men oftest 2—3 m til grusundergrunn eller fjell.

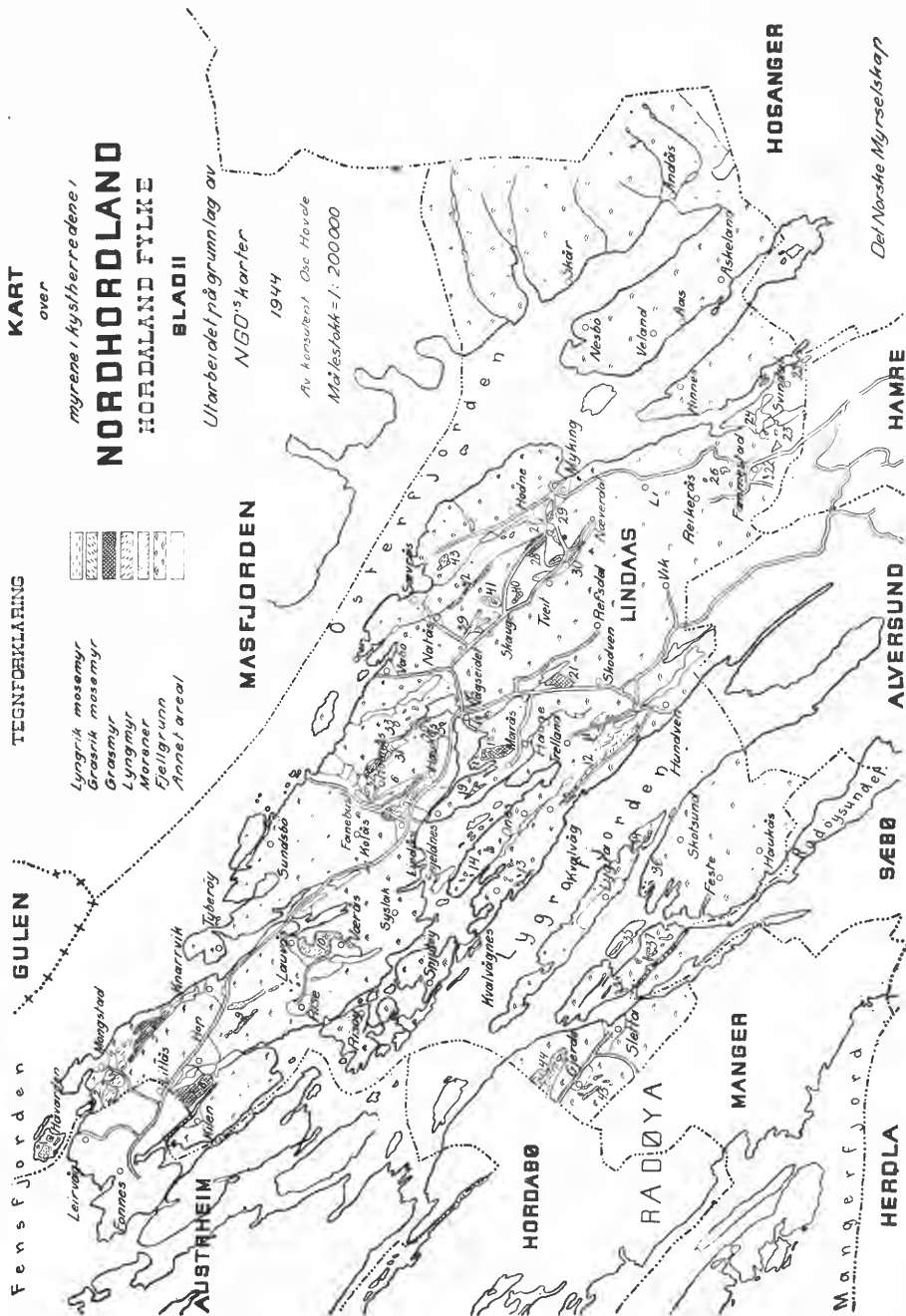
Sør for Litlås (kartfig. nr. 8) er litt kupert terreng, men hovedsakelig myr. Det meste er grasmyr (myrull-bjønnskjeggmyr), men små partier er lyngmyr. Myroverflaten er bra jevn — bare ganske små tuer — og myra er noenlunde vel til vel formolda. Dybden varierer noe, men mest vanlig er dybder på 1—3 m, til dels noe mer. Undergrunnen er grus eller fjell. Dreneringsforholdene er noenlunde bra og myra er godt skikket til dyrking. Arealet er i alt ca. 400 dekar.

Mellom Neverdal og Tveit (kartfig. nr. 30) er et stort myrområde på vel 400 dekar, hvorav det meste er bra dyrkingsmyr, idet en betydelig del (ca. $\frac{1}{2}$) er ren grasmyr og det øvrige er lyngmyr. Landskapet er noe kupert og danner et bredt dalføre med elv etter midten. Myra er noe småtuert med svak helling mot elven. Den er noenlunde vel til vel formolda i øvre lag. Dybden er ujevn, nemlig fra 0,2 til 3—4 m, mest alminnelig 1—3 m til leir, grus eller fjell. Dreneringsforholdene er bra, men elva må reguleres. Her er noe værhardå.

Sørøst for Natås (kartfig. nr. 42) ligger en lang grasmyr av myrull-bjønnskjeggtypen med lyngmyrpartier, langs sørvestsiden av en elv. Myra er flat med noe småtuert overflate. Den er noenlunde vel til vel formolda og opptil over 5 m dyp. Undergrunnen består av grus, sand eller fjell. Dette er noenlunde god dyrkingsmyr med gode dreneringsforhold. Areal ca. 340 dekar. Herav er ca. 100 dekar brenn-
torvmyr.

Soltveitmyrene (kartfig. nr. 44) ligger øst for Soltveit. Her er omtrent sammenhengende myrer med et samlet areal av ca. 500 dekar. Det meste er lyngmyr, men spredte små grasmyrflekker utgjør omtrent $\frac{1}{4}$ av arealet. Begge myrtyper er noenlunde vel til vel formolda og dybden er oftest 1—3 m til grus, sand eller fjell. Dreneringsforholdene er gode, og myrene er bra skikket for dyrking.

Sørøst for Holmås (kartfig. nr. 20 og 31) er et bredt dalføre helt

fra Våge til Holmås. Landskapet er jevnt og myra er hel og uten nevneverdige bergpartier. Langs østkant av myra går en elv fra et lite vann lengst nord til Vågevatnet i sør. Myra heller svakt ned mot elva. For å kunne nytte den nordre del av myra må elva reguleres og senkes, hvilket krever ca. 1 km kanal. Men det meste av arealet kan nyttes uten elveregulering. Av myrarealet, som utgjør nesten 300 dekar, er det meste grasmyr av myralltypen. Noen flekker midt på myra og lengst nord er grasrik mosemyr og lyngmyr. Lyngmyren har meget ujevn overflate og grasmyren er småtuet. All myr er noenlunde vel til vel formolda og en del inneholder bra brenntorv i dypere lag. Dybden er imidlertid oftest for liten til avtorving, da her er fjellundergrunn og bare fra 1 til 3 m dypt. Nordligst finnes dog dybder på opptil vel 5 m.

Sør for Lauvås (kartfig. nr. 10) er temmelig jevnt terreng med omtrent sammenhengende myr. Det meste er lyngmyr — ca. 1/20 er grasmyr — med en del lyngmark og lave bergpartier. Overflaten er ujevn med erosjonsfurer og store tuer. Myra er noenlunde vel til vel formolda og har liten dybde, nemlig 0,2 til 2 m. Megjet av arealet er grunnere enn 0,5 m og er således vanskelig å grøfte da undergrunnen hovedsakelig består av fjell. Areal ca. 400 dekar.

I Lindås er, foruten disse større områder, flere mindre felter som også kan og bør dyrkes. Særlig kan nevnes kartfigurene nr. 2, 3, 18, 21, 28 og 40. Mindre bra er kartfigurene 1, 4, 9, 11, 23, 24 og 39.

Brenntorvmyrer.

Lindås er et forholdsvis skogrikt kystherred, men brenntorv er likevel det viktigste brensel, da skogen er ujevnt fordelt. Brenntorvmyrer finnes derimot i nesten alle deler av herredet. Det samlede areal brenntorvmyr utgjør vel 1660 dekar med ca. 2,7 mill. m³ råtorv. Dette er fordelt på en rekke myrer eller myrområder — i alt 37 — hvorav 8 inneholder mer enn 100.000 m³ råtorv.

Mellom Mongstad og Knarrvik (kartfig. nr. 5) er det største sammenhengende brenntorvområde i hele herredet, nemlig vel 200 dekar med over 400.000 m³ råtorv. Særlig den nordlige del av myrområdet er rikt på brenntorv, idet dybden her er jevn og ca. 2—3 m (se under dyrkingsmyrer).

Mellom Hunvin og Kvalvåg (kartfig. nr. 12) er sammenhengende myr langs østia av veien. Myra er flat, men har bra avløpsforhold. Den er noe tuet, men overflaten er ellers jevn og hel. Her er store masser brenntorv, idet myra ofte er over 5 m dyp, men det øvre lag er av dårlig kvalitet og som regel med ca. 1 m lite omdannet mose på toppen.

Foruten disse skal fremheves et parti nord for Hauge (kartfig. nr. 18), et parti vest for Skodven (kartfig. nr. 21) og myrene rundt Oksvatnet (kartfig. nr. 23 og 24).

Store brenntorvmasser er det også i myrene sørøst for Natås (kartfig. nr. 42) og i Lindåsmyra (kartfig. nr. 44).

3. Myrene i Hordabø herred.

Hordabø herred (kartblad I) har et landareal av 40,25 km². Det omfatter nordvestre delen av Radøya foruten en rekke mindre øyer og holmer, særlig på vestsiden, hvorav Marøya er den største. Herredet grenser til lands mot Austrheim, Lindås og Manger.

Myrarealet er ca. 4370 dekar og utgjør således vel 1/10 av landarealet. Av myrarealet er 69 % grasmyr og 31 % lyngmyr. Myrene har liten høyde over havet (5—40 m) og dybden er oftest 2—4 m, men også over 5 m. De er beskrevet i 16 områder. Av disse inneholder 13 brenntorv. Videre finnes spredte småmyrer med litt brenntorv.

Myrene i Hordabø er temmelig oppdelt av bergpartier. De beskrevne områder omfatter derfor oftest et stort antall myrer.

Dyrkingsmyrer.

Av herredets myrareal er omtrent ½ dyrkbart og herav er 2/5 god eller noenlunde god dyrkingsmyr, mens 3/5 er mindre god til dårlig dyrkingsmyr. Men myrene er meget oppdelt og passer derfor best til kulturbeiter eller som tilskotsjord til mindre bruk. For utnyttelse såvel til det ene som det andre formål er veier fram til og over myrene en betingelse.

Soltveitmyrene (kartfig. nr. 16) ligger øst for Soltveit og strekker seg over et nesten 3 km langt og opptil 1 km bredt område. Av det nesten 1200 dekar store myrområde ligger 660 dekar i Hordabø og resten i Lindås. Det meste av arealet er lyngmyr, bare små flekker som utgjør ca. ¼ av det hele er grasmyr, vesentlig myrull-bjønnskjeggmyr. Begge typer er noenlunde vel til vel formolda og dybden er oftest 1—3 m til grus, sand eller fjell. Dreneringsforholdene er gode, og myrene må karakteriseres som noenlunde god til god dyrkingsmyr. Vel 100 dekar av arealet inneholder brenntorv.

Øst for Midthelle (kartfig. nr. 4), like ved herredsgrensen mot Manger, er en ca. 100 dekar stor, flat ren grasmyr med jevn overflate. Den er noenlunde vel til vel formolda og 3—4 m dyp til sand og leir. Dette er god dyrkingsmyr, men en gammel demmingsrett stenger for utnyttelsen.

Av andre noenlunde gode dyrkingsmyrer kan nevnes et parti øst for Mjøs (kartfig. nr. 13) og en hel del av myrene mellom Villanger og Mjøs (kartfig. nr. 12).

Partiet mellom Grindheim, Myking og Lilletveit (kartfig. nr. 1) er omtrent sammenhengende myr med enkelte lave bergpartier. Den overveiende del er lyngmyr og grasmyr av myrull-bjønnskjeggtypen. Myra har liten helling, men bra avløp til flere kanter. Det øvre lag er svakt formolda, men torven antar brenntorvkarakter allerede i ½ m dybde, og i 1—3 m dybde er brukbar, men ikke særlig god brenntorv. Dybden er mest alminnelig 2—4 m, men ofte forekommer dybder over 5 m. Undergrunnen består av leirblandet sand på de dypeste steder, men ellers ligger torven direkte på fjellet. Arealet er ca. 540 dekar, hvorav 360 dekar er brenntorvmyr.

Mellom Myking, Lilletveit og Nordanger (kartfig. nr. 7, 8 og 15) er kupert landskap med bergknauser på 8—10 m høyde og lave åser som deler opp myrene i mange småpartier. De største sammenhengende myrflater er ca. 70—80 dekar. I samlet areal utgjør myrene her vel 800 dekar. Herav er nesten $\frac{3}{4}$ grasmyr (myrull-bjønnskjeggmyr) og vel $\frac{1}{4}$ lyngmyr. Begge myrtyper er noenlunde vel formolda og dybden er meget ujevn. Den østre del er forholdsvis grunn (0,5—2 m), men ellers er dybden på 2—4 m mest vanlig og ofte måltet over 5 m. Undergrunnen består av grus og sand, ofte med fjell like under. Myrområdet er best skikket til kulturarbeider, noe som de fleste bruk mangler. Ellers kunne nok her opprettes noen nye bruk.

Mellom Villanger og Mjøs (kartfig. nr. 12) er så godt som sammenhengende myr i et stort parti på over 3 km lengde og med mange småmyrer på begge sider av dette. Myrene har bra jevn overflate, men liten helling, så det krever en lang kanal med utløp til Villanger. Det meste av arealet er noenlunde vel formolda grasmyr av myrull-bjønnskjeggtypen med en del lyng og enkelte små flekker er ren lyngmyr. Dybden er mest alminnelig 3—4 m til grus eller fjell. Myrene inneholder store masser brenntorv, men er også bra dyrkingsmyr. Areal ca. 800 dekar.

Betydelige dyrkbare myrarealer finnes også på Kvalheimsneset (kartfig. nr. 5), øst for Sylte (kartfig. nr. 11) og på Skaråsmyra (kartfig. nr. 14).

Brenntorvmyrer.

I Hordabø finnes det ikke naturskog — her er bare noen små plantinger. Myrene er derfor den eneste brenselkilde i herredet. Men brenntorvmyrer er herredet bra forsynt med. Over 2000 dekar av myrene inneholder brenntorv, og massen beløper seg til ca. 3,5 mill. m³ råtorv. Kvaliteten er dog ofte bare middels.

De største brenntorvmyrer finnes mellom Villanger og Mjøs (kartfig. nr. 12). Her er nesten 600 dekar med over 1 mill. m³ råtorv. Også i »Havet» (kartfig. nr. 1) og Skaråsmyra (kartfig. nr. 14) er store brenntorvmasser. I sistnevnte myr er torven av meget god kvalitet.

4. Myrene i Manger herred.

Manger herred (kartblad III) har et landareal av 34,91 km² og omfatter midtpartiet av Radøya samt Toska og Floene foruten noen mindre øyer og holmer. Herredet har landegrenser mot Hordabø i nordvest, Lindås i nordøst og Sæbø i sørøst. Herredets myrareal er 2390 dekar eller 6,84 % av landarealet. Av myrarealet er 73 % grasmyr, 19 % er lyngmyr og 8 % lyngrik mosemyr. Også i Manger ligger alle myrer lavt (5—40 m o. h.), dybden er ujevn og undergrunnen består mest av grus og sand. Beskrivelsen av myrene omfatter 7 områder, hvorav 6 inneholder brenntorv.

KART
over
myrene i kystherredene i
NORDHORDLAND

HORDALAND FYLKE

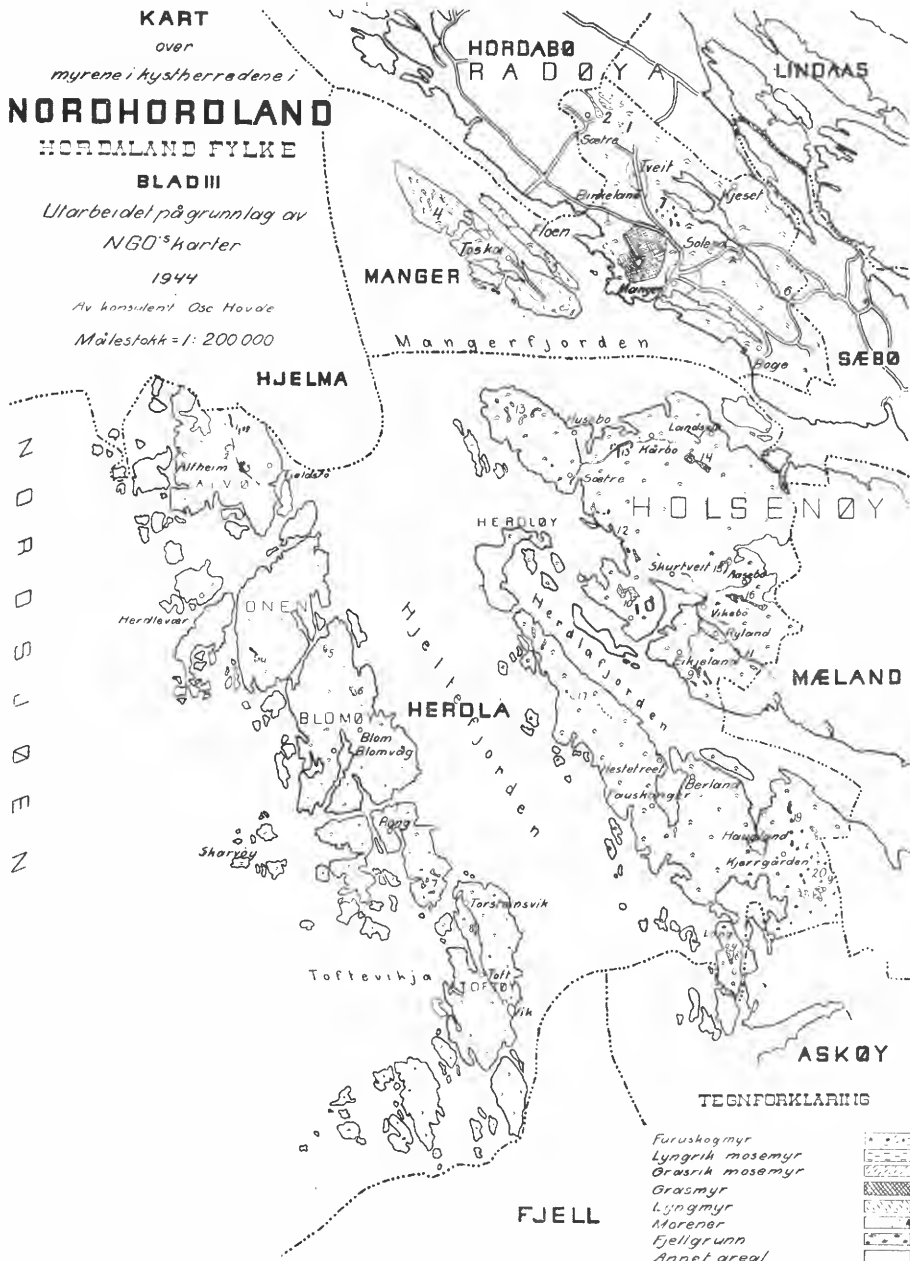
BLAD III

Utarbeidet på grunnlag av
NGO's kart

1944

Av konsulent Osc Haude

Målestokk = 1: 200 000

TEGNFORKLARING

- Furuskogmyr
- Lyngrik mosemyr
- Orasrik mosemyr
- Gråsmyr
- Lyngmyr
- Morener
- Fjellgrunn
- Annet areal

Det Norske Myrselskap

Dyrkingsmyrer.

Av myrene i Manger er omtrent $\frac{3}{4}$ dyrkbare og storparten er god eller noenlunde god dyrkingsmyr (tabell 3).

Mellom Manger og Birkelandsvågen (kartfig. nr. 5) er et stort område nesten sammenhengende myr med en del avrundede berghauger. H. o. h. er 5—30 m. Det meste av myrene er grasmyrer av myrullbjønnskjeggtypen, men enkelte mindre partier er nærmest lyngmyr. Myrene har bra jevn overflate og er noenlunde vel til vel formolda. Dybden er mest alminnelig fra 0,5 til 2 m, unntakelsesvis 3 m. Her er brenntorv hvor dybden er stor nok til avtorving, og torven er av bra kvalitet, men har mange tæger og lauvtrærøtter. Undergrunnen består av sand og grus, bare de grunneste partier ligger til dels direkte på fjell. Myrene er lette å grøfte og har gode dyrkingsmuligheter. Arealet er ca. 1500 dekar.

Av mindre myrpartier — tjenlige til beite — kan nevnes et felt nordøst for Sætre (kartfig. nr. 2) og noen spredte småmyrer sørøst for Tveit (kartfig. nr. 7).

Toska er 4,80 km² stor og har vel 300 dekar myr (kartfig. nr. 4). Mesteparten er grasrik mosemyr og ligger på nordenden av øya. Den er svakt til noenlunde vel formolda og oftest 2—4 m dyp til fjell. På sørenden av øya er et mindre parti lyngmyr med 0,5 til 2 m dybde.

Floene eies av Bergen kommune. Den dyrka jord ligger på nordenden av øya og består for det meste av dyrka myr. Den øvrige del av øya består av beplantet lyngmark og mellom fjellknauser noen lange, smale lyngmyrer og litt grasrik mosemyr lengst sør, areal i alt ca. 30 dekar (kartfig. nr. 3). Lyngmyren er opptil 2 m dyp med noe formolda torv, den andre opptil 3 m med dårlig brenntorv. Undergrunnen består av grus og sand.

Brenntorvmyrer.

Av herredets myrareal er vel 500 dekar eller ca. $\frac{1}{4}$ brenntorvmyr med vel 0,9 mill. m³ råtorv. Det meste av torven finnes i 3 store felter.

Nord for Sætre (kartfig. nr. 2) er sterkt kupert landskap med myrpartier mellom bergknausene. Hele myrarealet er ca. 300 dekar og herav har $\frac{1}{2}$ et 2 m brenntorvlag.

På Toska er også et 2 m lag brenntorv på et areal av ca. 160 dekar. Her er torven av noe dårlig kvalitet i øvre lag.

Mellom Manger og Birkelandsvågen (kartfig. nr. 5) er som nevnt foran brenntorv nesten overalt i myrene, og på ca. 150 dekar kan regnes med et 1,5 m lag til avtorving.

5. Myrene i Sæbø herred.

Sæbø herred (kartblad IV) har et landareal av bare 20,97 km² og er det nest minste av kystherredene i Nordhordland. Herredet grenser mot Manger, Lindås, Alversund og Mæland. Største delen av herredet ligger på Radøya, mindre deler på fastlandet og Holsenøya.

Sæbø er et myrfattig herred, idet her finnes bare ca. 230 dekar myr, tilsvarende vel 1 % av landarealet, og bare 0,21 dekar pr. innbygger. Myrarealet fordeler seg med 87 % på grasmyr og 13 % på lyngmyr. Det vesentligste av myrene finnes innen 3 områder. Men spredte småmyrer finnes over hele herredet.

Dyrkingsmyrer.

Mellom Sæbø og Solheim (kartfig nr. 1) er et helt flatt parti ren grasmyr med jevn overflate (slått) og litt bjørkeskog. Myra er noenlunde vel til vel formolda og opptil 4—5 m dyp til sand. Her er brukbar brenntorv, men den bør ikke tas, da myra har dårlig avløp. Arealet er ca. 20 dekar.

Mellom Dale og Hole (kartfig. nr. 2) er et parti ren grasmyr på ca. 50 dekar. Myra er flat og vanskelig å drenere. Den har jevn overflate og brukes til dels til slått. Myra er noenlunde vel til vel formolda og 3—4 m dyp til sand og leir. I dypere lag er torven sterkt omdannet, men oftest formolda så den er uskikket til stikktorv. Det bør heller ikke tas torv her, da en derved ville gjøre myra uskikket til dyrking.

Brenntorvmyrer.

Stormyra med flere (kartfig nr. 3) på Askelandsneset er grasmyrer av myrull-bjønnskjeggtypen med jevn overflate og fast torv. Myrene er temmelig flate, men har bra avløp og kan grøftes. De er noenlunde vel formolda i øvre lag og inneholder god brenntorv i 1 spadestikks dybde. Dybden er 2—3 opptil 4 m og undergrunnen består av fjell, til dels med noe grus over. Stormyra er 50 dekar og de andre tilsammen ca. 60 dekar. Brenntorvarealet utgjør ca. 50 dekar med et 2 m mektig torvlag.

En rekke småmyrer spredt over hele herredet inneholder også en del brenntorv, men stort sett er Sæbø blant de dårlig stilte herreder når det gjelder eget brensel. Den samlede brenntorvmasse utgjør bare ca. 137.000 m³ råtorv.

6. Myrene i Alversund herred.

Alversund herred (kartblad IV) har et landareal av 41,11 km² og grenser til Sæbø, Lindås og Hamre. Av herredet ligger største delen på fastlandet øst for Radøysundet. Den del av herredet som ligger på Radøya er 3,30 km².

Alversund er også et sers myrfattig herred med bare 220 dekar myr. Det utgjør 0,54 % av herredets landareal og representerer bare 0,12 dekar myr pr. innbygger. Myrarealet fordeler seg med 59 % på grasmyr og 41 % på lyngmyr. Her er så å si bare småmyrer, idet de største sammenhengende myrpartier er bare ca. 30 dekar. Av brenntorvmyr har herredet helt ubetydelig. Det er regnet med i alt ca. 5

dekar med 1 m torvlag som kan nyttes. Men også her er torven av sekunda kvalitet med dårlig sammenhold. De myrer som finnes er således dyrkingsmyrer og vil antakelig bli dyrket i nær framtid.

Dyrkingsmyrer.

Mellom Isdalstø og Alversund (kartfig. nr. 1) ligger et par myrfelter i 60—80 m h. o. h. Myrene ligger på begge sider av veien, og typen er lyngmyr og grasmyr av myrull-bjønnskjegg-typen. Torvlaget er noenlunde vel til vel formolda og dybden er noe ujevn — opp til 2,5 m — til grus eller fjell. Det kan uttas litt brenntorv på øversiden av veien, mens ellers er myrene godt skikket for dyrking. Det må en del fjellsprenkning til for å få tilstrekkelig avløp for grøftene.

Sør for Espeland (kartfig. nr. 2) og like øst for veien er en større flate i ca. 100 m h. o. h., hvor ca. 30 dekar av myra ligger i Alversund. Her er dessuten like meget dyrkbar fastmarksjord. Myra er flat grasmyr av myrull-bjønnskjegg-typen med til dels friskt kvitmoselag øverst. Den er svakt eller noenlunde vel formolda og bare opptil 1 m dyp til sand. Dette er noenlunde god dyrkingsmyr.

Sør for Elsås (kartfig. nr. 4) er et temmelig stort parti flatland i ca. 90 m h. o. h. Det meste av dette er avtorva myr, nå lyngmark, og bare ca. 70 dekar har dybde nok til å kunne karakteriseres som myr. Av dette areal er ca. 40 dekar grasmyr (starrmyr) og resten lyngmyr. Myrdybden er opptil vel 1 m til sand eller grus. Grasmyren er for det meste oversvømmet av vann og det er nødvendig å senke vannstanden for å kunne utnytte den rasjonelt. Lyngmyren inneholder litt brukbar brenntorv.

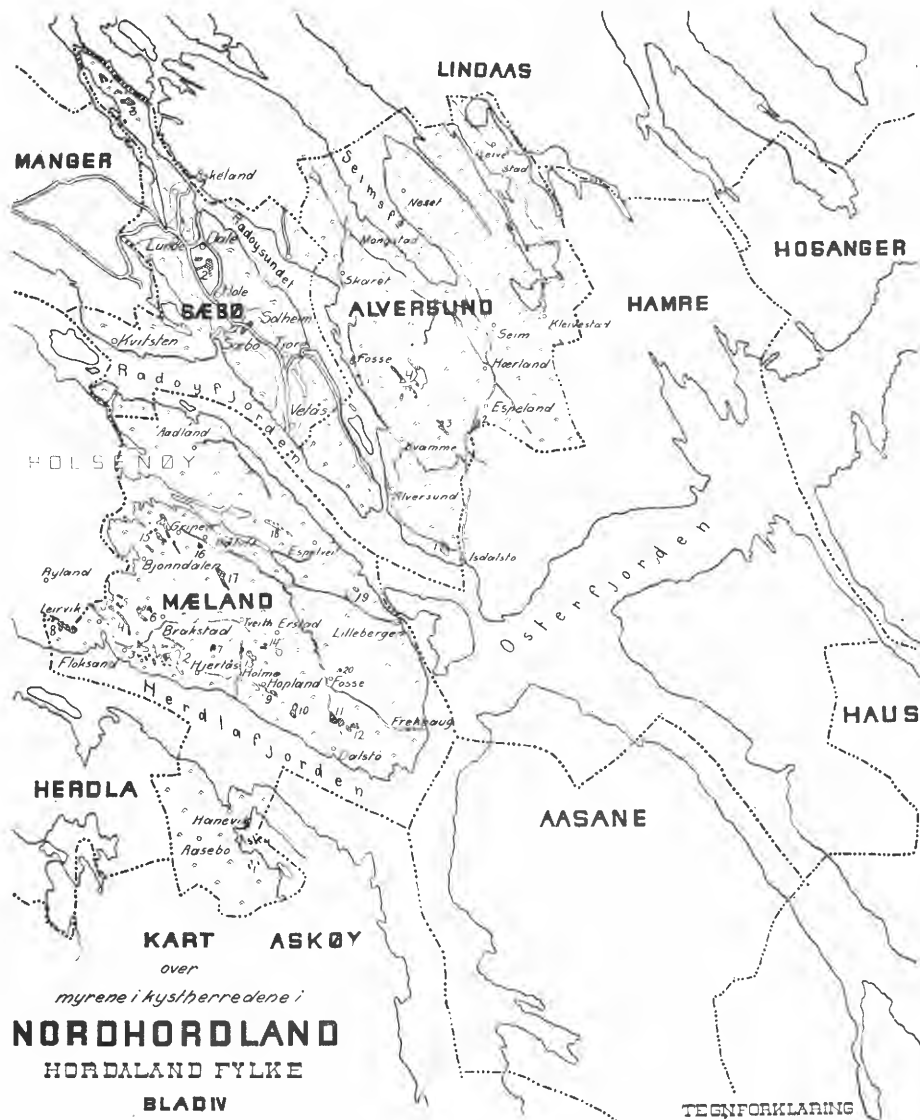
Småmyrer er fordelt over hele herredet med arealer på fra 10 dekar ned til mindre enn 1 dekar.

7. Myrene i Hjelma herred.

Hjelma herred (kartblad I) har et landareal av 17,84 km² og er det minste av kystherredene i Nordhordland. Herredet består av en rekke øyer og holmer og grenser til lands bare mot Herdla.

Myrarealet utgjør nå bare ca. 140 dekar eller 0,78 % av landarealet. Pr. innbygger blir det 0,14 dekar myr. Myrarealet er fordelt med 43 % på grasmyr og 57 % på lyngmyr. I Hjelma er omtrent bare småmyrer som for det meste allerede er avtorvet, mange endog så sterkt at de ikke lenger kan betegnes som myr. Noen dyrkingsfelt av nevneverdig betydning på myr finnes således ikke i Hjelma, men her er mange småpartier på noen få dekar som med fordel vil kunne dyrkes til beite, hvis ikke den hensynsløse avtorving fortsetter til de få myrflekker som enda er igjen også er oppbrent. Det tar for øvrig ikke mange årene med den nåværende driftsmåte.

Av brenntorv kan det enda forsvares å ta ut 27.000 m³ råtorv, forutsatt rasjonell drift.

KART ASKØY
 over
 myrene i kystherredene i
NORDHORDLAND
 HORDALAND FYLKE
BLAD IV

Utarbeidet på grunnlag av

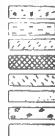
NGO's kart

1944

Av konsulent Ole Hovde

Målestokk = 1: 200000

- TEGNFORKLARING**
- Furuskogmyr
 - Lyngrik mosemyr
 - Grasrik mosemyr
 - Grasmyr
 - Lyngmyr
 - Morener
 - Tjelligrunn
 - Annet areal

Det Norske Myrveselskap

Ved en undersøkelse over myrareal og torvforråd m. v. i Hjelma herred som ble utført i 1935, var resultatet 266 dekar myr med ca. 160,000 m³ råtorv, nyttbar uten uttapping*). Den sterke reduksjon av såvel areal som brenntorvmasse på disse 10 år, viser hvilken vei det bærer og stadfester fullt ut de beregninger som Jordvernkomiteen har foretatt over de framtidige myr- og torvressurser langs kysten. Det kan jo være at krigsårene har tatt særlig sterkt på myrene i et brennelsfattig herred som Hjelma, men tendensen er den samme for alle kystherredene her.

8. Myrene i Herdla herred.

Herdla herred (kartblad III) har et landareal av 107,49 km². Herredet er ved fjorder delt i 3 større områder, ett på øyrekken mellom Fjell og Hjelma, ett på nordvestspissen av Askøya og ett på vestenden av Holsenøya. Hele herredet ligger således på øyer.

Herredets myrareal utgjør ca. 830 dekar, det vil si 0,77 % av landarealet og 0,18 dekar pr. innbygger. Av myrarealet er 23 % grasmyr, 45 % lyngmyr og 32 % furuskogmyr. Alle myrer er lavtliggende, idet ca. ⅔ av arealet ligger i mindre enn 30 m h. o. h., og i større høyde enn 100 m er helt ubetydelig av myr. Dybden er høyst forskjellig, oftest 0,5 til 2 m, men opptil over 5 m ble målt. Undergrunnen består som regel av grus eller sand og til dels fjell. I alt 20 områder er beskrevet, hvorav 14 med brenntorv.

Dyrkingsmyrer.

Av dyrkingsmyr har Herdla ca. 250 dekar der er betegnet som mindre god eller dårlig. Det aller meste av dette ligger omkring Kjerrgårdsåsen på Askøya. Her er således muligheter for anlegg av 2—3 nye bruk, men kvaliteten av myra er mindre bra til dyrking, da det meste består av furuskogmyr med mosemyrbunn. Dybden er også til dels temmelig stor, nemlig opptil 3,5 m, og undergrunnen består av grus og fjell. I myra er mange stubber så den er tung å dyrke.

Brenntorvmyrer.

I likhet med Hjelma har også Herdla lite brenntorv, og store myrarealer er gjennom tidene blitt ødelagt ved for sterk avtorving. Den gjenværende nyttbare brenntorvmasse utgjør nå bare ca. 232,000 m³ råtorv. Det meste herav ligger på Askøya og Holsenøya. I herredets andel av «Øygarden» er det bare Ronggårdene som har nevneverdig av brenntorv igjen.

*) Aasuly Løddesøl: Jordødeleggelsen ved torvstikking i våre kystbygder. Medd. fra D. N. M., 1936, s. 55—73.

9. Myrene i Mæland herred.

Mæland herred (kartblad IV) har et landareal av 57,52 km². Herredet utgjør den østre del av Holsenøya. Dessuten ligger en mindre del på Askøya. Det grenser således til lands mot Herdla og Askøy herreder.

Myrarealet utgjør i alt ca. 880 dekar eller 1,53 % av landarealet. Pr. innbygger blir det $\frac{1}{2}$ dekar myr. Fordelt mellom myrtypene utgjør lyngmyren 46 %, grasmyren 39 %, furumyren 14 % og den grasrike mosemyr 1 %. Av myrarealet ligger storparten i 30—50 m h. o. h. og i større høyde enn 130 m er ikke nevneverdig av myr. Dybden av myrene er også her sterkt varierende, og dybder på over 5 m forekommer temmelig ofte. Det er mest grus og sand i bunnen av myrene, men også leir forekommer og fjell er ikke helt sjelden. Her er særskilt beskrevet 20 myrområder. Av disse er det 15 som inneholder brenntorv.

Dyrkingsmyrer.

Mæland har ca. 250 dekar dyrkingsmyr, og kvaliteten for over det halves vedkommende er karakterisert som noenlunde god.

Det er partiet mellom Hjertås og Fløksand som utgjør brorparten av det nevnte areal. Her er nemlig ca. 50 dekar grasmyr (vesentlig myrull-bjønnskjeggmyr, ofte med innslag av sivarter), og et noe større areal lyngmyr. Begge områder er skikket til dyrking. Dybden er fra 0,5 til 2 m og undergrunnen består av leir og grus. Terrenget er flatt, men myra er noe tuet med en del rotstubber og således ikke særlig lett å dyrke. Men når den nye vei blir opparbeidet gjennom feltet er her gode muligheter for anlegg av et par nye bruk.

De andre dyrkingsmyrene i herredet er små og best skikket til opparbeidelse av beiter, da det er sterkt behov for slike.

Brenntorvmyrer.

Mæland har ikke så lite vedskog og de ca. 450,000 m³ brenntorv som finnes (jfr. tabell 4) vil kunne strekke til i en årrekke ved rasjonell drift. Største brenntorvforekomstene finnes mellom Bjønndalen og Gripen, i Stormyra nord for Tveith og mellom Hjertås og Fløksand.

De 9 kystherreder som her er behandlet utgjør den nordvestlige del av Bergens omland og spiller en betydelig rolle når det gjelder forsyningene til Norges nest største by. Det er jo vesentlig fra havet en henter de produkter som distriktet markedsfører, men jordbruk og gartneri har gjort gode framskritt i de senere år og er nå en betydelig faktor en må regne med.

Myrene i kystbygdene har lenge spilt en stor rolle som dyrkingsjord, men dyrkingen og da særlig grøftingen var i begynnelsen mangelfull, så resultatet var ikke alltid det beste. For at resultatet kan

bli tilfredsstillende er det oftest nødvendig å gå til større anleggsarbeider.

Det som imidlertid bør stå først på arbeidsprogrammet i kystherredene i Nordhordland er bedring av beitenene. Det er enda ytterst få bruk som har tilfredsstillende beiter, idet dyra er henvist til lyngmark og forsumpet myr hvor de knapt nok kan livberge seg. Kulturbeiter som allerede er anlagt viser at det er mulig å skape helt første-klasses beiter på en del av disse myrene. Det er derfor beitedyrking som bør komme i første rekke, så meget mere som disse ofte sterkt oppdelte myrer er mindre skikket for nye, selvstendige bruk. De største sammenhengende myrområder bør dog reserveres til bureising så sant det ellers finnes jord som er skikket til beitedyrking.

Brenselsressursene innen området er svært ujevnt fordelt såvel herredene som forbrukerne imellom. Det kunne derfor være ønskelig med en mer planmessig utnyttelse av de større brenntorvforekomster for på den måte å komme den omfattende jordødeleggelsen til livs.

Til slutt kan nevnes at utmarkfellesskap har stilt seg hindrende i veien for en mere rasjonell utnyttelse av myrene. Dette vil forhåpentlig rette seg litt etter hvert.

FORSØKSRESULTATER OG ERFARINGER AV 15 ÅRS DYRKINGSARBEID I DE OPLANDSKE ALMENNINGER.

Ny melding av forsøksleder O. Glærum.

På årsmøtet i Det norske myrselskap i mars 1938 holdt forsøksleder O. Glærum foredrag om: «Dyrkingsforsøk på almenningmyrene på Oplandene i høyder 550 til 600 m over havet». I foredraget, som er trykt i myrselskapets tidsskrift for 1938, er bl. a. gjort rede for dyrkingsvilkårene og de betydelige dyrkingsmuligheter som finnes i de oplandske almenninger, ikke minst på myr. Bare i Hedmarksalmenningene med et totalareal av ca. 1,4 mill. dekar oppgis myrarealet til bortimot 350,000 dekar. Videre er referert resultater av flerårige dyrkingsforsøk både på fastmark og myr som viser at det er oppnådd meget gode resultater for en rekke veksters vedkommende i disse strøk av vårt land. Dyrkingsforsøkene i almenningene er for øvrig omtalt i tidligere meldinger fra forsøksgården Møistad (1930, 1937 og 1938).

I den sist utsendte melding fra Møistad (for 1945) har forsøksleder Glærum gitt en samlet oversikt over det arbeid som er utført ved forsøksstasjonen for å klarlegge mulighetene for jordbruksmessig utnyttelse av almenningsviddene. Vi vil anbefale alle som interesserer seg for denne sak å studere meldingen.

Da forfatteren nå skal slutte som forsøksleder etter oppnådd aldersgrense, må denne forsøksmeldingen nærmest oppfattes som et

testamente til opplandsfylkenes jordbrukere. Han slutter meldingen med følgende bemerkning:

«Jeg unnlater å skrive et sammendrag i punkter for denne melding, da jeg ønsker og mener at jordbrukerne på Oplandene bør ta seg tid til å lese hele meldingen igjennom. Særlig tillater jeg meg å appellere til de yngre jordbrukere i så måte.»

Forfatterens sluttbemerkning inneholder som vi ser en appell. Det er på tide at vi oppdager og erkjenner hvilke muligheter som knytter seg til våre utmarksvidder, som i dag ligger der nærmest uproductive. Forsøksleder Glærum er en pioner når det gjelder denne sak på Oplandene, og vi er ham stor takk skyldig for det initiativ og pågangsmot han her har vist, og for det verdifulle materiale han med små midler har skaffet til veie. Selv karakteriserer han arbeidet som ufullstendig og mangelfullt agronomisk og forsøksmessig sett. Men alle som har hatt høve til å følge dette arbeide, og som har sett hvilke verdier som venter på utløsning innen de oplandske almenninger, er klar over at retningslinjene nå er optrukket. Forfatteren sier selv om dette i sin siste melding:

«Det er dog gjennomført såpass mye at en nokså klart og sikkert kan se de vesentligste omriss og rammer omkring dyringsmulighetene for flere jordbruksvekster i området, samt i groveste trekk de naturgivne vilkår som betinger vekstvilkårene. Det får da overlates til eventuelt kommende arbeider å utfylle rammen med viktige agronomiske detaljer.»

Vi vil gratulere forsøksleder Glærum med resultatene av hans innsats for å klarlegge utviklingsmulighetene for plantedyrkingen innen sitt forsøksdistrikt, som han sammenfatter under begrepet «det store oplandske jordbruksområde».

Aa. L.

NYE FORSØK MED JORDFORBEDRINGSMIDLER I VESTERÅLEN.

Anders Lothe: Kalk og kalkverknad.

Kalkingsforsøk i Vesterålen.

Ovennevnte melding kom ut som særtrykk av «Norden» nr. 19 for 1946.

Forfatteren gir innledningsvis en mere almen oversikt over kalk og kalkvirkning. Herunder behandler han kort kalkens betydning som næringsemne for planene, utvaskingsproblemløse og forholdet mellom kulturplanter og jordreaksjon. Derne st gir forfatteren en mineralogisk oversikt over de vanligste karbonater som forekommer i fjell samt deres utbredelse i Nordland fylke.

Kalkingsmidlene vies så en noe mere inngående omtale. I denne forbindelse omtales også kalksand og kalksandforekomster i Vester-

ålen. På dette felt har Lothe tidligere utført atskillige undersøkelser og gitt ut melding om dem i 1936. Forfatteren gir også en oversikt over fjellgrunn og dyrkingsjord i Vesterålen.

Etter denne innledning blir så forsøksmateriale behandlet. Disse forsøkene er utført for midler bevilget av Nordland landbrukselskap i 1936. Kalkingsforsøkene med stigende kalkmengder er alle lagt i eng på nybrott. De strekker seg over fra 1 til 4 år, i gjennomsnitt ca. 3 år. Forsøkene er lagt dels på fastmark, dels på myr. Her skilles da særlig ut grasmyr og mosemyr. Feltene ble gjødslet på vanlig vis og tilsådd med en frøblanding av timotei, engsvingel og enghvein.

De viktigste resultater:

Mosemyren har gjennomsnittlig gitt størst avling for 100 kg CaO pr. dekar. Ved en kalktilførsel på 300 kg CaO pr. dekar og ennå mere for 500 kg CaO pr. dekar har en fått mindre avlingsøking. Deretter har en igjen fått sterk stigning for 700 kg CaO pr. dekar.

Grasmyra har i alle tilfelle gitt små utslag for kalking, for tilførsel av 500 kg CaO pr. dekar er utslaget til og med negativt, for så igjen å stige svakt ved 700 kg CaO pr. dekar.

Fastmarka har en topp på avlingskurven ved 300 kg CaO pr. dekar, en svak nedgang for 500 kg CaO pr. dekar og så igjen stigning etter tilførsel av 700 kg CaO pr. dekar.

Med hensyn til den knekk i avlingskurven som viser seg etter tilførsel av 500 kg CaO pr. dekar, så sier forfatteren at det ikke har vært anledning til å undersøke dette nærmere, men antyder at det kan skyldes en mangelsykdom hos plantene og nevner i den forbindelse kobber.

For øvrig viser forsøkene tydelig at tilførsel av kalk gjør timoteien mere varig i enga. Imidlertid har nok frøblandingen med dens innhold av timotei og hvein — planter med meget ulik hardførhet og krav til kalk — skapt mange vansker ved tydingen av forsøksresultatene.

Foruten de nevnte kalkingsforsøk omfatter meldingen også forsøk med sand- og gruskjøring av myr. Av disse regner forfatteren at bare ett forsøk har verdi. I dette ene forsøket har tilførsel av sand og grus gitt store utslag.

Dessuten har forfatteren tatt med 2 forsøk med forskjellige kalkingsmidler, men da disse forsøkene ble sterkt skadet av isbrann, er de ikke tillagt særlig verdi.

Til slutt er det i meldingen tatt med et avsnitt om skadevirkning av store kalkmengder. Dessuten gis en oversikt over mangelsykdommer på planter og dyr og overvintringsskader i enga.

Undertegnede har lest meldingen med stor interesse. Skulle en summere opp de mest nærliggende av resultatene, så fester en seg særlig ved at det er de minste kalkmengder som har gitt forholdsvis best resultat. Videre har mosemyren og den podsollerte fastmarken

gitt større utbytte for kalking enn grasmyren. Og sist, men ikke minst, fester en seg ved kalkens store betydning for å oppnå en varigere timoteibestand i enga.

Paul Johnsen.

KONSULENT DANIEL LØMSLAND.

Daniel Lømsland.

Konsulent i Det norske myrselskap, landbrukskandidat Daniel Lømsland, er ansatt som distriktssekretær i Norges Bondelag med arbeidsområde Aust-Agder og Vest-Agder fylker. Det er meningen at herr Lømsland, som av fødsel er bondegutt fra Tveit i Vest-Agder, vil kombinere sin nye stilling med praktisk gårdsdrift, idet han sannsynligvis kommer til å overta slektsgården, Lømsland i Tveit. Dette er jo en utmerket kombinasjon for en allsidig interessert mann som herr Lømsland, som samtidig føler seg sterkt knyttet til hjembygden og bondeyrket. Vi vil på det hjerteligste ønske ham til lykke med de nye og viktige arbeidsoppgaver som venter ham i Agderfylkene.

Konsulent Lømsland ble midlertidig ansatt i Det norske myrselskap våren 1935 straks etter at han var uteksaminert ved Landbruks-høgskolen. De to første somrene arbeidet han i Finnmark med teleundersøkelser og myrinventering. Sommeren 1938 var han ansatt i Kristiansand kommune som kontrollør ved anlegget av Kjevik flyplass. Fra nyttår 1939 kom han tilbake til myrselskapet, hvor han arbeidet til august 1940. Hans viktigste arbeidsoppgave denne tiden var ledelsen av freseforsøkene på Jøa ved Namsos sommeren 1939. Fra oktober 1942 ble han ansatt som assistent ved myrundersøkelsene, og fra oktober 1946 gikk han over i konsulentstilling.

I myrselskapet har Lømsland arbeidet med forskjellige slags oppgaver, men hans største innsats er gjort på myrinventeringens område, først og framst innen bygdealmeningene på Østlandet.

Alle Lømslands arbeider er preget av stor grundighet, han er dessuten en flink iakttager og har sans for detaljstudier. Dette gjør imidlertid ikke at han taper oversikten over de store linjer, noe som hans publikasjoner viser. Vi må derfor beklage at han nå går over i annen stilling, han vil bli savnet både som fagmann og som en utmerket arbeidskamerat.

Lømsland er født i Froland, Aust-Agder, den 10. januar 1911. Etter å ha gått Holt landbruksskole og forberedelseskurs ved gymnasiet på Hamar, gikk han inn på jordbrukslinjen ved Landbruks-høgskolen i 1932, hvor han ble uteksaminert i 1935. Senere har han foretatt studiereiser i Finnland og Sverige, hvor han spesielt har satt seg inn i metoder for myrundersøkelser, myr- og beitedyrking.

NYE PRISER PÅ TORVSTRØ OG TORVMULL.

Prisdirektoratet har på grunnlag av innhentede kalkyler fra Det norske myrselskap pr. 14/1 47 fastsatt følgende priser på torvstrø og torvmull:

Torvstrø	kr. 4,35	pr. balle.
Torvmull	» 4,80	» »

Prisen gjelder opplastet jernbanevogn på produsentens nærmeste jernbanestasjon. Prisen gjelder videre uten omsetningsavgift. Ved avgiftspliktig salg kan legges til 1/9 til dekning av omsetningsavgiften.

Prisdirektoratet har videre fastsatt følgende priser for torvbunter til jernbaneteknisk bruk:

	Bunntykkelse. Prisdirektoratets pris.	
Lite og middels omvandlet torv.	0,50 m	kr. 4,45
» » » » »	0,40 »	» 4,17
» » » » »	0,30 »	» 3,89
Noe omvandlet torv.	0,50 »	» 4,22
» » » » »	0,40 »	» 4,22
» » » » »	0,30 »	» 3,72

Prisene gjelder for øvrig opplastet jernbanevogn på produsentens nærmeste jernbanestasjon. Ved avgiftspliktig salg kan legges til 1/9 til dekning av omsetningsavgiften.

TORVSTRØPRODUKSJONEN 1946.

Resultatet av Myrselskapets statistikk over den industrielle torvstrøproduksjonen i 1946 foreligger nå.

Det er i alt innhentet oppgaver fra 52 fabrikker, derav 45 i drift.

Den samlede torvstrøproduksjon utgjorde i 1946 i alt 166.500 baller mot 188.080 baller året før. I forhold til den normale fabrikkmessige produksjon som i årene før krigen ble regnet til ca. 330.000 baller, utgjør 1946-årsproduksjonen ca. 50 %.

Årsaken til dette dårlige resultat må tilskrives den uvanlig knappe tilgang på arbeidskraft og de ugunstige tørkeforhold siste sommer.

Den lave produksjonen er meget beklagelig, da etterspørselen etter torvstrø stadig er stigende. Norges Statsbaner kommer til å bli en stor avtager av torvstrø i årene framover, og fra U. S. A. kommer det stadig forespørslar etter torvstrø. Det opplyses for øvrig fra U. S. A. at avsetningsmulighetene der er nesten ubegrensede. En kan også regne med at torvstrø etter hvert vil få en utstrakt anvendelse som isolasjonsmateriale i bygninger.

Den knappe tilgang i forbindelse med den siste prisstigning på torvstrø gjør det stadig vanskeligere for torvstrøfabrikkenes «gamle» avtakere, nemlig bøndene, å skaffe seg nok strø. Det er rimelig at gårdene gjør alt de kan for å skaffe seg strø selv, og tida skulle nå være inne til å sette i gang nye torvstrølag og forsere driften ved de gamle så sant det kan skaffes tilstrekkelig arbeidskraft.

Hvor stor torvstrøproduksjonen er ved torvstrølagene og private småanlegg har vi heller ikke i år noen oppgave over, men forholdene tatt i betraktning, gjør en vel rettest i å anslå denn del av produksjonen til samme høyde som i fjor, nemlig tilsvarende 200.000 baller, dvs. ca. 50.000 baller mindre enn «normal».

Den totale torvstrøproduksjon skulle etter dette dreie seg om 360.000 baller, hvilket tilsvarende ca. 63 % av et middelsår før krigen.

Hvordan torvstrøproduksjonen har stilt seg i årene under og etter krigen framgår av følgende sammenstilling:

År	Fabrikkmessig produksjon		Antatt totalproduksjon	
	Antall baller	Prosent av normal	Antall baller	Prosent av normal
Normal	330.000	100	580.000	100
1940	265.000	80	515.000	89
1941	260.000	79	510.000	88
1942	188.382	57	438.000	76
1943	208.980	63	409.000	71
1944	165.970	50	366.000	63
1945	188.080	57	388.000	67
1946	166.500	50	366.000	63

Da torvstrø har flere anvendelsesmuligheter innenlands og dessuten kan bli en innbringende eksportvare, er det å håpe at torvstrøproduksjonen snart må ta seg opp igjen, helst til over førkrignivået. En rasjonalisering av stikkingen, slik at behovet for arbeidskraft kunne reduseres, ville være et skritt i den riktige retning.

D. L.

NY SEKRETÆR I MYRSELSKAPET.

Det norske myrselskaps styre har som nye sekretær ansatt landbrukskandidat Ole Lie, Skogn, Sør-Trøndelag.

Den nye sekretær er født den 12/3 1919. Han har ved siden av den for høgsolen foreskrevne almenutdannelse en meget grundig landbruksutdannelse. Før han gikk inn på Landbrukshøgskolen har han nemlig gjennomgått både landbruksskole, hagebruksskole og Den videregående avdeling ved Vinterlandbruksskolen i Oslo. Han ble uteksaminert ved Norges Landbrukshøgskoles jordbruksavdeling 1946 med hovedoppgave i myr dyrking. Dessuten har herr Lie god praksis, bl. a. i myr dyrking fra den på dette område så bekjente gård «Håa» i Skogn. En kortere tid har han dessuten vært knyttet til Jordkulturforsøkene ved Norges Landbrukshøgskole, og fungerer for tiden som bureisingsleder ved Nordland landbruksselskap, Bodø.

Herr Lie tiltrer stillingen ca. 1. mars i år. Vi vil ønske den nye sekretær hjertelig velkommen til arbeidet i Det norske myrselskap.

ÅRSMØTE I DET NORSKE MYRSELSKAP 1947.

Det norske myrselskaps årsmøte holdes i forbindelse med Landbruksuka den 10. mars i Landbrukssalen, Bøndernes Hus, Oslo. Programmet blir:

- Kl. 16 (4). Representantmøte (særmøte).
- » 16½ (4½). Årsmøte (særmøte).
- » 17 (5). Foredragsmøte med foredrag av direktør dr. Aasulv Løddesøl om «Jorddeleggelsen i kystbygdene og bote-midler mot den». Lysbilder.

Etter foredraget er det adgang til diskusjon. Alle interesserte er velkommen til foredragsmøtet.

TIL MYRSELSKAPETS MEDLEMMER!

Vi vil henstille til de årsbetalende medlemmer å betale medlemskontingenten nå ved årets begynnelse og ikke vente til oppkravene sendes ut. Derved spares både tid og penger for begge parter. Benytt postanvisning adressert til Det norske myrselskap, Rosenkrantzgt. 8, Oslo. Skriv tydelig navn og adresse på avsenderen.

Årskontingenten er som bekjent kr. 5,00 pr. år. Ønsker noen å gå over til livsvarige medlemmer, er kontingenten kr. 50,00 en gang for alle.

Kontingenten fra de livsvarige medlemmer avsettes til et fond («Livsvarige medlemmers fond»), hvorav bare rentene brukes.

MEDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr 2

April 1947

45. årgang

Redigert av dr. agr. Aasulv Løddesøl.

DET NORSKE MYRSELSKAPS ÅRSMELDING OG REGNSKAP FOR 1946.

Ved direktør Aasulv Løddesøl.

Det norske myrselskap hadde pr. 31/12 1946 følgende antall medlemmer:

Årsbetalende	502
Livsvarige	338
Indirekte	226
Korresponderende	11

Tilsammen 1077 medlemmer

Tilgangen på nye medlemmer i meldingsåret er i alt 55, men da det samtidig har vært en avgang på 26, hvorav 6 er døde og 4 er overført til livsvarige, er nettoøkningen 29 medlemmer.

Antallet av bytteforbindelser ved årets utgang var 91 innenlandske og 52 utenlandske eller tilsammen 143, en økning på 12 fra forrige år.

Funksjonærene: Som ny myr- og torvkonsulent for Nord-Norge etter avdøde Kåre Lilleeng er ansatt landbrukslærer Paul Johnsen, Bodin. Den nye konsulent tiltrådte stillingen 15. april i år. Sekretær J. Heggelund Smith sluttet pr. 22. september for å overta ny stilling som teknisk fylkesagronom i Vestfold. Som ny sekretær ved hovedkontoret er ansatt landbrukskandidat Ole Lie, Skogn, for tiden bureisingsleder ved Nordland landbruks-selskap. For øvrig har det i meldingsåret ikke vært noen forandringer blant funksjonærene, hverken ved hovedkontoret eller ved forsøksstasjonen.

Opplysningsvirksomheten.

Tidsskriftet «Meddelelser fra Det norske myrselskap» er som foregående år kommet ut med 6 hefter i 1300 eksemplarer, men med noe øket sidetall. Det er videre utgitt særtrykk av følgende artikler: Oscar Hovde: «Myrene i Vestnes, Vatne og Skodje herreder», J. Heggelund Smith og D. Lømsland: «Myrene i Eidsvold

Værks skoger» og D. Lømsland: «Om grunnlaget for vannregulering på myr».

Det er i meldingsåret holdt en rekke foredrag om myr- og torvspørsmål av sekretær Smith og direktør Løddesøl. Sistnevnte har dessuten deltatt som lærer ved et foredrags- og demonstrasjonskursus som Opland herredsgonomlag holdt på Toten og ved Lena småbruksskole i september. Ved Vinterlandbruksskolens videregående avdeling, Oslo, har konsulent Lømsland forelest jordlære, i alt ca. 40 timer i 1946.

Det er fortsatt en meget omfattende korrespondanse ved hovedkontoret, og antallet av skriftlige forespørsler som krever utredning er meget stort. Myrselskapet søker etter beste evne å være å jour også når det gjelder denne form for opplysningsvirksomhet, men dette medfører igjen at det praktisk talt hele året må være en fagmann til stede ved hovedkontoret. I den travleste tiden på sommeren kan dette være en ulempe. Hensynet til tilreisende medlemmer som ønsker å konferere om forskjellige myrspørsmål, taler imidlertid også for at det til stadighet finnes en mann ved hovedkontoret som kan ta seg av preserende fagspørsmål, og vi har derfor så vidt mulig gjennomført en slik ordning.

Konsulentvirksomheten.

Landet vårt er stort, og det viser seg at tiden som egner seg for markundersøkelser har vanskelig for å strekke til. Heldigvis er reiseforholdene nå langt bedre enn under krigen, og en del av funksjonærene har dessuten kunnet benytte egen bil. På kortere distanser og når det er flere arbeidsoppgaver i samme distrikt, kan det innspares megen tid på denne måten.

Antallet av arbeidsoppgaver som har krevd åstedsreiser i 1946 er i alt 256 for de funksjonærer som sorterer under hovedkontoret. Dette er praktisk talt det samme som i 1945 da antallet var 247. Tendensen fra foregående meldingsår, nemlig en gradvis overgang til mere «normale» arbeidsoppgaver, dvs. myr dyrking og torvstrødrift, er fortsatt også i 1946, selv om brenntorvproduksjonen fremdeles legger beslag på en meget stor del av funksjonærenes tid.

Brenntorvdriften:

Som tidligere meddelt offentligheten ble fjorårets produksjon sterkt hemmet av mangel på arbeidskraft og av vanskelige værforhold. Resultatet ble derfor noe dårligere enn året forut, nemlig 1,57 mill. m³ i 1946, mot 1,69 mill. m³ i 1945. Produksjonen i 1946 var dog over såkalt «normalproduksjon» der anslås til 1,45 mill. m³.

Konsulentenes innsats på brenntorvområdet i 1945 har for en del bestått i undersøkelse av nye myrer for anlegg hvor de eldre myrer begynner å tømmes for torv. Videre har det vært atskillige reiser i forbindelse med veiledning og propaganda for å få brenntorvdrift i gang, og med kontroll av igangværende anlegg. Dessverre viste flere

brenselnemnder, vedutvalg o. l. institusjoner våren 1946 svært liten forståelse for å holde brenntorvproduksjonen gående, og dette virket selvsagt tilbake på interessen for saken blant produsentene. Ved flere maskintorvanlegg har det derfor ikke vært drift i 1946. Forhåpentlig vil det bli lettere å tale brenntorvproduksjonens sak kommende vår etter de vanskeligheter med å skaffe nok brensel som flere av disse nemnder har hatt i vinter.

Når det gjaldt å skaffe folk til brenntorvproduksjonen i 1946, hadde myrselskapet og — brenntorvprodusentene — god hjelp av Fange- og flyktningsdirektoratet i Sosialdepartementet som stilte tyske krigsfanger og likeså en del «displaced persons», vesentlig polakker, til disposisjon. Gjennomgående gikk dette bra, men selvsagt ble det bare en nødhjelp.

Det er i meldingsåret forberedt rasjonaliseringsforsøk vedkommende brenntorvproduksjonen. Bl. a. har ingeniør Ording vært i Sverige sommeren 1946 og deltatt i en demonstrasjon av en ny brenntorvmaskintype. Myrselskapet har nå bestilt en maskin av den nye typen, og likeså en del materiell for øvrig til disse forsøk, som vil bli satt i gang snarest mulig til våren. Til forsøkene har myrselskapet mottatt tilsagn om særskilt statsbevilgning.

Torvstrødriften:

Ifølge den statistikk som vi har opptatt over størrelsen av torvstrøproduksjonen i 1946, utgjør den totale produksjon ca. 63 % av normalt eller ca. 360.000 baller. Den fabrikkmessige torvstrøproduksjon utgjør imidlertid bare ca. 50 % av normalproduksjonen eller 166.500 baller. Mangelen på arbeidskraft har her gjort seg særlig sterkt gjeldende.

På tross av den sterke tilbakegang i produksjonen er interessen for videre utbygging av denne industri meget stor. Det finnes nemlig et meget stort marked for torvstrø for tiden både her i landet og i Amerika. Myrselskapets konsulenter har derfor foretatt undersøkelser og planlegging av flere nye prosjekter, og det er for tiden under oppførelse 2 nye torvstrøfabrikker. I meldingsåret ble det fullført en ny fabrikk som allerede er i drift. Lykkes det å løse spørsmålet om arbeidskraft, vil torvstrøindustrien innen kort tid ikke bare komme opp i normal størrelse, men overstige produksjonen i såkalte normale år før krigen.

Myr dyrking, beitekultur m. v.:

Vi må gå flere år tilbake for å finne en tilsvarende interesse for undersøkelser i forbindelse med kultivering av myr som den vi hadde i 1946. Større dyrkingsarbeider er det selvsagt vanskelig å gå i gang med for tiden p. gr. a. mangel på arbeidskraft, men det forberedes likevel atskillige større dyrkingsarbeider som tenkes satt i gang så snart mulighetene er der. Det er gjerne fylkenes landbrukselskaper og jordstyrene som tar initiativet til slike undersøkelser. I meldingsåret har vi bl. a. foretatt undersøkelser av

dyrkingsfelter for Buskerud, Telemark, Vest-Agder, Nordland og Troms landbrukselskaper. Det er til dels ganske store myrområder dette gjelder, bl. a. kan nevnes at myrarealet innen Statens bureisningsfelt i Fiplingdalen, Grane herred i Nordland, som ble undersøkt i fjor, utgjør over 4.000 dekar. Vi kan også nevne at Hellemyra på Lista i Vest-Agder som også er undersøkt i 1946, er over 2.000 dekar.

Flere jordstyrer arbeider med liknende oppgaver og likeså har en del småbrukerlag tatt opp spørsmålet om anlegg av felles kulturbeiter for medlemmene, og søkt myrselskapets assistanse til undersøkelse av skikkede felter. Det kan nevnes at antallet av rekvisisjoner i forbindelse med dyrking, kulturbeiter, grøfting o. l. i 1946 utgjorde i alt 67 mot 46 i 1945, m. a. o. en betraktelig øking.

Forskjellige oppgaver:

Det har vært holdt ganske mange konferanser og møter og foretatt mange befaringer og demonstrasjoner i meldingsåret. Bl. a. har direktør Løddesøl som medlem av Nordisk Jordbruksforsknings komité for jordbunnskartlegging deltatt i møter og befaringer både her i landet og i Sverige. De aller fleste oppgaver som kommer inn under denne post, refererer seg imidlertid til brenntorvdriften, dvs. konferanser og overlegninger med brenselnemndene utover landet for å tilrettelegge og stimulere brenntorvproduksjonen.

Alle rekvirerte undersøkelser er etterkommet i meldingsåret, bortsett fra en anmodning om myrinventering i et større skogkompleks på Østlandet som vi ikke rakk å utføre i 1946.

Myrinventeringen.

Vestlandet. Her omfattet myrinventeringen i 1946 Askøy, Laksevåg, Fjell, Sund og Austevoll herreder i Midthordland. Arbeidet er utført av konsulent Oscar Hovde.

Dette er myrfattige områder, i alle herreder under ett var det bare 3.800 dekar myr, mens totalarealet for de samme herreder er 424,19 km². Av brenntorvmyr, som her er meget etterspurt, viste det seg å være 575 dekar med 690.000 m³ nyttbar råtorv i alt. Brenntorvressursene er m. a. o. små i disse bygder.

Østlandet. I meldingsåret er det foretatt inventering av myrene i Stange almenning og Stange bygd av sekretær J. Heggelund Smith. Det samlede undersøkte myrareal er her 10.375 dekar. Av brenntorvmyr er det utskilt 693 dekar med 1.220.900 m³ råtorv, og av strøtorvmyr 746 dekar med 795.300 m³ råtorv. Totalarealet av det undersøkte område er 353,54 km².

På Østlandet er det videre foretatt myrinventering i Sætre Bruks skoger i Hurum herred, Akershus, av konsulent D. Lømsland. Skogene har et totalareal av 21,71 km², hvor det finnes 1.289 dekar myr i alt. Av sistnevnte areal kommer 966 dekar inn under inventeringen, dvs. alle myrer som er større enn ca. 5 dekar. Myrene var her gjennomgående små. Det ble bare påvist små mengder av brenntorv, nemlig 9.000 m³, og av strøtorv bare 70.000 m³.

Det samlede resultat av myrinventeringen i 1946 blir følgende 15.141 dekar undersøkt myr med en samlet brenntorv- og strøtorvmasse av henholdsvis 1.919.900 og 765.300 m³. Dette er innen et totalareal av 799,14 km².

Forsøksvirksomheten.

Forsøksvirksomheten i myr dyrking, som drives ved forsøksstasjonen på Mæresmyra i Sparbu og på spredte forsøks- og demonstrasjonsfelter utover landet, har fortsatt noenlunde i samme omfang som i de senere år. Antallet og arten av forsøk som for tiden drives går fram av sammenstillingen nedenfor:

A. Forsøk ved forsøksstasjonen på Mæresmyra.

1. Sortforsøk	16 felter
2. Såtidsforsøk	5 »
3. Gjødslingsforsøk	25 »
4. Kalkings- og jordforbedringsforsøk ..	8 »
5. Slåttetidsforsøk	1 »
6. Frøavlsforsøk	2 »
7. Driftsømløpsforsøk	5 »
8. Forsøk med ugrasbekjempelse	1 »
9. Grøfteforsøk	1 »
10. Beiteforsøk	2 »
11. Forsøk for bekjempelse av kålflue ..	2 »

I alt 68 felter

B. Spredte forsøks- og demonstrasjonsfelter.

1. Sand- og kalkfelter	8 stkr.
2. Gjødslingsfelter	22 »
3. Engfrøfelter	2 »
4. Grøftefelter	4 »
5. Andre forsøk	10 »

I alt 46 stkr.

Ved forsøksstasjonen er det 3 felter mindre enn året forut, men av spredte felter er det en øking på 5 felter. Ved forsøksstasjonen drives dessuten foredlingsarbeid med timotei.

Nye spredte forsøksfelter er under anlegg i Fræna, Møre og Romsdal fylke, og i Fiplingdalen og Susendalen i Nordland fylke.

Den videre utbygging av forsøksvirksomheten i Nord-Norge, som vi har arbeidet med i de senere år, har vært inngående drøftet av de interesserte landbruksselskaper og av den nedsatte myrkomité for Nord-Norge. Det foreligger nå forslag om en ordning, som i fjor

høst ble sendt Landbruksdepartementet. Departementet har imidlertid, ifølge St.prop. nr. 1 for 1947, ikke tatt stilling til forslaget enda.

Om driften ved forsøksstasjonen på Mæresmyra i meldingsåret skriver forsøksleder Hagerup en egen melding, hvortil henvises.

Å gi en vurdering av selskapets virke i meldingsåret er vanskelig for en som selv har vært engasjert i arbeidet. Vi har imidlertid en sterk følelse av at selskapets assistanse blir satt pris på både når det gjelder myrundersøkelsene og den øvrige virksomhet. Selve konsulentvirksomheten har vi stort sett måttet begrense til de rekvisisjoner om assistanse som innløper. På dette felt er det imidlertid store muligheter for å utvide virksomheten, da det er et stort behov for veiledning når det gjelder rasjonell utnyttelse av myrene. Myrselskapets budsjett tillater imidlertid ikke ansettelse av flere folk, og de som er knyttet til selskapet kan ikke overkomme flere oppgaver enn de som kommer så å si av seg selv. For tiden kan vi følgelig ikke drive noen større propaganda for vår konsulentvirksomhet, men må henstille til alle som er interessert i å få faglig hjelp av myrselskapet, å begrense oppgavene til de mest dagsaktuelle spørsmål. På den måten vil ingen viktigere oppgaver lide overlast eller måtte vente uforholdsmessig lenge på å bli tatt opp.

Bemerkninger til regnskapet.

Driftsregnskapet for 1946 balanserer med kr. 155.588,79. Sammenlignet med foregående år er det en stigning på kr. 9.078,84. Regnskapet viser et overskudd stort kr. 869,28.

Inntekter:

Ved Hovedkontoret har inntektene i meldingsåret utgjort kr. 109.077,59, d. e. en stigning på vel kr. 7.600,00 i forhold til 1945-års regnskap. Stigningen skyldes øket statstilskudd til arbeidet for fremme av brenntorvproduksjonen og refunderte krietillegg til selskapets faste funksjonærer. Det er for øvrig bare små svingninger på de enkelte konti, bortsett fra at posten «Livsvarig medlemskontingent» er atskillig mindre i 1946 enn året forut. Ved Forsøksstasjonen har de samlede inntekter i 1946 vært kr. 36.639,50, hvilket vil si vel kr. 2.000,00 mer enn foregående år. Inntektene av gårdsdriften er gått ned med ca. kr. 8.000,00. For øvrig er det bare små avvikelser fra foregående år på de fleste konti, unntatt for «Hesters konto», hvor det ikke har vært noen inntekter i meldingsåret mot vel kr. 1.600,00 året forut. Når resultatet på tross av disse ting likevel er gunstigere enn for 1945, skyldes det at kr. 12.000,00 av det tidligere avsatte byggefond er tilbakeført (og benyttet) i meldingsåret. Ved Forsøksanstalten i torvbruk har inntektene utgjort kr. 9.871,70 i 1946 eller ca. kr. 700,00 mindre enn foregående år. Selve forpaktningavgiften er litt større enn året for-

ut, nedgangen kommer av at det i 1945 ble solgt en del gammelt materiell og noen tilsvarende inntektspost hadde vi ikke i 1946.

Utgifter:

Utgiftene ved Hovedkontoret, heri innbefattet utgiftene til samtlige distriktskonsulenter, utgjorde i 1946 kr. 96.349,89. Dette betegner en stigning fra foregående år på henimot kr. 3.400,00. Vesentlige forhøyelser er det på kontiene «Lønninger», «Myrundersøkelser med reiseutgifter» og «Kontorutgifter». Forhøyelsene på disse konti skyldes de vedtatte krisetillegg og den alminnelige prisoppgang for øvrig. Som ny større utgiftspost har vi «Flytningskonto», dvs. utgifter i forbindelse med tilbakeflytting av selskapskontorer til Bøndernes Hus. Det er nedgang på kontoen «Livsvarige medlemmers fond», idet vi i meldingsåret bare har avsatt de midler som er innbetalt i 1946 av nye livsvarige medlemmer. Det er heller ikke funnet plass til andre avsetninger på hovedkontorets regnskap for 1946. Forsøksstasjonens utgifter har vært kr. 57.762,11 i 1946, hvilket er en økning på ca. kr. 5.100,00. Økningen kan vesentlig tilbakeføres til kontiene «Forsøksdrift» og «Lønninger». Det er avsatt kr. 1.000,00 til fornyelser ved forsøksstasjonen, og de tidligere avsetninger til tørkeskap og innkjøp av hester er overført til en såkalt «Fornylseskonto» sammen med årets avsetning. Det er også i 1946 avsatt kr. 5.000,00 til «Byggefondet». Oppførelsen av den nye treskelåve, maskin- og redskapsbod er nå i full gang. Nedgang i utgiftene er det på «Trykningskonto», idet det ikke er sendt ut noen melding fra forsøksstasjonen i 1946. Ved Forsøksanstalten i torvbruk er utgiftene kr. 607,51 i meldingsåret, eller praktisk talt av samme størrelse som foregående år.

Formuestilligen:

Pr. 31/12 1946 var legatkapitalen kr. 567.469,91, det er en økning stor kr. 11.299,04 i meldingsåret. Den vesentligste økning — ca. kr. 10.000,00 — skyldes et nytt fond for myrundersøkelser som er opprettet i 1946 (se særskilt melding). For øvrig skyldes økningen de vanlige statuttmessige tillegg. De øvrige aktiva utgjør tilsammen kr. 194.584,40. Selskapets samlede formue er følgelig kr. 762.054,31.

Oslo, pr. 1. februar 1947.

Aa. L.

Det norske myrselskaps

Vinnings- og

Debet

Driftsregnskap

Utgifter:

Lønninger	kr.	20.291,50	
Myrundersøkelser inkl. reiseutgifter	»	4.099,55	
Møter og representasjon	»	954,93	
Meddelelser fra Det norske myrselskap:			
Trykning	kr.	2.860,00	
Andre utgifter	»	540,18	
			» 3.400,18
Kontorutgifter og revisjon	»	7.239,39	
Bibliotek og trykksaker	»	435,88	
Inventar (avskrives)	»	1.356,46	
Depotavgift	»	314,00	
Analyser	»	476,00	
Inkasso og oppkrav	»	135,30	
Avskrevet medlemskontingent	»	430,00	
Flytningskonto	»	1.490,69	
Livsvarige medlemmers fond:			
9 nye medlemmer i 1946	»	450,00	
Myrinventeringen:			
Lønninger	kr.	6.695,30	
Håndlangere og reiseutgifter	»	2.449,44	
Analyser	»	232,30	
Kartreproduksjon og div. materiell..	»	603,07	
Trykning m. v.	»	282,28	
			» 10.262,39
Brenntorvproduksjonen:			
Lønninger	kr.	31.445,52	
Bidrag til Trøndelag Myrselskap	»	1.800,00	
Reiseutgifter m. v.	»	10.566,67	
Analyser	»	357,50	
Brenntorvstatistikk m. v.	»	124,05	
Kartreproduksjon m. v.	»	181,58	
Diverse utstyr og kontorutgifter	»	538,30	
			» 45.013,62
			<hr/>
	Kr.	96.349,89	
Forsøksstasjonen på Mæresmyra	»	57.762,11	
Forsøksanstalten i torvbruk	»	607,51	
Balanse, overskudd	»	869,28	
			<hr/>
	Kr.	155.588,79	

hovedregnskap for 1946.**tapskonto.**

for 1946.

Kredit

Inntekter:		
Ordinært statsbidrag	kr. 30.000,00	
Refundert krisetillegg	» 3.992,20	
	kr. 33.992,20	
Statsbidrag til myrinventering	» 10.000,00	
Hevet statsbidrag til arbeidet for brenn- torvproduksjonen	» 45.000,00	
	kr. 88.992,20	
Refunderte utgifter vedk. myrundersøkelser	» 591,10	
Medlemskontingent	» 2.785,00	
Renter av legatkapitalen	» 14.047,71	
Øvrige renteinntekter	» 106,44	
Livsvarig medlemskontingent	» 450,00	
Inntekter av tidsskriftet	» 2.105,14	
	Kr. 109.077,59	
Forsøksstasjonen på Mæresmyra	» 36.639,50	
Forsøksanstalten i torvbruk	» 9.871,70	

Kr. 155.588,79

Det norske myrselskaps

Balanse-konto

Debet

Aktiva:		
Legatmidlers konto:		
Anbrakt i obligasjoner	kr. 503.200,00	
» i Akers Sparebank	» 64.269,91	
		kr. 567.469,91
1 aksje i Rosenkrantzgaten 8	»	1.000,00
Anleggsverdier:		
Hovedkontoret, inventar	kr. 1.000,00	
Forsøksstasjonen på Mæresmyra	» 139.000,00	
Forsøksanstalten i torvbruk	» 26.500,00	
		» 166.500,00
Kassabeholdning og bankinnskudd:		
Bankinnskudd hovedkontoret	kr. 4.053,50	
» forsøksstasjonen ...	» 10.708,85	
Kassabeholdning, forsøksstasjonen ..	» 97,50	
		» 14.859,85
Utestående fordringer:		
Forsøksstasjonen på Mæresmyra	»	144,55
Beholdningsverdier:		
Forsøksstasjonen på Mæresmyra ..	kr. 12.000,00	
Andel i Mære Samvirkeleg	» 60,00	
» i Gartnerhallen	» 20,00	
		» 12.080,00
		<u>Kr. 762.054,31</u>

Oslo,

DET NORSKE

Carl Løvenskiold.

Foranstående regnskap stemmer med
Vi henviser for øvrig til

Oslo,

A/S REVISION.

hovedregnskap for 1946.

pr. 31/12 1946.

Kredit

Passiva:

Legatkapitalkonto:

C. Wedel Jarlsbergs legat	kr. 23.256,12	
M. Aakranns legat	» 5.659,24	
H. Wedel Jarlsbergs legat	» 11.331,12	
H. Henriksens legat	» 69.069,80	
Haakon Weidemanns legat	» 134.674,64	
Professor Lende-Njaas legat	» 10.264,48	
Skogeier Kleist Geddes legat	» 8.249,84	
Landbruksdir. G. Tandbergs legat ..	» 5.021,05	
Musiker A. Juels legat	» 1.156,00	
Bankier Johs. Heftyes legat	» 270.981,42	
Ingeniør J. G. Thaulows legat	» 3.491,25	
Direktør Olaf Røsbergs gave	» 2.011,18	
Livsvarige medlemmers fond	» 12.300,00	
Det norske myrselskaps fond for myrundersøkelser	» 10.003,77	
		kr. 567.469,91
Diverse avsetninger, se forsøksstasjonens regnskap ..	» 9.000,00	
Tryknings- og studiefond	» 2.800,00	
Kapitalkonto:		
Saldo pr. 1/1 1946	kr. 181.915,12	
+ overskudd	» 869,28	
		» 182.784,40
		<u>Kr. 762.054,31</u>

31. desember 1946.

1. februar 1947.

MYRSELSKAP

Aasulv Løddesøl.

selskapets bøker som vi har revidert.
revisjonsberetning av i dag.

den 1. februar 1947.

P. I. BORCH.

Arne Paulsen.

Det norske myrselskaps

Vinnings- og

Driftsregnskap

Debet

Utgifter:	
Forsøksdrift på Mæresmyra	kr. 25.303,64
Spredte forsøk	» 1.942,75
Vedlikehold	» 2.514,33
Assuranse, kontorutgifter m. v.	» 2.396,00
Analyser	» 219,00
Avskrevet på nydyrking	» 298,79
Lønninger	» 19.087,60
Til byggefondet	» 5.000,00
Avsatt til fornyelser	» 1.000,00
Balanse, overført til hovedkontoret	» 7.867,86
	<hr/>
	Kr. 65.629,97

Debet

Balanse-konto

Aktiva:	
Samlet bokført anleggsverdi:	
Saldo pr. 1/1 1946	kr. 125.000,00
Nydyrking	» 1.871,15
Maskiner	» 615,88
Nybygg under oppførelse	» 11.512,97
	<hr/>
	kr. 139.000,00
Utestående fordringer	» 144,55
Beholdningsverdier	» 12.000,00
Andeler	» 80,00
Innestående i Sparbu Arbeidsparebank	» 10.708,85
Kassabeholdning	» 97,50
	<hr/>
	Kr. 162.030,90

Oslo,

DET NORSKE

Carl Løvenskiold.

Foranstående regnskap stemmer med

Vi henviser for øvrig til

Oslo,

A/S REVISION.

forsøksstasjon på Mæresmyra.

tapskonto.

for 1946.

Kredit

Inntekter:		
Inntekter av gårdsdriften	kr.	18.323,77
Distriktsbidrag	»	650,00
Renter av C. Wedel Jarlsbergs legat	»	699,96
Renter av H. Weidemanns legat	»	1.883,24
Betaling for utførte forsøk og bidrag til forsøksvirksomheten fra Norsk Hydro	»	1.200,00
Husleie (inkl. strømvavgift)	»	1.356,35
Andre inntekter (renter, utbytte)	»	526,18
Tilbakeført byggefond	»	12.000,00
	Kr.	36.639,50
Tilskudd fra myrselskapets hovedkasse	»	28.990,47
	Kr.	65.629,97

pr. 31/12 1946.

Kredit

Passiva:		
Fornylsesfond	kr.	6.000,00
Byggefond	»	3.000,00
	kr.	9.000,00
Kapitalkonto pr. 1/1 1946	kr.	145.163,04
Balanse	»	7.867,86
	»	153.030,90
	Kr.	162.030,90

31. desember 1946.

1. februar 1947.

MYRSELSKAP

Aasulv Løddesøl.

selskapets bøker som vi har revidert.
revisjonsberetning av i dag.

den 1. februar 1947.

P. I. BORCH.

Arne Paulsen.

Det norske myrselskaps

Vinnings- og

Driftsregnskap

Debet

Utgifter:

Brenntorvdriften:

Reparasjon og planeringsarbeider kr. 453,00

Diverse avgifter, gårdsskatt m. v. » 154,51

kr. 607,51

Overført hovedregnskapet » 9.264,19

Kr. 9.871,70

Debet

Balanse-konto

Aktiva:

Anleggsverdier:

Saldo pr. 1/1 1946 kr. 25.000,00

Innkjøpt torvmaskin » 1.500,00

kr. 26.500,00

Kr. 26.500,00

Oslo,

DET NORSKE

Carl Løvenskiold.

Foranstående regnskap stemmer med

Vi henviser for øvrig til

Oslo,

A/S REVISION.

forsøksanstalt i torvbruk.**tapskonto.**

for 1946.

Kredit

Inntekter:		
Forpaktningsavgifter:		
Av brenntorvdriften	kr. 8.453,00	
» torvstrødriften	» 1.308,70	
» fabrikkomt og innmarken	» 110,00	
	kr. 9.871,70	
	Kr. 9.871,70	

pr. 31/12 1946.

Kredit

Passiva:		
Kapitalkonto	kr. 26.500,00	
	Kr. 26.500,00	

31. desember 1946.

1. februar 1947.

MYRSELSKAP

Aasulv Løddesøl.

selskapets bøker som vi har revidert.
revisjonsberetning av i dag.

den 1. februar 1947.

P. I. BORCH.**Arne Paulsen.**

NYTT FOND FOR MYRUNDERSØKELSER.

Det er i 1946 opprettet et nytt fond (myrselskapets legat nr. 14) spesielt med tanke på fremme av myrundersøkelser. Grunnstammen ble lagt ved en gave fra direktør Løddesøl, og myrselskapets styre har utarbeidet statutter, som er godkjent av Sosialdepartementet i skrivelse av 21. oktober 1946. Ved regnskapets avslutning var fondets kapital allerede nådd ca. kr. 10.000,00, idet der var innløpet bidrag fra godseier Jørgen Mathiesen, Eidsvoll, direktør Haakon O. Christiansen, Trondheim, And. H. Kiær & Co., Fredrikstad, Elverum kommune og Vang, Furnes, Ringsaker, Veldre og Tingelstad almenninger. Når dette skrives (pr. 24. februar 1947) er fondet nådd kr. 17.000,00 ved hjelp av nye bidrag fra godseier Carl Løvenskiold, Ullern, Rome-dal almenning og Pihlske Sameie.

Fondets vedtekter er meddelt nedenfor:

Det norske myrselskaps fond for myrundersøkelser.

Det norske myrselskaps legat nr. 14.

Vedtatt på styremøte den 20. september 1946.

§ 1.

Fondets grunnkapital utgjør kr. 1 000,00 — et tusen kroner —. Beløpet er en gave fra direktør Aasulv Løddesøl, som i brev av 4. juli 1946 henstiller til Det norske myrselskaps styre å avsette pengene som grunnstamme til et fond for spesialundersøkelser fortrinsvis i forbindelse med selskapets myrinventeringer. Fondets navn er «Det norske myrselskaps fond for myrundersøkelser».

§ 2.

Fondets kapital tenkes øket ved å søke om bidrag fra de kommuner, bygdealmenninger eller andre institusjoner og enkeltpersoner som har nydt godt av myrselskapets myrinventeringer. Kapitalen kan også økes ved at beløp som refunderes myrselskapet for utførte myrinventeringer eller myrundersøkelser, tilføres fondet, eventuelt på annen måte etter styrets nærmere bestemmelse. Målet er at fondet skal søkes bragt opp i minst kr. 100 000,00.

§ 3.

Fondets styre består av Det norske myrselskaps styre. I følge selskapets lover forpliktes selskapet ved formannens og direktørens felles underskrift.

§ 4.

Avkastningen kan — inntil kr. 25 000,00 er nådd — i sin helhet tillegges kapitalen. Senere kan avkastningen disponeres i sin helhet til fremme av det i § 1 nevnte formål. I tilfelle rentene i enkelte år ikke brukes, kan rentebeløpene bli stående til senere bruk. Kapitalen må derimot ikke røres.

§ 5.

Fondskapitalen skal anbringes slik som til enhver tid er bestemt for offentlige stiftelsers midler. Med hensyn til regnskapsvesen og kontroll forholdes overensstemmende med de regler som til enhver tid gjelder for offentlige stiftelsers midler.

Oslo, den 20. september 1946.

DET NORSKE MYRSELSKAP

Carl Løvenskiold (sign.)
formann.

Aasulv Løddesøl (sign.)
direktør.

Gunnar Holmsen (sign.)

Knut Vethe (sign.)

Harald Sundt (sign.)

Haakon O. Christiansen (sign.)

KORT MELDING OM VÆR OG ÅRSVEKST VED DET NORSKE MYRSELSKAPS FORSØKSSTASJON PÅ MÆRESMYRA FOR ÅRET 1946.

Ved forsøksleder Hans Hagerup.

Vinteren 1945/46 var mild, likesom vinteren førut. Nedbøren gjennom månedene januar/mars vekslet med snø, sludd og regn. I februar måned var det rolig vintervær med bra snøføre, men fra midten av mars måned ble det regn, og i april måned ble det rikelig nedbør som vesentlig kom som regn. I årets fire første måneder var nedbørsmengdene henholdsvis 51, 71, 67 og 122 mm. Av disse hadde januar måned under normalen, de øvrige over, — april med hele 87 mm over normalen.

Det ble en del tele i myra, og denne ble vesentlig dannet før jul. Med det rikelige regn i april måned gikk telen ganske fort, og den var borte omkring 20. mai. Ved måling av telen 1. april var det på åker opptint 5—7 cm, og tykkelsen var 26 til 30 cm. På eng var opptint 0—2 cm, og teletykkelsen var 24 til 26 cm.

Arbeidet på myra tok til 8. april. Harvinga kunne for det meste bli utført mens telen satt i myra. Bare på ymse plasser, der grøftinga var noe mangelfull, var telen mindre sterk og svant fortere, her ble harvinga vanskeligere å utføre før myra var tørket noe.

Fra 12. april ble mineralgjødsla utsådd på enga, og på åkeren fra 10. april, på beiten 24. april. Kvelstoffgjødsla ble utsådd på eng fra 14. mai og på åker fra 24. mai.

Gjødslinga pr. dekar var:

Til enga: 20 kg superfosfat (16 %) + 30 kg kalisalt (40 %), 15—20 kalksalpeter.

Til åker: 15 kg superfosfat + 15 kg kalisalt. Kvelstoffgjødning ble bare gitt til forsøksfeltene. Åkeren på mosemyr fikk 15 kg kalksalpeter.

Til poteter: 40 kg superfosfat + 50 kg svovelsurkali + 20 kg kalksalpeter.

Til neper: 12 lass husdyrgjødning + 30 kg superfosfat + 40 kg kalisalt.

Til gulrot: 35 kg superfosfat + 50 kalisalt + 20 kg kalksalpeter etter tynninga.

Til beitene: 25 kg superfosfat + 30 kalisalt + 15 Odda kalkkvelstoff om våren + 25 kg kalksalpeter fordelt på to utstrøinger etter avbeiting om sommeren.

De ymse vekster ble sådd eller satt til følgende tider:

Nidarhavre II 3/5, Kjevik stjernebygg 8/5, gulrot 10/5, poteter 18/5, engfrø 16/5, neper og kålrot 25/5, rødbeter 27/5, hodekål 6/6 og høstrug 16/8.

Veksten kom seg godt fra våren av. I siste halvpart av mai måned ble det et drivende vær, men det ble omslag i juni måned, og da kom rikelig regn, så det ble en kaldere periode. Nedbøren var 24, 114 og 46 mm i månedene mai til juli, juni måned med 71 mm over normalen. Det kalde været i juni måned sammen med det stadige regnet, gjorde at ugraset, særlig vassarv, var meget vanskelig å holde nede i rotvekståkrene. I kornåkrene fikk vi ugrasharvet godt i det varme vær i mai måned, så de kom seg bra.

Enga hadde overvintret godt, kløver var som vanlig nesten forsvunnet i første års eng, men «isbrann» var det ubetydelig av. Beitene var litt skadde av «isbrann», men det rettet seg opp ut over sommeren.

Slåtten tok til 9. juli. Det var noe tidlig i forhold til timoteiens blomstring som ikke kom før 19. juli. Omløpsfeltene ble slått først, og avlinga ble her for første slått følgende i kg pr. dekar:

	Omløp med 3 år eng	Omløp med 4 år eng	Omløp med 5 år eng
1. års eng	602	614	638
2. års eng	628	546	624
3. års eng	564	536	624
4. års eng	—	534	598
5. års eng	—	—	517
Middel	598	558	598

Den noe lave avling på disse felter kommer av den tidlige slått. Slått omkring timoteiens blomstring gav om lag 100 kg. høy mer.

På mosemyra ble eng, høstet 14 dager seinere. Her ble høyav-

linga i første slått ca. 630 kg pr. dekar i middel for 1. til 4. års eng. Kløveren slo her godt til i første års enga.

Slåttarbeidet ble utført under ganske gode værforhold, en del regn sinket dog arbeidet i slutten av juli måned. Høyberginga ble god.

Det rikelige regn i juni og først i juli måned truet med å ødelegge åkeren ved å legge den ned på et altfor tidlig tidspunkt. Væromslaget i midten av juli og det varme drivende vær i juli og august gjorde at åkeren ble tidlig drevet fram til modning. Legde ble det noe av, men langt mindre enn vi vanlig regner med. En del av både bygg og havre kunne derfor tas med selvbinder. Både bygg og havre ble skåret under meget gode værforhold, og innberginga ble særlig god. Kjevik stjernebygg ble skåret fra 12. august og Nidarhavre II fra 20. august. Kornavlinga pr. dekar ble for bygg 300 kg og for havre 370 kg. På mosemyra gav Nidarhavre II 236 kg på ompløyd voll og 255 kg 3. års åker ved attlegg til eng. Kjevik stjernebygg gav under samme forhold 160 og 151 kg pr. dekar.

Timoteifrø ble skåret 18. august. Avlinga ble her noe lav, bare ca. 40 kg pr. dekar. Det ble for mye legde i frøenga og derfor mindre god avling.

Det var ikke noe frost i august måned. Potetgraset ble således ikke frostskaidd, men været var gunstig for tørråte. De tidlige sorter ble sterkt angrepet, men de seinere ble svært lite skadde. Den 13. september var det $\div 2\text{ C}^0$, som satte stopper for den videre vekst av potetene.

For ymse sorter ble knollavling pr. dekar og tørrstoffprosent følgende:

Louis Botha	2991	kg	knoller	med	22,7	%	tørrstoff
Parnassia	2285	»	»	»	24,9	»	»
Sharpes Expres	2431	»	»	»	23,6	»	»
Sickingen	2925	»	»	»	23,5	»	»
Nr. 52 (Jøssing)	2616	»	»	»	25,2	»	»
Doon Early	3506	»	»	»	19,7	»	»

Utover høsten var til dels lite nedbør. August hadde 53, september 77 og oktober 28 mm regn. Av disse var det september måned som hadde normal nedbør, de andre to måneder hadde betydelig under normalen. Innhøstingen av rotvekstene fikk en derfor utført under gunstige forhold.

De korsblomstrede jordbruks- og hagebruksvekster ble voldsomt angrepet av kålmøll i juni måned. Det så en tid ut til at neper, kålrot og hodekål skulle ødelegges helt. Verst gikk det ut over hodekålen, som ble nesten ødelagt, derimot tok både neper og kålrot seg godt opp, så avlingene ble gode likevel. Kålrot og neper gav følgende avling i kg røtter pr. dekar:

Dales hybrid (dansk)	8722	kg	røtter	med	8,5	%	tørrstoff
Fynsk bortfelder (dansk)	8639	»	»	»	8,0	»	»
Kvit mainepe (dansk)	6639	»	»	»	11,6	»	»
Østersundom	8194	»	»	»	9,0	»	»
Yellow Tankard (dansk)	7889	»	»	»	8,8	»	»
Bangholm kålrot	3972	»	»	»	11,9	»	»
Trondheim kålrot	3444	»	»	»	11,9	»	»

Nepene ble tatt opp fra 8. oktober.

Kålflua hadde angrepet kålrøttene ganske meget også dette år. Ymse nepesorter, som Dales hybrid og Kvit mainepe, var skadd noe, langnepene Fynsk bortfelder og Østersundom i mindre grad.

Gulrøttene ble tatt opp fra 23. september. De gav dette år ikke særlig stor avling. Krusesyken innfant seg, men ikke så meget at den kan sies å ha satt ned avlingene i nevneverdig grad.

Nantes gav 2550 kg og Regulus 2366 kg røtter pr. dekar.

Som nevnt foran ble hodekålen ødelagt av kålmøll, plantetallet på feltet sterkt redusert, så noen avlingstall kan ikke her oppgis. Det var også en del klumprot som gjorde sitt til mislykket avling.

På mosemyra hadde vi også litt poteter og neper. Avlingene ble dette år gode på denne myrtype. Som oftest vil poteten gå bedre enn neper her, forutsatt at ikke frosten er til hinder. Potetsorten Louis Botha gav 3271 kg knoller med 21,4 % tørrstoff, som svarer til 700 kg tørrstoff pr. dekar. Av nepene gav Fynsk bortfelder og Kvit mainepe 7136 og 4636 kg røtter med 8,1 og 12,1 % tørrstoff, som svarer til 575 og 558 kg tørrstoff pr. dekar.

Førjuls vinteren var også tørr. Det ble lang arbeidstid ute, og høstpløyinga ble vi ferdig med i slutten av oktober.

November måned hadde 55 mm og desember bare 15 mm nedbør, som og var den nedbørsfattigste måned i året. Litt snø kom i midten av november, så det ble sledeføre, men den lå bare kort tid, regn tok føret allerede i slutten av måneden. I desember måned var barfrost, og det kom ikke snø i denne måned.

Mære, 3. februar 1947.

H. H.

BRENSELSPROBLEMET I KYSTBYGDENE OG JORD-ØDELEGGELSEN VED URASJONELL TORVDRIFT.

Foredrag holdt i Stortingets Eidsvoldsgalleri den 5. desember 1946.

Av direktør dr. Aasulv Løddesøl.

Kystbygdernes brenselproblemer og jordødeleggelsen ved urasjonell torvdrift, er spørsmål av gammel dato. Dette gjør imidlertid ikke disse spørsmål mindre dagsaktuelle. Saken er nemlig den at arbeidet for å bevare jordsmonnet i kystbygdene på Vestlandet, i Trøndelag og Nord-Norge ikke tåler utsettelse. Hvis jordødeleggelsen får fortsette, vil oppgaven: å dyrke eller tilplante utmarkene bortfalle fordi jordsmonnet litt etter hvert forsvinner. Og det strålende framtidsperspektiv — å skogkle Vestlandet — som foregående taler så interessant har utviklet,¹ vil i hvert fall ikke få noen aktualitet for de ytre kystbygder. Jeg skal senere vise en del lysbilder som bekrefter dette.²

Hva går så den meget omtalte «jordødeleggelse» egentlig ut på? Det blir nødvendig ganske kort å nevne dette.

I de skogløse eller skogfattige kystbygdene vest- og nordpå er brenntorv det viktigste brensel, og slik har det vært i århundrer. Det er da gitt at de egentlige brenntorvmyrene litt etter hvert blir tømt for torv. Da myrene i kystbygdene ofte kviler direkte på fjell, uten leir, sand- eller gruslag mellom torven og bergunderlaget, vil myrene — når brenntorven er fjernet — være omdannet til tjern eller verdiløse sumper. På denne måten er mange verdifulle dyrkingsmyrer blitt ødelagt i årenes løp.

Når så myrene er tømt for torv, flekkes eller stikkes lyngtorv eller grastorv på fastmark. Også lyng- og grastorven brukes til brensel. Da dette gjerne foregår på grunn mark, blir mulighetene for senere utnyttelse ødelagt. Hadde lyng- eller grastorven fått lov til å ligge, ville marken i mange tilfelle kunne vært nyttet til skogproduksjon eller anlegg av kulturbeiter.

For alle som ikke har nærmere kjennskap til forholdene i kystbygdene, spesielt til befolkningens dårlige økonomi, som ikke tillater innkjøp av brensel utenfra, er det selvsagt vanskelig å forstå at man brenner opp en del av grunnlaget for den framtidige eksistens, nemlig jordsmonnet. Videre vil vel de fleste ha vanskelig for å fatte at ikke myndighetene for lengst har grepet inn mot denne landsskadelige bruksmåte.

1) Skogforsøksleder Anton Smitt: «Vest-norsk skogreisning — Et framtidsperspektiv». Trykt i Tidsskrift for Skogbruk, nr. 1, 1947.

2) Av de ca. 20 bilder som ble vist etter foredraget, blir her tatt med bare noen få eksempler på jordødeleggelse og et par bilder som viser rasjonell utnyttelse av kystbygdernes utmarksvidder.

Selve historikken som knytter seg til denne sak, blir det ikke tid til å gå igjennom her i dag. I en rekke innstillinger fra Jordvernkomiteen er de tidligere tilløp som er gjort for å få stanset jordødeleggelsen omtalt. Det som her må sies er at Landbruksdepartementet sommeren 1936, etter diverse forarbeider og forslag av Det norske myrselskap, støttet av Det norske skogselskap, oppnevnte «Komiteen for myr- og jordvern i kystbygdene» eller Jordvernkomiteen som den vanligvis kalles. Som medlemmer av komiteen ble kalt skoginspektørene Ruden og Norderhus for henholdsvis Sør- og Nord-Norge, og videre daværende stortingsmann Ræder og foredragsholderen, sistnevnte som formann. Komiteen har ikke hatt fast sekretær.

Mandatet som komiteen fikk, gikk kort fortalt ut på å utarbeide og framlegge planer for botemidler mot jordavskrapingen i kystbygdene ut fra de særlige forhold som hersket i disse bygder. Av andre direktiver i mandatet kan nevnes at komiteen skulle innhente opplysninger om jordavskrapingens omfang, og da det hastet å få forebyggende tiltak i gang, skulle den framlegge planer og forslag etter hvert som arbeidet innen de enkelte og mest utsatte områder ble avsluttet. Dette er grunnen til at det store materiale som komiteen har samlet inn og bearbeidet er delt på en rekke innstillinger. Materialinnsamlingen var praktisk talt avsluttet, og i alt 6 innstillinger avgitt da krigen kom. I okkupasjonstiden kunne arbeidet bare delvis føres videre, og selve hovedinnstillingen måtte vente til freden kom.

I alt har komiteen framlagt 10 innstillinger. De 9 første omhandler enkelte distrikter eller bestemte spørsmål av mer lokal interesse, og innstilling nr. 10, som ble avgitt 7. juni 1946 og nå foreligger trykt, gir en samlet oversikt såvel over jordødeleggelsens omfang som de tiltak komiteen mener må settes i verk for å få jordavskrapingen stanset. I den sistnevnte innstilling er også framlagt forslag til en lov om jordvern. Før jeg redegjør for disse tiltak, skal jeg ganske kort gi en oversikt over omfanget av jordødeleggelsen:

På strekningen Rogalands nordgrense i sør til Grense Jakobselv i nord, er det 110 kystherreder som er mer eller mindre berørt av jordødeleggelsen. På denne strekning er i alt ødelagt eller sterkt forringet vel 55.000 dekar. Den årlige jordødeleggelse dreier seg om vel 1000 dekar. Disse oppgaver skriver seg fra årene like før krigen. Komiteen har hatt god hjelp av jordstyrene i de interesserte herreder når det gjelder å skaffe til veie disse oppgaver. Dessuten har Det norske myrselskaps konsulenter assistert komiteen i dens arbeide med å kontrollere og korrigere oppgavene. Vi har derfor grunn til å tro at det materiale som er framlagt i innstillingene er så pålitelig som det er mulig å skaffe med rimelige omkostninger.

Jordødeleggelsen har størst omfang i kystherredene i Hordaland fylke, dernest kommer Finnmark, og som nr. 3 kommer Nordland.

«Klapsehuller» i torvmyr (fra Hjelma herred).

Av distrikter hvor ødeleggelsen er særlig konsentrert, vil jeg i rekkefølge sørfra nevne: Øygarden i Hordaland, det er en rekke herreder vest for Bergen, videre Sør- og Nord-Frøya og Ørland herreder i Sør-Trøndelag, en del herreder på Helgelandskysten i Nordland, først og fremst Herøy og Nordvik, og endelig Varangerhalvøya, særlig Nord-Varanger og Berlevåg herreder i Finnmark.

Komiteen har ikke kunnet gjennomføre en nøyaktig undersøkelse over hvordan det ødelagte areal fordeler seg på henholdsvis myr og fastmark for hele det ødelagte område, men jeg kan nevne at for Hordalands vedkommende er ca. 2/3 myr og 1/3 fastmark. Jo lenger en kommer nordover er tilsynelatende lyngtorvflekkingen i overvekt. Dette er bl. a. tilfelle på Varangerhalvøya.

Så spørres det da hva det kan gjøres for å få stanset jordødeleggelsen? Spørsmålet er ikke nytt. I de siste ca. 30 år har det dukket opp gang på gang, men noe universalmiddel er ikke funnet. Jordvernkomiteen har nå utredet saken så grundig som den har kunnet med de midler og krefter som har stått til dens rådighet, og har også foreslått en rekke tiltak som vi mener vil hjelpe. Komiteens forslag bygger alle på prinsippet: «Hjelp til selvhjelp». Vi mener nemlig at direkte, årlige bidrag til innkjøp av brensel til erstatning av torven er en linje som en ikke må slå inn på.

Hvilke botemidler er det da som etter komiteens mening bør komme på tale? Jeg skal først ta for meg noen som relativt hurtig vil virke i heldig retning:

Avtorvet myr (fra Hjelma herred).

1. Effektiv opplysnings- og konsulentvirksomhet for brenntorvdriften.

Komiteen understreker at brenntorvdriften i kystbygdene bør ytes langt større faglig assistanse enn tilfellet har vært hittil. Det finnes nemlig enda til dels ganske store brenntorvforekomster i mange kystdistrikter som vil kunne nyttes uten skade for den framtidige bruk av jorden, vel å merke hvis avtorvingen foretas med omtanke og plan. I enkelte tilfelle kan til og med en fornuftig avtorving fremme den senere utnyttelse av myrene til f. eks. dyrking. I samsvar med dette har vi foreslått at det ansettes myr- og torvkonsulenter for kystdistriktene vest- og nordpå med særlig oppdrag å søke brenntorvdriften rasjonalisert. Konsulentenes arbeide skulle først og fremst bli myrundersøkelser, planlegging og rettleiding i selve torvsesongen. Seinere på sommeren og høsten myr- og brenntorvinventering i kystbygdene og eventuelt detaljundersøkelse og kartlegging av påviste brenntorvforekomster. Om vinteren utarbeidelse av karter, planer og beskrivelse av nye, helst større felles brenntorvanlegg, om mulig maskintorvanlegg. Og videre i den utstrekning som tiden tillater det: propaganda og opplysningsarbeide for en rasjonell utnyttelse av brenntorvmyrene innen de respektive distrikter.

Komiteen har foreslått at det opprettes 2 slike stillinger, en for kystbygdene i Nord-Norge og en for Vestlandet og Trøndelag. Det

Avtorvet myr (fra Nordvik herred).

norske myrselskap har tatt opp forslaget og ansatt 2 konsulenter ved hjelp av en bevilgning som midlertidig er ytet av Landbruksdepartementets skogkontor.

Det er en stor oppgave disse konsulenter får å løse. Komiteen håper at det arbeide som her er innledet skal føre til en fornyelse av brenntorvdriften i kystbygdene og derved redusere jordødeleggelsen. Den understreker derfor sterkt betydningen av at den midlertidig truffne ordning gjøres permanent, d. v. s. at torvkonsulentstillingene blir tatt opp som ordinær post på statsbudsjettet.

Komiteen peker på at to konsulenter til denne store oppgaven heller er for lite enn for meget. Når vi ikke har gått lenger enn gjort, så er det hensynet til de vansker som det gjerne er med å få midler til nye stillinger. Stortinget har det jo i sin hånd å fordoble antallet, og det skal såvisst ikke mangle på arbeidsoppgaver selv om antallet blir fire istedenfor to. I så fall burde det bli en stilling for Finnmark og Troms, en for Nordland, en for Trøndelagsfylkene og Møre og Romsdal, og en for Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland fylker.

2. Statsstøtte til bygging av torvtransportveier til fjerntliggende brenntorvmyrer, eventuelt til andre fellesanlegg som må til for å kunne nytte enkelte større brenntorvfjorekomster.

Det viser seg at nesten overalt hvor torvdriften er avhengig av større fellesarbeider som veianlegg, senkingsarbeider o. l., blir myrene liggende uten drift, mens jordødeleggelse kan forekomme i stor stil

Avskrapet berg (fra Hjelma herred).

i de samme distrikter. Dette kan selvsagt skyldes manglende initiativ, vilje eller evne til samarbeide, men ofte skyldes det manglende økonomisk evne. Når det gjelder slike større fellesarbeider, mener komitéen at staten bør tre støttende til. For tiden finnes det ikke noen form for direkte hjelp i slike tilfelle. Her har for øvrig torvkonsulentene et betydelig arbeidsfelt, ikke bare rent teknisk, men også organisasjonsmessig. Når det gjelder selve formen for statens støtte til bygging av torvtransportveier, foreslår komitéen at hjelpen fortrinsvis ytes etter samme regler som de der gjelder for bureisingsveier. Det syn som ligger til grunn for dette forslag er det at det må være minst like viktig å bevare de allerede eksisterende bruk som å anlegge nye.

3. Opprettelse av «torvtilsyn» eller «utmarksråd» i bygdene og i tilknytning hertil visse lovendringer i samband med brenntorvdriften.

Jordvernkomiteen har tatt opp «Utmarkskomiteen»s forslag om at det opprettes utmarksråd i alle bygder. Disse råd må bl. a. pålegges å kontrollere at torvdriften foregår på en slik måte at ikke jordsmonnet ødelegges, og i tilfelle sørge for å skaffe til veie konsulenthjelp hvor det er nødvendig eller ønskelig. Ved at det blir faste torvkonsulenter for kystdistriktene, slik som foreslått, vil det bli relativt lett å innøtekomme de krav som her sikkert vil melde seg.

Videre peker komiteen på nødvendigheten av visse endringer i Utskiftningsloven, bl. a. foreslås adgang til avløsning av torvretter mot pengeerstatning i tilfeller hvor ingen andre løsninger er mulig.

Forsvarlig torvdrift (fra Sømna herred).

Komiteen forutsetter at erstatningsbeløpet ikke utbetales med en gang, men i årlige terminer fordelt på et årantall som tilsvarende torvrettens varighet eller verdi. Dette i forbindelse med en effektiv konsulentvirksomhet, og for øvrig utbygging av brenntorvdriften i rasjonelle former, lettere adgang til lån av Statens torvlånefond osv., vil utvilsomt bli viktige hjelpemidler i kampen mot jordødeleggelsen.

4. Utvidet statsstøtte til kystbygdene elektrisitetsforsyning.

Et viktig ledd i arbeidet for å få stanset jordødeleggelsen er elektrisitetsutbyggingen. Komiteen har derfor trukket opp generelle linjer for elektrisitetsforsyningen av de brenselfattige kystbygder. Et betydningsfullt resultat som komiteen er kommet til i denne forbindelse er at brenselforbruket til koking utgjør ca. 60 % av kystbygdene brenselforbruk. Hvis det m. a. o. kan skaffes elektrisk energi til koking, vil brenselforbruket reduseres tilsvarende, og de gjenværende torvmasser vil være meget lenger enn hvor man ikke har elektrisk energi. Har en eksempelvis torv igjen i en myr tilsvarende 20 års normalt forbruk, så vil det samme torvforråd være 50 år hvis en går over til elektrisk koking. Og imens vil det kunne produseres atskillig ved som vi senere skal høre.

Når det gjelder elektrisk energi til oppvarming, viser det seg at utgiftene ofte blir så store at de ikke står i rimelig forhold til de utgifter til brensel som befolkningen nå har, eller som den makter å betale.

Vi har også sterkt framholdt den indirekte betydning som elektrisering av kystbygdene sannsynligvis vil få ved å skape nye

Buskfuruplanting, 34 år gammel (fra Hjelma herred).

ervervsmuligheter og derved øke befolkningens evne til å kjøpe elektrisk kraft eller annet brensel til erstatning av torven.

Vindkraftens betydning som energikilde i kystdistriktene er også søkt utredet av komiteen i forbindelse med planer om bygging av et vindelektresitetsverk på Sula i Sør-Trøndelag.

Komiteens forslag når det gjelder elektrisitetens bidrag til løsning av brenselsspørsmålet i kystbygdene, går ut på at man ved den fortsatte elektrisering av landet vårt, bør ta sikte på å tilgodese de brenselfattige kystdistriktene i størst mulig utstrekning for derved å medvirke til å få stanset jordødeleggelsen. Den elektriske energi må følgelig leveres på så rimelige vilkår at det kan bli en virkelig hjelp for distriktene. For å få erfaring om hvilken betydning vindkraften kan få når det gjelder kystdistriktenes forsyning med elektrisk energi, foreslår komiteen videre at det bygges et prøvevindelektresitetsverk på Sula i Sør-Trøndelag, eventuelt på Røst i Nordland.

De botemidler som jeg hittil har nevnt kommer inn under det vi har kalt den kortsiktige linje, d. v. s. tiltak som i løpet av kort tid utvilsomt ville gjøre meget til å begrense jordødeleggelsen. Men vi arbeider også etter en langsiktig linje. Det viktigste botemiddel under denne kategori er:

5. Utvidet skogreising i forbindelse med anlegg av kulturbeiter.

Jordvernkomiteen har, etter linjer som er trukket opp av Det norske myrselskap, foretatt en vurdering av mulighetene for

skogreising og anlegg av kulturbeiter i de ytre kystbygder på Vestlandet, i Trøndelag og Nordland til og med Vesterålen. Selve måten dette er gjort på, blir det ikke tid til å omtale her,*) men jeg kan opplyse at vi innen et utmarksareal på ca. 10,5 mill. dekar er kommet til at det finnes:

Ca. 2,4 mill. dekar skikket for skogreising og

» 1,1 » » skikket for anlegg av kulturbeiter.

Dette utgjør bare 33 % av hele utmarksarealet.

De resterende 67 % fordeler seg med:

Ca. 2,3 mill. dekar på jorddekket areal lite skikket for skogreising og kulturbeiter, og resten, d. v. s.

» 4,7 » » er regnet som snaufjell.

Denne undersøkelse omfatter i alt 109 kystherreder.

Jeg skal så nevne litt om produksjonsmulighetene for ved i de ytre kystbygder:

Tilplantes det areal som ansees skikket for skogkultur med buskfuru, som er en utmerket vedprodusent, vil en i de nevnte kystbygder ved 40 års omløpstid få en årlig produksjon av vel 700.000 m³ fast masse. Da har vi regnet med en tilvekst på 0,32 m³ pr. dekar for kystbygdene i Hordaland og Sogn og Fjordane, og med 0,30 m³ for kystbygdene nordenfor til og med Helgeland. For Vesterålen har vi for sikkerhets skyld bare regnet 0,25 m³ tilvekst pr. dekar pr. år. De nevnte tilveksttall bygger på oppgaver fra forsøksleder S mitt, fylkesskogmester H ø d a l og fra komitéens egne skogsakkyndige.

Som vi forstår er det betydelige muligheter for skogreising og produksjon av ved i de ytre kystbygder. Når det gjelder skogplanting i disse bygder kontra planting i de midtre og indre kystbygder, så er komiteens linje et «både — og» og ikke et «enten — eller». Vi er klar over at produksjonen vil bli større på bedre boniteter og i lunere beliggenhet et stykke inn fra kysten, men det er også atskillige momenter som taler til fordel for planting i de ytre bygder. Jeg skal få nevne en del av de momenter som komiteen særlig har festet seg ved:

1. Det produserte virke har større verdi pr. m³ i disse skogfattige bygder enn i bygder hvor det på forhånd finnes atskillig skog.

2. Alt virke fra renskningshugster og skogavfall som topp og kvist nyttes i sin helhet i de bygder hvor det er vanskelig om brensel.

3. Ved sitt rike nåleavfall er buskfuruplantingene en betydelig jordprodusent, jordsmonnet forbedres i løpet av relativ kort tid slik at det senere vil bli skikket til å bære verdifullere treslag.

4. Rent estetisk har plantinger i de ytre skogløse bygder sin

*) Jfr. Aasulv L ø d d e s ø l: «Jordødeleggelsen ved torvstikking i våre kystbygder». Medd. for D. N. M., 1936.

spesielle oppgave, og som livd for bebyggelsen og le for husdyr og for hage- og jordbruksvekster atskillig betydning.

5. Jordødeleggelsen begrenses etter hvert som plantefeltene utvides, og vil forhåpentlig innen en rimelig tid helt opphøre når det går opp for befolkningen hva disse lyngkledte viddene og grunne myrene kan produsere når forholdene blir lagt til rette.

6. I de ytre kystbygder har ofte befolkningen god tid, men lite penger, selve arbeidet med plantingene veier derfor ikke så tungt på utgiftsbudsjettet der som i de indre bygder. Og tynningshugstene betaler seg selv ved det brensel som skaffes til veie.

7. Ved en omløpstid av 30—40 år vil en ca. 30 dekar stor buskfuruplanting være tilstrekkelig til å skaffe brensel til en husstand. På dette areal og ved de nevnte omløpstider vil en kunne få en vedproduksjon fra 4 til 8 favner pr. år. Det siste tall er tilstrekkelig årsbrensel for relativt store familier. Vedforbruket i kystbygdene er nemlig 1,4 favner pr. husstandsmedlem pr. år i gjennomsnitt. Ved skogreising i de ytre kystbygder kan det m. a. o. i det hele skaffes brensel til ca. 60.000 husstender eller rundt regnet 300.000 personer årlig, vel å merke 30—40 år etter at det disponible areal er tilplantet.

8. Det kan videre sies at buskfuruplanting i de ytre bygder er en kapitalinvestering på kortere sikt enn granplantinger i de midtre og indre bygder fordi omløpstiden for sistnevnte er atskillig lengere.

Komiteen framholder dessuten at også kystbygdernes befolkning bør få del i det store sosiale gode som skogen i seg selv er. Når en da samtidig kan motvirke jordødeleggelsen, og lette de økonomiske kår for den samme befolkning, finner vi å måtte tilrå at det offentlige går sterkere inn for skogreisningen i de ytre kystbygder enn hittil.

Jeg må også nevne noen få ord om komiteens linje for fremme av skogreisningen i disse bygdene. For å få mer fart i skogplantingen ad frivillighetens vei, foreslo komiteen allerede i 1936 at man gikk inn for premieringslinjen. Forslaget gikk ut på at grunneiere som var villige til å legge ut en del av sin utmark til fredskogfelter, skulle få vanlig bidrag til dette arbeide, og i tillegg hertil en godtgjørelse eller premie pr. dekar beplantet areal. Begrunnelsen var at den beplantede utmark unndros beiting for en tid, og følgelig ville plantingene medføre en midlertidig ulempe for grunneieren. Premiens størrelse ble satt til 10 kroner pr. dekar tilplantet skog (effektivt areal), og skulle av grunneieren benyttes til anlegg og drift av kulturbeiter eller andre jordbruksformål som tok sikte på å fremme jordbruksdriften hos vedkommende. På denne måten skulle skogplantingen og utviklingen av kystbygdernes jordbruk gå hånd i hånd. Det intime samarbeide som derved nødvendigvis måtte etableres mellom fylkenes skog- og jordbruksfunksjonærer og kystbygdernes jordbruksbefolkning, mente vi ville virke i høy grad stimule-

rende. Denne oppfatning har komiteen fremdeles. At det senere er åpnet adgang til å søke om direkte bidrag til anlegg av kulturbeiter, gjør ikke komiteens forslag overflødig. Tvert imot mener vi at premieringsprinsippet i forbindelse med skogplantingen, utformet og brukt på en fornuftig måte, i høy grad vil tjene den sak komiteen arbeider for, nemlig en rasjonell utnyttelse av kystbygdenes jord.

Så har vi beitemulighetene: Det areal som vi mener vil egne seg for anlegg av kulturbeiter, altså ca. 1,1 mill. dekar, vil ved middels sterk drift, d. v. s. ca. 4 dekar kulturbeite pr. ku eller hest og 0,8 dekar pr. sau eller geit, skaffe beite til henholdsvis 275.000 storfe eller 1,4 mill. sauer årlig. Regnet i føreheter og med 200 f.e. pr. dekar, vil det bli 220 mill. føreheter i årlig avkasting. Dette er respektable tall som aldeles ikke er overdrevne.

Som sluttsteinen i det hele foreslår komiteen at det vedtas en jordvernlov som setter forbud mot jordødeleggende torvdrift.

Komiteen mener at det er absolutt nødvendig å få en lov som verner om jordsmonnet selv om den av enkelte til å begynne med kanskje vil føles som en innskrenkning i eiendomsretten. Skogvernloven ble i sin tid møtt med en slik innvending, men nå innser de aller fleste lovens berettigelse. Det kan ikke være tvil om at det vil gå på samme måte med en eventuell jordvernlov. Et viktig moment som taler for en jordvernlov, er at det vil bli meget lettere å få gjennomført rasjonalisering av torvdriften når en har noe fast å holde seg til.

I innstilling nr. 10 har komiteen framlagt et forslag til «Lov om jordvern», som vi har kalt den. Det vil føre for langt å referere lovutkastet her, men jeg kan nevne at komiteen har oppstilt visse minimumsgrensener for tykkelsen av det torvlag som må ligge igjen etter avtorving, noe forskjellig etter undergrunnens art og jordens senere bruk. Vi har også tatt med bestemmelser om bruk av torvmyr i sin alminnelighet og regler om lyngbrenning og lyngriving. Loven vil selvsagt kunne utvides til også å omfatte andre spørsmål i forbindelse med jordvern, men vi har begrenset oss til de ting som kommer inn under eller knytter seg nær til vårt mandat.

Da vi ikke har noen jurist i komiteen, forutsetter vi at lovforslaget blir gjenstand for nærmere juridisk bearbeidelse av Landbruksdepartementets jurister før proposisjon framsettes. Vi håper imidlertid at arbeidet med å få en jordvernlov må bli fremmet snarest mulig.

Til slutt en kort bemerkning: Det er neppe noen meningsforskjell i dag om at jordødeleggelsen må søkes stanset. Vi husker alle som det sved når vi under okkupasjonen så hvordan tyskerne

omskapte tusener av mål jord av landet vårt til betong- og steinørkener. Overfor denne mer konsentrerte form for jordødeleggelse stod vi maktesløse. Når det gjelder jordødeleggelsen ved urasjonell torvdrift, så foregår denne mer spredt, og ikke i tysk krigstempo, men i det lange løp blir det likevel store vidder som legges øde, som vi har hørt. Denne jordødeleggelsen, som vi selv er skyld i, kan og må vi sørge for blir stanset. Hvis ikke, vil forholdene i mange av våre kystbygder bli vanskeligere og vanskeligere, så vi til slutt står overfor nesten uløselige problemer. Jeg vil derfor inntrengende henstille til det ærede Storting at denne sak nå blir tatt opp i sin fulle bredde — og løst.

REPRESENTANTMØTE OG ÅRSMØTE I DET NORSKE MYRSELSKAP.

Representantmøte.

Representantmøtet ble holdt den 10. mars d. å. i Landbrukssalen, Bøndernes Hus, Oslo. Møtet ble ledet av Det norske myrselskaps formann, godseier Carl Løvenskiold.

1. Årsmelding og regnskap for 1946 med revisors beretning forelå og referertes. Begge ble enstemmig godkjent. Styret ble enstemmig bevilget ansvarsfrihet for regnskapet.

2. Styrevalg. De uttredende medlemmer av styret var direktør Haakon O. Christiansen, Trondheim, og grosserer Harald Sundt, Oslo. Direktør Haakon O. Christiansen ble gjenvalgt, og i stedet for grosserer Sundt som frabad seg gjenvalg, ble skoginspektør Ivar Ruden, Sandvika, valgt til medlem av styret.

De øvrige medlemmer av styret er:

Godseier Carl Løvenskiold, Ullern.

Statsgeolog dr. Gunnar Holmsen, Vettakollen.

Konsulent, gårdbruker Knut Vethe, Asker.

Direktør dr. Aasulv Løddesøl, Bygdøy.

3. Valg av formann og nestformann. Både formannen og nestformannen, henholdsvis godseier Carl Løvenskiold og statsgeolog dr. Gunnar Holmsen, ble enstemmig gjenvalgt.

4. Valg av 4 varamenn til styret. Som ny varamann i stedet for skoginspektør Ivar Ruden valgtes direktør David Een, Besserud, V. Aker. De øvrige varamenn, professor dr. Emil Korsmo, Oslo, godseier Jørgen Mathiesen og brukseier Oscar Collett, Oslo, ble gjenvalgt.

5. Ansettelse. Styrets ansettelse av landbrukskandidat Ole Lie som sekretær, og fornyet ansettelse av ingeniør A. Ording som torvteknisk konsulent, ble godkjent.

6. Valg av revisor. A/S Revision, Oslo, ble gjenvalgt som revisor for 1947.

Årsmøte.

Umiddelbart etter representantmøtet ble holdt årsmøte på samme sted. Møtet ble ledet av godseier Carl Løvenskiold.

Årsmelding og regnskap forelå og de viktigste poster ble referert. Årsmøtet hadde ingen bemerkninger til regnskap og årsmelding.

Valg av medlemmer til representantskapet:

Følgende uttredende medlemmer ble gjenvalgt:

Oberst Ebbe Astrup, Bestun.

Skogdirektør K. Sørhuus, Nordstrandshøgda.

Ingeniør E. Cappelen Knutsen, Borgestad.

Direktør Eyvind Wisth, Oppegård.

Konservator Johannes Lid, Aker.

Gårdbruker Hans Flaten, Fåberg.

Som nye medlemmer i stedet for statsråd Johan E. Mellbye, Hedmark, som hadde frabedt seg gjenvalg, og konsulent Knut Vethe som var innvalgt i styret, ble følgende valgt:

Konservator Halvor Rosendahl, Sandvika.

Gårdbruker Ole Rauk, Nes i Hallingdal.

De gjenstående representanter er:

Disponent Hj. Kielland, Lillestrøm.

Godseier W. Mohr, Fjøsanger.

Direktør Johs. Nore, Asker.

Disponent Per Schönning, Kongsvinger.

Landbrukskjemiker O. Braadlie, Trondheim.

Landbruksingeniør Knut Vik, Homborsund.

Disponent Lars Egeberg, Moss.

Skogeier Severin Løvenskiold, Brandval, Finnskog.

Etter årsmøtet holdt direktør Aasulv Løddesøl foredrag med lysbilder om: «Jordødeleggelsen i kystbygdene og botemidler mot den».

Foredraget blir trykt i «Landbruksukens Forhandlinger» for 1947. Det vesentligste av foredraget finnes for øvrig i artikkelen: «Brenselproblemet i kystbygdene og jordødeleggelsen ved urasjonell torvdrift» som er trykt i dette nr. av tidsskriftet.

Etter foredraget fulgte en interessant diskusjon hvorav det viktigste er tatt inn nedenfor:

Diskusjon:

Formannen i Det norske myrselskap, godseier Carl Løvenskiold, takket først direktør Løddesøl for det klare og interessante foredrag og pekte på det store arbeide som Jordvernkomiteen hadde utført.

Stortingsmann Lunde, Sogn og Fjordane, pekte på at veispørsmålene var meget viktige. Det gjaldt å få veier såvel til de virkelige torvfelter som til bureisingsfeltene og setrene. Men stats-

bidragene var nå for små, folk maktet ikke å fullføre de planlagte veier. Han pekte i samme forbindelse på at det i hans distrikt var planlagt mange veier som neppe kom til utførelse hvis det ikke ble ydet større bidrag fra det offentliges side.

Han pekte videre på at premiering av skogplantingen hadde tilsynelatende vist lite nytte hittil i hans fylke, muligens fordi bare ca. 8—9 % av utmarka hittil var utskiftet her. Han mente dessuten at premien kr. 10.00 pr. dekar tilplantet areal var for liten. Taleren pekte også på at jordvernloven var nødvendig, bl. a. for å stanse den meningsløse lyngbrenning. Videre mente han det måtte la seg gjøre å få i stand et samarbeid mellom de indre lauvskogrike og de ytre brenselfattige bygder. Det måtte være berettiget med et transporttilskott her likedan som for driftsmidler for øvrig.

Gårdbruker Lars Kolås, Hordaland, uttalte at øygarens problemer interesserte ham sterkt, og han hadde inntrykk av at direktør Løddesøl hadde gjort et godt arbeide på dette område.

Han hadde personlig sett mye jordavskrapping og syntes det var sørgelig at dette skulle få fortsette.

Den elektriske kraft måtte bli en del av redningen, det burde videre gis større tilskott til veier. Skogplantingen måtte støttes, premieringen for skogplanting var utmerket, men kr. 10.00 pr. dekar var for liten premie etter hans mening.

Videre mente han at geita måtte vike til fordel for skogen.

Ellers understreket taleren at det ikke var å vente så stor innsats fra den enkelte bruker, det offentlige måtte tre støttende til, og han spurte hvor mye som hittil var gjort fra statens side.

Skoginspektør Rolsted uttalte sin glede over de forslag som Jordvernkomiteen hadde framlagt, ikke minst de som angikk skogen. Han mente disse forslag var et godt grunnlag å bygge på. En måtte sette i gang en utstrakt agitasjon på dette område. Det var avgjørende å skape den rette mentalitet blant folk i sin alminnelighet.

Han nevnte at det bare i Hordabø herred var beplantet over 2 000 dekar av ungdomslagene, dessverre var en del ødelagt ved lyngbrann. Dette var også tilfelle i Rogaland. Det var derfor meget viktig at også lyngbrannen var tatt med i komiteens innstilling.

Statsvandelærer Trageton tok opp spørsmålet om det ikke var mulig å støtte skogreisningen på Vestlandet ved at en del av kulturavgiften på Østlandet ble brukt til beplanting av Vestlandet. På denne måte kunne skogen på Østlandet hjelpe opp skogen på Vestlandet.

Han var enig med Kolås i at elektrisiteten måtte utbygges, og mente mye ville være vunnet om en fikk ved og elektrisitet.

Direktør Løddesøl besvarte en del spørsmål som var frem satt av de foregående talere, bl. a. om samarbeide mellom de ytre og indre strøk for å skaffe brensel til de torvfattige bygder og om er-

faringen som var gjort med premiering av skogplantingen. Videre nevnte han de resultater som komiteens arbeide for øvrig hadde ført til, bl. a. veibygging og myruttappinger i Finnmark og de opprettede torvkonsulentstillinger for kystbygdene.

Landbrukssekretær B. J. Hovde, Nordland, framholdt at det var viktig å få jordvernloven vedtatt og å få beholde de nåværende torvkonsulenter.

Videre framholdt han at utbyggingen av landbruket i kystbygdene måtte foregå i takt med utbyggingen av fiskerinæringen. Han pekte på at fattigdommen i våre kystbygder nå skyldtes at fiskerinæringen var urasjonelt utbygd. Det var fare for at befolkningen på enkelte øyer hvor jordavskrapingen var verst, måtte flyttes i sin tid.

Formannen takket til slutt for de vektige innlegg. Han henstilte til de tilstedeværende representanter for administrasjonen og de stortingsmenn som deltok i møtet, at disse ville gjøre sitt til at denne for kystdistriktene så viktige sak nå måtte bli løst.

STATSGARANTI FOR AVSETNING AV MASKINTORV.

For å sikre neste vinters brenselsforsyning har Stortinget besluttet å garantere avsetning av inntil 150.000 kbm maskintorv som blir tilvirket i driftsterminen 1947. Garantien vil omfatte den del av årets produksjon som ikke har funnet avsetning innen 1. mars 1948. De produsenter som ønsker garanti må sende søknad til Landbruksdepartementet, Tømmer- og Trelastkontoret, innen 1. juli 1947.

Hvis det innen fristens utløp skulle bli innmeldt mer enn 150.000 kbm torv, vil de innmeldte kvanta bli å redusere etter Landbruksdepartementets nærmere bestemmelser. Videre vil et hvert salg av torv komme til fradrag i det garanterte kvantum, slik at garantien faller bort etter hvert som torven selges.

Produsentene må underkaste seg den kontroll som Landbruksdepartementet finner påkrevet. Videre må produsentene følge de bestemmelser som fastsettes for behandling og levering av torv som skal overtas i henhold til garantien. Torven må således ikke opplegges i stakk under åpen himmel uten at stakken har forsvarlig tak av trelemmer o. likn. som sikrer torven mot fuktighet ovenfra og mest mulig også fra sidene. Likeledes må torven på forsvarlig måte være sikret mot fuktighet fra grunnen ved hensiktsmessig underlag. Garanti ytes ikke for torv som bare har vært oppkastet i haug under åpen himmel. Heller ikke for torv som er produsert så sent eller behandlet slik at den ikke formålstjenlig kan transporteres med bil, båt eller bane.

Torven må kappes i maksimal lengder av 30 cm, og ved de brukte

maskiner må ikke bearbeidingsevnen nedsettes ved at viktige deler uttas av torvmaskinen.

Hvorvidt det skal ytes garanti for et torvparti i henhold til ovenstående, avgjøres med bindende virkning av Landbruksdepartementet eller den det bemyndiger.

Det minste kvantum torv som overtas er 100 — et hundre — kbm.

Produsentene må forplikte seg til å levere torven opplastet jernbane, sjøgående fartøy eller direkte levert til forbruker etter bestemmelse fra Tømmer- og Trelastkontoret. Hvis transportmidler ikke kan skaffes, kan torven etter særskilt søknad i det enkelte tilfelle overtas på produksjonsstedet.

Tømmer- og Trelastkontoret kan også bestemme at torven skal lagres av produsentene på forsvarlig måte (jfr. ovenfor) i inntil et år etter at torven er overtatt i henhold til garantien.

Torven måles og kontrolleres av måler godkjent av Det norske myrselskap, og torven anses dermed levert.

Statens overtagelse av usolgt torv vil skje til priser som ligger 5 % under de maksimalpriser som på leveringstiden er fastsatt for torv levert jernbanestasjon, kai eller forbruker fra produsent. Oppgjør finner sted når torven er levert.

De produsenter som har søkt om garanti skal innen 15. september d. å. tilstille Tømmer- og Trelastkontoret oppgave over det kvantum torv som ikke har funnet avsetning pr. 1. september 1947.

BRENNTORVPRODUKSJONEN I DANMARK, SVERIGE OG FINNLAND I 1946.

Danmark: Brenntorvproduksjonen utgjorde her ca. 3,7 mill. tonn i 1946 mot ca. 5,7 mill. tonn i 1945. Det var m. a. o. en betydelig tilbakegang i produksjonen, og kvalitetsmessig sett stod heller ikke 1946-års produksjon på høyde med året forut. I varmeverdi angis brenntorvproduksjonen i 1946 å tilsvare ca. 65 % av produksjonen i 1945.

Sverige: Her utgjorde brenntorvproduksjonen i 1946 ca. 800.000 tonn mot ca. 1,25 mill. tonn i 1945. Også her var det vanskelige bergingsforhold, og så sent som i slutten av november stod fremdeles ca. 200.000 tonn brenntorv ute på myrene.

Finland: Størrelsen av fjorårets brenntorvproduksjon har vært anslått til ca. 400.000 tonn mot ca. 250.000 tonn i 1945. Nøyaktige oppgaver om det endelige produksjonsresultatet har vi imidlertid ikke.

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr 3

Juni 1947

45. årgang

Redigert av dr. agr. Aasulv Løddesøl.

MYRENE I STANGE HERRED.

Av sekretær J. Heggelund Smith.

Myrene i Stange er undersøkt sommeren 1946 av Det norske myrselskap. For Stange almennings vedkommende er undersøkelsene utført etter rekvisisjon av almenningen, men for å få en samlet oversikt over myrene i hele herredet, er også de viktigste myrer utenom almenningen tatt med. Da Stange almenning for en del ligger i Romedal og Eidsvoll herreder, omfatter undersøkelsene også en del myrstrekninger utenom Stange herred.

Myrundersøkelsene er utført etter samme retningslinjer som tidligere er fastsatt for Det norske myrselskaps myrinventeringer*). Kartgrunnlaget for arbeidet i marken har for almenningens vedkommende vært skogkart i målestokk 1:25 000. Når det gjelder de såkalte Wedelskogene som er innkjøpt av Stange almenning og som ligger atskilt fra hovedskogen, er arealet av de enkelte myrer bestemt på grunnlag av skogkart i målestokk 1:5 000. Kartgrunnlaget for øvrig har vært gårds- eller skogkarter i større målestokk (1:2 000 og 1:4 000). Dessuten er arealet for et par myrers vedkommende oppgitt av eieren, og endelig er arealet av 7 myrer bestemt ved skritting.

De undersøkte myrer i almenningen er nummerert med fortløpende nummer og inntegnet på almenningskart i målestokk 1:25 000. Myrene i Wedelskogene og Stange bygd er lagt inn på et oversiktskart i målestokk 1:100 000 som er utarbeidet på grunnlag av rektangelkart. På dette kart er også almenningens grenser lagt inn. De enkelte myrtyper er på kartene skilt ut med forskjellig skravering. Til nærmere orientering om det undersøkte områdes beliggenhet er oversiktskartet gjengitt her i målestokk 1:300 000. Det utarbeidede kart over myrene i Stange almenning er derimot ikke tatt med her. En oversiktstabell over samtlige undersøkte myrer, hvor de viktigste data vedrørende hver enkelt myr er ført opp, har en heller ikke funnet å kunne ta med her.

*) Aasulv Løddesøl: Det norske myrselskaps myrinventeringer. Medd. fra D. N. M. 1941, s. 71—90.

Ved myrinventeringen er det tilsammen undersøkt 213 myrer med et samlet areal av 10.375 dekar. Det er som regel bare tatt :ned myrer med større areal enn 10—15 dekar, da det i alminnelighet er av liten interesse å ta med mindre myrer ved en slik oversiktsmessig undersøkelse.

Tabell 1.

Totalareal, landareal og undersøkt myrareal innen det inventerte område.

Område	Total-areal, dekar	Land-areal, dekar	Undersøkt myrareal i		
			Dekar	% av totalareal	% av landareal
<i>Stange almenning.</i>					
Innen Stange herred . .	120.009	117.222	9.467	7,89	8,08
Innen Romedal herred . .	1.236	1.236	48	3,88	3,88
Innen Eidsvoll herred . .	6.425	6.039	220	3,42	3,64
Sum for Stange almenning	127.670	124.497	9.735	7,63	7,82
<i>Stange herred.</i>					
Del av Stange almenning	120.009	117.222	9.467	7,89	8,08
Stange bygd	225.871	149.808	640	0,28	0,43
Sum for Stange herred .	345.880	267.030	10.107	2,92	3,78
<i>Undersøkt areal i alt.</i>					
Stange almenning	127.670	124.497	9.735	7,63	7,82
Stange bygd	225.871	149.808	640	0,28	0,43
Sum	353.541	274.305	10.375	2,93	3,78

I tabell 1 er gitt en oversikt over de undersøkte områders totalareal og landareal samt arealet av undersøkt myr.

Oppgave over totalareal og landareal vedrørende Stange herred skriver seg fra folketellingen i 1930, mens de tilsvarende arealer for Stange almenning skriver seg fra skogtakster over almenningen. Som det sees, ligger den alt overveiende del av myrene i Stange almenning.

Fjellgrunnen. Søre og midtre del av herredet hører til det sørøstlige Norges grunnfjellsområde, og fjellgrunnen består vesentlig av gneis og gammel granitt. I nordlige del av herredet består fjellgrunnen for en stor del av kambro-siluriske bergarter, bl. a. Inntar alnskifer et ganske stort areal.

De løse jordlag er i nord for en vesentlig del oppstått av

leir- og kalkrike bergarter som gir et fruktbart jordsmonn, og i denne del av herredet ligger da også den alt overveiende del av den dyrkede jord. Innen grunnfjellsområdet er berggrunnen for størstedelen dekket av et mer eller mindre storsteinete morenemateriale. Her finner vi et utpreget skoglandskap med lite dyrket jord. Terrenget i almenningen er forholdsvis sterkt kupert, men åsene er ikke høyere enn at skogen overalt går til topps. Høyeste punkt er Knukhøgda som ifølge rektangelkartet ligger 621 m o. h. For øvrig er fastmarka ikke tatt med i våre undersøkelser.

Myrene er som ved de tidligere myrinventeringer klassifisert etter Holmsens system*). I tabell 2 er gitt en oversikt over myrarealets fordeling på de utskilte myrtyper innen det undersøkte område. Som det sees er det skogmyrene, særlig av gran-bjørketyper, som dominerer i utbredelse. At denne myrtype inntar en så vidt stor del av arealet som 40,1 % skyldes nok delvis at en rekke myrer er grøftet for skog med ganske gunstig resultat. For øvrig inntar furumyrene 17,4 %, lyngrike og grasrike mosemyrer henholdsvis 16,9 % og 20,6 % og grasmyrer (starrmyrer og myrull-bjønnskjeggmyrer) 5,0 % av undersøkt myrareal. Krattmyr forekommer bare flekkevis og forholdsvis sjelden. De små myrarealer som kan regnes til denne type, er derfor slått sammen med gran-bjørkemyrene.

Under befaringen er myrene bedømt med tanke på utnyttelse både til dyrking og kulturbeite, skogproduksjon, brenntorv- og torvstrøproduksjon.

Ved bedømmelse til dyrking (og kulturbeite) er myrene under befaringen gruppert i 5 klasser etter dyrkingsverdet, nemlig:

- D 1 — Meget god dyrkingsmyr.
- D 2 — God dyrkingsmyr.
- D 3 — Noenlunde god dyrkingsmyr.
- D 4 — Mindre god dyrkingsmyr.
- D 5 — Dårlig dyrkingsmyr.

Det myrareal som har fått karakteren D 3 eller bedre utgjør til sammen 1.790 dekar eller vel 17 % av undersøkt myrareal. Alle dyrkingsmyrer, unntatt to småmyrer, ligger i Stange almenning. Det skille som er satt ved D 3 antyder hvor en mener grensen bør trekkes når det blir spørsmål om hvilke myrer som først bør komme på tale til dyrking. Dermed er altså ikke sagt at de øvrige ikke kan eller bør dyrkes i det hele tatt. Egentlig er all myr dyrking et økonomisk spørsmål som gjør at grensen mellom dyrkingsverdig og ikke dyrkingsverdig myr blir noe flytende og sterkt avhengig av de lokale forhold.

*) Aasulv Løddesøl og Johannes Lid: Botaniske holdepunkter ved praktisk myrbedømmelse. Medd. fra D. N. M. 1943.

Tabell 2. *Sammendrag av undersøkt myrareal i Stange almenning og Stange herred.*

Område	Myrtype												Området's myrareal		
	Mosemyr						Grasmyr							Skogmyr	
	Lyngrik		Grasrik		Grasmyr		Furu		Gran-Bjørk		Dekar	0/0			
	Dekar	0/0	Dekar	0/0	Dekar	0/0	Dekar	0/0	Dekar	0/0					
<i>Stange almenning.</i>															
Innen Stange herred	1.655	17,5	2.081	22,0	416	4,4	1.563	16,5	3.752	39,6	9.467	100			
Innen Romedal herred	—	—	—	—	5	10,4	25	52,1	18	37,5	48	100			
Innen Eidsvoll herred	22	10,0	28	12,7	22	10,0	18	8,2	130	59,1	220	100			
Sum for Stange almenning	1.677	17,2	2.109	21,7	443	4,5	1.606	16,5	3.900	40,1	9.735	100			
<i>Stange herred.</i>															
Del av Stange almenning	1.655	17,5	2.081	22,0	416	4,4	1.563	16,5	3.752	39,6	9.467	100			
Stange bygd	75	11,7	28	4,4	79	12,4	198	30,9	260	40,6	640	100			
Sum for Stange herred	1.730	17,1	2.109	20,9	495	4,9	1.761	17,4	4.012	39,7	10.107	100			
<i>Undersøkt myrareal i alt.</i>															
I Stange almenning	1.677	17,2	2.109	21,7	443	4,5	1.606	16,5	3.900	40,1	9.735	100			
I Stange bygd	75	11,7	28	4,4	79	12,4	198	30,9	260	40,6	640	100			
Sum	1.752	16,9	2.137	20,6	522	5,0	1.804	17,4	4.160	40,1	10.375	100			

Til orientering om næringsinnholdet i myrene kan nevnes at analyseresultatene av 10 jordprøver som er uttatt fra forskjellige myrtyper i Stange almenning, viser tilfredsstillende høy volumvekt for de fleste prøvers vedkommende. Alle prøver er sterkt sure med pH-verdi under 5,0 og de fleste viser forholdsvis lavt askeinnhold. Innholdet av kvelstoff (N) er noe vekslende. Fire prøver viser således et ganske bra innhold angitt i prosent — over 2,5 % N. Utregnet i kg pr. dekar til 20 cm dybde, hvor det også tas hensyn til volumvekta, viser det seg at bare to prøver inneholder mer enn 800 kg N. Fire prøver inneholder imidlertid mellom 700 og 800 kg N, og stort sett kan resultatet karakteriseres som tilfredsstillende når det gjelder innholdet av kvelstoff. Kalkinnholdet er derimot jevnt over lavt — til dels meget lavt — både angitt i prosent og utregnet i kg pr. dekar til 20 cm dybde. De utførte analyser tyder således på at myrene i almenningen vil gi positivt utslag for kalking ved eventuell oppdyrking.

Med hensyn til myrenes utnyttelse til skogproduksjon kan nevnes at den overveiende del av de undersøkte myrer allerede er grøftet med dette formål for øye. Under befaringen har en likevel gradert myrenes skikkethet for skogkultur i fem klasser, S 1 til S 5, svarende til graderingen av dyrkingsverdet. Resultatet av bedømmelsen av de enkelte myrer er innført i myrselskapets inventeringsprotokoller, men det er ikke ført opp noe bestemt areal av grøfteverdig myr, da det i mange tilfelle bare dreier seg om mindre partier av de enkelte myrer.

Den samlede kubikkmasse brenntorv for hele det undersøkte område er beregnet til 1.220.900 m³ råtorv. Herav finnes 1.060.500 m³ i Stange almenning og 160.400 m³ i Stange bygd. Areal brenntorvmyr utgjør i alt 693 dekar, fordelt på 25 felter.

Ved beregning av kubikkmassen er det underste 20 cm torvlag ikke tatt med og heller ikke det dårlig fortorvede lag som ligger over brenntorva. Sistnevnte torvlag har som regel en tykkelse av 0,3 m.

Analyseresultatene av 11 brenntorvprøver som er tatt fra det undersøkte område, viser at volumvekta er tilfredsstillende høy for 8 prøvers vedkommende, mens 3 prøver viser lav volumvekt og vil således gi temmelig lett brenntorv. Sammenholdsgraden er stort sett bra. Askeinnholdet varierer en del, men ingen av prøvene viser så høyt askeinnhold at torva av den grunn ikke kan nyttes som brenntorv. Brennverdien angitt i torv med 25 % vann, viser seg å være under middels høy (3500 kal.) for alle prøver, unntatt en. All i alt representerer de fleste prøver omtrent middels god brenntorv eller knapt nok det.

Når det gjelder strøtorv, utgjør den samlede kubikkmasse 795.300 m³ råtorv, hvorav 727.800 m³ finnes i Stange almenning og

67.500 m³ i Stange bygd. Areal strøtorvmyr utgjør i alt 746 dekar fordelt på 29 felter.

Analyseresultatene av 8 strøtorvprøver, som er tatt fra myrer i Stange almenning, viser liten vannoppsugingsevne, mindre enn 7 ganger torvas vekt beregnet ved 20 % vanninnhold. En prøve som er tatt fra en myr i Stange bygd, viser derimot god vannoppsugingsevne, 11,2 ganger torvas vekt beregnet ved 20 % vanninnhold.

Alle brenntorv- og strøtorvmyrer er som ved tidligere myrinventeringer, samlet i tabellform med oppgave over de viktigste data vedrørende de enkelte myrer. Tabellen vil imidlertid ikke bli tatt med her.

Myrene i Stange almenning.

Stange almenning har som tidligere nevnt et totalareal av 127.670 dekar. Av dette areal utgjør 120.529 dekar et sammenhengende skogkompleks, hvorav 6.425 dekar ligger i Eidsvoll og 114.104 dekar i søre del av Stange herred. Desuten eier almenningen et skogstykke som kalles Bakstadmarka i Romedal herred med et totalareal av 1.236 dekar, og endelig de såkalte Wedelskogene i Stange bygd med et totalareal av 5.905 dekar. Wedelskogene består av en rekke tidligere gårdsskoger, nemlig Ramseth, Temmen, Solberg, Sollien, Opsahl og Vardeberg skoger. Ved myrinventeringen er det bare undersøkt myrer i de 3 førstnevnte skoger.

Totalarealets prosentiske fordeling på de ulike markslag innen hele almenningens område er meddelt nedenfor på grunnlag av foreliggende taksasjonsresultater.

Produktiv skog	83,4 %
Plasser	1,0 »
Myr	10,4 %
Impediment	2,7 »
I alt uproduktiv skog	13,1 »
Vann	2,5 »
	<hr/>
Sum	100,0 %

Som det sees utgjør myrene 10,4 % av almenningens totalareal svarende til 13.357 dekar. Herav er ved myrinventeringen undersøkt i alt 9.735 dekar fordelt på 198 myrer eller ca. 73 % av hele myrarealet.

Av hensyn til skogsdriften er almenningen inndelt i 16 skifter, og ved myrinventeringen er resultatet av undersøkelsene ført opp særskilt for hvert enkelt skifte. De forskjellige skifter er høyst ulike

i utstrekning, og størrelsen av myrarealet varierer også sterkt fra skifte til skifte. Minst myr er det i Sakslundmarka, hvor det ifølge taksasjonsresultatene bare finnes 10 dekar myr. I dette skifte er derfor ingen myrer tatt med ved våre undersøkelser. For øvrig varierer det undersøkte myrareal mellom 16 dekar i Sjølia, og 1.861 dekar i Kvernhusbråten og Storfløta skifter. Gran- og bjørkemyrene er gjennomgående den mest utbredte myrtype i Stange almenning, men det er ikke så liten variasjon i myrtypenes relative utbredelse fra skifte til skifte. I skiftene Spetalen, Storfløta og Rasen inntar således mosemyrene et forholdsvis stort areal. Det samme er tilfelle innen Kvernhusbråten skifte. Gjennomgående er det slik at de skifter hvor en finner de største sammenhengende myrstrekninger, også har forholdsvis størst arealer av mosemyr.

De største myrstrekninger ligger på begge sider av vegen til Spetalen i søre del av almenningen. I østlige del, fra Remmenvangen og sørøstover mot Svartåsen, finnes også mange forholdsvis store myrer, og endelig må nevnes området omkring Fløtbakken, nordøstligst i almenningen. For øvrig er de fleste myrer små og ligger nokså spredt.

Myrenes dybde veksler, men det er sjelden å treffe så store dybder som 5 m iallfall over større arealer. Undergrunnen består av sand, grus og stein, i noen tilfelle fjell, men leir er derimot ikke påvist i bunnen av myrene.

Dyrkingsmyrer: Det er i alt skilt ut et myrareal på 1.760 dekar som har fått karakteren D 3 eller bedre. Dette svarer til 18,1 % av det undersøkte myrareal i almenningen. Av de utskilte 41 dyrkingsfelter er det bare 4 som har en størrelse på ca. 100 dekar, 9 felter ligger mellom 50 og 100 dekar, mens hele 23 felter er mindre enn 50 dekar. De fleste dyrkingsmyrer ligger spredt og mange nokså avsides. Dessuten er praktisk talt alle disse myrer grøftet og mer eller mindre skogbevokset. De fleste er derfor temmelig tunge å dyrke. Alt i alt er således mulighetene for myr dyrking i almenningen nokså begrenset. Imidlertid kan det nok bli aktuelt å utnytte noen av de utskilte felter til dyrking, dels alene og dels i tillegg til eventuelle fastmarksarealer. Vi skal derfor i det følgende gi en kort oversikt over de viktigste felter.

I nordre del av almenningen må nevnes *Endelausmyra*, som tilsammen har et areal av 123 dekar, hvorav 100 dekar har fått D 3. Myra har forholdsvis god beliggenhet like ved vegen til Fløtbakken, den er grøftet for skog og har bra utløp. En stor del av arealet er skogmyr, vesentlig bjørkemyr, som er noe tung å rydde, men alt i alt er størstedelen noenlunde bra dyrkingsmyr.

Knuklimyrene har noenlunde tilsvarende størrelse som foregående myr, men ligger mer tungvint til. Kvaliteten er delvis mindre god, men det er godt utløp for vannet, og en stor del av myra kan pløyes.

Hemstadvangmyra ligger inntil setrene Hemstadvangen og Lille Revangen. Hele arealet som utgjør 95 dekar, er bedømt som god til noenlunde god dyrkingsmyr. Vestlige del er ganske tett skogmyr, og hele arealet er grøftet.

I østlige del av almenningen ligger Eltonvangmyra som har et samlet areal av 200 dekar. Herav har ca. 100 dekar fått D 3. Myra er grøftet og har bra avløp for vannet. Nordlige og vestlige del er best og har fått D 3, men også sørøstlige del, som er noe svakere og vesentlig består av grasrik mosemyr, kan komme på tale til dyrking. Det er således mulig å få et sammenhengende dyrkingsfelt her på omkring 200 dekar myr. Høgbergmyra, som ligger sør for foregående, har et samlet areal av 174 dekar. Storparten av myra er mindre god dyrkingsmyr, men i sør finnes et område på ca. 60 dekar som vesentlig består av grasmyr (starr- og myrull-bjønnskjeggetype). Dette parti er ganske god dyrkingsmyr og forholdsvis lett å dyrke. I tillegg til myra kan det sannsynligvis la seg gjøre å dyrke en del fastmark sønnenfor.

Stakamyra, som ligger i vestlige del av almenningen, er stort sett noenlunde god dyrkingsmyr. Samlet areal utgjør 68 dekar. Myra er grøftet for skog, er fast i overflaten og gjennomgående vel formolda. En del fastmark kan sannsynligvis dyrkes i tillegg til myra. Lenger sør ligger nordre og søndre Trangmyr, som begge er av ganske god kvalitet. De er imidlertid forholdsvis tunge å dyrke og har dessuten uheldig form for dyrking. Arealet utgjør henholdsvis 82 og 49 dekar.

Stormyra, nord for vegen til Spetalen, har et samlet areal av 200 dekar. Midtre del inneholder strøtorv, men et mindre parti i sør ved vegen og nordlige del av myra kan dyrkes. Tilsammen har ca. 100 dekar fått D 3. Det aller meste av dette areal er imidlertid kostbart å rydde og derfor neppe av de felter som blir aktuelle å dyrke med det første.

Selv om de fleste dyrkingsmyrer i Stange almenning er forholdsvis små og ligger spredt, kan nok myrene likevel få noen betydning i framtida, særlig hvis det blir aktuelt å gå til anlegg av beitefelter i større utstrekning. Beitene bør da så vidt mulig legges i de områder av almenningen hvor større myrer kan inngå som en del av arealet.

I Stange almenning er som tidligere nevnt, de fleste myrer grøftet for skog i større eller mindre utstrekning. Resultatet av grøftingen er i mange tilfelle bra, men som rimelig kan være er det også utført grøfting på myrer som viser mindre gode resultater. Imidlertid er det mange forhold som spiller inn når det gjelder grøfting av myrene. En rekke grøfter er således tatt vesentlig for å forbedre driftsvegene eller for å hindre forsumping av tilgrensende fastmark, og i slike tilfelle kommer hensynet til å få skogen ut på myrene i annen rekke. Hvordan det økonomiske resultat av grøftingen stiller seg har en ingen oversikt over, men det kan i denne forbindelse

nevnes at myrarealet ifølge taksasjonsresultatene i 1941 var 464 dekar mindre enn beregnet ved skogtaksten i 1930. Dette gjelder hele almenningen, unntatt Wedelskogene. I skiftene Ottskogen, Sakslundmarka, Lillemark, Sjølia, Ulvin—Skrårud og Bakstadmarka er brukt taksasjonsprosjenter fra 5 til $12\frac{1}{2}$ %, mens det i resten av almenningen er brukt $2\frac{1}{2}$ %. I Wedelskogene er samtlige myrer grøftet for lang tid tilbake og med godt resultat. Ifølge skogkart i målestokk 1:5000 opptatt i 1904 utgjør undersøkt myrareal i den del av Wedelskogene hvor det er tatt med myrer ved inventeringen, i alt 160 dekar. Ved skogtakst i 1934 og 1938 (taksasjonsprosjenter 10 og $12\frac{1}{2}$ %) er myrarealet i samme område beregnet til 72 dekar. Flere av myrene her er nå helt jengrodd med skog og regnes følgelig ved skogtakstene inn i arealet av produktiv skog. En jordbunnsmessig undersøkelse av disse arealer ville derimot fremdeles vise bortimot samme myrareal som ved kartleggingen.

Brenntorvmyrer: De fleste brenntorvmyrer i almenningen er små, og i mange tilfelle er torva vanskelig å utnytte p. gr. a. myrenes beliggenhet i forhold til veg. Mange brenntorvmyrer er desuten skogbevokset og er således kostbare å rydde, og endelig er det i noen tilfelle vanskelig å skaffe tilstrekkelig tørkeplass for torva. En vil ikke unnlate å gjøre oppmerksom på disse forhold, da en ellers lett vil få et for gunstig inntrykk av almenningens ressurser av brenntorv bare ved å betrakte oppgaven over den samlede kubikkmasse råtorv, der som tidligere anført er beregnet til 1.060.500 m³.

I det følgende skal vi ganske kort bare nevne de viktigste brenntorvmyrer som kan bli gjenstand for maskinell torvdrift.

Sør for Fløtbakken ligger **L a n g m y r a**, hvor Stange almenning har et maskintorvanlegg i drift. Myra ligger forholdsvis nær bilveg. Det er godt utløp for vannet og bra tørkeplass for torva. Arealet av brenntorvmyr er imidlertid nokså begrenset, knapt 50 dekar. Deler av myra er dessuten nokså grunn og torvkvaliteten noe ujevn.

Sør for Remmenvangen ligger **R e m m e n v a n g s t o r m y r a** som gjennomgående inneholder god brenntorv i nordlige del. Areal brenntorvmyr utgjør ca. 50 dekar og den samlede kubikkmasse råtorv omkring 95.000 m³. Slik som vegforholdene nå er i almenningen, ligger Remmenvangstormyra tungvint til for utnyttelse, men hvis den planlagte veg fra Fløtbakken og sørover blir bygd, vil denne myra temmelig sikkert bli aktuell å utnytte.

E l t o n v a n g m y r a er almenningens største brenntorvmyr med en samlet kubikkmasse råtorv av 150.000 m³. Areal brenntorvmyr utgjør ca. 100 dekar fordelt på to felter. Vestlige og nordlige del av myra har ujevn dybde og er tungvint å drive. På sørøstlige del ligger forholdene bedre til rette for maskinmessig drift, men torvkvaliteten er gjennomgående dårlig i øverste meter. Eltonvangmyra hører derfor ikke til de myrer som først bør tas i bruk.

Til slutt nevnes **H e m s t a d v a n g m y r a** som har et samlet

areal av 100 dekar, mens areal brenntorvmyr er beregnet til ca. 50 dekar med omkring 100.000 m³ råtorv. Torv kvaliteten er noe ujevn. Det er best torv på vestlige del, og gjennomgående mindre god kvalitet på østlige del.

Strøtorvmyrer: Med hensyn til strøtorvmyrer er almenningen forholdsvis bedre stilt enn når det gjelder brenntorv- og dyrkingsmyrer. Den samlede kubikkmasse råtorv er riktignok ikke så stor, men de største strøtorvmyrene ligger innen et forholdsvis begrenset område og har noenlunde gunstig beliggenhet i forhold til veg.

På begge sider av vegen til Spetalen ligger Stormyra, Meramyra og Lomtjernsmyrene. Tilsammen inneholder disse myrer ca. 275.000 m³ strøtorv av noe ujevn, men stort sett brukbar kvalitet. På Stormyra har det vært produsert litt torvstrø, men for øvrig er torva ikke utnyttet. Videre nevnes Spetalstormyra, hvor den samlede kubikkmasse råtorv er beregnet til 127.500 m³. Torvkvaliteten er noenlunde brukbar, og myra kan grøftes tilstrekkelig dypt. Til slutt nevnes Ottvangstormyra med en samlet kubikkmasse råtorv av 48.000 m³. Denne myra ligger riktignok mer avsides enn de øvrige, men torvkvaliteten er ganske bra, og myra er rimelig å grøfte. Dessuten er arealet og kubikkmassene så pass store at myra skulle kunne utnyttes med fordel.

En viktig forutsetning for å utnytte alle de foran nevnte myrer er imidlertid at vegen til Spetalen blir utbedret. Alle myrene ligger nemlig så langt fra bygda at torva i tilfelle må hentes med bil. Av hensyn til transportutgiftene vil det for øvrig være mest hensiktsmessig å bygge en mindre torvstrøfabrikk og levere torva presset i baller.

Myrene i Stange bygd.

Som tidligere nevnt er det i Stange bygd undersøkt et myrareal på i alt 640 dekar fordelt på 15 myrer. De fleste myrer er små og ligger i skogstrekningene i østlige del av bygda nær grensen mot Romedal. Med hensyn til den framtidige utnyttelse så må en nok her regne med at skogproduksjon kommer i første rekke for de fleste myrers vedkommende. Kvaliteten er riktignok ikke alltid som en kunne ønske det sett fra skogbrukssynspunkt, men myrenes beliggenhet, størrelse og form vanskeligjør i mange tilfelle annen utnyttelse.

Når det gjelder dyrkingsmyrer, er det bare skilt ut et areal på 30 dekar som har fått D 3, nemlig en myr sørvest for Nøslertjern og Grefsmyra, nordvest for Rønevangelen. Den førstnevnte tilhører Store Ree gård og har et areal av 20 dekar. Beliggenheten er gunstig, og kvaliteten av myra er bra, men den er ikke billig å dyrke, da det står ganske tett skog over hele arealet. Grefsmyra, som tilhører Lindstad gård, har bare et areal på 10 dekar. Myra

ligger dessuten temmelig avsides og vil neppe komme på tale til dyrking. For øvrig er nok flere av myrene i Stange bygd brukbare dyrkingsmyrer i og for seg. Når de likevel ikke er tatt med her som dyrkingsmyrer, skyldes det andre ting som f. eks. ugunstig beliggenhet eller arrondering.

Av brenntorvmyr er i alt utskilt 73 dekar fordelt på 3 felter. Den samlede kubikkmasse råtorv er beregnet til 160.400 m³.

I denne forbindelse må særlig nevnes Nøslemyra, hvor Stange kommune i en årrekke har hatt et maskintorvanlegg i drift. Myra tilhører gårdene Store Ree og Nøse og har tilsammen et areal av 124 dekar. Det areal som er igjen å avtorve dreier seg om 50 dekar og inneholder omkring 110.000 m³ råtorv. Torva er gjennomgående av bra kvalitet, men enkelte steder er den noe lett og har mindre god sammenholdsgrad.

De to andre myrer som inneholder brenntorv, er forholdsvis små, og forholdene for brenntorvdrift er dessuten mindre gunstige.

Areal strøtorvmyr utgjør tilsammen 75 dekar med 67.500 m³ råtorv. Det er bare utskilt to strøtorvfelter, nemlig på Våler-tjernmyra og Bakkmyna.

Våler-tjernmyra tilhører Stange kommune og har et samlet areal av 175 dekar. Det har tidligere vært drevet torvstrøproduksjon på denne myra, men driften er innstilt for flere år tilbake, sannsynligvis fordi det var vanskelig å avtorve myra dypere. En stor del av arealet ligger nemlig nokså lavt i forhold til vannstanden i Våler-tjern. Tjernet er senket en del, men i tilfelle den gjenværende strøtorv i myra skal utnyttes, må vannstanden senkes ytterligere. For holdene for eventuell torvstrødrift er således ikke de beste, men torvkvantiteten er god, og myra inneholder enda ca. 60.000 m³ råtorv.

Bakkmyna tilhører Skogsrud gård og ligger like ved veg. Areal strøtorvmyr utgjør imidlertid bare ca. 15 dekar og kubikkmassen av råtorv omkring 7.500 m³. Det har tidligere vært tatt litt strøtorv til gården på denne myra.

Sammen drag.

Myrene i Stange almenning og Stange bygd er undersøkt sommeren 1946. Da Stange almenning også eier skog i Romedal og Eidsvoll, omfatter undersøkelsene en del myrer også utenom Stange herred. Tabell 3 viser hvordan det undersøkte myrareal fordeler seg på de forskjellige områder.

Det er skogmyrene som dominerer i utbredelse både i Stange almenning og Stange bygd. Tar vi hele området under ett, utgjør gran-bjørkemyrene 40,1 %, furumyrene 17,4 %, grasmyrene 5 %, grasrike mosemyrer 20,6 % og lyngrike mosemyrer 16,9 %.

Av dyrkingsmyrer, det vil si myrer som har fått karakteren D 3 eller bedre, er i alt skilt ut 1.790 dekar eller vel 17 % av undersøkt myrareal. Av dette areal ligger 1.760 dekar i Stange al-

Tabell 3.

Oversikt over undersøkt myrareal innen de inventerte områder.

Område	Myrareal i dekar			Sum
	Herred			
	Stange	Romedal	Eidsvoll	
Stange almenning . . .	9.467	48	220	9.735
Stange bygd	640	—	—	640
Sum	10.107	48	220	10.375

menning og bare 30 dekar i Stange bygd. Da de fleste dyrkingsmyrer er små og ligger temmelig spredt, er mulighetene for myrdrking i større omfang nokså begrenset.

Arealet av brenntorvmyr utgjør tilsammen 693 dekar fordelt på 25 felter. Herav ligger 22 felter med et samlet areal av 620 dekar i Stange almenning og 3 felter med et areal av 73 dekar i Stange bygd. Den samlede kubikkmasse råtorv utgjør 1.220.900 m³, hvorav 1.060.500 m³ i Stange almenning og 160.400 m³ i Stange bygd. For tiden er det to maskintorvanlegg i drift i Stange herred. Således har almenningen et anlegg på Langmyra, sør for Fløtbakken, og Stange kommune har i en årrekke drevet maskintorvproduksjon på Nøslemyra.

Av strøtorvmyr er det i alt skilt ut et areal av 746 dekar fordelt på 29 felter og med en samlet kubikkmasse råtorv av 795.300 m³. I Stange almenning ligger 27 felter som tilsammen utgjør 671 dekar og inneholder 727.800 m³ råtorv, mens det i Stange bygd bare finnes 2 felter på i alt 75 dekar og med 67.500 m³ råtorv.

Da flere større strøtorvmyrer i almenningen ligger forholdsvis gunstig til for utnyttelse, er mulighetene for torvstrøproduksjon ganske gode.

UTVIDET FORSØKSVIRKSOMHET PÅ MYR I NORD-NORGE.

Av konsulent Paul Johnsen.

Nord-Norge har som bekjent store myrvidder. Etter oppgave fra Det norske myrselskaps myrinventeringer er det bare i Lofoten og Vesterålen ca. 400.000 dekar udyrket, men dyrkbar myr. Når en så til dette legger myrarealene i det øvrige av Nordland fylke og de store myrviddene i Troms og Finnmark, får en et overveldende inntrykk av de områder det dreier seg om.

Under inntrykk av det store behov det er for forsøksmessig be-

handling av de spørsmål og vansker som gårdbrukerne står overfor i disse distrikter, har Det norske myrselskap i sitt budsjettforslag for 1945 pekt på at det kan bli nødvendig å opprette en forsøksstasjon for myr dyrking i disse distrikter. Dette ble gjentatt i budsjettforslaget for 1946.

Etter initiativ av Nordland landbruksselskap ble saken drøftet mer inngående mellom Nordland landbruksselskap og Det norske myrselskap høsten 1945. Under denne drøftelse framkom uttalelser av landbrukssekretær Hovde, direktør Løddesøl og forsøksleder Hagerup samt en rekke av Nordland fylkes landbruksfunksjonærer. Alle som den gang uttalte seg var samstemmige angående nødvendigheten av å få i gang flere myrforsøk, særlig i kystdistriktene.

På møte i Nordland landbruksselskap den 2. februar 1946 ble det så oppnevnt en komitee som skulle utrede denne sak videre. Som medlemmer ble oppnevnt bestyrer Markussen, fylkesagronom Lothe og konsulent Johnsen. Komiteen ble siden komplettert med et medlem oppnevnt av Troms landbruksselskap, nemlig bestyrer Paul Solberg, Gibostad. Underteignede ble senere valgt som formann i komiteen. Denne komitee holdt sitt første møte den 9. og 10. juli 1946.

I sin redegjørelse fra dette møte understreket komiteen at den overveiende del av dyrkingsjorden på bureisingsfeltene både i Nordland og Troms består av myr. Det som foreligger av forsøksresultater er vesentlig innvunnet ved landsdelens forsøksstasjoner og ved Det norske myrselskaps forsøksstasjon. Tyngdepunktet i de myrrealer det her gjelder, ligger imidlertid i Vesterålen, og det vil derfor være av stor betydning om forsøkene i større utstrekning kunne legges her.

Blant de oppgaver som forsøkene i første rekke må søke å løse, nevner komiteen mangelsjukeproblemene og spørsmål i forbindelse med mineraljordkjøring og grøfting av myr (bl. a. grøfting av myrområder der brenntorvlag dominerer). Videre bør bruken av fosfatkali- og kvelstoffgjødsel til myr inngå i forsøksplanene. Dessuten bør også oppgaver av plantekulturmessig art tas med. I denne forbindelse nevnes overvintringsevnen i enga og dyrking av poteter på myr.

Komiteen stiller også opp et budsjettforslag (med en samlet utgift på kr. 16.900,00 for første år) for en forsøksvirksomhet som er basert på spredte forsøk og med en mann til å ta seg av dem.

Denne uttalelse fra komiteen ble forelagt styret i Troms landbruksselskap i møte den 4. oktober samme år. Styret slutter seg her til komiteens utredning når det gjelder nødvendigheten av slike forsøk og også når det gjelder de forsøksoppgaver som var nevnt.

Komiteen holdt et nytt møte den 25. oktober 1946. Da de spørsmål som skulle diskuteres, berører forsøksarbeidet for øvrig i Nord-Norge, fant en det rettest å innkalle forsøkslederne Fjærvoll og Hånsen til dette møte. Dertil var forsøksleder Hagerup innkalt i

egenskap av leder for Det norske myrselskaps forsøksstasjon for myr-
dyrking på Mære.

Forsøkslederne erklærte seg enige i at det var meget påkrevd å
få flere forsøk i gang. Den uttalelse som komiteen før hadde gitt
angående forsøksoppgavene fikk også tilslutning fra forsøksleder-
nes side.

I sin redegjørelse fra dette møtet sier komiteen bl. a. at den
prinsipielt mener at en forsøksstasjon for myr dyrking i disse distrik-
ter er påkrevet, men at en i første omgang, slik forholdene ligger an,
kanskje må se bort fra muligheten av å få reist en slik forsøksstasjon
nå. Den ordning som komiteen mener vil være lettest gjennomfør-
bar, er å sette i gang spredte forsøk slik det er antydning tidligere. Det
er videre komiteens forutsetning at en slik forsøksvirksomhet må
innordnes i den større felles forsøksplan for landet som helhet.

Begge disse uttalelser fra komiteen ble så forelagt styret i Nord-
land landbruks selskap i møte den 6. november 1946. Styret krever
på dette møte at det blir opprettet en egen myrforsøksstasjon for
Nord-Norge. Inntil denne stasjon er kommet i virksomhet, går en ut
fra at Det norske myrselskap setter i gang spredte myrforsøk i lands-
delen i tilknytning til selskapets myrforsøksstasjon på Mæresmyra.

I sitt budsjettforslag for 1947—48 har Det norske myrselskap tatt
med komiteens opprinnelige forslag til finansiering av forsøkene.
På grunnlag av de uttalelser som er kommet etter komiteens første
redegjørelse, nemlig uttalelse fra styret i Troms landbruks selskap
(datert 4. oktober 1946), ny uttalelse fra komiteen (datert 25. oktober
1946) og beslutning i styret for Nordland landbruks selskap (datert
6. november 1946) har Det norske myrselskap den 16. november 1946
gjort en inntrengende henvendelse til departementet med anmod-
ning om at det må bli stilt midler til rådighet for en slik utvidet
forsøksvirksomhet.

Departementet har imidlertid ifølge stortingsproposisjon nr. 1
for 1947 ikke tatt stilling til saken.

I møte av landbrukets fagtjenestemenn og jordbrukets organisa-
sjoner og institusjoner i Nordland, Troms og Finnmark avholdt på
Sortland 1.—3. mars 1947 ble det i tilslutning til en diskusjon om
ovennevnte sak, enstemmig vedtatt følgende resolusjon som en til-
later seg å referere:

«Myrene utgjør den overveiende del av den udyrkede jord i
Nord-Norges kyststrøk. Spørsmålet om deres brukbarhet og de rik-
tige og mest økonomiske metoder til deres utnyttelse er av avgjørende
betydning for landsdelens jordbruk. Dette spørsmål blir mere på-
trengende i forbindelse med den utvidelse av kystbygdenes altfor
små jordbruksenheter som må anses uomgjengelig nødvendig for å
oppnå den nødvendige rasjonalisering av jordbruket i disse bygder.

Forsøksarbeidet på dette område er hittil av meget lite omfang
her nord. De omfattende resultater en har av myrforsøk lenger sør

i landet har en meget begrenset gyldighet her nord, særlig på grunn av de store klimatiske ulikheter.

En anser derfor de tiltak som det er søkt om midler til for å være av overmåte stor betydning. De innebærer så store muligheter sammenliknet med den utgift det dreier seg om at en finner å måtte rette en inntrengende henstilling til det ærede departement om at det omsøkte beløp kr. 16.900,00 blir medtatt på Landbruksdepartementets budsjett for terminen 1947—48.»

Det foranstående er ment å skulle gi et sammendrag av det som hittil er gjort for å utrede spørsmålet om utvidet forsøksvirksomhet på myr i Nord-Norge og å skaffe midler til veie for en slik forsøksvirksomhet.

Landbruksdepartementets forsknings- og forsøksutvalg arbeider for øvrig med spørsmål i forbindelse med forsøksvirksomheten i landet som helhet. Utvalget har allerede gitt ut første del av sin innstilling om disse spørsmål. Det bebudes også en senere innstilling hvor utvalget bl. a. vil ta stilling til spørsmål i forbindelse med forsøksgårdene, samt finansieringen av forsøksvirksomheten. Denne siste del av innstillingen vil formentlig også ta stilling til myrforsøksvirksomheten i Nord-Norge, og den vil derfor bli imøtesett med spenning av befolkningen i denne landsdel som i sine myrvidder har så store nyttede muligheter.

ÅRSMELDING FOR TRØNDELÅG MYRSELSKAP FOR 1946.

Direktør

Haakon O. Christiansen

Medlemstallet var ved årets begynnelse 46 årsbetalende og 12 livsvarige, tilsammen 58. I årets løp er innmeldt 14 årsbetalende. Tilsammen er medlemstallet nå 72.

Meddelelser fra Det norske myrselskap er i likhet med tidligere år sendt medlemmene gratis.

Selskapet har i 1946 fått kr. 1800,00 som bidrag fra Det norske myrselskap. Fra Nord-Trøndelag fylke er mottatt kr. 500,00, fra 54 herreder i Nord- og Sør-Trøndelag er mottatt kr. 1460,60 og fra banker i Trøndelag kr. 150,00.

Styret vil hermed få uttale sin beste takk for disse bidrag som har muliggjort det arbeid som ble utført i 1946.

Selskapets arbeid i beretningsåret har omfattet undersøkelser av såvel dyrkingsfelter på myr som brenntorv- og torvstrømyrer i Trøndelag.

Sør-Trøndelag.

I Afjord herred ble undersøkelsene av Amunddalfeltet avsluttet. Det oppmålte er ca. 8000 dekar, vesentlig grasmyr. Dersom ingeniør Th. Uhlen's senkningsplan — bl. a. kanalisering og utsprenning i Amunddalselven — blir realisert, vil det innvinnes betydelige dyrkingsarealer, som nå ligger under vann eller er vannsyk jord. Før stedet dessuten vegforbindelser med Austdalsvegen — ca. 7 km —, vil dyrkingsfeltets verdi økes betydelig. Karter og reguleringsplan er under utarbeidelse.

I Rennebu ble det foretatt en befarings og detaljert undersøkelse av flere torvstrøfelter på Nerskogen. Et par av feltene som ligger nær bureisingsbrukene har brukbar torvstrø. Arbeidet vil bli fortsatt sommeren 1947.

Nord-Trøndelag.

I Lånke ble foretatt befarings av en rekke felter som tenkes brukt til torvstrø. Feltet i nærheten av skyteplassen Frigård, Stormyra, som i 1945 var utilgjengelig p. gr. a. utlagte miner, ble kartlagt og bonitert, eiere er Einar og Sigurd Moen, arealet er ca. 460 dekar, hvorav ca. 200 dekar egner seg for torvstrøtilvirking, mens resten som delvis er bevokset med skog, vil bli utlagt som dyrkingsfelter i overensstemmelse med fylkesagronom P. Riseng's plan.

Videre undersøktes Røddemyra tilhørende Anders Gaustad, areal 82,9 dekar.

De kjemiske analyser viste at jorden var godt skikket til dyrking og inneholdt tilstrekkelig kalk.

På samme eiendom ble kartlagt et myrlendt område av utmarka på 84 dekar. Også dette var godt skikket til dyrking.

For Gustav Leren undersøktes et dyrkingsfelt på ca. 40 dekar ved Hell st. Dette besto av stiv, humusfattig leirjord. Et felt på ca. 15 dekar som lå like innpå den dyrkede mark, var av brukbar kvalitet.

I Nærøy herred ble det på forsommeren foretatt en befarings av Søråfeltet ved ingeniør A. Moen.

I august måned ble feltet kartlagt og bonitert. Arealet er ca. 900 dekar, og størstedelen anses meget vel skikket for dyrking.

Videre ble Varøyfeltet på ca. 600 dekar kartlagt. Også av dette felt er det atskillig som vil egne seg for dyrking. Begge feltene har meget gode vegforbindelser.

Undersøkelsesarbeidet i 1946 ble ledet og delvis utført av selskapets formann med bistand av tekniker Johan Moxnes og student Tore Braadlie.

Selskapets styre har bestått av:

Formann: Direktør Haakon O. Christiansen.

Nestformann: Forsøksleder Hans Hagerup.

Styremedlemmer: Landbrukssekretærene Ingv. Grande og Alb. Eggen, ingeniør A. Moen og pensjonist M. Waagø.

Sekretær og kasserer: Bestyrer, landbrukskjemiker O. Braadlie.
 Revisorer: Kjøpmann Simon Engen og grosserer Chr. Christiansen.
 Representanter til Det norske myrselskap: Landbrukskjemiker O.
 Braadlie, Trondheim, og opmålingsfullmektig Th. Løvlie, Sand-
 vika.

Regnskapsutdrag 1946.

Inntekter:	Utgifter:
Beholdning fra forrige år kr. 4.664,41	Kontorutgifter, avertissement etc. kr. 229,39
Bidrag fra Det norske myrselskap » 1.800,00	Reiseutgifter » 44,70
Bidrag fra Nord-Trøndelag fylke » 500,00	Kontingent til Det norske myrselskap » 137,00
Bidrag fra kommuner » 1.460,60	Utgifter til oppmåling, analyser etc... » 3.202,52
Bidrag fra banker.. » 150,00	Kassabeholdning ... » 5.366,13
Medlemskontingent... » 321,25	
Renter 1946 » 83,18	
Kr. 8.979,44	Kr. 8.979,44

1947. An saldo for forrige år kr. 5.366,13.

Trondheim, $\frac{1. januar}{1. mars}$ 1947.

O. Braadlie, (sign.)
 kasserer.

Regnskapet revidert:

Chr. Christiansen, (sign.) Simon Engen, (sign.)
 revisorer.

Årsmøte

holdtes onsdag 26. mars i forbindelse med Landbruksuken i Trondheim.

Årsmelding og regnskap ble referert og godkjent.

Valg. Som formann gjenvalgtes direktør Haakon O. Christiansen, og som styremedlemmer gjenvalgtes landbrukssekretær Alb. Eggen og lektor Haakon Odd Christiansen, og istedenfor pensjonist M. Waagø som av helbredshensyn måtte trekke seg tilbake fra arbeidet, valgtes fylkesagronom Helge Syrstad.

Gjenstående styremedlemmer fra forrige år er forsøksleder H. Hagerup, landbrukssekretær Ingv. Grande og ingeniør Adolf Moen.

Som varaordfører gjenvalgtes forsøksleder H. Hagerup, og som varamenn til styret gjenvalgtes landbrukskjemiker O. Braadlie, ingeniør J. Minsaas, sokneprest O. Røkke, gårdbruker Ole Søgstad, kjøpmann Simon Engen og ingeniør Kr. Refsaas.

Som revisorer gjenvalgtes kjøpmann Simon Engen og grosserer Chr. Christiansen med ammanuensis S. Tiller som varamann, og som representanter til Det norske myrselskap gjenvalgtes landbrukskjemiker O. Braadlie og oppmålingsfullmektig Th. Løvlie, Sandvika.

Landbrukskjemiker O. Braadlie fungerer som selskapets sekretær og kasserer.

Formannen meddelte at i styremøte var det besluttet å avertere ledig en stilling som assistent i selskapet.

Deretter holdt ingeniør S. Skaven Haug foredrag om «Strørtorv til jernbaneteknisk bruk» og fylkesagronom Helge Syrstad om «Hvorledes kan mosemyrene utnyttes i jordbruket».

O. B.

VÅRE MYRERS HEMMELIGHETER.

Av forstkandidat Otto Lund.

Da innlandsisen, som dekket vårt land, i sin tid smeltet bort, var sikkert myrdannende mosearter noen av de første representanter for planteriket, som tok de golve arealer i besittelse. Dannelsen av torvmyrer tok sin begynnelse, og denne torvdannelse foregår den dag i dag.

Gamle myrer kan ha en mektighet av atskillige meter, og her ligger avleiret lag av forskjellig alder — fra istidens slutt opp til våre dager.

Myr har en utpreget evne til å konservere forgjengelige saker. Den store fuktighet i forbindelse med det ringe surstoffinnhold i torven forklarer dette. I dette miljø trives ikke de lavere organismer tilhørende plante- eller dyreriket, som ellers så lett fortærer alt organisk stoff. Betingelsene for her å kunne gjøre funn, som under andre forhold ville være fortært, er derfor til stede.

Ved å ta boprøver fra forskjellige torvlag, er det gjort særdeles interessante funn av botanisk interesse. Man har fått et bedre kjennskap til våre trearters innvandring og utbredelse. Trærnes pollenkorn finnes vel bevart i torven og lar seg lett bestemme. Pollenkorn av bøk er funnet milevis fra de få steder hvor dette tre vokser i dag.

Funn av stor zoologisk interesse er også gjort, og jeg skal da bare nevne det funn som i 1891 ble gjort i Viulmyren på Ringesrike. Her fant man et høyrehorn av en hjort på 11 tagger og av en størrelse og grovhet som er uten sidestykke hos vår nålevende

hjørt. På samme myr fantes der i 1893 et mindre hjortehorn med 8 tagger, 4 à 5 kranier (antakelig av hjort) samt tallrike fiskeben.

Professor Collett skriver om dette i «Norges pattedyr» lakonisk: «Intet av dette blev bevaret.»

Det antas at stedet hvor dette funn er gjort, har vært en boplass fra steinalderen.

At man i våre torvmyrer skulle finne levninger av mammut : likhet med de funn som er gjort i tundraene i Sibir, er ikke rimelig, da mammuten antas å ha levd her i den interglaciale tid. I moreneavleiringer er det i løpet av de senere år funnet en del mammuttenner.

Med større rimelighet burde man hos oss kunne vente å gjøre funn av arkeologisk og historisk interesse.

I Danmark har man ved siden av skipsfunn og redskapsfunn, funnet vel bevarte klær, som viser hvorledes våre forfedre gikk antrukket.

I de tusener av år, som våre vidstrakte myrer har eksistert, skulle mangt og meget ha hendt som de nå kunne fortelle oss.

«Her segnet om av utmattelse en stenalderjeger.» «Her ble vikingen drept og begravet i myren.» «Her skjulte bonden under ufredstiden sine kostbarheter som aldri igjen ble hentet.»

Ja, kunne vi bare finne det, har myrene mange hemmeligheter å fortelle.

I Meddelelser fra Det norske myrselskap for 1934 beskriver forstkandidat Asbjørn Ordning gamle veganlegg i torvmyrer på Vestlandet.

Også det er av den største interesse. Det utdyper vårt kjennskap om våre forfedres levesett.

Imidlertid er det ikke nok at noe av stor interesse finnes. Det må også tas vare på og komme til de folks kjennskap som forstår å tyde det. Alle de mange arbeidere som nå er beskjeftiget med torvstikking, bør gjøres bekjent med hvor viktig det er å ta vare på og melde fra om de finner noe som de tror kan være av vitenskapelig interesse. En gammel brukken ski, funnet dypt i en myr, kan være av den største interesse, selv om finneren ikke riktig fatter det.

Folk som finner noe og melder fra, bør få sin belønning for det. Aldri mer bør vi få se på trykk i et vitenskapelig verk:

«Intet av dette blev bevaret.»

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr 4

August 1947

45. årgang

Redigert av dr. agr. Aasulv Løddesøl.

JORDØYDINGA PÅ VESTLANDET.

Av forsøksassistent *S. Røyset.*

Gjennom åra har det både i dags- og fagpressa vore skrive um dette spursmål og det ligg likeins fyre nøkterne og klåre utgreidingar um sume former for jordøyding langs kysten. Men undanteke torvstikking og torvflekking til brensel, synes spursmålet likevel ikkje å ha vakt den interesse som det burde ha krav på.

Det er mogleg at årsaka til at det ikkje har vore synt den rette interesse for denne sak, ligg i at det ikkje har vore fullt ålment skyn for og kjennskap til kor umfatande og alvorlegt spursmålet i røynda er. Men korleis det enn er med dette, er det likevel ei urikkeleg kjensgjerning at jordøydinga langs kysten både er større og skadelegare enn mange kanskje har hug å tru. Jordøydinga går ogso for seg på fleire ulike måtar gjennom heile året, måtar som oftast er utan innbyrdes samanheng med einannan.

Sume former for jordøyding som td. torvstikking og torvflekking til brensel, går meir eller mindre intens for seg langs heile kysten. Jordøyding ved brand — lyngsviding, synes derimot å vera meir avgrensa til bestemte strok og er truleg størst i kystbygdene på Vestlandet. Jordøyding ved erosjon og avfløyning av finjord (fine mine-ralkorn og humusstoff), vil alltid stå i nokso nøgje samsvar med dei topografiske tilhøve og til nedburden på staden, og til bradt-lendtare det er og til større nedburden er, til større vil denne form for jordøyding vere.

Dei ymse former for jordøyding vil soleis variere ikkje so lite frå stad til stad alt etter som naturhøva er, men samanlagt torer skadeverknaden av alle desse jordøydingsformer likevel vera størst på Vestlandet. Det er difor jordøydinga i denne landslut eg her vil prøva å gjeva ei lita utgreiding um, for um mogleg å syna kva samfundsmessig velferdssak det er å taka dei rådgjerdar som i det heile kan takast for å stansa eller minka jordøydinga mest mogleg.

Det er særleg i dei midtre og ytre skogfatige og skoglause strok langs kysten på Vestlandet, den største og skadelegaste jordøyding

går for seg. For her ligg alle naturhøve vel til rette for dei jordøydande krefter slik at dei får verka i fullt mun. Grunnårsaka til alle former for jordøyding er likevel i alt overvegande grad menneskjelege inngrep, og etter måten og omfanget jordøydinga går for seg på, kan ein skilje millom tri ulike hovudformer.

1. a. Den beinveges viljande — og ein kan segja naudtvungne, jordøyding ved torvstikking og torvflekking til brensel.
- b. Vekking av mold frå «moldtak» i myrar og gamle brenntorvtomtar.
2. Den umveges viljande jordøyding ved lyngbrenning med fyremål å betra det naturlege sumarbeitet.
3. Den uviljande jordøyding som har si årsak i dyrking og bruk av jorda som kulturjord — åker.

Den mest ålmenne og jordbruksmessig vel ogso den skadelegaste jordøyding, er urasjonell torvstikking og torvflekking til brensel. Det er ogso denne form for jordøyding som med rette har vakt den største interesse, ikkje mindst avdi den går meir eller mindre intens for seg langs heile vest- og nordkysten.

Denne torvstikking og torvflekking til brensel, er mange stader i alle fall på Vestlandet ikkje so særleg utgamall. For Vestlandet har ogso i historisk tid vore kledd med skog, kanskje heilt til den yttarste kyst og det var difor ikkje nokon stor trong for torv til brensel slik som no. At det har vore slik, vert prova av at det ofte er fullt av både furu- og lauvtrærøter i mest kvar einaste myr langs heile vestkysten. Det går likeins segjande segner um kor svær og tett skogen var i gamall tid, og eit og anna gamallt hus som enno står og er oppført av timber som er hogge på no skogsnaue gardar, provar at dette er sant.

Fyrst då skogen ved brand, skamhogst og truleg i samband med klimatskifte, vart vekke frå kysten tok brenntorvstikking og torvflekking til, og mange stader er det i dei siste generasjonar den jordøyding har gått for seg som vi i dag ser dei vonlause frukter av i tome myrtomtar og snauberg .

Komiteen for myr- og jordvern i kystbygdene har elles på so nøktern og klår måte greidt ut um brenntorvstikking og torvflekking, at det trengs ikkje å koma so mykje inn på dette spursmål her. Eg må berre få nemna at etter oppgåvone i Jordvernkomiteen si utgreiding um spursmålet, vert det i 10 kystherad i Sogn og Fjordane og 16 kystherad i Hordaland ved torvstikking og torvflekking årleg øydelagd eller varande skadd ei jordvidd på tilsaman 435 dekar. Det vil med andre ord segja at det i kystherada i desse tvo fylka årleg vert øydelagd ei jordvidd som svarar til innmarksvidda på 14 vanlege gardsbruk i desse strok. Kva dette har å segja for livskår og framsteg i desse bygder, er det svært vanskeleg å skyna

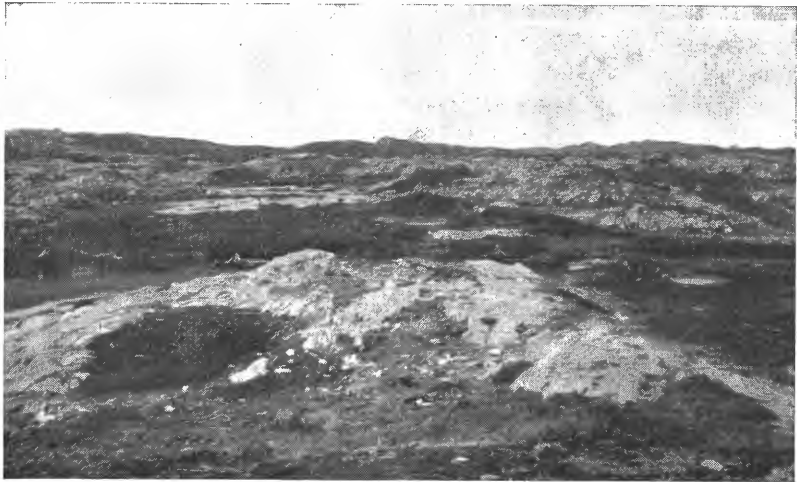
Nr. 1. Torvflekking og lynnbrand, Rognøy, Herdla.

berre med å lesa dei oppgjevne tal utan å vera kjend med tilhøva. Den skildring av øydeleggjinga som Jordvernkomiteen gjev, kan synes drastisk, men den er likevel reell og gjev eit klårt bilæte av den «utvikling» som går for seg og som versnar med kvart år.

Det er dei midtre og ytre strok på Vestlandet som har dei største vidder ubrukt dyrkingsjord og skogsnau plantemark. Størstedelen av denne jordvidda er myr og lynnmark og soleis ikkje god jord i vanleg meining, men her er heller lite jord med betre karakter. Torvstikking og torvflekking går helst for seg på myr og lynnmark som ligg lagleg til for dyrking og utviding av innmarka, for reising av nye bruk eller for dyrking av kulturbeiter som det i desse strok kan vera større trong for enn nokon annan stad i landet.

• Myr og lynnmark er ikkje god jord, men det er denne slags jord som med dei hjelperåder vi har i dag, både er billegast å dyrke og som med god grøfting, kalking og gjødsling ogso er den årsikraste jorda. Av eng, beite og sume slags åkervokstrar, kan ein ogso på vestlandsk lynnmark og myr ta avlingar som både i mengd og kvalitet, står fullt på høgde med og endå til over dei avlingar ein kan ta av betre jord i andre landsluter.

— Men ei tømde brenntorvmyr vil oftast vera anten gyrmefylte hyljar millom bergknausar, eller um det er meir upplendt vil torvlaget som er att, vera so tunt at tomte er utan alt verd som dyrkingsjord. Endå um det er att so mykje jord at ein vil freista å dyrka kulturbeite, vil kulturbeite på so grunnlendt jord ha mange ulemper og vil aldri nå til høgste avkastning endå um årsnedburden er stor.

Nr. 2. Etter lyngbranden i 1933, Hordabø.

Urasjonell brenntorvstikking med nednivellering av dyrkingsjorda slik at det ikkje er råd å grøfte, fører år for år til varande minking av utviklingsmoglegheit og framsteg for jordbruket i desse strok og til ringare livskår i det heile. Tiltak og boteråder mot denne jordøyding, kan difor ikkje koma snøgt nok, og av dei positive råd-gjerder som Jordvernkomiteen fyreslær i si utgreiding um spursmålet, vil nok elektrifisering vera den boteråd som snøggast og mest effektivt vil syna resultat.

I samband med brenntorvjordøydinga, må ein nemna moldtak og moldkøyring frå myrar og gamle brenntorvtomt. Ein vil kanskje segja at dette ikkje er jordøyding men jordflytting då molda anten vert køyrd heim i gjødselkjellarane eller til påfylling på gamle utvaska åkrar. Moldtak og moldkøyring er gamall og høyrde saman med driftsmåten, med permanente åkrar og reit som gjerne låg både turlendt og brattlendt og soleis år um anna trengde påfylling av jord. Men endå ein vel kan vedgå at moldkøyring til dette fyremål er ei «mildare» form, er det likevel jordøyding. For slike moldtak vil ofte anten liggja i godt formolda myrar som ikkje er brukande til brenntorv, eller det er «øyar» som står att i gamle brenntorvtomt og er sundfrosne og moldna. Desse moldtak er difor ofte svært god dyrkingsmyr som ligg lagleg til anten for full dyrking eller til dyrking av kulturbeiter, men diverre er det ikkje so ofte at moldtaka vert nytta på denne måten. For slike moldtak ligg på same måten som brenntorvrettane ofte som ein servitutt på annan manns grunn, og endå der ikkje vert køyrd mold ligg moldtaka der med lovs heimel som eit meinbægje og stengjer for all utvikling.

Det kan vera eit lite ljospunkt at moldkøyring etter kvart har vorte mindre brukt og er vel heller ikkje so aktuell som tidlegare, men på grunn av denne «moldretten» kan jorda ikkje brukast av grunneigaren og moldtaka kan liggja der åpne og utsette for dei jordøydande krefter som år etter år verkar langsamt, men sikkert utan menneskjelege inngrip.

Saka er nemleg den at slik smuldra, turr myr av enno lite klår-lagde årsaker berre svært langsamt vert overgrodd av nøgsame naturlege vokstrar. Der er gode døme på at slike turre og smuldra myrar og moldtak, kan liggja heilt svarte utan noko slags vokster i meir enn 30 år. Det er sjølvsaagt at under slike høve vil både vind og vatn få verka fritt og uhindra og langsamt men sikkert minka jordlaget.

Slike moldtak i gamle torvtomtar og øydelagde brenntorvmyrar, kan difor ofte vera framhald og fullstendigjering av den jordøyding som brenntorvstikkinga var upptaket til. Moldtaka er difor på ingen måte so «uskuldige» som ein kanskje kan tru og hertil kjem at dei både stengjer for tiltak og ofte ogso er årsak til grannestrid avdi dei ligg på annan mans grunn. Det er difor all grunn til å vera merksam på moldtaka både som servitutt og for skuld jordøyding, og um mogleg skipa lov um jordvern slik at moldtaksrettane best kan avløysast når grunneigaren vil bruke jorda til dyrking.

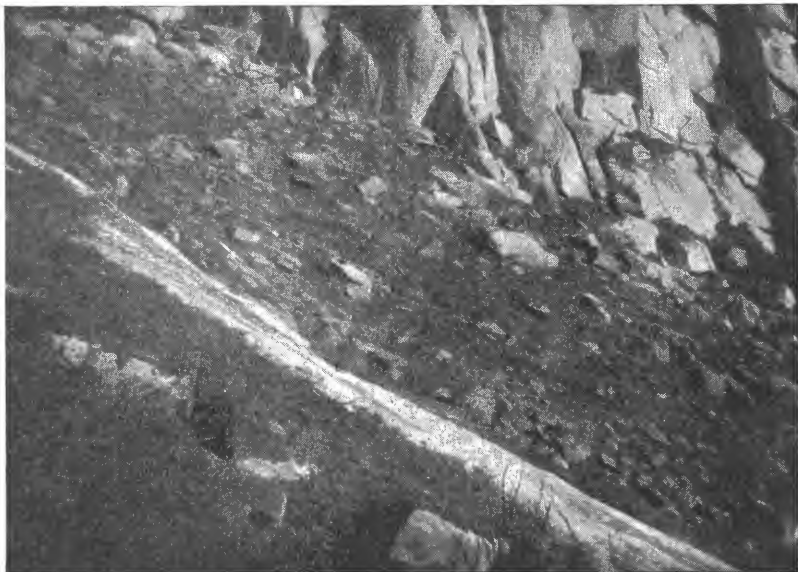
Som jordøydande faktor nr. 2 har eg framanfor sett upp lyngsviding med fyremål å betra det naturlege sumarbeittet.

Brennkulturen er gamall og var kanskje den upphavelege «dyrkingsform» når ny jord skulde leggjast under kultur. Dette synes ogso å verta prova av at ein mest alle stader på Vestlandet, finn trekolrestar under grastorva på gamle bøar og utslåttar. I gamall tid kunde vel denne dyrkingsform ha ein viss rett, men endå um det berre gjeld betring av det naturlege sumarbeittet, er det vanskeleg å finna overtydande grunngjeving for at brenning som einaste kultiveringsinngrip, har nokon rett i vår tids jordbruk.

Det var ei tid drive ein heller sterk agitasjon for lyngkultur etter skotsk mynster for betring av lyngbeittet til sauen um vinteren. Dersom lyngsviding med dette fyremål vert utførd med plan og på jord som toler brenning, er lyngsviding korkje jordøydande eller skadeleg på annan måte. Men jord som høver til slik lyngkultur — det vil segja upplendt men djup lyngmark på grusgrunn, har vi heller lite av i dei strok på Vestlandet som driv lyngbrenninga mest intens.

Lyngsviding kan ogso vera turvande på jord ein vil dyrka. Det kan soleis ofte vera eit heilt naudsynleg fyrebuingsarbeid å svi vekk både lyng og annan naturleg vokster anten ein so vil fulldyrke eller dyrke til kulturbeiter.

Men det bør vera ein lovfest regel at all slik lyngbrenning vert utførd på djuplendt, telebunda jord i stille ver. Likeins må det sytast for at det alltid er nok «brandmannskap» tilstades slik at ein til kvar tid er herre over elden.

Nr. 3. Lyngbrandtomt, steinutt grusbakke, all humus vekkbrend,
Sønnfjord 1947.

Den jord- og skogøydande lyngsviding på Vestlandet fylgjer likevel ikkje slike reglar og har heller ikkje noko med rasjonell lyngkultur og andre reelt positive fyremål å gjera. Fyremålet er som alt nemnt på denne primitive vis å betra det naturlege sumarbeitet for både sau og annan buskap, men sjølsagt er ikkje jordøying og annan brandskade fyresetleg og tilsikta. Tanken er vel i dei fleste høve å svi vekk lyngen på eit mindre avgrensa område, men måten lyngsvidinga vert sett i verk på kan ikkje føra til annan enn skade, og det er resultatet det i røynda kjem an på.

Då fyremålet er betring av det naturlege beitet, er det som regel upplendt, turr, rabbutt og ofte svært grunnlendt jord som vert lyngsvidd. Brandane vert likeins som regel påsette i turrver med sterk vind og elden vil snøgt laupa frå alt som heiter kontroll og leggja store vidder svarte på stutt tid.

Slik grunnlendt og rabbutt jord toler i det heile ikkje brenning og endå um dei fleste brandane vert utførde um vinteren i frostver, er dette ikkje nokor skydd mot jord- og skogskade på slik jord. — Saka er nemlig den at røsslyngen (*Galluna Vulgaris*) er ein sterkt jordlagande vokster som veks best på turr og ofte grunn jord. Her lagar lyngen ein porøs, turr råhumus som ofte ligg berre som ei tunn skorpa upp etter berg og stein. — Bjørnsons målande skildring av korleis fjellet vert kledd, er ikkje sprunge ut av ein diktars fantasi,

men er reell sanning. Det er lyngen som vil vera fyrst til å kle fjellet og laga jord over berg og stein, og dermed vokstervilkår for andre plantar som kjem etter. Fyrst når råhumuslaget har vorte so tjukt at det held godt på vatnet, vert lyngen grismare og gjev meir rom for andre vokstrar.

Der det veks slik stor lyng i tett bestand på turr og grunnlendt jord, vil det sjølv i sterk frost vera lite eller ikkje tele i det porøse humuslaget som dekkjer fjellet. I lange frostbolkar kan ogso litt tjukkare humuslag «frysa seg heilt turre» og når ein so set eld på lyngen, vil råhumuslaget anten brenna heilt upp eller smuldra so sterkt av varmen at det er lett for vind og piskande regn å vaska berget reint.

Der slik lyngsviding ei tid har vore drive, meir eller mindre systematisk, kan ein difor sjå upp til 2 og 3 brandringar på fjellet den eine ringen nedanfor hin og desse brandringar er klåre prov for korleis jordlaget har minka for kvar brenning, medan snaufjellet har auka tilsvarande. Etter ein lyngbrand i januar 1947 kunde eg mæla ei minking av det øvre porøse råhumuslaget på kring 10 cm., og i ein sudvendt bakke som før branden var tilvaksen med røsslyng og litt einer, var heile humuslaget brendt eller heilt forkola. Det som var att var berre grus og stein med eit oske- og kollag oppå som endå ikkje var vekkvaska. Sjølvsagt er ikkje jordøydinga ved lyngbrenning alltid so stor som i det her nemnde dømet, men endå um jordøydinga vil variere etter kor grunnlendt og rabbutt brandfeltet er, so vil det likevel alltid verta brend noko jord. At det er slik vil ein få eit klårt skyn for endå um ein berre reiser med rutebåten i dei strok på Vestlandet der lyngsvidinga har vore driva mest intens. Ein får uvilkårleg det inntrykk at lyngsvidinga er årsak til at meir enn 50 % av totalvidda ofte er snauberg og stein.

Den jordskade som urasjonell og planlaus lyngsviding valdar, kan likevel ikkje som ved torvstikking og torvflekking mælast i dekar øydelagd jordvidd pr. år. Men jordminken rundt kvar stein og kvar bergknause over fleire tusind dekar lyngmark pr. år, er dei mange bekkjer små som gjer den store å, — ei jordøyding som år um anna er langt større enn mange kanskje har hug å tru. Men bilæta frå ymse brandsrok i kystbygdene på Vestlandet og detaljbilæte frå lyngbrandtomtar, torer vera gode prov for kva lyngsvidinga på den måten den vert driva fører til. Det som gjer at denne form for jordøyding i mange høve er skadegare enn sjølv urasjonell brenntorvstikking, er at skaden fyrst og fremst går ut over grunnlendt jord, — eller endå verre over jord i vokster, for jord kan berre lagast i natura sin eigen verkstad av lyng og andre nøgsame vokstrar som vil kle fjellet.

Då det ikkje er dyrkingsjord som vert øydelagd ved lyngsvidinga, kan det sjå ut til at jordskaden har mindre aktuell interesse for jordbruket. Men her bør ein hugsa på at det er skogfatige og skog-

Nr. 4. Plantefelt på Einen i Askvoll
under rydjing etter branden

lause strok det gjeld, og kvart einskiidt tre som kan veksa upp her, har ein annau og større verdi enn det har i skogrikare strok. Den jordskade lyngsvidinga valdar, går fyrst og fremst ut over grunnlendt plantemark eller med andre ord ut over jord som bør få veksa til med skog. Men der lyngsvidinga er vanleg, vil naturskogen aldri vinna fram slik at det munar noko.

Det ser ut til at vi i notida er inne i ei klimatperiode som gjev betre vokstervilkår for skogen i kystbygdene, for lauvskogen synes ofte på trass av sterk beiting å vera på marsj vestover mot kysten. Eg kunde nemna døme som synes å prova dette, men det vil føra for langt og ligg vel ogso utanfor råma av det som er meininga med denne artikkel.

Men det eg gjerne vil ha fram og understrike er at på upplendt og grunn jord er lyngsviding ikkje berre jordøydande, den er ogso totalskadande på all spirande, sjølvsådd naturskog, og ofte ogso på planta skog.

Både i dei midtre strok og utover mot kysten, vil ein over alt i lyngmarka finne meir eller mindre av sjølvsådde skogsplantar av bjørk, rogn og andre lauvtre og dersom det er frøfuru ikkje for langt av lei, kan ein ogso finna ei og onnor sjølvsådd småfuru i lyngmarka. Ved fri beiting vil nok ein stor del av desse sjølvsådde plantane gå tilgrunne, men eit og anna treet og stundom ogso småkrullar særleg av bjørk og rogn, kan av og til vinna seg upp over lyngen. Som regel vil det vera på dei grunnlendtaste og mindst tilgjengde stader naturskogen soleis prøver å få fotfeste og endå um desse «forpostar» ikkje har nokon skogsverdi i fyrste umgang, kan dei då veksa upp til frøtre for vidare spreiding av skogen vestetter mot kysten. — Og skogen må verkeleg få lov å «okkupera» slik grunnlendt og rabbutt jord som i det heile ikkje høver til anna enn skog. Og får skogen veksa, vil den med tida gjera landsluten både vønare og rikare.

Men den urasjonelle lyngsvidinga, øydelegg ikkje berre jordlaget og sjølvsådde skogspirar, det går altfor ofte ogso verdfull plante-skog med i brandane. Dessutan minkar lyngbrenninga vilkåra for

ny uppspiring av sjølvsådd skog, for dei 3—4 fyrste åra etter branden, vil det vera halvgras og simple grasarter som dominerar plante-setnaden på brandfeltet og dette fører med seg ei meir intens sumarbeiting og små lauvskogplantar, som måtte spira upp på brandfeltet, er like so smakelege for krøtera som simpelt gras og halvgras.

Under krigen var det so å segja heilt stopp med lyngsviding og mange stader i lyngmarka tok småbjørk og rogn til å syna seg over lyngen. Men vintrane 1946 og 1947 har lyngbrenninga vore driva meir intens enn nokon gong før og i dagspressa har ein kunna lese um fleire større lyngbrandar på Vestlandet — «når veret har vore til det» — det vil segja austanvind og turrver. Det kan soleis minnast um stor lyngbrand på Stord 1947, brand i Manger, i Askvoll, i Selje og fleire andre stader. Men dei fleste brandane kjem likevel ikkje lenger enn «synet rekk» og berre når det stryk med verdfull plante-skog eller når brandane tek eit slikt umfang at det må rykkjast ut med stort sløkkjingsmannskap, vert det slege noko større upp. Den skade som slike lyngbrandar alltid valdar på jord og spirande sjølv-sådd skog, vert likevel aldri nemnd.

Som eit døme millom mange på kor dyr og øydeleggjande slik lyngbrenning kan vera, skal eg få nemna branden av eit stort plantefelt på Einen i Askvoll vinteren 1946. Det strauk her med eit 40 år gammalt plantefelt på 175 dekar, plantefeltet var i god vokster og dei tvo gardane på Einen har ikkje annan skog, men eig isaman kring 2500 dekar myr og upplendt lyngmark. I den upplendte luten av lyngmarka tok det no til å syna seg ikkje so lite småbjørk og rogn over lyngen, sume stader so mykje at det um nokon år ville ha synt seg som skog i vokster. Lyngbranden som øydela plantefeltet var påsett på grannegarden til Einen og forutan plantefeltet, brende det i alt kring 2000 dekar upplendt lyngmark og myr og sjølvsagt strauk alle sjølvsådde skogsplantar ogso med.

Totalskaden på plantefeltet var av skogsfolk sett til kring kr. 11.000,00 på vanleg taksbasis, men det er vel ikkje for mykje sagt at skogfeltet for desse skoglause gardane hadde ein verdi som ikkje so godt kan mælast i pengar. Kor mykje sjølvsådde skogsplantar det strauk med ved same høve, er det heilt uråd å ha nokor sikker meining um og like so vanskeleg er det å setja nokon takst på denne skaden. Men etter synfaring av brandfeltet, meinar eg å vera heilt på den sikre side når eg reknar i medel 10 bjørke- og rogneplantar pr. dekar over heile brandfeltet. Dette gjev kring 20.000 plantar og verdet av desse saman med den skade som branden valda på grunnlendt jord, kan lågt rekna setjast til kr. 3.000,00. Den samla skade på skog og jord vert for denne lyngbranden då avrunda kr. 14.000,00.

Fyremålet med denne som med dei fleste andre lyngbrandar, var betring av det naturlege sumarbeitet. Men som før nemnt er slik betring av sumarbeitet heller stuttvarig og ein kan nokolunde trygt rekna med at den effektive beitebetring ikkje vil vara meir enn i 3—4 år.

Nr. 5. Kulturbeite på myr, juli 1946. Furuneset, Askvoll.

I det her nemnde «kulturbeitet» kan ein etter husdyrtelling rekne med eit beitebelegg um sumaren på ca. 28 stk. storfe og 115 stk. sauer. Reknar ein so med at den «effektive» beitebetring er «fullverdig» i 4 år, får ein med den skyna skadesum på kr. 14.000,00 at beitebetringa kostar kr. 3.500,00 pr. år eller um ein reknar beitebelegget som storfe, vert kostnaden kr. 73,00 pr. dyr og år.

Ingen som er kjend med tilhøva vil vera i tvil um at den produksjonsauke som dette «brandbeitet» er årsak til, ikkje på langt nær dekkjer «produksjonsutgiftene» — skaden på jord og skog. Gardane har tvert um vorte fatigare og eksistensvilkåra ringare.

Sidam det strauk med eit verdfullt plantefelt, kan denne lyngbranden synes å vera eit noko ekstremt døme. Men det kan også nemnast døme på lyngbrandar der det ikkje har stroke med plante-skog og likeveit har brandskaden på jord og spirande sjølvsådd naturskog vore so stor at ein har havt all grunn til å skyna «produksjonsutgiftene» pr. storfe til mest det same som i dømet ovanfor.

Endå um ein syner all mogleg skynsemd for fyremålet — betring av det naturlege samarbeitet, er det likeveit uråd å finna overtydande grunngevingar til forsvar for denne «kultiveringsform» for samarbeiter. Det torer også vera høgst tvilsamt um lyngsviding på den måten denne vert driven, er av eit slikt verd for vinterbeitet til sau at den kan forsvarast, men diverre har vi i denne leid ikkje nøgne forsøk å byggja på. Korleis det enn kan vera med dette, må ein kunne slå fast at den betring av samarbeitet som lyngsvidinga fører til er stuttvarig og den jordbruksmessige verdi av denne beitebetring, vert sett fullstendig i skuggen av den varande jordøyding og

den øydeleggjing av spirande skog som slik lyngsviding alltid i større eller mindre muner årsak til.

Sovel for den einskilde gardbrukar som for landsluten, er den ukontrollerte og planlause lyngsviding so skadeleg at det i samsvar med forslaget til jordvernkomiteen bør vera lovfest forbod mot den. Vel vil dette vera eit inngrep i den personlege fridom og frie disposisjonsrett over eigen eigedom, men det bør vera ei samfundssak å verna jord og spirande skog mot øydeleggjing — det er verdjar som ikkje kan erstattast på generasjonar, og det torer ogso vera at det vert tekne rådgjerder som er av mindre byggjande verd enn eit forbod mot lyngsviding vil vera.

I kystbygdene på Vestlandet er det stor trong for godt sumarbeite, men det er utan samanheng med vår tid å bruka elden som einaste kultiveringsinngrep til betring av beitet. Vi har i dag andre vegar å gå som korkje er jordøydande eller skadelege på annan måte, og vegen er dyrking av beite og eit rasjonelt beitebruk i vår tids meining. Gjennom mange år er det ved forsøk og praktisk røynsle fastslege at «brandstroka» — kystbygdene på Vestlandet — har dei aller beste vilkår for eit lønsamt beitebruk og vi har gode døme på at 2—2,5 dekar godt gjødsle og velstelt kulturbeite pr. ku er stor nok vidd til underhald av ein jamn og høg mjølkeproduksjon. Målet vi bør setja oss treng difor ikkje vera 4—5, men 3—3,5 dekar kulturbeite pr. storfe, for naturhøva har vi og sidan er det berre spørsmål um intensiv gjødsling og godt stell av kulturbeitet, som i alle fall for denne landslut torer vera den avgjort lønsamaste lekken i rasjonaliseringa.

Dyrking av kulturbeiter er likevel ikkje billegare i kystbygdene enn andre stader, kanskje heller tvert um. Ein vesentleg lut av anleggskostnaden ved dyrking av kulturbeiter, er gjerdematerialet og i dei skoglause kystbygder må alt gjerdemateriale kjøpast. Dette tyder ein relativt stor kontantkostnad og skulde ogso tilsegja ei intensivering av beitedrifta på minst mogleg vidd. Men likevel kan kontantutlegget til gjerdemateriale vera so stor for eit lite kystbruk at det er «bøygen» og difor kan det vera all grunn til å rå til at det for desse strok vert gjeve ekstra tilskott til gjerdemateriell for dyrking av kulturbeite. Dette kan ogso vera ei positiv rådgjerd mot lyngsviding og den jord- og skogøyding som denne fører med seg.

Der som det av ymse grunnar ikkje er høve til å dyrke kulturbeiter på vanleg måte, kan ein betra dei naturlege beitet utan å bruka eld og øydeleggja jord og skog. Røsslyngen er nemleg ein svært ømfintleg vokster som toler lite av kultiverande inngrep og særleg synes lyngen å vera ømfintleg for dei ets- og giftstoff ein vanleg kan bruke til plantedreping. Det er vel kjendt at med kalk og gjødsel kan ein langsamt gjødsle opp kulturbeiter av lyngmark, og det torer ogso vera kjendt at Odda og «trollmjøl» ut-

Nr. 6. Kulturbeite på lyngmark (forsøksfelt). Furuneset, Askvoll.

strødd på doggvåt lyng um vår eller sumar, er like effektivt drepende for lyng som for andre «ugras». Mest effektivt lyngdrepende synes likevel natriumkloratet å vera, og som døme på dette må eg nemna eit forsøk som vart utlagd her på forsøks garden Furuneset sumaren 1940. Forsøket vart lagd på lyngmark med tett bestand av medels storvaksen røsslyng og av natriumklorat som vart utstrødd på ettersumaren, var det brukt dei «offisielle» mengder på 20, 35 og 50 kg. pr. da. Våren 1941 syntte det seg at sjølv minste kloratmengde (20 kg. pr. dekar) fullstendig hadde drepe all lyng, medan gras og halvgras vaks frodig upp. Mest forvitneleg var det likevel at nokon små ca. 2 år gamle bjørkeplantar som vaks innanfor dei kloratbehandla forsøksrutone ikkje var drepne. Småbjørkene sturte vel litt fyrste året, men veks no frodig upp. Det må likeins nemnast at verknaden av natriumkloratet på lyngen er so effektiv at på dei kloratbehandla forsøksrutone, er det ogso i år (1947) gras og halvgras som dominerar plantesetnaden fullstendig — trass i at forsøket ikkje er beita sidan det vart tillagt. Årsaka til at kloratverknaden er so effektiv, er truleg den at det våren 1941 var so mykje klorat att i jorda at det var nok til å drepa all røsslyng som spirte upp av frø.¹⁾

Av dette forsøket synes det gå fram at 20 kg. natriumklorat pr. dekar utstrødd på ettersumaren, er fullstendig drepende for røsslyngen utan å skada gras og halvgras eller småbjørk. Etterverknaden av natriumklorat i mengd på 20 kg. pr. dekar synes ogso å vera minst like so varig som sterk brenning og fyremunen er at det ikkje vert øydelagd jord og ung lauvskog.

1) Det kan ogso vera mogleg at natriumkloratet har fysisk-kjemiske verknader på jorda som skapar ugunstige vokstervilkår for lyngen.

20 kg. natriumklorat pr. dekar vert òkevel ikkje billeg um ein skal koma over so stor vidd at det munar noko for det naturlege beitet. Men det er råd å drepa lyngen med langt mindre mengder enn det som her er nemnd. Forsøk med kjemikalier til dreping av lyng utførde av professor Bøhmer og av Vestlandets forstlige forsøksstasjon, har synt at ein kan drepa lyngen med like ned til 5 kg. natriumklorat pr. dekar og med so små kloratmengder, vert det ei overkomeleg sak å drepa lyngen der ein vil betra det naturlege beitet utan å bruka den primitive brandkultivering.

(Forts.).

PRISBESTEMMELSER FOR BRENNTORV.

1. Innledning.

Det er nå fastsatt nye priser for brenntorv. Prisene er økt med ca. 10 % eller avrundet til kr. 2,50 pr. klasse for maskintorv og kr. 1,50 pr. klasse for stikktorv. Bestemmelsene er for øvrig vesentlig de same som tidligere. Med det nye pristillegg vil brenntorvprisene stort sett svare til de gjeldende vedpriser.

2. Prisdirektoratets kunngjøring nr. 1013 av 6. juni 1947.

I medhold av mellombels lov av 14. desember 1946 om prisregulering og anna regulering av næringsverksemd fastsettes i samsvar med Finansdepartementets vedtak følgende prisbestemmelser for brenntorv:

§ 1.

Priser ved salg fra produsent.

Ved salg av brenntorv fra produsent må det ikke tas eller kreves høyere priser enn her fastsatt:

For maskinbrenntorv:

kr. 26,00	pr. m ³	for torv med inntil 30	% vann
» 24,50	» » » » »	» 30/35	% »
» 23,00	» » » » »	» 35/40	% »

For stikktorv:

kr. 17,50	pr. m ³	for torv med inntil 30	% vann
» 16,50	» » » » »	» 30/35	% »
» 15,50	» » » » »	» 35/40	% »

Disse priser gjelder for alminnelig brenntorv. Av dårligere kvalitet skal det gjøres rimelig fradrag i prisene.

§ 2.

Leveringsvilkår.

De priser som er fastsatt i § 1, gjelder opplastet jernbanevogn eller dampskip.

Dersom produsenten leverer torven tilkjørt forbruker, kan han regne de priser som er satt i § 1 for torven opplastet på kjøretøy, bilveg eller i båt. I tillegg til denne pris kan han regne rimelig vederlag for transporten til forbruker. Kontrollnemnda på forbrukerens sted kan treffe nærmere bestemmelser om tilleggets størrelse.

§ 3.

Videresalgpriser.

Uten å ha fått kontrollnemndas godkjenning som forhandler av brenntorv må ingen ta høyere priser for brenntorv enn fastsatt for salg fra produsent. Kontrollnemndas godkjenning gjelder bare for salg til forbruker i kommunen.

Dersom kontrollnemnda godkjenner forhandlere av brenntorv, skal nemnda samtidig fastsette priser og leveringsvilkår for salg fra forhandler. Prisene skal fastsettes på grunnlag av maksimalprisene for salg fra produsent med tillegg av gjennomsnittlige transportutgifter samt bruttofortjeneste til dekning av andre omkostninger og rimelig nettofortjeneste og omsetningsavgift. Kontrollnemnda kan gi bestemmelser om utjevning av forskjellen i transportutgifter hos de forskjellige forhandlere.

Kontrollnemnda skal snarest mulig sende melding til Prisdirektoratet og Priskontoret om de vedtak de treffer etter § 2 og pris- og omsetningsregulering etter § 3. Meldingen skal være ledsaget av utførlig redegjøring for grunnlaget for vedtaket.

Prisdirektoratet og priskontorene kan når som helst endre eller oppheve ethvert vedtak som en kontrollnemnd har gjort etter bestemmelsen i denne kunngjøring.

§ 4.

Salgsformidling.

Provisjon for formidling av salg av brenntorv kan ikke regnes i tillegg til de fastsatte maksimalpriser.

§ 5.

Unntak.

Priskontorene kan for sine distrikter gjøre de endringer i bestemmelsene i denne kunngjøring som de anser nødvendige av hensyn til de lokale forhold. De kan også gjøre unntak fra bestemmelsene.

Vedtak av et priskontor etter denne paragraf skal straks sendes inn til Prisdirektoratet med nødvendig begrunnelse. Direktoratet kan endre eller oppheve priskontorets vedtak.

§ 6.

Ikrafttrede.

Bestemmelsene i denne kunnngjøring trer i kraft straks.

Prisdirektoratets kunnngjøring nr. 663 av 7. april 1945 oppheves. De vedtak som fylkesmenn, priskontorer og kontrollnemnder har vedtatt i medhold av den tidligere kunnngjøring, skal fortsatt gjelde inntil de blir endret eller opphevd i medhold av den nye kunnngjøring.

Overtredelse av de bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne kunnngjøring, kan medføre straff og inndragning etter §§ 13 og 15 i provisorisk anordning av 8. mai 1945 om prisregulering og annen regulering av ervervsmessig virksomhet, jfr. mellombels lov av 14. desember 1946.

I AUSTERVEG.

INNTRYKK FRA EN STUDIEREISE I SVERIGE, SOMMEREN 1946.

Av landbrukskandidatene *J. Heggelund Smith* og *D. Lømsland*.

Siste sommer fikk vi, med stipendium fra Det norske myrselskap, høve til å foreta en studiereise i vårt naboland Sverige. Reisen varte fra 8. til 25. juli.

Samtidig som vi legger fram en beretning om turen, takker vi myrselskapet så meget for de tildelte stipendier.

Formålet med reisen var å studere forskjellige spørsmål vedrørende myr dyrking. De fem års okkupasjon og innesperring som lå bak oss hadde til en viss grad hindret oss i å følge med i utviklingen ute i den frie verden, mens Sverige, som hadde fått leve i fred, hadde vært heldigere stillet i så måte. Der hadde utviklingen foregått i raskt tempo, selv under krigen, og landet var, etter det vi hadde hørt og lest, inne i en blomstringsperiode på nær sagt alle områder.

Det var derfor med en viss spenning vi mandag den 8. juli satte oss inn i Østfoldekspressen, med Gøteborg — Torgny Segerstedts by — som første mål. Dit ned brakte lyntoget oss på få timer, og overgangen fra etterkrigs-Norge til freds-Sverige var brå og behagelig.

Gøteborg med all sin varerikdom gjorde et overveldende inntrykk på oss, slik at det nesten var for meget for en loslitt nordmann.

Imidlertid var formålet med reisen et noe annet enn å studere svenske byer, og allerede neste dag gikk ferden videre via Jönköping til skandinavisk myrforsknings klassiske grunn, Carl v. Feilitzens barn, Statens försöksgård Flahult, inne på «det småländska höglandet».

Her ble vi elskverdig mottatt av forsøkslederen, agronom Hugo Winkler, som viste oss rundt.

Forsøksgården er anlagt i 1890 av Svenska Mosskulturforeningen, men gikk over til den svenske stat i 1939.

Forsøksjorda på selve Flahult består for en alt overveiende del av mosemyr, mens jorda på bistasjonen Svartökärr, består av grasmyr. Ellers vil arealfordelingen på de enkelte markslag gå fram av følgende sammenstilling:

Kvitmosejord	29,9 ha.
Moldjord	3,3 »
Sandjord	7,6 »
Grasmyr (Svartökärr)	17,9 »

Sum 58,7 ha.

For nydyrkingsforsøk disponerer stasjonen over ytterligere 43,0 ha. mosemyr som ikke er oppdyrket.

Det var særlig forsøkene på mosemyra som interesserte oss mest. Før oppdyrkinga var denne myra ei simpel lyngrik mosemyr, med lite omdannet torv. Oppdyrkingen ble foretatt etter den senere så berømte Flahult-metoden. Denne går i korthet ut på følgende:

Etter at grøftene er gravet blir myroverflaten planert og lyngen brent. Den etterfølgende vinter blir myra sandkjørt med omlag 500 m³ sand pr. hektar. Om våren, så snart telen er gått ut noen tommer, blir sanden harvet inn i torva med skålharv. Senere blir det kalket og gjødslet.

Metoden hadde den svakhet at senere planeringer av myra medførte at sanden ble skrapet vekk fra forhøyningene og ned i forseningene. Myra blir derved temmelig ujevn i kvalitet.

Ved den nåværende utforming av metoden er denne ulempe fjernet, derved at en sparer den egentlige sandkjøring til 4—5 år etter oppdyrkingen, når myra har sunket fra seg det meste. I mellomtida ligger myra utlagt til eng. Ellers er nå harvingen for det meste erstattet av fresing. Ved oppdyrkingen blir myra freset 2 ganger og i vanskeligere tilfelle opptil 3 ganger.

Grøfteavstanden i Flahulttrakten er ca. 18 m og grøftene gjøres ca. 1,2 m dype.

Før krigen foregikk det atskillig oppdyrking av mosemyr her inne på «det småländska höglandet», men nå er oppdyrkingen blitt for dyr p. gr. a. stigningen i arbeidsprisene.

Ute på vekstfeltene besø vi i tur og orden de forskjellige kulturer. Særlig merket vi oss at man her mer og mer hadde forlatt havredyrking på myr og gått over til å dyrke bygg. Asplundbygget så ut til å bli foretrukket.

Særlig berømt er Flahults kulturbeiter på mosemyr. De er anlagt som eng i 1895—1896 og er blitt avbeitet fra 1903. De eldste delene av beitet er altså nå over 50 år og er blitt avbeitet hver sommer i over 40. Grasmatta var meget pen og gir gjennomsnittlig ved 4 gangers avbeiting i sesongen 280 f.e. pr. dekar. Beitetida varer i regelen fra ca. 20. mai til i begynnelsen av oktober. Beitearealet er 17,1 ha., og arealet pr. ku er omkring $\frac{1}{2}$ ha. Beitet har i de siste årene utgjort 46 % av melkekuenes fôr.

Forsøksgårdens jordbruksdrift er i sin nåværende utforming i alt vesentlig grunnet på de erfaringer som i årenes løp er vunnet gjennom forsøkene.

Som en følge av den særegne tida vi er inne i — men også av naturgitte årsaker — arbeides det i forsøkene nå særlig med problemer innen fôrvekstdyrkingen. For tida inntar derfor slått- og beiteforsøkene en bred plass her. Dertil prøves en rekke nye fôrvekster. Av de sistnevnte kan en særlig nevne den gule søtlupinen.

Ellers drives forsøk med rotvekster, og framfor alt, poteter med alt hva den byr på av sortsegenskaper og dyrkingstekniske problemer, fra jordarbeiding, gjødsling og setting til avlingsresultater og utnyttelse.

Forsøksstasjonen driver også forsøk med forskjellige olje- og spinnevekster på gårdens ulike jordartstyper. I samarbeide med Statens Trädgårdsförsök har en også begynt forsøk med forskjellige kjøkkenhagevekster på myrjord.

I tilslutning til de kvantitative resultater som oppnås ved feltforsøkene, driver en i vintertida med fôringsforsøk på forsøksgårdens fjøs for å prøve produktenes kvalitative egenskaper.

Forsøksgården sorterer nå under «Styrelsen för Landtbrukshögskolan» og driver et intimt samarbeid med de fleste andre institusjoner på jordbruksforskningens område i Sverige.

Forøvrig drives forsøksgårdens jordbruk etter vanlige, strengt praktisk-økonomiske prinsipper. Da myrjorda særlig egner seg for fôrvekstdyrking, er den hovedsakelige produksjonsretning fôrvekstdyrking, og i tilslutning til dette, melkeproduksjon. Dertil dyrkes atskillig settepoteter, som det selges meget av til ulike deler av landet. Myrjordens evne til å gi gode og friske settepoteter er nå alminnelig kjent.

Med særlig interesse besø vi derfor forsøksgårdens forgroingshus for settepoteter og den nye potetkjelleren. Den siste var av de mest moderne i Sverige, og de siste erfaringer på potetlagringens område var tatt i bruk. Særlig var vi imponert over den hensiktsmessige innredning av kjelleren og det glimrende ventilasjonssystem som muliggjorde en lagringshøyde for potetene på minst 2,0 meter. Denne store lagringshøyde forhøyet jo lagringsplassens kapasitet betraktelig.

Etter å ha besøtt Flahult tok vi avskjed med vår elskverdige vert

og reiste tilbake til Jönköping. Derfra tok vi toget videre til Stockholm, hvor det var vår hensikt å oppsøke Jordbruksforsøksanstalten på Experimentalfältet.

Der ble vi mottatt av statsagronom Lundblad og assistent Florin. Det ble den sistnevne som fikk i oppdrag å vise oss rundt.

Jordbruksforsøksanstalten ved Experimentalfältet er ikke lenger hva den har vært etter at det meste av forsøkene nå er lagt til Ultuna. Jorda blir mer og mer opptatt av Trädgårdsafdelingen, og dessuten har Statens Veterinärmedicinska anstalt tatt svære arealer til sine nye svære murkomplekser.

Imidlertid har Jordbruksforsøksanstalten også i dag atskillig av interesse å by på, og er fremdeles tildelt mange oppgaver. Det intime samarbeide mellom Jordbruksforsøksanstalten og de lokale «hushållningssällskapen» er fremdeles av stor betydning. Anstaltens egen forsøksvirksomhet har derved kunnet holde seg i nær kontakt med jordbrukets praksis og vært til uvurderlig støtte for denne. I den seneste tid har anstalten i betydelig grad kunnet utnytte de lokale forsøksorganisasjonene for visse egne forsøk.

Jordbruksforsøksanstaltens egen forsøksvirksomhet omfatter for tida prøving av nye sorter og stammer av forskjellige kulturvekster, dyrkingstekniske forsøk med potet, samt olje- og spinnevekster m. v. På gjødslingens og kalkingens område omfatter undersøkelsene forsøk med nye gjødselslag, og hvordan gjødslingen virker på avlingens kvalitet. Videre utføres forsøk med forskjellige spredningstider og forskjellig nedmolding av kunstgjødsel og dessuten prøves forskjellige metoder for ad kjemisk og vekstfysiologisk vei å bestemme åkerjordas næringsbehov. Forsøkene på organisk jord, som vi i første rekke interesserte oss for, omfatter først og framst prøving av forskjellige mikrostoffers innvirkning på avlingens størrelse og kvalitet. Dertil utføres et stort antall forsøk, bl. a. stammeforsøk med forskjellige engvekster.

I tillegg til egne forsøk har også Jordbruksforsøksanstalten ledelsen av den lokale forsøksvirksomheten, en meget arbeidskrevende oppgave.

Såtidforsøkene bød på atskillig interessante ting. Det ble her prøvd ulike såtider for vårhvete, så sent som ut i september. Den vårhvete en fikk etter den sene såtida hadde et temmelig sterkt høsthvetepreg, den ble fyldigere i aksene og fikk høsthvetens blågrå farge. Høsthveten ble også sådd til forskjellige tider, men her var det vanskeligere å bedømme utslaget.

Mangelsykdomsforsøkene ble utført med myrjord fra Gisselås forsøksgård i Jämtland. Det har hittil vært meget vanskelig å få fram samme mangelsykdommer i karr-forsøk med myrjord som de en har ute på myra. Dette problem var nå løst, idet en fikk fram mangelsymptomene meget pent ved at myrjorda nå ble sendt fra Gisselås til Jordbruksforsøksanstalten i lufttette pakninger.

Myrjorda på Gisselås er meget kobberfattig og det anses bevist at kobbermangelen er årsaken til den plagsomme «skravelsjukan» (d. e. «slikkesyke») hos storfe i de traktene. Slikkesyke er kjent også i vårt land, og da kanskje helst på Sørlandet, og man mente en tid at sykdommen også her skyldtes kobbermangel. Nå helder en imidlertid til den oppfatning at den her skyldes molybdenmangel.

Forsøkene med ugrasbekjempelse bød på atskillig nytt. Foruten de mer kjente bekjempelsesmidler, slik som natriumklorat, svovlsyre, kalkkelstoff m. v., prøvdes også kobber- og kresolpreparater, foruten en rekke av de nye engelske og amerikanske s. k. hormonpreparater med artsspesifikk virkning.

Virkningene av hormonpreparatene var helt forbløffende. Ved behandling med disse får plantene faktisk sjokk og selledelingsprosessen forstyrres. Utenom de ordinære karrforsøk, hvor disse preparater ble prøvet, så vi eksempler på at et amerikansk preparat, Tu for, hadde drept kamilleblom og meldestokk. Et annet preparat, Agroxone, av engelsk fabrikat, drepte vindelskjedekne og åkertistel. Det var helt eiendommelig å se disse drepte ugrasplantene inne i en frodig havreåker. Tistelen t. eks. ikke bare visnet, men rothalsen var helt oppløst og råtnet. Havren var tilsynelatende helt uberørt av behandlingen. De egentlige forsøk med disse preparater ble som nevnt foretatt i karr. Virkningen var her den samme og for oss så Agroxone ut til å ha størst effekt.

Forsøkene lover godt for framtida, og når en bare får tilstrekkelig billige preparater med selektiv artsvirkning, vil kampen mot ugraset bli meget lettere. Hva skadevirkninger det kan bli, vet en foreløpig lite om, heller ikke hvor lenge virkningen sitter i jorda under ulike jordarts- og nedbørsforhold. Etter foreløpige forsøk så ettervirkningen ut til å kunne bli til en del ulempe.

Et forsøk med fysiologisk sur og med fysiologisk alkalisk gjødsling til kvitsenep var meget interessant. Med fysiologisk alkalisk gjødsling fikk en høye planter med rød stengelbark, mens en med fysiologisk sur gjødsling fikk lavere planter med grønn stengelbark. Dette og liknende forsøk kan muligens komme til å kunne gi oss verdifulle holdepunkter når det gjelder å bedømme jordreaksjonen etter merkeplanter i vegetasjonen.

Etter at vi hadde besett de viktigste forsøkene ved Jordbruksforsøksanstalten dro vi tilbake til Stockholm igjen. Herfra fortsatte vi neste dag til Uppsala, hvor vi tilbrakte en søndag med å se på universitetsbyens severdigheter.

De følgende par dager besøkte vi Lantbrukshögskolan på Ultuna med alle dens institutter. Men først og fremst besøkte vi våre svenske kolleger i Svenska Vail- och Mosskulturföreningen, som har sitt hovedsete her.

Foreningens föreståndare, fil. lic. friherre G. Rappé, satte oss

elskverdighet inn i foreningens virksomhet, og var oss dessuten behjelpelig med å planlegge vår videre reiserute.

Av aktuelle oppgaver som foreningen har tatt opp i den senere tid kan nevnes «studiegårdsvirksomheten». Herr Rappe ordnet det med elskverdig imøtekommenhet slik at vi senere på turen fikk høve til å besøke noen av gårdene sammen med driftsleder Ring.

Ellers omtalte herr Rappe foreningens øvrige oppgaver og forsøk. Særlig merket vi oss her et større forsøk som foreningen driver i Nord-Sverige. Dette tar sikte på å klarlegge forhold som angår engas varighet i de nordligere landsdeler der engdyrkingen spiller så stor rolle. Forsøket skal gå til 1952 og tar direkte sikte på veiledning for praksis.

I foreningens opplysningsvirksomhet la man stor vekt på kurser, med foredrag i forbindelse med demonstrasjoner i terrenget på et eller annet av institusjonens forevisningsfelt. Slike kurser ble møtt med stor interesse og kunne samle opptil et par hundre deltakere. De var meget lærerike, både for bøndene og for de funksjonærer som holdt dem, ikke minst for de siste. Funksjonærene oppnådde på den måten å holde god kontakt med det praktiske jordbruk og dets problemer.

Forøvrig var foreningens institusjonsbygning en severdighet i seg selv, rommelig og hensiktsmessig som den var, med store lyse arbeidsrom og laboratorier m. v.

Blant alt det vi så ute på Ultuna må vi nevne vårt besøk i Jordbrukstekniska Institutet og Statens Maskinprovningar. Her så vi en flott samling av svensk jordbruks nyeste redskaps- og maskinpark. Det er ikke tvil om at instituttet har store oppgaver å løse, og selv om det hele er relativt nytt kan det allerede se tilbake på et fortjenstfullt arbeid. Særlig kan en her nevne de mange forbedringer som er gjort med forskjellige jordbruksredskap, bl. a. er transportvognen for traktortransport, som er uteksperimentert herfra, et særsyn hva enkelhet og hensiktsmessighet angår. Av nykonstruksjoner som er utført her kan også nevnes apparatur for automatisk ifylling i A.I.V. silo.

Instituttet var i det hele et flott anlegg som fikk en til å tenke med et visst vemod på vår egen hjemlige maskinprøveanstalt.

Forøvrig besøkte vi en rekke av Ultunas institutter, men arbeidet var innstillet de fleste steder, da det var midt i ferietida. Som vår omviser på Lantbrukshøgskolans eiendom var vi så heldige å få med oss forvaltareassistent Joneby. Han kunne eiendommen ut og inn og ga oss en utmerket oversikt over anlegget.

Vel ferdige med Ultuna dro vi fra Uppsala videre nordover til Gävle, hvor vi besøkte den utstilling som byen Gävle arrangerte i anledning sitt 500 års jubileum. Her så vi særlig på jordbruks- og skogbruksutstillingen, som hver hadde sine avdelinger.

Ingen av disse bød på noe særlig nytt. En utstilling av frøvarer var forresten ganske pen, men var ikke særlig stor.

På vår reise hittil hadde vi særlig reist gjennom de rikere deler av Sverige. Fra Gävle og nordover forandrer landskapet etter hvert karakter. Jordbruket viker mer og mer for skogbruket. Landet bærer ikke lenger slik preg av folketetthet og rikdom som lenger sør, selv om det naturligvis slumrer kolossale verdier i disse milevide skogene.

Vårt mål var nå Statens försöksgård på Gisselås, beliggende i Hammerdals sogn i Jämtland, 92 km. nord for Östersund.

Vi var nå kommet inn i Norrland. Landskapet, som på turen mellom Gävle og Östersund bare langsomt hadde forandret karakter, fikk nå fortere og fortere preg av den nordlige beliggenhet. Noe gjorde det også at vi etter hvert steg i høyde og kom mer innover i landet. Det er ikke lenger skogen som i disse traktene dominerer landskapet. Myrene gjør seg etter hvert stadig mer gjeldende. Her er ufattelige vidder av det slaget. Det er områder her nord hvor mellom 30 og 40 % av arealet dannes av myr. Landskapet er også forbausende flatt, slik at dette, sammen med den relativt lave årsmiddeltemperatur skaper gunstige betingelser for myrdannelse. Vi forstår hvorfor svenskene la myrforsøksstasjonen i disse traktene.

Det var ut på kvelden da vi kom til Gisselås. Forsøksgården, dette Manne Stenbergs monument inne i ødemarken, lå bare noen hundre meter fra stasjonen. Her ble vi mottatt av konstituert forsøksleder Rune Lagerquist med frue.

På Gisselås var meget å se og lære for en «myrmann». Forsøksgården er anlagt i 1920 av Svenska Mosskulturforeningen, men gikk i 1939, i likhet med Flahult, over i statens eie og sorterer nå under Lantbrukshögskolan. Forsøksgården utgjør en del av myrkomplekset Krokdan sen og har i løpet av sin korte funksjonstid hatt en veldig betydning for jordbruket her oppe i Norrland.

En av årsakene til stasjonens suksess ligger i den grundige måte forsøksgården ble planlagt på og anlagt etter. Den vesentligste oppdyrking gikk for seg i årene 1921—1922, da det ble dyrket opp ca. 60 hektar med en Lanz Landbaumotor. På samme tida ble det gravet ca. 10 km. åpne og ca. 12 km. lukkede grøfter. Grøfteplanen ble anlagt som et veldig grøtteforsøk, med grøtteavstander fra 20 til 80 m. Forsøket har vist, at dersom bare grøttene blir lagt riktig kan en bruke meget store grøtteavstander. Etter de erfaringer en har nå, ser det ut som om en godt kan bruke både 60 og 80 meter avstand i disse traktene. I forbindelse med grøtteforsøket ble myra nøyaktig boret, kartlagt og nivellert, foruten at myra også er undersøkt i botanisk og geologisk henseende. Gjennom disse nøyaktige undersøkelser ble man i stand til å foreta pålitelige målinger over myras synkning på ulike torvslag og på forskjellige dybder. Melding om disse forsøkene er publisert av Manne Stenberg, forsøksgårdens

grunnlegger, under titelen: «Gisselåsmyrens sätning under tioårsperioden 1922—1932», Lantbruksveckans handlingar, 1935.

De nøyaktige forundersøkelser av myra har gjort at de resultater en kommer fram til her, er av meget stor verdi.

Vi var så heldige at forsøksgården, samtidig som vi var der, også hadde besøk av myreksperter, konsulent Ahlström fra Svenska Vall- och Mosskulturforeningen og assistent, fil. lic. Ekman fra Landtbrukshögskolan.

Den sistnevnte var oppe på forsøksgården for å ta ut jordprøver i forbindelse med forsøkene med kobber som blir drevet her. Herunder fikk vi demonstrert Egnérs nye prøvetaker, som så meget lovende ut.

Forsøkene med kobber er et ledd i kampen mot den tidligere nevnte «skravelsjukan». Mens høy normalt har et kobberinnhold på 5—6 milligram pr. kg, inneholder høyet her fra Gisselås bare 1—2 mg pr. kg. For å bøte på dette, forsøker man nå å gjødsle med kobbersulfat med mengder fra 5,0 til 250 kg pr. hektar. Kobbersulfatet blir dels gitt i oppløsning og sprøytet ut, dels gitt som salt og blandet i kunstgjødsele. Senere blir det tatt ut høyprøver til analyse og det er også meningen å utføre føringsforsøk med det.

Etter at forsøket ble anlagt er det tatt ut flere analyser av høyet. I begynnelsen viste disse et abnormt høyt kobberinnhold, noe som antakelig skyldtes vedhefting til plantene. Senere gikk kobberinnholdet sterkt ned, og etter en kortvarig depresjon, ble kobberinnholdet normalt i de sterkest gjødslede ruter.

Vanligvis merker en lite til kobbermangel på gras, mens en merker noe mer på kløver. På korn gir den seg utslag i den såkalte gulspissyke. Hos kuene gir mangelen seg som nevnt utslag i «skravelsjukan», og dessuten framkaller den også den kostbare omløpning.

Ekman's prøvetaking på myra gjaldt denne gangen å samle materiale for å studere kobberets binding i jorda nøyere. Prøvene ble derfor tatt ut i flere skikt fra overflata og nedover i jorda.

Av øvrige forsøk som ble drevet her kan nevnes vanlige gjødslings- og sortsforsøk. Gjødslingsforsøkene ga stort sett det inntrykk at det er store utslag for kali der. Utslaget for fosforsyregjødsel var mindre enn ventet og heller ikke var utslagene for husdyrgjødsel så store som en skulle trodd, men mengden som ble brukt av naturgjødsel var ikke stor og dertil var myrtypen god.

I tilslutning til myrforsøkene på Gisselås drives også forsøk på fastmarksjord på substasjonen Fagerdal. Her så vi på sortsforsøk i korn og erter. Av rug var «Bjørnråg» den som gikk best her. Av byggslagene var der fler som konkurrerte, bl. a. «Tammi», «Dore» og «Edda». «Edda» går meget bra her, men «Dore» er 3 dager tidligere, hvilket naturligvis betyr meget der oppe. Av havreslagene har tidligere «Orion» (Sv.) og «Bambu» (W) stått best. Men nå har

den nye sorten «Same» (Sv.) slått de øvrige. Den er eksepsjonelt tidlig og går i Luleåtrakten fram på 80 døgn.

Det ble videre vist fram forskjellige stammer av rødkløver, bl. a. «Offer», «Kilafors» og «Kusträsk». Av disse var «Kusträsk» den beste. Den er tidlig og har noenlunde samme utviklings tid som timoteien.

Vi beså videre det «vallahningsforsøket» som herr Rappe hadde omtalt for oss under vårt besøk på Ultuna. Resultatet av dette er det stort sett for tidlig å uttale seg om.

Av øvrige forsøk som kan nevnes her så vi forsøkene med å bekjempe sølvbunke i myrbeitene på Gisselås. Det ble brukt vår- og høstspredning av natriumklorat. Høstspredning så ut til å være den beste, men det så ut til at de 25 kg. pr. dekar som ble brukt her var for lite. Sølvbunken hadde lett for å komme igjen.

Jordbruksdriften på Gisselås er, som det vil framgå av nedennevnte oppstilling, preget av det ugunstige klimaet i trakten. Ingen av årets 12 måneder er normalt frostfrie, og antall frostdager i året er i alt 264 stk. Antall frostdager i tida mai—sept. er 60 stk.

I 1945 ble jorda på Gisselås brukt på følgende måte:

Træda (brakk)	2,0 ha.
Høstrug	0,2 »
Bygg	11,0 »
Havre	0,2 »
Poteter	0,4 »
Rotvekster, formargkål	1,0 »
Grønnfôr	1,0 »
Eng til slått	30,7 »
Eng til beite	16,0 »

Sum 65,5 ha.

Det dyrkes fremdeles opp atskillig myr her nord år om annet, selv om krigsårene har satt en bremse på farten. Det har før vært ansett som meget vanskelig, for ikke å si umulig å dyrke mosemyr her oppe. Nå får de det greit til. I den senere tid er man begynt å sløyfe flåhakkningen, da dette blir for dyrt. I stedet sandkjøres myra og freses. Sandkjøring koster bare halvparten av hva flåhakkningen koster. Dette går meget fint. Der kvitmoselaget er over 10 cm. tykt er metoden meget benyttet.

Ellers er maskinene tatt meget i bruk ved oppdyrkingen nå, og det brukes Bulldozers i stor utstrekning. Et forsøk med å bruke Lantz Landbaumotor under krigen, ble for dyrt. Med den maskinen kom omkostningene opp i kr. 30,00 pr. time.

Etter at oppdyrkingen ble mekanisert oppsto behovet for et nytt

system når det gjelder å få det hele inn i så rasjonelle former som mulig. Pioneren Olof Erikson har med det for øyet utarbeidet sitt O. E. T. system (odling etter tid), som man venter seg atskillig av. Herr Erikson er nå ansatt i Kungl. Domänstyrelsen og driver for tida med administrasjonen av dyrkingsforetagender i Wilhelmina sogn i Lappland.

Under vårt opphold ved Gisselås bodde vi hos småbruker Nisseby på Skogbacka. Han var bureiser og hadde på få år opparbeidet sin eiendom og bebygget den så det var en fornøyelse å se. Bruket fødte nå 8 kuer, men hadde ingen hest. Nisseby benyttet nå bygdas maskinholder og fikk til eksempel slått enga si for kr. 10,00 pr. hektar. Ellers var det lett å se at forsøkgårdens naboskap hadde virket heldig på driften omkring, og befolkningen var interessert i jordbruksyrket.

Nissebys eiendom er med i Vall- och Mosskulturföreningens studiegårder som småbruk, og her på gården ble vi da også hentet av studiegårdens driftsleder, herr Sigurd Ring, som skulle være vår reiseleder på vår ferd videre. Etter at vi hadde tatt avskjed med Lagerquists og Nissebys, ble vi med herr Ring i hans bil og så bar det nordover.

Sammen med herr Ring besøkte vi så noen studiegårder. Saken er meget interessant og det er ikke tvil om at studiegårdsvirksomheten vil få meget å bety for utviklingen av Norrlands jordbruk. Studiegårdene utvikler seg etter hvert til mønsterbruk i bygda, som den øvrige jordbruksbefolkning vil kunne hente meget lærdom fra.

Den siste gården vi besøkte lå oppe i Lappland, nord for Dorotea. På sistnevnte sted tok vi avskjed med herr Ring. Turen med ham hadde i alle måter vært vellykket og var meget utbytterik.

Svenska Vall- och Mosskulturföreningens studiegårdsvirksomhet er tidligere utførlig omtalt i myrselskapets tidsskrift av direktør Løddesøl, og vi går derfor ikke nærmere inn på dette her.

Fra Dorotea reiste vi sørover igjen til Östersund, hvor vi stanset en dag for å få anledning til å se Skandinaviens eneste fellesfjøs, Bjarne Andelsladugård, et besøk vi ikke angret på.

Fra Östersund tok vi toget tilbake til Norge over Storlien og kom om kvelden til Trondheim. Neste dag fortsatte vi over Røros til Oslo. Rundreisen var forbi. Vi hadde reist i 18 dager og hadde tilbakelagt noe sånt som 2.900 km. Det ble en tur som vi senere i livet vil huske tilbake på med glede, likesom vi også hadde et rikt faglig utbytte av den.

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr 5

Oktober 1947

45. årgang

Redigert av dr. agr. Aasulv Løddesøl.

AVLINGSSTORLEIKEN PÅ MYRJORD OG FASTMARK UNDER YMSE VERTILHØVE.

Ei statistisk gransking gjennom 20 år.

Av forsøksassistent Aksel Hovd.

Vi skal her sjå litt på avlingane av høy — 1—3 år eng — og av bygg, havre og nepe på Mære jordbruksskole og på forsøks garden på Mæresmyra i tida 1922—1941.

Dei to gardane ligg i opent lende og grensar saman så vertilhøva skulle vera heilt like. Temperatur og nedbør er målt på Mæresmyra, og Meteorologisk Institutt har rekna ut normal medeltemperatur og nedbør:

Normal for:	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Mai/juli	Mai/sept.
Medeltemp. C ⁰	8.2	11.6	15.4	13.1	9.2	11.7	11.5
Nedbør-sum m/m	45	58	67	78	81	170	329

Det er sannsynleg at tala for medeltemperatur er litt for låge, for skuld feil ved målingane her.

Vi har fått utdrag av skifterekneskapa på jordbruksskolen — etter vanleg avlingskontroll som vert brukt på kvart skifte. Heilt nøyaktige avlingstal kan ein nok ikkje venta å få ved slik kontroll, men dei er rekna å vera fullt nøyaktige nok for praktisk bruk i skifterekneskapa. Alle avlingstal er frå fastmarkskifta, ikkje noko frå myrjord på skolegarden.

Utdraget er utarbeidd av landbrukskand. *L. Kvaal*, og vi vil hermed takke skolen for at vi fekk det.

På forsøks garden er det alltid utført nøyaktig vegingskontroll. Avlingstala for høy er frå omløpsforsøka (vekstskifte) på grasmyr med hausterutor på 0.5 dekar, og for mosemyr frå kalk-sandfelt med vanlege (50 m²) hausterutor. Kornavling er som frå skolegarden — trøskerresultat for all bygg- og havreåker, og for nepe er det avlingstal frå dei vanlege sortforsøk.

Det er klart at avlingstal med så ulikt grunnlag for utrekninga ikkje utan vidare kan jamførast. Denne vesle utgreidinga er difor berre ei orientering om korleis avlinga ter seg på myrjord og fastmark under ulike vertilhøve dei ymse år.

Jorda på skolegarden er djuplendt, god morenejord, for det meste med leirkarakter, — øvst i moreneryggen noko sandblanda. Jorda er vel oppgjødsla og godt drive — og nokon serleg tørkeskade er det ikkje i varme, drivande år med lite nedbør.

På forsøkgarden er det for det meste vel molda grasmyr ca. 0.4 — 1.0 m djup. Denne jorda er mykje sterk mot tørke, og vi har jamt største avling i varme, drivande år med lite nedbør. Vi har og eit mindre areal lite molda mosemyr — ca. 2.0—2.5 m djup — og nokre avlingstal er teki med for å visa korleis avlinga ter seg dei ymse år.

Gjødslinga har jamt over vori god og allsidig. Ikkje noko av dei gjødselknappe år under krigen er teki med.

På skolegarden: Sterk husdyrgjødsling i rotvekståret, vanleg medels kunstgjødselmengder til eng og korn, og i seinare år gjødselvatn til enga.

På forsøkgarden: Vedlikehaldsgjødsling med knapt medels kunstgjødselmengder til eng og vårkorn, men sterk gjødsling i rotvekståret ($\frac{1}{2}$ husdyrgjødsel + kunstgjødsel). I seinare år er kvævegjødsla for det meste sløyfa til korn, delvis også til eng.

Høyavling.

I tabell 1 har vi ei samanstilling av høyavling for 1. til 3. års eng på Mære jordbruksskole og på grasmyr og mosemyr på Mæresmyra.

Vi har medelavling for 6 år av kvart -- varme og turre — medels — og kjølege/våte år. Varme år har i tida 1. mai—15. juli 850—1000 døgn/grader og nedbør under 100 mm, medels år 750—850 døgn/grader og nedbør 100—150 mm og kjølege/våte år under 720 døgn/grader og over 150 mm nedbør.

På skolegarden (fastmark) er det for ein stor del raudkløver i enga 1—3 år — og mindre av grasarter — timotei. Ein ser at varme år har etter tilhøva noko lita avling, og dette trass i at jord og avling snaut nokon gong har hatt serleg tørkeskade. I varmt, drivande ver går vokstrane fram til full blomstring på kortare tid og får ikkje høve til full vegetativ utvikling og difor mindre avling. Raudkløveren har såleis heller ikkje greidd å gi den vanlege toppavling i 2. års eng.

Medels varme og våte år er dei beste vekståra og serleg gode høyår. Det er rett gode avlingar med frodig og rik utvikling av kløveren og i samhøve med dette viser 2. års eng toppavling. I kjølege og våte år er det og rett god høyavling på skolegarden med sers tydeleg topp i 2. engår. Men desse åra har ikkje kløveren hevda seg, men gått ein del attende i 3. års eng som difor fell noko i avling. Nokon oppgave over haustetida for enga har vi ikkje, men den er nok til vanleg først i blomstringa for raudkløver.

På grasmyr her på Mæresmyra er det for det meste ganske rein timoteieng dei første 3—4 engår, ja, ofte like til 6—7 års eng.

Her har vi som ein ser av tabell 1 dei største høyavlingar i utprega varme og drivande år, og med ganske stor nedgang i medels

Tabell 1.

*Høyavling på myrjord og fastmark (morene)
under ymse vertilthøve 1922—1941.*

År	6 varme år			6 medels år			6 kjølege år		
	1. år	2. år	3. år	1. år	2. år	3. år	1. år	2. år	3. år
Varmesum 1. mai—15. juli	920 d/g 72 mm			807 d/g 131 mm			655 d/g 200 mm		
Nedbør	—, —, —			—, —, —			—, —, —		
Stad/jord	Eng			Eng			Eng		
Mære jordbruksskole	Kg. pr. dekar Relativt			Kg. pr. dekar Relativt			Kg. pr. dekar Relativt		
Fastmark — morenejord	Medel Relativt			Medel Relativt			Medel Relativt		
Forsøkgarden — Mæresmyra	Kg. pr. dekar Relativt			Kg. pr. dekar Relativt			Kg. pr. dekar Relativt		
1. Vel molda grasmyr	Medel Relativt			Medel Relativt			Medel Relativt		
2. Lite molda mosemyr (sandkøyrt)	Medel (1—5 år) Relativt			Medel (1—5 år) Relativt			Medel (1—5 år) Relativt		

og kjølege/våte år. Det har aldri vori merkande nedgang i avling for skuld rask utvikling og vekst i varmt og tørt ver, og slett ikkje nokon tørkeskade. Det er tvert om så at fleire ting verkar til større avling i varme og drivande år.

Myra har som vanleg stor vass- og regnkapasitet, dvs. ho kan ta opp og halda på ganske store mengder væte. Velmolda myr med god struktur, held og sers vel på den kapillære væta. Undergrunnen her er fin sand (mo) og leir med serleg stor kapillær evne.

Vætetilhøva er såleis sers gode, og myra har væte nok for plantene sjøl om ho ter seg temmeleg tørr og har små rivnor i yta. Myra er likevel ganske lett gjennomtrengelig for overflødig vatn (grunnvatnet).

Omsetnaden i myra er større i varme år med høgare jordtemperatur, og rotnings- og nitrifikasjonsbakteriane er meir aktive (virulente), derav større kvævetilgang i varme år. I kjølege år med heller liten omsetnad i myra kan det såleis verta skort på kvæve, om ein — som det ofte er gjort her på forsøkgarden — sløyfar kvævegjødsla til eng på vel molda myr. Det er då ganske rimeleg at det i høg grad vil verka på avlingsstorleiken.

Sjøl på godt molda myr vil nok oftast høveleg kvævegjødsling på enga om våren vera å tilrå som trygd for god avling. Dette gjeld serleg ved tidleg hausting for silolegging og/eller betring av høykvaliteten. Og i forsøka med mineralgjødsel bør kvæve av same grunn alltid vera med i grunnjødslinga.

I denne samanheng kan det og vera grunn til å nemna at kalking av myra tvillaust vil fremja omsetnad og nitrifikasjon og såleis ha ein gunstig verknad, sjøl om myra elles ikkje skulle vera serleg kalktrengjande. Forsøk og røynslor her på Mæresmyra synes å peika i den leida, men dette skal vi koma attende til ved seinare høve.

Haustetida for enga (omløpsforsøka) har i medel vori slik: I varme år 1—2 dagar etter timoteien blomstra — i medels år 0—1 dag før — og i kjølege/våte år 3—4 dagar før timoteien blomstra. Denne skilnaden i haustetid kan nok ha verka litt på storleiken av avlinga, men nokon større del av skilnaden grunngir sikkert ikkje dette. Tek ein ut dei mest typiske varme/tørre — medels — og kjølege/våte år, så får ein om megeleg eit ennå klårare bilete av skiftande vekst og avlingstorleik på myrjord og fastmark under ymse vertilhøve:

1—3 års eng i:	3 varme år	3 medels år	3 kjølege år	Medel 18 år
Varmesum				
1/5—15/7 d/g	948	806	603	794
Nedbør				
1/5—15/7 mm	55	130	195	134

Medelavl kg høy pr. dekar:				
Mæresmyra	797	668	591	680
Relativtal	100	88	78	100
Mære jordbruksskole	586	815	795	714
Relativtal	100	139	136	105

Serleg på fastmark er det her større skilnad enn når alle åra er med, her er det sikkert nok tørkeskade i desse utprega tørre år, men på myra er det toppavling. Likevel synes medeltal for 18 år å vise litt større høyielding på fastmark enn på myrjord her.

Nedst i tabell 1 har vi nokre medeltal for høyielding på kalka og sandkøyrt mosemyr i dei same åra. Då vi her har med 4. og 5. års eng, kan heller ikkje desse tala jamførast med avlingstala på grasmyra.

Mosemyra er som nemnt ca. 2.0 m djup, noko lett og lite molda, og er sterkt grøfta 15—16 m teigar og ca. 1.0 m djupe grøfter. Her er allsidig gjødsla — med såvel kvæve som mineralgjødsel alle år.

Det er tydeleg at avlinga er sett ned noko i dei utprega varme og tørre år og aukar i medels og kjølege/våte år. Det har oftast vori bra kløver i enga dei første åra, men 4. og 5. år er kløveren gjerne sterkt på retur, og grasarter som engrapp og raudsvingel tek romet, og avlinga minkar.

Ein kan nok snaut seia at det har vori serleg tørkeskade nokø år på sandkøyrt mosemyr. Sand og leir verkar som kjent til at myra held seg våtare. Men likevel har avlinga og utslaget for sand/leirkøyrling vori mindre i dei varme og tørre — enn i medels og kjølege/våte år.

Mosemyra er oftast lett og har ein svampaktig struktur. Vasskapasiteten er rett nok stor, men utarmingsgrensa (plantene tek til å visne for skuld lite væte) ligg høgt, då mykje av væta er bundi til sjølve mosen og kan vanskeleg koma kulturplantene til nytte. Mosemyr har såleis heilt andre — både fysiske og biologiske — tilhøve enn grasmyr og moldar seint. Planterøtene kan ikkje veksa djupare ned enn arbeidning, jordbetring og gjødsling verkar, og då mosemyr lett kan verta for tørr i yta, er det rimeleg at serleg engvekstene har vanskeleg for å veksa ut, men går fram til blomstring og avsluttar veksten tidleg i varme og tørre år.

Sand- og leirkøyrling vil normalt gjera myra våtare, bryte kapillariteten og sette ned «fordunstinga». Men dette kan ikkje heilt motverka dei uheldige fysiske tilhøve. Avling og utslag for jordbetring vert difor mindre i varme/tørre år.

Dette er sikkert nokre av grunnane til at mosemyr ter seg onnorleis under ymse vertilhøve enn vel molda grasmyr. Ein skal difor vera noko varsam med grøftinga på lett og lite omlaga mosemyr. Ved veikare grøfting er både totalavling og utslaget for sand/leirkøyrling større enn ved sterk grøfting.

Kornavling.

Tabell 2 er ei samanstilling av havre- og byggavling på vel molda grasmyr — Mæresmyra og på fastmark (morenejord) på Mære jordbruksskole. Sortane er Maskinbygg og Perlehavre, og ein skal merka seg at Perlehavren er dyrka berre 10 år (1929—38) på skolegarden og har såleis 4 varme/tørre år, 3 medels og 3 kjølege/våte år. Maskinbygg er dyrka alle år og har dei same og like mange år i kvar gruppe på jordbruksskolen og forsøkgarden.

Ein har her gått ut frå vertilhøva i juni, juli og august, og varme/tørre år har over 1250 døgn/grader og under 175 mm nedbør — medels år 1100 — 1200 d/g og nedbør 175—225 mm og kjølege/våte år under 1100 d/g og over 225 mm nedbør.

I dei utprega varme/tørre år er avlingane av bygg og havre rett gode både i mengd og kvalitet på grasmyra her. Det er ei kald, lite drivande jord dette, som treng all den varme ho kan få for å drive kornet fram til mogning og bra kvalitet i rimeleg tid under våre klimatilhøve. Nokon skade eller nedsett avling for skuld tørke har det heller ikkje vori i kornåkeren, ja, sikkert ennå mindre enn i enga. På denne jorda veks både bygg og havre ut kraftig vegetativt også i varme/tørre år, og med fullgod mogning vert det sikkert nok større kornavling på god grasmyr her i slike år, enn på opplendt jord i god hevd på skolegarden. Dette går og tydeleg fram i tabell 2.

I medels og serleg i kjølege/våte år er det mykje mindre kornavling både av bygg og havre og kvaliteten ringare, serleg i siste gruppa.

Ein ser at havren står ikkje betre enn bygget på grasmyra her i kjølege/våte år. Perlehavren er i seinaste laget og når ikkje fram til nokonlunde bra mogning i seine år.

Fastmarksjorda på skolegarden har største byggavling i medels år og litt større i kjølege/våte enn i varme/tørre år. Her held også havren seg vel oppe og har same kornavling i medels og kjølege/våte år. Perlehavren har nok alle år nådd fram til full mogning og skulle såleis vera bra årsikker på opplendt jord her, men ikkje noko av dei 10 år han er dyrka på Mære er mellom dei utprega simple år.

Varme og tørre år har minste kornavling både av bygg og havre. Åkeren er driven fram til tidleg skjoting og mogning, men derav fylgjer mindre vegetativ utvikling, mindre topp og kjerne. Ei samanstilling (etter tabell 2) av relativtala for kornavling på Mæresmyra og på jordbruksskolen viser:

Relativtal:	Varme år.		Medels år.		Kjølege år.	
Kornavling:	Bygg	Havre	Bygg	Havre	Bygg	Havre
Forsøkgarden	100	100	84	85	69	65
Skolegarden	100	100	117	126	105	126

Som ein ser er avlingskurva heilt ulik for myrjord og fastmark og viser i nokon mun dei same tilhøve som høvavlinga for 1.—3. engår.

Tabell 2.
Kornavling på myrjord og fastmark under ymse vertiløpve.

Været i juni, juli og august	Avling	Mæresmyra			Mære jordbrukskole						
		Maskinbygg		Perlehavre	Maskinbygg		Perlehavre				
		Kg. pr. dekar	Relativtal	Kg. pr. dekar	Relativtal	Kg. pr. dekar	Relativtal	Kg. pr. dekar	Relativtal		
Varme/tørre år Varmesum 1304 d/g Nedbør 147 mm	Korn	305	100	339	100	238	100	128	238	100	145
	Halm	392	100	517	100	245	100	160	316	100	168
	Korn: halm	1:1.28	—	1:1.53	—	1:1.03	—	—	1:1.33	—	—
Medels år Varmesum 1154 d/g Nedbør 216 mm	Korn	256	84	289	85	277	117	92	300	126	91
	Halm	362	92	519	100	352	144	114	410	130	139
	Korn: halm	1:1.41	—	1:1.80	—	1:1.27	—	—	1:1.37	—	—
Kjølege/våte år Varmesum 1049 d/g Nedbør 248 mm	Korn	209	69	221	65	249	105	84	301	126	87
	Halm	498	127	628	121	306	125	162	394	125	159
	Korn: halm	1:2.38	—	1:2.84	—	1:1.23	—	—	1:1.31	—	—

Det er som før nemnt noko vanskeleg å jamføra avlingstala frå Mære med dei vi har på forsøkgarden, men vi vil likevel ikkje unnlate det i denne samanheng.

I tabell 2 vil ein lengst til høgre i rubrikken for bygg og havre frå Mære finna relativtalt for korn- og halmavling på Mæresmyra for dei same år i kvar gruppe — når ein sett avlinga på fastmark (Mære) til 100. For å gjera tydeleg kva vi meiner med ei slik «praktisk jamføring» skal vi her ta med tala meir utføreg:

Relativtalt:	Varme år		Medels år		Kjølege år	
	Bygg	Havre	Bygg	Havre	Bygg	Havre
Mære: Korn/halm	100	100	100	100	100	100
Mæresmyra: Korn	128	145	92	91	84	87
» Halm	160	168	114	139	162	159

Det er sikkert jamt over større kornavling på velmolda grasmyr enn på god, velstelt opplendtjord i dei typisk varme/tørre år, og at dette heng saman med vegetativ vekst og utvikling går tydeleg fram av relativtala for avling av korn. Nå er det så at avlingstala for havre er noko usikre for skuld få år i kvar gruppe, men det ser ut til at det er han som best nyttar dei gode veksevilkår på myrjord, eller som minst toler driving på opplendt jord i varme/tørre år. Det siste er nå elles velkjent nok.

På fastmark (Mære) har ein største kornavling i medels år, med fullgod vekst og utvikling. Myra har då noko mindre kornavling og ikkje serleg større halmavling av bygg i kvartfall. I dei kjølege/våte år står kornavlinga på myra mykje attende for skuld dårleg mogning, legde og dertil frostskaade ymse år.

Med minkande kornavling aukar halmen mykje på myrjord, og tilhøve korn:halm vert vidare (brøken mindre) i kjølege år, men på fastmark er det ikkje så stor skilnad såleis i varme og kjølege år, serleg for havre.

Større omsetnad og næringstilgang i myra i varme år og mindre i kjølege/våte år verkar sikkert også på avlingsstorleik og kjerneprosent.

Nepeavling.

Tabell 3 er eit samandrag over nepeavling på myrjord og fastmark i varme, medels og kjølege år i tida 1922—34. Deling av åra i ymse grupper er gjort etter same regel som for kornet, men her er også september teki med.

Nepa er etter måten ein varmekjær vekst, men Dales hybrid er ikkje av dei sortane som er serleg varmekrevande og viser såleis ikkje dei største utslag for vertilhøva.

Bladavling og tørrstoffpst. er ikkje bestemt alle år på Mære. Ein har såleis berre rotavlinga å halda seg til, og får ikkje omreknå tala til tørremne eller fôrverd pr. dekar. Eit samandrag her frå Mæres-

Tabell 3.

Nepeavling på myrjord og fastmark under ymse vertilhøve.
Sort: Dales hybrid.

1922—34	Vertilhøva juni—sept.	Mæresmyra, grasmyr		Mære, morenejord		Relativtal	
		Rotavling Kg. pr. dekar	Relativtal	Rotavling Kg. pr. dekar	Relativtal	Fastmark	Myrjord
4 varme — tørre år	Varmesum 1560 Nedbør 220 mm	7400	100	6105	100	100	121
4 medels år	Varmesum 1400 Nedbør 300 mm	5994	81	6830	112	100	88
4 kjølege — våte år	Varmesum 1270 Nedbør 350 mm	5365	73	4900	80	100	109

myra over tørremne og fôrverd pr. dekar for 4 nepesortar i varme, medels og kjølege år har ein i meldinga for 1945—46 «Forsøk :ned rotvekster på Mæresmyra 1922—43 — tabell 8.

Det er største avling også av nepe på myrjord i dei varme/tørre år — og noko større enn på fastmark. Ein god del mindre avling er det i medels og kjølege/våte år. I siste gruppa har stokkrenning sett ned avlinga ymse år.

På fastmark er avlinga størst i medels år. I serleg varme år er nok bladveksten mindre på fastmark (mindre utvikla assimilasjonsorgan) og derav mindre rotavling. I kjølege/våte år er rotavlinga minst på fastmark. Det er nok ein del stokkrenning som sett ned avlinga og skiplar tilhøve mellom myrjord og fastmark her. Ein skulle elles venta at også nepeavlinga vart minst på kald og lite drivande jord i kjølege år.

Vi skal ikkje gå vidare i å dra slutningar ut frå denne «praktiske jamføringa».

Konklusjon.

Det skulle vera velkjente ting dette at velmolda og god myrjord er ei mykje tørkesterk jord, og nærmare utgreiing kan synast utrivande. Men grunnane til at det er slik ligg nok ikkje alltid så klårt i dagen, og det vert av og til hevda at også avlinga på god, velmolda myr vert nedsett og lid av tørke i dei sers varme og tørre år også under våre tilhøve. Difor kan denne orienteringa og den konklusjon vi nedanfor skal gi ha noko interesse:

1. Vætetilhøva er sers gode på velmolda myrjard. Ho har stor evne til å ta opp og halda på regnvæta, og likeså stor kapillær evne (til å hente væte opp frå djupare lag). Desse tilhøve bør ein ta omsyn til når ein planlegg grøfting på vel molda og bra, fast myrjard. Innafor dei praktisk-økonomiske grensor bør ein heller grøfte i sterkaste — enn i veikaste laget. Ein vil ha det att under jordarbeidinga vår og haust og i mindre pågang av ugras som vert lettare å halda i age.

2. Myrjard er dårleg varmeleidar, har stor varmekapasitet og er ei kald og lite drivande jord. Velmolda, god myr treng og toler all den varme ho kan få under våre vertilhøve, serleg for framdriving av mogen kornavling, men også for å gi gode avlingar av høy, rotvekster og beite.

3. Omsetnaden i myrjorda er større i varme/drivande år, dermed større næringstilgang (kvæve) og større avling. Dette viser seg serleg i attveksten (håavlinga) på enga som er større i varme/drivande enn i medels og kjølege/våte år. Det same gjeld i nokon mun attveksten på kulturbeite på velmolda myr. God, rasjonell og høvleg sterk grøfting har sjølsagt noko å seia for omsettinga av kvæve i myra.

Vi har jamt dei største og beste avlingar på velmolda myr i dei utprega varme, drivande år, både av høy, beite, korn og rotvekster. Tørkeskade kan det snaut — eller mykje sjeldan — vera tale om under våre vertilhøve. Og som regel er det nok større avling på velmolda, god myrjard enn sjøl på den beste oppgjødsla fastmarksjorda i dei varme/tørre og drivande år. Dette gjeld for dei fleste vekster — også for korn. Velmolda myrjard er difor ein god avlingsregulator for gardar med skarp og lite tørkesterk jord og i tørt verlag (vår- og føresumartørke).

I medels — og serleg i kjølege/våte år vert det oftast mindre avling av høy og rotvekster på myrjard for skuld sein vekst og utvikling, men serleg av mindre omsetnad og næringstilgang. For å bøta på dette — og til trygd for god avling — vil det vera naudsynt å gjødsle med kvæve på enga om våren — sjøl på velmolda myr. Dette gjeld serleg ved sterkare drift — tidleg slått og silolegging. Beite treng alltid kvævegjødsel for å sikre attveksten.

Kalk fremjer omsettinga i myra, og ei linn kalking kan vera tilrådeleg, sjøl om myra elles ikkje er serleg kalktrengjande. Ein kalkar då til bygg med attlegg.

Kornavlinga vil alltid verta mindre på myrjard i kjølege/våte og seine år, serleg for skuld legde og sein mogning og dertil ofte nattefrost. Ein bør helst ikkje bruke, eller i kvartfall vera noko varsam med kvævegjødsla til korn på molda grasmyr — grunna legdefåren.

På vel oppgjødsla og god fastmarksjord er gjerne dei medelsvarme og våte år dei beste avlingsåra. Dette gjeld både eng, korn og

rotvekster. Serleg vil kløveren — med god overvintring — visa toppavling i dei milde og medels våte år. Bygg, og serleg havre held seg vel oppe i kornavling også i kjølege år.

I høve til verlaget får vi såleis ei heilt anna avlingskurve på god fastmark — og serleg på tørrlendt jord — enn på vel molda myrjord.

Mosemyr som er lett og lite molda, ter seg om lag som medelgod fastmarksjord med omsyn til avlingsstorleiken under ymse vertilhøve. Heller lita avling i utprega varme/tørre år — større avling i medels og kjølege/våte år. Sjøl med sand/leirkøyning vil mosemyra gjerne verta noko for tørr i yta i varme/tørre år, og planterøtene held seg grunt og veks ikkje ned på slik jord. Det er heilt andre fysiske tilhøve her enn på molda grasmyr. Mosemyra har mindre kapillær evne, og held mykje på væta, og må difor vera sers våt for å kunna avgi noko væte til kulturvekstene.

Ein må ikkje grøfte sterkare enn plent naudsynt av omsyn til jordarbeidinga. God sand- eller leirkøyning må gjerne til, og rulling med tung rull er gagnleg både på åker og eng. Molding og omsetnad går seint, difor er høveleg kalking og god allsidig gjødsling naudsynt.

Kvaliteten av høy frå myr og fastmark.

I samhøve med handsaming av avlingsstorleiken på myrjord og fastmark skal vi her ta med utfallet av kjemisk analyse og meltingsforsøk med høy frå Mære jordbruksskole og frå forsøkgarden på Mæresmyra. Det er fôringsforsøka ved Landbrukshøgskolen som har undersøkt høyet frå Mære i åra 1937—46, og for høy frå Mæresmyra har Statens landbruksskjemiske kontrollstasjon i Trondheim utført kjemisk analyse 1926—1936 (i alt 10 fôranalyser), og i 3 år, 1934—1936, har vi (i samband med haustetidsforsøka for eng) kjemisk analyse og meltingsforsøk utført av «Fôringsforsøka».

Vi har her prøver av fastmark- og myrhøy frå same stad, men det er ikkje sams år for analyser og meltingsforsøk — så grunnlaget for samanlikning er ikkje det beste. Med omsyn til verlaget har dei vori ganske likt — med varme/tørre, medels og kjølege/våte år i dei to 10-årsbolkar, og for så mange år og analyser skulle ein likevel få bra sikre medetal.

Høyprøvene er frå eng med vanleg gjødsling, og hausta ved den tid timoteien blømar. Botanisk analyse over plantearter i enga viste i medetal for alle prøver:

		Mæresmyra 1926—1936	Mære 1937—1946
Kløver	(vekt %)	8	11
Timotei	» »	88	74
Andre grasarter	» »	4	15

Kløverinnhaldet er — merkeleg nok — ikkje serleg større på fastmark enn på myr — og nokon serleg føremun i kvalitet for skuld

kløveren — har ikkje høyet frå fastmark. Timoteien er dominerande i enga i baa høve, og noko meir av andre grasarter (serleg markrapp) er det i fastmarkshøyet, ugras har det vori lite eller inkje av.

Etter kjemisk analyse er innhaldet av næringsemne i høy — og meltingforsøka viser fylgjande meltingstal (koeffisientar):

Høy med 15 % vatn:

	Mæresmyra 1926—1936		Mære 1937—1946	
Organisk emne %	81.5		80.3	
Aske %	3.5		4.7	
Næringsemne	%	Meltetal	%	Meltetal
Protéin	7.4	64	6.9	57
Feitt	1.5	49	1.6	50
N.-frie ekstraktemne	39.2	60	41.4	65
Råtrevlar	33.5	58	30.4	57
Gram Ca pr. kg høy	3.5		4.1	
Gram P pr. kg høy	1.5		1.8	
Utrekna förverd	1926—36	1934—36	1937—46	
Förverd pr. 100 kg høy	40.0	40.3	43.3	
Förverdiskonsentrasjon	47.1	47.4	50.9	
Kg høy til 1 förverd	2.50	2.48	2.31	
Gram melubar protéin pr. f.v.	117	116	95	
Gram kalsium (Ca) » »	8.75	8.7	9.5	
Gram fosfor (P) » »	3.75	3.7	4.2	

Innhaldet av næringsemne er altså medeltal for 10 analyser og år, og det er utført meltingforsøk med høyet frå Mære alle åra. For høyet frå Mæresmyra er förverdet sett opp serskild dei 3 år (1934—1936) vi har meltingforsøk, og det er rekna med dei same meltingstal for næringsemne alle år — utan for protéin, der det er brukt meltingstal som er funni ved analyse (1926—1936) og nedsett med 3 einingar, då innhaldet av amider ofte er høgt. Det er her rekna med «nordiske» förverde — altså faktoren 1.43 for melteleg protéin.

Vi fester oss ved at høy frå myra har mindre aske — meir organisk emne og meir protéin (melteleg) — serleg amider — enn høy frå fastmark. Men innhaldet av kvævefrie ekstraktemne er mindre (også melteleg), og trevleinnhaldet er større i myrhøyet enn i høy frå fastmark.

Etter desse utrekningane ser det ut til at myrhøyet har litt mindre produksjonsverd enn høy frå fastmark, men som nemnt kan

tala ikkje utan vidare jamførast, da dei ikkje er frå sams år. Altfor få meltingsforsøk med myrhøy gjer og tala usikre. Nokon avgjerande konklusjon skal vi difor ikkje prøve på ut frå desse tala.

Medelavling for 1.—3. år eng i 18 år på fastmark (Mære) og på Mæresmyra stiller seg såleis:

	Mæresmyra	Mære
Høy, kg pr. dekar	680	714
Førverde pr. dekar	272	305
Meltbar protéin, kg pr. dekar	31.8	29.0

Dette er altså avling av første slått hausta ved den tid timoteien blømer — haaavlinga (attveksten) er ikkje med —, og denne vil nok som regel vera større på velmolda myrjord enn på fastmark.

Vel er det så at desse tala ikkje er eksakt jamførbare, men ei orientering i spørsmålet — mengd og kvalitet av høyavling på myrjord og fastmark under gode dyrkingsvilkår kan dei likevel gi.

Svenske og finske granskingar og forsøk viser at det ikkje skulle vera nokon serleg skilnad i produksjonsverdet av høy frå fastmark og velhevda myrjord om en nå haustar enga i rett tid, litt før eller ved den tid timoteien blømer.

Eit vidare samarbeid til gransking av kvaliteten (produksjonsverdet) av avling frå myr og fastmark ville vera tenleg også her.

LITTERATUR

1. Grendahl, A: Årsmeldingar frå Nord-Trøndelag fylkes landbruksskole på Mære 1928/29—1940/41.
2. Breirem, Knut, og Ulvesli, O. m. fl.: Verdet av høyavlinga 1937—1946, Norsk Landbruk 3.—12. årg.
3. Hagerup, Hans: Forsøk med ymse slåttetider for timoteieng på myrjord. Melding frå Det norske myrselskaps forsøksgard 1937.
4. Løvø, P. J.: Forsøk med ulike slåttetider for eng. Meld. frå Statens forsøksgard Vold 1937.
5. Poijärvi, I.: Jämförelse mellan mineraljords- och torvjordshö. Statens försöksverksamhet 1928.
6. Rappe, G., og Johnson, H.: Jämförelse mellan fastmarks- och torvjordshöets kvalitet. Svenska Moskulturföreningens tidskrift 1938.

NY LEDER AV FINSKA MOSSKULTURFÖRENINGEN.

Dr. agr. Martti Salonen.

Ved direktør E. A. Malms død høsten 1945 ble stillingen som leder av Finska Mosskulturföreningen ledig. Som direktør Malms etterfølger ble ansatt dr. agr. Martti Salonen, som nå i snart 2 år har forestått arbeidet innen Mosskulturföreningen. Vi har ikke tidligere presentert vår finske kollega for tidsskriftets lesere, men vi har herved fornøyelsen av å gjøre dette.

Dr. Salonen er jordbrukersønn, født 20/1 1908 i Paimio i nærheten av Åbo. Etter å ha tatt studenteksamen i 1932 begynte han sine agronomiske studier og ble agro-forst. kand. i 1937, hovedemne agrikulturkjemii. Den landbruksvitenskapelige doktorgrad tok han i 1942. Han ble ansatt som assistent i agrikulturkjemii ved universitetet i Helsingfors i 1937, og er i år blitt utnevnt til dosent i alm. jordbrukslære ved samme universitet, en stilling han innehar ved siden av stillingen i Mosskulturföreningen.

Dr. Salonen har publisert flere avhandlinger, særlig om kalking og om fosforets forekomst i jorden. Hans doktorarbeide, som kom ut i 1941, gjaldt sistnevnte spørsmål («Über die Formen des Vorkommens von Phosphor in den Bodenarten Finnlands»). Sammen med professor J. Valmari har han dessuten gitt ut en gjødsellære (1940), men denne foreligger bare på finsk.

Som vi forstår har Finska Mosskulturföreningen sikret seg en fremragende jordbunns- og gjødslingsspesialist som leder. Vi vil ønske den nye direktør hjertelig til lykke med den krevende stillingen, og ønsker ham hell og framgang i arbeidet.

INNHALDET AV VERDISTOFF I GJØDSELSTOFFENE SKAL HERETTER ANGIS PÅ EN NY MÅTE.

Av professor dr. Johs. Lindeman,

Institutt for Landbrukskjemii, Norges Landbrukshøgskole.

Ved kongelig resolusjon av 18. april 1947 om handel med kraftfôr og kunstgjødsel er det bl. a. bestemt at en her i landet fra 1. juli 1947 i all offentlig landbruksvirksomhet skal gå over til å angi innholdet av verdistoffene fosfor og kalium i kunstgjødsel og naturgjødsel som prosentinnholdet av grunnstoffet fosfor (som har det

kjemiske tegnet P) eller som prosentinnholdet av grunnstoffet kalium (som har tegnet K). Det blir da samsvar med den måten som en vanlig bruker for å angi innholdet av kvelstoff, nemlig som prosentinnholdet av grunnstoffet kvelstoff (som har tegnet N).

1. Om fosforinnhold.

Innholdet av fosfor har hittil vanlig vært omregnet til fosforpentoksyd (som har den kjemiske formel P_2O_5), og så angitt som prosent P_2O_5 . Dette har fra gammel tid vært kalt «prosent fosforsyre». Men fosforsyre er i våre dagers kjemi noe annet enn P_2O_5 . (Vanligvis er det ortofosforsyre som har en helt annen kjemisk formel, nemlig H_3PO_4). Å kalle P_2O_5 for fosforsyre og å regne med prosent P_2O_5 er en levning fra eldre tiders kjemi med uklare forestillinger om stoffenes indre bygning. Derfor er det om å gjøre å komme over til rasjonelle begreper. En bør altså ikke mere bruke uttrykk som «fosforsyre», men heller si «fosforgjødsel», på samme vis som vi snakker om «kvelstoffgjødsel».

Det som blir vanskelig når vi heretter skal angi «prosent P» i stedet for «prosent P_2O_5 » er at vi får andre tall å regne med. F. eks. vil en superfosfat med et fosforinnhold som svarer til 18,0 g P_2O_5 /100 g inneholde 7,9 g P/100 g, og et råfosfat med 26,0 g P_2O_5 /100 g vil inneholde 11,4 g P/100 g. En må altså venne seg til at prosentinnholdet av P blir angitt ved tall som er litt under halvparten så store som når en angir prosentinnholdet beregnet som P_2O_5 .

Skal en regne om fra % P_2O_5 til % P, må en multiplisere med faktoren 0,436. Og vil en regne tilbake til gammeldags angivelse % P_2O_5 fra % P, må en multiplisere med faktoren 2,29. Altså:

$$\begin{aligned} \% P_2O_5 \times 0,436 &= \% P \\ \% P \times 2,29 &= \% P_2O_5 \end{aligned}$$

2. Om kaliuminnhold.

Innholdet av kalium har hittil vanlig vært omregnet til kaliumoksyd (som har formelen K_2O) og så angitt som prosent K_2O . Dette oksydet har fra gammel tid navnet «kali». Men i dag vet vi at gjødselstoffenes virksomme prinsipp er kaliumet (kaliumjonet) og ikke «kali» som en trodde før i tiden. Det er derfor ingen grunn til lenger å snakke om «kaligjødsel» og «kalisalter» (f. eks. «svovelsurt kali»), en bør heller si «kaliumgjødsel» og «kaliumsalter» (f. eks. «kaliumsulfat») — også her i samsvar med at vi bruker uttrykket «kvelstoffgjødsel».

Når vi går over fra å angi «prosent K_2O » til å angi «prosent K», må en bli fortrolig med de nye prosenttallene for de forskjellige kaliumgjødselslag. F. eks. vil et «40 % kalisalt» teoretisk inneholde 33,2 g K/100 g, et «30 % kalisalt» vil teoretisk inneholde 24,9 g K/100 g og «svovelsur kali» med 48,0 g K_2O /100 g vil inneholde 39,9 g

K/100 g. Prosentinnholdet av K blir altså angitt ved tall som er omtrent $\frac{4}{5}$ av de tallene som angir prosentinnholdet beregnet som K₂O.

Skal en regne om fra % K₂O til % K, må en multiplisere med faktoren 0,830. Og vil en regne tilbake til gammeldags angivelse % K₂O fra % K, må en multiplisere med faktoren 1,20. Altså:

$$\% \text{ K}_2\text{O} \times 0,830 = \% \text{ K}$$

$$\% \text{ K} \times 1,20 = \% \text{ K}_2\text{O}$$

3. Om kvelstoffinnhold.

Innholdet av kvelstoff har hittil vanlig vært angitt som prosent kvelstoff, enten kvelstoffet forekommer som nitrat, ammonium eller fri ammoniakk. Og dette skal en altså fortsette med. Men en bør nå søke å komme bort fra en del foreldede navn.

Før i tiden ble ammoniumsalter kalt ammoniakksalter. En snakker derfor fremdeles om «ammoniakk-kvelstoff» og mener ammonium-kvelstoff, eller en sier «kvelstoff i form av ammoniakk» hvor det kanskje dreier seg om en blanding av fri ammoniakk og ammoniumforbindelser. For å få korrekte begreper må en for kunstgjødsel som inneholder ammoniumsalter, angi innholdet av «ammonium-kvelstoff» (utregnet som N), for naturgjødsel må en, for de N-forbindelser som destillerer over fra en alkalisk oppløsning, angi innholdet av N bestemt som ammoniakk».

Nitrat-kvelstoffet i salpeter bør som hittil betegnes som «nitrat-kvelstoff» (nitrat-N).

4. Om kalsiuminnhold.

Innholdet av kalsium har hittil vanlig vært omregnet til kalsium oksyd (med formelen CaO) og så angitt som prosent CaO. Dette oksydet heter fra gammel tid «kalk» (eller brent kalk). Men det rasjonelle er også her — for naturgjødsel og kunstgjødsel — å angi prosentinnholdet av grunnstoffet kalsium (med tegnet Ca). I stedet for å angi at et «kalksalpeter» inneholder 28 g CaO/100 g, skal en angi at det inneholder 20 g Ca/100 g. Og en bør snakke om «kalsiumsalter», ikke om «kalksalter».

Skal en regne om fra % CaO til % Ca, må en multiplisere med faktoren 0,715. Og vil en regne tilbake til gammeldags angivelse % CaO fra % Ca, må en multiplisere med faktoren 1,40. Altså:

$$\% \text{ CaO} \times 0,715 = \% \text{ Ca}$$

$$\% \text{ Ca} \times 1,40 = \% \text{ CaO}$$

5. Karakteristikk av kalkingsmidler.

Det som interesserer er deres «basiske effekt», d.v.s. deres evne til å binde surheten i jorda. Denne evne skyldes ikke kalkings-

midlets kalsiuminnhold. Et kalkingsmiddel bør altså ikke karakteriseres ved å angi dets kalsiuminnhold. Det er naturlig å karakterisere det i forhold til kjemisk ren brent kalk, CaO. Derfor skal en angi hvor mange gram kjemisk ren brent kalk CaO som 100 g av et kalkingsmiddel svarer til.

6. *Innholdet av andre metaller.*

I samsvar med det som er nevnt ovenfor skal metallinnhold aldri angis ved omregning til oksyd, men direkte som prosent av metallet. Altså f. eks. % magnesium Mg, % jern Fe og % aluminium Al.

7. *Innholdet av kisel (silisium) i silikater.*

Fra gammel tid er det vanlig å regne om kiselinnholdet til kisel-dioksyd SiO₂. En må nå gå over til å angi prosentinnholdet av kisel Si direkte.

8. *Overgangsbestemmelser.*

For å lette overgangen til å regne med prosentinnholdet av de rene grunnstoffene (P, K, Ca o.s.v.), skal en i overgangstiden ved merking av varer, på fakturaer, analysebevis, garantibevis m. v. sette det prosentinnholdet som svarer til den gamle oksydberegningen i parentes etter den korrekte prosentangivelsen av grunnstoffet, altså f. eks.

Superfosfat 7,9 g P/100 g (= 18,0 g P₂O₅/100 g)

Kaliumsulfat 39,9 g K/100 g (= 48,0 g K₂O/100 g)

De som ønsker ytterligere veiledning i bruken av de nye prosentangivelsene henvises til Lindemann og Tuft: Lærebok i kjemi for landbrukets fagskoler, Oslo 1946.

9. *Gjennomføringen av de nye bestemmelser.*

Etter kongelig resolusjon av 18. april 1947 skal alle fabrikanter, importører og forhandlere av kunstgjødsel ta den nye prosentberegningen i bruk fra 1. juli 1947.

Det henstilles til alle offentlige funksjonærer innen landbrukets forskjellige fagområder fra 1. juli 1947 å bruke den nye prosentberegningen og de ovenfor nevnte korrekte begreper, og dessuten så snart som mulig å gjøre de nye bestemmelser og begreper mest mulig kjent innen sitt arbeidsområde.

JORDØYDINGA PÅ VESTLANDET.

Av forsøksassistent S. Røyset.

(Framhald frå hefte 4, 1947.)

Den tredje og minst åtgådde form for jordøyding er den som har si årsak i dyrking og bruk av jord som kulturjord — åpen åker.

Landbrukslærer Byrkjeland har tidlegare skrive ein del om denne jordøyding, men spursmålet synes likevel ikkje å ha vakt den faglege interesse det burde ha krav på. Grunnen til dette kan vera at denne «åkerjordøyding» ikkje gjev seg så klårt synlege utslag som t.d. brenntorvstikking og lyngbrenning, og heller ikkje er det nøgne forsøk og mælingar å byggja på, berre iakttakingar og praktisk røynsle. Difor har ein heller ikkje kunna peike på positive og praktisk gjennomførbare rådgjerdar til minking eller om mogeleg eliminerings av noko av den skade som denne form for jordøyding i røynda fører med seg.

Men endå om denne — vi kan kalle det åkerjordøyding, ikkje har vore så sterkt framme i ljuset som den burde vera, er den likevel ein røyndom og er langt meir ålmenn i større strom enn både brenntorvstikking og lyngbrenning. Medan desse to jordøydingsformer er avgrensa til dei skogfative og skogause kyststrom, verkar åkerjordøydinga både i kyststroma og i dei midtre strom og kan ofte vera større her enn lenger ut mot kysten. Åkerjordøydinga er heller ikkje knytt til nokor bestemt jordtype, og kan ofte vera større på mineraljord i brattlendte og regnrrike fjordbygder, enn på myr i flatt lège ute mot kysten.

I motsetnad til brenntorvstikking og lyngbrenning har jordøyding ved dyrking og åkerbruk av jorda fleire skilde, men samverkande årsaker, og skal ein finna fram til rådgjerdar som kan minka eller eliminera denne jordøyding, må ein ha klårt for seg både årsakene og verknaden.

Ein kan såleis skilja mellom det ein kan kalle «naturleg» jordmink som er ei fylgje av grøfting og dyrking av myr og torvjord og den jordøyding som har si årsak i dei topografiske og klimatiske tilhøve og som dyrking og åkerbruk av jorda berre er ei sekundær årsak til.

Sett ein opp jordmink og jordøyding i «kronologisk» orden, får vi:

1. Naturleg jordmink ved grøfting av myr og torvjord.
2. Naturleg og naudsynleg jordmink ved kalking, gjødsling og åkerarbeiding av humusjord.
3. Jordmink ved ugrasrensking og vekkføring av jord med avlingar av poteter og rotfrukter.
4. Jordfok av finjord i turrver med sterk vind.
5. Erosjon.

Det er ei vel kjend sak at myr og torvjord sig meir eller mindre sterkt saman når den vert grøfta. Denne naturlege jordmink vil stå i nøgje samsvar til kor djup og våt myra er, til myrtypa og omlagingsgraden og endeleg til grøfteintensiteten, som igjen vil vera bestemt av føremålet med dyrkinga og kanskje endå meir av årsnedburden på staden.

Forsøk og maelingar både her frå landet og frå utlandet — t.d. Sverige — syner både kor snøgt og kor mykje sume myrtyper kan siga saman ved ein bestemt grøfteintensitet under dei bestemte klimatiske høve forsøka er utførde under. Kor stor denne naturlege samansøkkjing er på dei vestnorske dyrkingsmyrar, veit vi derimot svært lite om, og dei resultat er ein er komen til andre stader kan ikkje utan vidare fråst over til å gjelda for Vest-Norge med dei ekstreme klimatilhøve ein her har.

I den lut av Vest-Norge eg her helst tenkjer på, dei midtre og ytre strok i Hordaland, Sogn og Fjordane og søre luten av Møre fylke, har vi for det fyrste ein svært stor årsnedburd som krev ei munarleg sterk grøfting i alle fall når jorda skal brukast til åker. Men på den andre sida har vi i desse strok lite av reine mosemyrar som kan høve til dyrking. Den vesentlege lut av dei laglege dyrkingsmyrane i desse strok er anten grasmyr, gras- og lyngmyr eller lyngmyr av vekslande djupn, og myrane er for det meste bra omlaga og har ofte brenntorvkarakter heilt opp mot overflata. I slike myrar er det ikkje vilkår for ei sterk og snøgg samansøkkjing endå om ein grøftar heller sterkt og i høve til den store årsnedburden.

Kalking, gjødsling og åkerarbeiding er årsak til vidare «naturleg» jordmink på myr og torvjord. Denne jordmink er resultatet av dei forbrennings- og nitrifikasjonsprosessar som nemnde kultiveringsinngrep tilsiktar og sett i gang og som er heilt naudsynlege for at slik jord skal få karakteren av kulturjord. Men storleiken av denne jordminken vil i nokon mun variere med intensiteten av kultiveringa og etter som føremålet er å bruke jorda til åker, eng eller beite.

Denne jordmink etter kultivering er elles ikkje noko særmerkt vestnorsk problem, det vil tvert om vera så at kultiveringsjordmink på myr under elles likt bruk av jorda vil vera større i varmt klima med måteleg til liten nedburd, enn i relativt kjølegt kystklima med stor årsnedburd.

Vi har i mellomtid endå ikkje sikre forsøk å byggja på her i Vest-Norge, men det kan likevel vera verd å nemna det reint førebils resultat av eit forsøk som vart utlagd her på forsøkgarden Furuneset i 1945. Dette forsøket ligg på heilt flat myr med vekslande djupn frå ca. 0,6—1,0 m på heller tett grusundergrunn. Myrtypa er lyngrik grasmyr med småhopar av sphagnum her og kvar. Unnateke dei øverste 10—15 cm er myra bra sterkt humifisert og på same myra litt unnan, har det tidlegare vore stukke brenntorv. Myr- overflata er jamn, slik at det ikkje var turvande med planering.

Hausten 1944 vart myra grøfta med 1 m djupe steingrøfter i 7 m avstand og tidleg våren 1945 vart feltet brøttpløgd til 25 cm djupn på tvers av grøftene. Feltet vart så fræsa, kalka med 250 kg CaO pr. dekar, fræsa på nytt, slik at feltet i alt vart arbeidd 3 gonger med fræsar. Sidan har feltet lege utan vokster, men har kvart år (1946 og 1947) vore arbeidd tvo gonger med fræsar.

Ved anlegg av feltet vart det slege ned røyrrer mellom grøftene for å få eit mål for kor mykje denne myra sokk etter grøfting og kultivering, og for å få mælt grunnvatnet. I dei tvo åra feltet har lege brakk, men vore arbeidd med fræsar, har myroverflata sokke om lag 2 cm eller 1 cm pr. år. Det er sannsynleg at samansøkkjinga ville ha vore større om feltet hadde vore gjødsla og brukt til åker på vanleg vis, men kor mykje og kor snøgt denne myra vil søkkja ved intens åkerbruk, må mælingar i framtida syne. Det eg her meiner å ha fått fram er den samansøkkjing som har si årsak i grøfting, kalking og åkerarbeiding, for då myra er heilt flat, er det ikkje erodert eller på annan måte førd vekk noko jord, og endå om det berre er eit forsøk på ei bestemt myrtype, er det likevel ikkje noko som tyder på at den naturlege kultiveringsjordmink på slik myr er så stor som ein kanskje har trudd.

Djupare og mindre omlaga myr som vert sterkare grøfta slik som det nok trengs med den årsnedburd vi har, vil sjølvsagt siga meir saman, men samansiging med denne årsak (grøfting, kalking og åkerarbeiding) vil vera størst og gå snøggast for seg dei fyrste 2—3 åra etter kultivering. Sjelvsagt vil myr også minka meir når den vert gjødsla, åkerarbeidd og brukt til åker på vanleg vis, men til den ovanfor nemnde kultiveringsmink vil det då koma vekkføring av jord med ugras ein reinskar vekk og med avlingar av poteter og rotfrukter. I vått verlag og på kleima jord kan dette også vera jordmink som ein må rekna med — især når jorda vert brukt til mangeårig åker. Men denne jordminken er det lite råd å kontrollere, og den vil variere sterkt med måten ugraset vert tynt på, og når det gjeld jord med avlinga, vil det også i stor mun koma an på veret i haustetida. Jordmink ved ugrasrensing kan ein likevel minka sterkt ved bruk av effektive sprøytemidlar i rett tid og ved rasjonelt bruk av både hand- og hestereidskaper i potet- og rotfruktåker. Desse tvo former for jordmink vil elles i nokon mun verta erstatta av husdyrgjødsling og planterestar som vert att i åkeren.

Dei her nemnde former for jordmink er ikkje jordøyding i eigentleg meining. Det er som nemnt heller ikkje noko særmerkt vestnorsk problem, men ein «naturleg» jordmink som fylgje av dyrking og åkerbruk av jord og kan berre variere med jordtypa og den intensitet jorda vert dyrka og brukt på. Fyrst når jorda vert brukt til mangeårig eller permanent åker, kan jordmink med desse årsaker gjera seg så sterkt gjeldande at det kjem inn under omgripet jordøyding.

Den eigentlege og skadelege jordøyding i Vest-Norge har heilt andre årsaker og er framanfor nemnde som jordøyding i sterk vind og ved erosjon.

Grunnårsaka til denne jordøyding er dei topografiske og klimatiske tilhøve i dei midtre og ytre strok i Vest-Norge og dyrking og åkerbruk av jorda er meir å rekne for årsaker av sekundær karakter som gjev dei jordøydande krefter høve til å verka.

Jordøyding i turrver med sterk vind kan gå for seg både om våren og i berrfrost om vinteren, og like ofte på sand- og sandblanda moldjord som på rein humusjord, men vil alltid vera meir eller mindre sterk lokalt avgrensa. Denne form for jordøyding kan likevel vera alvorleg nok for dei gardar og bygder som er utsette for den, for det er finjorda som fyk vekk. I Hoddevik på Stad, der det er flate gardar med jordsmon av fin moldblanda sandjord (havsand) og sandblanda moldjord, har eg hatt høve til å sjå verknaden av jordfokk etter sterk nordan- eller sudostkuling (verste vindretningane) om våren. Treffer slikt ver inn etter at kornet er sådd, hender det ofte at ein må så oppatt, og kjem fokkveret etter at kornet har spirt og røta seg, kan dei unge kornspirane stå som på styler med ytterste rotspissane festa i jorda, eller spirane ligg overende og er visne. Endå det her er heilt flat jord som ikkje er utsett for erosjon, vil åkrane i denne og andre bygder med liknande tilhøve etter få års bruk liggja fleire cm under overflata av enga ikring åkeren. Det er alltid sandjord og sandblanda moldjord som er mest utsett for slikt jordfokk avdi den turkar lettast ut i overflata. Myr og moldjord er mindre utsett og nauvar ikkje serleg av slikt ver sjølv i dei mest utsette bygder avdi den held betre på råmen.

Meir vanleg og kanskje mest i dei indre nedburdsfatige fjordbygder er jordfokk av åkrane i berrfrost om vinteren. Eg nemnde ein gong dette spursmål for forsøksleidar Stedje, og han kunne fortelja at i berrfrost med sterk austanvind kunne jordfokket av åkrane i dei mest utsette bygder i Sogn vera så stort at kvar liten stein på åkeroverflata kunne liggja på ein liten sokkel av jord, medan finjorda ikring var fara med vinden. I dei midtre og ytre bygder med meir nedburd og mindre berrfrost vil slikt jordfokk vera mindre vanleg, men det kan då også her treffe haustar og vinterbolkar med så vidt langvarig berrfrost og vind eller storm at skadeverknaden av jordfokk frå åkrane kan vera godt merkande. Skadeverknaden av jordfokket er ikkje berre at ploglaget i åkeren minkar, men ligg like mykje og meir i at det er finmaterialet som bles vekk, slik at åkeren etter kvart vert «mager» og «gjødselhard». Dette er også naturleg nok, for det er finmaterialet som har størst evne til å binda og halda fast på verdstoffa.

Jordfokk om våren kan det i dei bygder som er utsette for det, vera svært vanskeleg å hindra heilt. Det må vera råda å leggja åkrane på jord som har mindre lett for å turka ut enn fin sandjord,

— så framt det då er høve, og elles vårarbeide åkeren slik at ein økonomiserar med råmen. Jordfokk i berrfrost om vinteren kan ein derimot i nokon mun hindra med å haustpløggja åkeren. Det er nok så at pløgd åker gjev ei større overflate med groper og toppar som har lettare for å «frysa seg turre», men på upløgd, jamn potetåker vil vinden stryka etter overflata og ta med seg finmaterialet ut av åkeren, på haustpløgd åker derimot vil kvar topp og grop i pløgsla vera likeså mange små bakevjer, der i all fall noko av finjorda vil leggja seg att i åkeren, og skadeverknaden skulle dermed verta mindre.

Men endå det er vel verd å vera merksam på jordfokk som jordøydande faktor, er den likevel ikkje nâme nær så ålmenn og så stor som jordøyding ved erosjon.

Som for dei framanfor nemnde former for jordmink og jordøyding, er det her berre tenkt på dyrka jord — åker. Jorderosjon frå åpen åker vil gå for seg overalt der høva ligg til rette for erosjon, men den vil alltid variere sterkt med dei topografiske tilhøve og med nedburden på staden.

I dei midtre og ytre bygder i Vest-Norge med bakkut terreng og store nedburdsmengder pr. år har jorderosjonen alltid vore og er eit alvorlegt problem som ein må vera merksam på og om mogeleg prøva å finna praktiske og lettgjennomførbare boteråder imot.

Det er ei gamal og vel kjend røynsle i desse strok at jorda — ploglaget på gamle åkrar sjølv i måteleg hall — år for år sig nedover mot nedre åkerreine. Åkerarbeidinga gjer nok sitt til dette, men erosjon er i alle høve ei sterkt medverkande årsak og «reinekøyring», det vil seia oppattkøyring av den nedsigne jorda i nedre åkerreine, har med fleire eller ferre års mellomrom vore ei naudsynleg «onn», og til brattare åkrar og større nedburd, til oftare måtte reina køyra oppatt. Summe stader på serleg brattlendte åkrar hadde ein i eldre tid faste «lunnar» nedlagde i åkeren som delte den av i seksjonar på tvers av fallet for å hindra at åkerjorda reiste altfor snøgt unnan bakke.

Eit anna og svært ålment prov for jordøydinga og for at ein var fullt merksam på den, har ein i moldtaka som ligg som varande servitutt på mest kvar gard, der det var molda myr som låg så laglegt til at den kunne brukast til å ta mold i. Desse moldtaka var — og er naudsynlege moldresursar å ta til når dei gamle åkrane var så utvaska og grunne at det var naudsynleg med påfylling av ny jord.

Årsnedburden i dei midtre og ytre strok i Hordaland og Sogn og Fjordane varierar frå ca. 1200—1500 til over 3000 mm pr. år, og gjennomsnittsnedburden ligg nok på 2000 mm eller meir. Hertil kjem at ein i desse strok ofte har det ein kallar for «åpne» vintrar, det vil seia vintrar utan eller med berre stuttvarande telebånd i øverste jordflata og med mestedelen av vinternedburden som regn eller sludd. Under slike verlagshøve vil erosjon av åkerjorda gå for seg gjennom

ikkje sett opp nokon dam, om det skulle gjerast, måtte det berre vera ein dam i nederste kant av åkeren.

Forsøket kom ikkje i gang før 5. november 1946 og varde til ut 30. april 1947 eller knappe 5 månader av vinterhalvåret + april 1947. Den 30. april, som ikkje hadde nedburd, vart nemnde fangdammar nedtekte, og det oppsamla materiale vart vege, mælt og teke prøver av. Likeins vart kvart åkerstykket nøgje mælt og den avvaska jordmengd utrekna pr. dekar både i vekt og volum. Gjennom vinteren vart det for den haustpløgde lut av åkeren sett etter om det var noko erosjon av jord. Dette ville vera lett synleg på enga nedanfor åkeren, men slik erosjon førekom ikkje utan etter plogfora som skilde det pløgde og upløgde åkerstykket. Her var det naturleg nok litt erosjon, men den var uvesentleg i høve til det som vart erodert vekk frå dei upløgde luter av åkeren.

Nedburd i vinterhalvåret + april for dei 3 siste åra på Furuneset.

År	Oktober mm	November mm	Desember mm	Januar mm	Februar mm	Mars mm	April mm	Sum nov.— april mm
1944—45	178,6	132,9	145,4	80,9	235,3	205,8	140,2	1119,1
1945—46	140,0	152,9	138,2	175,4	173,5	150,4	264,5	1194,9
1946—47	(80,6)	241,9	80,8	35,4	14,5	73,4	194,1	636,9 ¹⁾

Vekt og volum av erodert jord. Analyse etter luftturking av prøver.

Jordslag	Ved innveginga		Etter luftturking		
	Eigenvekt gr	Liter pr. dekar	Vatn %	Oske %	% oske i vassfri jord
Myrjord	465	255	12,16	19,14	21,8
Aurjord	776	456	6,04	67,8	72,2

Nedburden i oktober er ikkje medrekna i nedburdssummen for dette vinterhalvåret, då forsøket fyrst kom i gang 5. nov. Elles er det som ein vil sjå unormalt lite nedburd vinteren 1946—47, og for ytterlegare å understreke det ekstreme vinterveret kan eg nemna at desember hadde unormalt liten nedburd og berre så vidt låg temperatur at øverste jordskorpa tela om natta. Den 29. desember sette det inn med sterk berrfrost, og unnateke ein stutt mildversbolk med litt sludd i januar var det berrfrost til 5. februar, då det kom eit tunt snølag. Fyrst 3. mars kom det nemnande snø som vart liggjande fast månaden ut.

1) 3,2 mm nedburd 1.—4. nov. 1946 er trakt frå summen. Elles er nedburden rekna for 7 mdr. oktober—april.

I motsetnad til vintrane 1944—45 og 1945—46 som var typiske «åpne» vestnorske vintrar med størstedelen av nedburden som regn på telefri jord, var vinteren 1946—47 ein relativ nedburdsfattig vinter med berrfrost, og når ein tek unnan november og ein mindre lut av desember, var det ikkje vilkår for erosjon før i april 1947.

Trass dette ekstreme vinterveret var jorderosjonen frå upløgð åker likevel relativ stor. Som ein også vil sjå aukar mengda av erodert materiale både i vekt og volum sterkt med aukande hall på åkeren, endå auken i dette høvet ikkje er så stor som ein kanskje kunne venta, men dette kjem av skilnaden i jordkyn på dei tvo felta, for dei lette humuspartiklar er langt lettare å føra vekk med vatnet enn sjølv fine mineralkorn. Det synte seg også at finare sand som var innblanda i myra, låg att i erosjonsforene og minte ein smule om blekejord.

Det oppsamla erosjonsmaterialet frå myrfeltet var støvfin humus med berre 19,14 % oske i godt luftturr jord. I materialet frå aurjordsfeltet var det mest finsand med noko sand så grov at ein kunne skilja dei einskilte korn med auga og elles var det sterk innblanding av humus i materialet. For båe felta er det å merka at det oppsamla materiale er berre det som kunne falla til botns i fangdammane, altså det grovaste og tyngste. Alt det materiale som ikkje kunne søkkja på relativt stutt tid fylgde med vatnet over dammane, og av humusstoffar torer dette ikkje vera så lite, serleg i ausregn med mykje flaumvatn. Dette hadde vi ikkje så mykje av denne vinteren, berre 22. nov. 1946 mælte vi 42 mm på eit døgn, men med sterkt og langvarig regn slik som vi så ofte har, vil mykje humusstoff fara med vatnet og er så lette at dei ikkje vil kunne søkkja til botns i ein liten fangdam. At det er så, kan ein sjå av at sjøen ut for strendene og små flaumsig frå åkrane ovanfor kan vera brun i fleire dagar etter sterkt regn.

Den mengd jord som denne vinteren vart erodert vekk frå denne åkeren synes kanskje ikkje så stor, men reknar ein volumet av ploglaget til 20 cm djupn, utgjer det avvaska og oppsamla materialet frå myrfeltet likevel 0,12 % og for aurjordsfeltet 0,22 % av ploglagsvolumet. Dette er ikkje så mykje å sjå til, men når slik avvasking får gå for seg år etter år i «normale» vintrar, vil ein nok merka jordøydinga og skadeverknaden av den, og ein vil også forstå at uttrykket «åkeren vert mager» er svært betegnande.

Skadeverknaden av jorderosjonen er nemleg ikkje berre den at ploglaget minkar og åkeren såleis vert grunnare, slik at ein t.d. på myrjord stadig må plogja opp av plogsolelaget eller i aurjord får «støyt», skadeverknaden ligg kanskje endå meir i at åkrane vert utvaska for finmateriale såvel av mineralkorn som humusstoffar.

Den gjennomsling og avvasking som all dyrka jord i Vest-Norge vert utsett for i «åpne» regnrike vintrar er, om ikkje den vesentlegaste så i alle fall ei av dei vesentlegaste årsakene til at ein her må gjødsle sterkare med alle gjødselstoffar for å nå same avling, enn

ein treng gjødsle i andre strok med «faste» vintrar, det vil seia vintrar med telebunda og snøtekt jord. Og denne gjennomsling i samband med avvasking av finmaterialet frå åpen åker, er sikkert nok ei av årsakene til at ein her ogso må gjødsle oftare med mikronæringsstoffer. Det er ogso finmaterialet i jorda som har størst evna til å binda og halda fast på næringsemna og når finmaterialet smått om senn vert vekkvaske, misser jorda ikkje berre noko av bindingsevna, men ogso alt verdstoffet som er bunde til det vekkvaske materialet.

I eit innlegg i diskusjonen om mikronæringsstoffa ved N. J. F.s kongres i Oslo nå i juli nemnde prof. O. Sv an b e r g at etterverkningen av kopargjødsling etter svenske undersøkingar kunne vara ein mannsalder og meir. Dette er det vel ingen som tvilar på, og ein veit ogso frå andre undersøkingar at koparet berre langsamt sig nedover i jorda. Det kan ogso nemnast frå endå ikkje offentleggjorde undersøkingar på flat myrjord i Vest-Norge, at den totale koparmengd pr. volumeining i ploglaget kan auka avdi volumet av ploglaget minkar på grunn av dei nedbrytingsprosessar av humus som kultiveringa er årsak til. Ei heilt anna sak er det om dette koparet er tilgjengeleg for plantane.

Etter undersøkingar av m. a. Smith Brun kan den totale koparmengd — og vel ogso totalinnhaldet av andre næringsemne i jorda — delast i 3 fraksjonar: Det utbytbare — oppløyselege, det reversibelt utbytbare og det fastbundne og ikkje løyselege kopar. Det ligg svært nær å draga den slutning at på upløgde åker vil både det oppløyselege kopar og den oppløyselege del av andre verdstoff i åkeroverflata verta utvaske med overflatevatnet i regnrike vestnorske vintrar, og den lut av dei tvo andre fraksjonar — det reversibelt utbytbare og det uløyselege kopar som er bunde til finmaterialet i åkeroverflata — vil verta erodert vekk med dette.

Når så åkrane år etter år vert veararbeidde og hausta, vil det kvart år koma nytt finmateriale opp i åkeroverflata — for å verta erodert vekk i sterkt haust- og vinterregn. Det er i alle høve ei kjennsgjerning at kopargjødsling i dei regnrike strok i Vest-Norge er heller stuttvarig ikkje berre på myrjord med serleg sterk bindingsevna, men ogso på aurjord. Her på forsøkgarden Furuneset har vi både på myr og aurjord hatt sterk koparmangel både på havre og kveite (gulspissykja) berre 4—5 år etter at jorda var tilførd 5 kg koparsulfat pr. dekar. Etter det styrar Sorteberg på Smøla sa i fyrr nemnde diskusjon i N. J. F. har han gjort liknande røynsle med omsyn til kopar, og forholdet er såleis ikkje sermerkt for Furuneset.

Årsakene til dette kan vera fleire, mellom anna at koparet vert så fast bunde i myrjord at det ikkje er tilgjengt for plantane. Aurjord derimot har ikkje så utprega sterk bindingsevna at dette kan vera den vesentlege årsak til så stuttvarig koparverknad på den slags jord. Når koparmangel etter kopartilføring i desse strok i motsetnad til det ein har røynt andre stader syner seg så snøgt og så sterkt som den røyntlegte gjer, så torer eg meina at ei vesentleg årsak

til dette er gjennomsling av jorda og avvasking av finmateriale frå åpen åker i «åpne» vintrar med nedburdsmengder på 1000 til 2000 mm vesentleg som regn på telefri jord i 6—7 haust- og vintermånader. Analyser utførde av Statens Landbrukskjemiske Kontrollstasjon, Trondheim, på Cu-innhaldet i jord frå den pløgde og upløgde del av åkeren som dette «erosjonsforsøket» var lagd på og analyser av Cu-innhaldet i det eroderte finmaterialet synes å prova dette.

Totalt innhald av Cu i mg Cu/kg.

Jordart	Haustpløgd åker mg Cu/kg	Upløgn mg Cu/kg	Erodert finmateriale, mg Cu/kg
Aurjord	50,0	14,4	44,0
Myrjord	60,0	45,0	42,0

Særleg sterkt synes erosjon av finmateriale å verka på det totale koparinnhald i aurjord. På myr med sterkare bindingsevna, er som ein vil sjå minkinga av det totale koparinnhald mykje mindre, men er ogso her klårt merkande, og i båe høve stemmer analyseresultatet med det ein kan venta.

Rett nok er dette berre eit enkelt forsøk og berre ei analyseprøve frå kvar jordart og frå kvart åkerfelt. Men prøvone var tekne her og kvar over dei respektive åkerfelta slik at det skulle vera so gode gjennomsnittsprøver som mogleg. Resultatet er likevel ikkje litande nok, men framhaldande forsøk vil vonleg syna at erosjon av finmateriale frå åpen åker er ei av vesentlegaste årsakene til den stuttvarige etterverknad av kopargjødsling i Vest-Norge.

Dei her nemnde former for jordmink og jordøyding verkar alle i same leid til minking av ploglaget i åkrane, og det er ein praktisk røyndom i Vest-Norge at åkrane med kvart vert grunne og magre. Men i praksis skil ein ikkje serleg mellom det eg her har kalle naudsynleg og naturleg jordmink ved dyrking av t.d. myr og torvjord og den reelt skadelege jordøyding ved jordfokk og erosjon.

Etter det som framanfor er nemnt kan det ikkje vera tvil om at jordøyding ved erosjon av finjord frå upløgde åker i vinterhalvåret er den største årsak til det ein samanfattar i omgripet åkerjordøyding. Denne jordøyding ved erosjon verkar etter måten fullt så sterkt på myr og torvjord med måteleg til lite hall som på mineraljord i brattare lende, for det skal ikkje meir enn høveleg grøtthall til før dei fine og lette humuspartiklar beint fram «flyt» vekk frå jamn åker i sterkt haust- og vinterregn.

Grunnårsaka til denne jordøyding er nok dei topografiske og klimatiske tilhøve, men den utløysande årsak og den som gjer jordøydinga til eit alvorlegt problem både når det gjeld jordvolumet og «kvaliteten» av ploglaget, er i stor mun driftsforma med permanent eller altfor langvarig åkerbruk av jorda. Dette er ei driftsform som høver like så lite med vestnorske driftshøve som gjennomført vekselbruk med stor prosent åpen åker vil gjera. Ut frå dette kan det mog-

Fig. 8. 8 års timoteieng på relativ grunn myr som ikkje har vore brukt til åker.

leg vera lett å draga den noko for snøgge slutning at det i vestnorsk jordbruk er lite rom for intensivering, og dersom ein stor prosent åpen åker skal vera mål for intensivt jordbruk, vil dette nok vera eit mykje rett resonnement. Men dersom mælestaven for intensitet er avling i f.v. pr. dekar, vert høvet eit heilt anna, for dersom ein i vestnorsk jordbruk kan læra å nytte ut den relativt lange vokstertida og den rikelege sumarnedburden ved rett og rikeleg gjødsling av kultureng og beite, kan ein på kultureng ta avlingar på 500—700 f.v. pr. dekar og beiteavlingar på 3 à 400 f.v. pr. dekar og meir. Med andre ord avlingar som er rekna for gode åkervekstavlingar i strok der vekselbruk med mykje åker høver betre enn i Vest-Norge.

Åpen åker må ein ha til poteter, grønnsaker, litt korn og rotfrukter for sal og til husbruk og for å kunne føra rasjonelt om vinteren utan serleg kjøp av utenlandsk kraftfôr. Men åkeren bør vera stuttvarig og driftsforma avmåta etter dei naturlege driftshøve med mangeårig eng og kulturbeiter.

Ein høyrer så ofte at kulturenga vil ikkje vara meir enn 4—5 år i desse strok, men dette torer i stor mun vera eit gjødslingsspursmål, for gjødslingar ein rett og rimeleg sterkt i samsvar med jord og naturhøve, kan timoteieng vara både 8 år og moglege mange år meir og gjeva stor avling. Eit prov for dette torer bilætet her vera (fig. 8), det syner ei 8 års timoteieng på brøttpløgd myr som ikkje har vore brukt til åker, myrtypa var før dyrking grasrik lyngmyr.

Unnateke den naturlege samansøkkjing etter grøfting og kulti-

vering har denne myra ikkje minka, og dette er naturleg nok, for på eng med tett grasbotn er det ikkje vilkår for erosjon eller vekkføring av jord på annan måte. Det same vil vera tilfelle når ein legg åker att til eng, det vil verta ei naturleg samanpakking av åkeren i attleggsåret, men sidan vil jordvolumet halda seg, og ved mangeårig eng kan det vera vilkår for ein smule «jordvokster» i enga. Vilkåra for slik jordvokster i mangeårig eng skulle i alle høve vera like så store som for «jordvokster» på kulturbeiter som sumaren igjennom vert «kultivert» ved trakk av beitedyra. Undersøkingar utførde av Rogaland Beiteutval synes prova at jorda på kulturbeiter likevel kan veksa.

Arbeidsretningen og målet i vestnorsk jordbruk må difor vera å finna fram til ei driftsform som høver med driftsvilkåra t.d. 2—3 års åpen åker og 8—12 års eng. Og som ei effektiv og praktisk kjennomførleg rådgjerd mot erosjon av åkerjord i vinterhalvåret må all åker haustpløggjast — gjerne på tvers av hallet. Erosjon av finjord frå haustpløgd åker med rimeleg hall vil vera minimal i høve erosjon av jord frå upløgd potetåker. På pløgsla vil det nok verta ei nedvasking av finjord frå klumpar og toppar, men dette vil berre vera ei vertikal flytting av jord ned i groper og holrom i ploglaget, og når åkeren så vert vårarbeidd på vanleg vis, vil den nedvaska finjorda atter verta blanda inn i ploglaget. På serleg brattlendte åkrar kan haustpløgd åker i sterkt regn samla så mykje vatn at heile ploglaget kan ta til å gli, men så brattlendt jord høver lite til åker i det heile, og ein kan ikkje godt rekna ein slik risiko for å vera vanleg ved haustpløggjast. Derimot er der fleire føremuner: Haustpløgd åker turkar snøggare ut om våren, og ein kjem før til med vårarbeidet. Men største føremunen er at tapet av finjord vert lite, og tapet av plantenæringsemne vil mest berre vera det som verkeleg er løyst i vatnet og med dette sig ned til grøftene eller med vatnet som i langsam fart renner ut av åkeren etter plogsolelaget.

INNTRYKK FRA MÆRESMYRA.

Av formannen i Det norske myrselskap, godseier Carl Løvenskiold.

Jeg har hatt en meget interessant tur til vår forsøksstasjon i Nord-Trøndelag. Det drives her som bekjent en rekke forsøk, bl. a. grøtteforsøk, gjødslingsforsøk og sortforsøk. Om disse ting skriver forsøksleder Hagerup meget bedre i sine årlige meldinger enn min penn formår. Men en ting var særlig interessant, nemlig dyrking på mosemyr. Det største areal av Mæresmyra er opprinnelig grasmyr. Men et mindre parti er mosemyr. Dyrkingen her begynte i 1918. Foretagendet har nok hatt sine barnesykdommer, men nå var resultatet flott. Riktig fin voll som sikkert gir 500 kg pr. dekar i år. Jeg kom like hjemmefra fra våre uttørkede enger, og der hørte vi

stadig samme oppsang «kløveren er gått ut i år», og her stod kløveren frisk på den opprinnelige mosemyr.

En ny erfaring var fuglelivet på Mæresmyra. For det første var det måkene. Myra ligger et godt stykke inn i landet, men likevel vrimlet det av hjemmevante måker. De hadde lempet seg til sitt nye levested riktig fint og befant seg øyensynlig meget vel på landjorden. De var dekorative når de satt på høyhesjene eller på en flaggstang. De gråblå vingene og det hvite hodet gjorde seg utmerket. Ganske originalt å ha sjøfugleskrik midt i jordvegen.

Da vi gikk bortover engene, ble vi fulgt av en sint liten vadefugl. Fargen kunne jeg ikke godt få tak på ettersom den reiste bust hele tiden, men den hadde røde ben og rødt nebb. Trønderne kaller den «myr-skjella», og skjelle det gjorde den. Den hadde unger i nærheten. En annen, vader-kjellen, var verre. Den var større og kraftigere og den hadde den største lyst til å hakke oss i hodet med sitt sterke, røde nebb. Til å begynne med var det bare en, formentlig hannen, men siden kom den annen part også til. På den måten fikk vi se dem på nært hold, og deres prektige farger kom godt fram. Det ble for øvrig bemerket at det var eiendommelig å se kjell så langt fra sjøen, da den i alminnelighet hækker i fjæra. Viben (Vanelius Cristatus) så vi bare enkeltvis, men kaien opptrådte i flokker. Sammenlagt gjorde dette fuglelivet at det var riktig livlig på Mæresmyra. Jeg visste jo fra før at den fagmessige virksomhet florerte, men det var gledelig at mannskapet på myra har så meget — en får si — naturlig underholdning. Det er vel bare det at fuglelivet gjør mer inntrykk på en tilfeldig besøkende enn på de som går der til daglig.

Mens vi gikk på myra, hadde vi hele tiden utsikt til Mære kirke. Den ligger høyt på haugen vest for dyrkingsforsøkene. Et flott, slankt byggverk. Da vi var ferdige med det pliktmessige på myra, dro vi oppover til kirken.

Den har verdens flotteste oppkjørsel. Det er plantet en vellykket alme-allé på flere hundre meter. Det var brudevielse nettopp da vi var der, og flottere via triumphalis kan da ingen brud ønske seg.

Kirken er bygd ca. 1150. Metertykke murer, høyt, slankt spir. Dessverre var spiret ikke kobberteppet. Jeg trøstet meg med det gamle ord at det er godt med det en ikke har noe med. Det samme kan sies om våpenhuset som var bygd til i en senere tid, og ikke var i stil med kirken for øvrig. Kirken har det preg som århundrene gir, men det hadde ikke våpenhuset.

Jeg var glad jeg denne gang hadde god tid til å studere Mæresmyras omgivelser. Hagerups meldinger gir utmerkede faglige opplysninger, men de forteller ikke noe om hvor vakker trakten er. Jeg var på det behageligste overrasket over naturens rikdom på og omkring forsøksstasjonen, noe som jeg her har forsøkt å gi uttrykk for.

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr 6

Desember 1947

45. årgang

Redigert av dr. agr. Aasulv Løddesøl.

SØKNAD OM STATSBRIDRAG OG FORSLAG TIL BUDSJETT FOR 1948.

Det norske myrselskap har sendt Landbruksdepartementet følgende søknad om statsbidrag for kommende budsjettermin:

Til

Landbruksdepartementet,
Oslo.

Det norske myrselskap søker herved ærbødigst om statsbidrag for budsjetterminen 1. juli 1948—30. juni 1949 stort

kr. 110.000,00

til selskapets ordinære virksomhet og et statsbidrag stort

kr. 17.000,00

til videre utbygging av myrforsøkene i Nord-Norge.

Som bilag følger:

1. Forslag til budsjett for Det norske myrselskap for kalenderåret 1948.
2. Forslag til budsjett for Det norske myrselskaps forsøksstasjon på Mæresmyra og for spredte forsøks- og demonstrasjonsfelter omkring i landet for 1948.
3. Redegjørelse fra Myrkomiteen for Nord-Norge ved formannen, konsulent P. Johnsen.
4. Uttalelser fra Nordland landbruksselskap av 16. juli 1947 om utvidet forsøksvirksomhet på myr i Nord-Norge.
5. Det norske myrselskaps søknad om statsbidrag for kalenderåret 1947.
6. Det norske myrselskaps årsmelding og regnskap for kalenderåret 1946.

Som tidligere år har det også i 1947 vært stor etterspørsel etter myrselskapets assistanse på de forskjellige områder som har med utnyttelse av myr å gjøre:

De viktigste arbeidsoppgaver i 1947.**1. Brenntorvproduksjonen.**

At arbeidskraftspørsmålet kom til å bli meget vanskelig å løse for brenntorvprodusentene også i år, var tydelig allerede ved årets begynnelse. Derfor innhentet vi i februar måned oppgaver fra alle større brenntorvprodusenter over behovet for arbeidskraft i drifts-sesongen. Hensikten var å søke F eng s e l s s t y r e t om å få benytte landssvikfanger i torvindustrien hvor dette var ønsket. Det viste seg som ventet at det var et udekket behov for arbeidskraft praktisk talt ved alle anlegg, og en rekke fabrikker var interessert i å få benytte landssvikfanger. Ved de senere konferanser med F eng s e l s t y r e t s Landssvikavdeling og representanter for Arbeidsdirektoratet og Skog-direktoratet viste det seg imidlertid at det ikke var mulig å få avgitt fanger til alle anlegg som hadde meldt seg da behovet for arbeidskraft innen jord- og skogbruk var meget stort, og disse næringsgrener måtte også tilgodeses. En del fabrikker fikk senere anvist militære til hjelp, og det har også vært benyttet polakker ved et par fabrikker. Arbeidskraftbehovet ble imidlertid langt fra dekket, og flere fabrikker kom ikke i gang, mens andre har kjørt med redusert arbeidsstokk. Dette er sterkt å beklage, da de klimatiske forhold i Sør-Norge har vært meget gunstige for torvdrift i år, bortsett fra dyp tele i myrene som forsinket igangsettelse av driften fra våren av.

Også i år har Staten ytet garanti for maskintorvproduksjonen, og produsentprisene ble ved Prisdirektoratets kunngjøring av 6. juni i år hevet ca. 10 %. Sistnevnte kunngjøring kom noe sent, men vi tror likevel at alle anlegg som kunne skaffe folk satte i gang driften i håp om at pristillegget ville komme.

Av nye lån til brenntorvindustrien er det hittil i år innvilget i alt 10, herav 3 anleggslån og 7 driftslån til et samlet beløp av kr. 410.000,—. Driftslånene er vesentlig gitt til eldre fabrikker, mens anleggslånene gjelder en ny fabrikk i Nord-Odal, Hedmark, en ny fabrikk i Sande, Møre og Romsdal, og gjenoppbygging av torvbrikettfabrikken i Idd, Østfold. Driften ved denne fabrikk har i år gått meget bra.

Kontroll av driften ved de fabrikker som har torvlån foretas av myrselskapets konsulenter så ofte som arbeidet for øvrig og være reiseruter tillater. Konsulentvirksomheten vedkommende brenntorvdriften har for øvrig omfattet hele landet. El. a. har vår konsulent for Nord-Norge i år kunnet arbeide også i Finnmark fylke, og har bistått såvel kommunale brensnemnder som private med råd og undersøkelser. Som vi senere kommer tilbake til, er behovet for faglig assistanse i dette fylke ganske stort.

I Trøndelagsfylkene har, som tidligere år, Trøndelag Myrselskap fått bidrag fra myrselskapet til sitt arbeide, som også omfatter undersøkelser vedkommende brenntorvdriften.

Ved vår brenntorvfabrikk i Våler er det i år, foruten vanlig

maskintorvproduksjon, drevet en del forsøk med en ny torvmaskin-
type og for øvrig foretatt en del undersøkelser med formål å rasjo-
nalisere brenntorvindustrien. Melding om disse undersøkelser, som
enda ikke er avsluttet, vil bli avgitt i en annen forbindelse.

2. *Torvstrøproduksjonen m. v.*

I enda høyere grad enn brenntorvproduksjonen er torvstrøproduk-
sjonen for tiden hemmet av mangel på arbeidskraft. Bare i noen få
tilfelle har det lyktes å få avgitt arbeidere (landssvikfanger og bots-
fengselfanger) til torvstrødrift, da mer livsviktige arbeider har måttet
gå foran. I 1946 utgjorde den samlede torvstrøproduksjon ca. 63 %
av et normalårs produksjon. Forhåpentlig vil det lykkes å oppnå til-
svarende resultat også i år, men dette vil først statistikken som tas
opp ved årets slutt, gi sikker beskjed om.

Av nye torvlån til fremme av torvstrøproduksjonen er det hittil
i år tilstått 1 anleggslån og 2 driftslån, samlet lånebeløp *kr. 62.000,—*.

Av undersøkelser vedkommende torvstrødrift, er det foretatt flere,
vesentlig for torvstrølag og enkelte gårdbrukere. Det er en tydelig
tendens blant gårdbrukerne i retning av egenproduksjon og
selvforsyning med strø, en utvikling som må hilses med glede.
Torvstrøfabrikkene har nemlig så å si ubegrensede avsetningsmulig-
heter til hagebruk og gartnerier, teleisolasjon og eventuelt eksport
til U. S. A.

Huminalproduksjonen har også vært hemmet av mangel på ar-
beidskraft. Den dreier seg om ca. 7.000 baller i inneværende år.

For tiden bygges en ny større torvstrøfabrikk på Glesmyra i Våler
av A/S Østlandske Torv, og videre er under oppførelse en ny fabrikk
for framstilling av torvisolasjonsplater ved Stålåkermyra i Tjølling.
Det er A/S Norsk Torvisolasjon, Oslo, som står i spissen for sistnevnte
anlegg.

3. *Myrundersøkelser i dyrkingsøyemed.*

En rekke dyrkingsfelter har også i år vært innmeldt til under-
søkelse, og de fleste søknader er allerede etterkommet. For tiden
undersøkes en del større myrstrekninger i Finnmark etter anmod-
ning av Vardø kommune og Statens Jordsalgskommisjon. I andre
deler av landet gjenstår et større felt på Kvinesheia i Vest-Agder, et
i Hallingdal, Buskerud, og et på Senja, Troms. Forhåpentlig vil vi
rekke over alle innmeldte felter før arbeidet i marken avsluttes
til høsten.

Formålet med disse undersøkelser er å skaffe skikkede dyrk-
ingsfelter for anlegg av kulturbeiter og for bureising eller tilskotts-
jord til småbruk. Det er av overmåte stor betydning å få slike felter
grundig undersøkt av fagfolk før det legges ned arbeide og kapital
på myrer som kanskje er lite skikket for jordbruksmessig utnyttelse.

4. Myrinventeringen.

Arbeidet på Vestlandet fortsetter også i år, hittil er Fitjar, Bremnes, Moster og Bømlo herreder i Sundhordland undersøkt. Det er meningen å fortsette arbeidet i Sveio herred for om mulig å bli ferdig med alle typiske kystherreder i Hordaland i år. Tidligere er nemlig kystherredene i Nordhordland og Middhordland undersøkt. Dermed har vi bl. a. skaffet til veie en oversikt over samtlige brenntorvmyrer innen et område som er sterkt utsatt for jordødeleggelse ved urasjonell torvdrift.

På Østlandet er hittil i år foretatt myrinventering i Landåsen skog i Fluberg. Det pågår for tiden undersøkelser i en rekke større skogeiendommer i Åmot, Storelvdal og Solliia herreder. Det er beitemulighetene som det her særlig har interesse å få utredet.

5. Forsøksvirksomheten i myr dyrking.

Denne virksomhet er særskilt omtalt av forsøksleder Hagerup i hans kommentarer til budsjettforslaget for forsøksstasjonen på Mæresmyra og spredte felter omkring i landet. Antallet av felter ved forsøksstasjonen har i år vært 62 og av spredte felter har vi i alt 38. Det arbeidet som er innledet for å utvide vår forsøksvirksomhet i Nord-Norge vil bli omtalt senere under omtalen av arbeidsprogrammet for neste år.

Bemerkninger til budsjettforslaget.

Det påregnede ordinære budsjett for 1948 lyder på *kr. 160.000,—*. Dette betegner en økning stor *kr. 5.000,—* sammenliknet med vårt budsjettforslag for 1947 (bilag 5). Det er øking på en rekke utgiftsposter, bl. a. på lønningskontiene. Dette skyldes de vedtatte forhøyede krisetillegg og flere opptjente alderstillegg til funksjonærene og videre en betydelig stigning i lønningene til arbeiderne ved forsøksstasjonen på Mæresmyra. Dessuten har vi foreslått en øking av vårt årlige bidrag til Trøndelag Myrselskap, fra *kr. 1.800,—* til *kr. 3.000,—* grunnet at selskapet har gått til ansettelse av en fast assistent istedenfor som tidligere år å benytte seg av midlertidig engasjerte landmålere. For inneværende år har myrselskapet bevilget *kr. 3.000,—*, mens Trøndelag Myrselskap søkte om *kr. 5.000,—* i bidrag.

Det har ikke vært mulig å øke selskapets inntekter tilsvarende, tvertimot viser inntektene en nedadgående tendens vesentlig p. gr. a. fortsatte konverteringer til lavere rente av selskapets verdipapirer, som vesentlig består av statsobligasjoner. Vi har dog budsjettet med samme inntekt av vår virksomhet og av egne midler som for inneværende år, nemlig tilsammen *kr. 50.000,—*. Differansen *kr. 110.000,—* må følgelig dekkes ved statsbidrag. Dette er *kr. 5.000,—* mer enn vi søkte om for inneværende budsjettermin, nemlig *kr. 105.000,—* (jfr.

bilag 5). Denne søknad ble imidlertid ikke innvilget helt ut, idet statsbidraget for budsjetterterminen 1947—48 utgjør kr. 95.000,—. Differansen mellom påregnet og bevilget statsbidrag går i første rekke ut over myrinventeringen, som departementet ikke har funnet å kunne støtte med mer enn kr. 10.000,—, mens vi i likhet med tidligere år hadde oppført kr. 20.000,— til denne gren av selskapets virksomhet.

Statsbevilgningen til myrselskapet har i de siste år vært fordelt med 50 % på Landbruksdepartementets landbrukskontor og 50 % på departementets skogkontor. Vi forutsetter en liknende fordeling av bidraget til myrselskapets ordinære virksomhet også i kommende budsjettermin, og vi sender derfor likelydende søknader til begge de nevnte kontorer.

Av budsjettforslaget går fram at vi foruten søknad om statsbidrag til vår ordinære virksomhet, har tatt opp forslag om en ekstra bevilgning til utvidet forsøksvirksomhet på myr i Nord-Norge. Det vil første år trenges kr. 17.000,— til igangsettelse av slike forsøk. Som en vil se av forsøksleder H a g e r u p s sluttmerknader til budsjettforslaget for myrforsøkene (bilag 2), er den nåværende bevilgning til forsøkene altfor liten som den er, og det vil derfor ikke være mulig å utvide virksomheten i Nord-Norge uten at særskilt bevilgning blir gitt, en bevilgning som antakelig i sin helhet blir å belaste Landbruksdepartementets landbrukskontor.

Arbeidsprogrammet for 1948.

Vi skal så ganske kort omtale de viktigste arbeidsoppgaver som står på dagsordenen for kommende år:

1. *Konsulentarbeidet vedkommende brenntorvproduksjonen:*

Vi har ikke tatt opp forslag om opprettelse av flere konsulentstillinger når det gjelder brenntorvindustrien og arbeidet for å bekjempe jordødeleggelsen ved urasjonell torvdrift i kystbygdene, skjønt en utvidelse på dette område kunne trenges. Det er bl. a. framkommet ønske om å få en særskilt torvkonsulentstilling for Finnmark, en sak som tidligere har vært drøftet mellom Kontoret for Innenlandsk Brensel, fylkesmannen i Finnmark og myrselskapet. For tiden sorterer torvkonsulentarbeidet under skogforvalterne og deres torvtilsynsmenn. Skogforvalterne er imidlertid så opptatt med sine skoglige gjøremål at de ikke får tilstrekkelig tid til å ta seg av torvtilsynet. Skogforvalteren i Vest-Finnmark har derfor støttet forslaget om ansettelse av en mann som helt kan vie seg for torvdriften (jfr. årsmelding for 1946 fra torvmesteren i Vest-Finnmark, herr skogforvalter Lavik, Alta).

Det norske myrselskap vil også støtte forslaget om at Finnmark får sin egen torvkonsulent. Nord-Norge er så stort at en konsulent for alle de tre nordligste fylker, slik som nå, er for lite. Da bevilgnin-

gen til den foreslåtte stilling antakelig vil bli belastet Finnmark skogfonds budsjett, har vi ikke ført opp midler til dette i vårt budsjettforslag. I tilfelle man finner det mest praktisk at stillingen sorterer under myrselskapet i likhet med de øvrige myr- og torvkonsulenter, vil vi gjerne medvirke til dette og til å gjøre ordningen så effektiv som mulig, men i såfall må nødvendigvis bevilgningen til myrselskapet økes.

Når det gjelder arbeidet for rasjonalisering og opphjørp av brenntorvproduksjonen, vil vi ha uttalt til slutt, at her er et arbeidsfelt så viktig at de midler som ofres på denne konto er helt uvesentlige i forhold til den økonomiske rolle som brenntorvproduksjonen spiller. For å ta 1946-års torvproduksjon som eksempel, kan nevnes at det da rundt regnet ble produsert ca. 1,6 mill. m³ brenntorv tilsvarende ca. 200.000 kulltonn i brennverdi. Dette tilsvarer igjen ca. 17 mill. kroner regnet etter en kullpris av kr. 85.— pr. tonn i norsk havn. Det gamle ordtak at penger spart er penger tjent, passer utmerket her, og i dette tilfelle gjelder sparingen verdifull utenlandsk valuta.

2. *Konsulentarbeidet vedkommende torvstrøproduksjonen:*

Det er et stadig stigende behov for torvstrø, og det er absolutt nødvendig at det er en institusjon som kan ta seg av de undersøkelser og planleggingsarbeider som alltid vil melde seg på dette område. Foruten de foran nevnte fabrikker som for tiden er under oppførelse i Sør-Norge, er det for tiden planer om å bygge flere nye torvstrøfabrikker, bl. a. en i Nordland og en i Finnmark. M. a. o. er det stadig nye oppgaver som melder seg.

Så snart arbeidsforholdene bedrer seg vil det sikkert bli en betydelig oppsving innen denne industri, da et eventuelt overskudd av torvstrø på det norske marked med fordel vil kunne eksporteres til Amerika. For tiden er avsetningsmulighetene der nesten ubegrensede etter de meldinger som myrselskapet har fått fra vår landbruksutsending i Washington, et forhold som antas å ville vare ved i en årrekke framover. Her har vi muligheter for å tilføre landet en del verdifull valuta.

3. *Konsulentarbeidet vedkommende myr dyrkingen:*

De jordbruksmessige muligheter som myrene byr på er så velkjente at det er overflødig å ofre mange ord på dette spørsmål her. Vi vil imidlertid framheve at såvel offentlige institusjoner som private i stigende utstrekning benytter seg av myrselskapets konsulenter til undersøkelser av myrer som tenkes dyrket eller benyttet til anlegg av kulturbeiter. Den veiledningsvirksomhet som myrselskapet driver på dette område har en meget stor betydning, både ved å trekke fram de virkelige gode dyrkingsmyrene og ved å forhindre at mindrevverdige

myrer blir tatt i bruk til formål som de kanskje er mindre godt skikket til.

4. *Myrinventeringen:*

Som kjent går myrinventeringen ut på å tilveiebringe oversiktsmessige oppgaver over Norges myrarealer, først og fremst hva slags myrer vi har og hvilke formål de best egner seg til, dvs. en forrådsstatistikk vedkommende myrene. Verdien av å ha utført slike undersøkelser er iøynefallende straks det melder seg spørsmål om å nyttiggjøre seg myrene til et eller annet formål i de forskjellige distrikter. Inventering av alle landets myrer er imidlertid en meget langsiktig oppgave, særlig med det tempo som den for tiden drives med. Vi vil derfor også i år henstille til det ærede departement å øke bevilgningen til myrinventeringen overensstemmende med vårt budsjettforslag. Dette vil være en utmerket måte å tilrettelegge forholdene på såvel for utvidet myr dyrking som industriell utnyttelse av myrene. Og dermed også en garanti for stabilisering av arbeidslivet. Under et eventuelt konjunkturomslag for vår industri, eller omlegging av fisket til mer moderne metoder, vil det være av stor betydning at det hurtig kan pekes på nyttige arbeidstiltak. Myrene, og torvmassene i myrene, byr da på diverse muligheter. Men da må vi også ha rede på hvor myrene ligger og hva de kan brukes til, m. a. o.: Forrådsstatistikken må være i orden.

5. *Forsøksvirksomheten vedkommende myr dyrkingen:*

Som nevnt i myrselskapets budsjettforslag for de siste år, er det sterkt behov for å utvide myrforsøksvirksomheten i Nord-Norge. En viser i så måte til den redegjørelse som Myrkomiteen for Nord-Norge har offentliggjort (bilag 3), og til den henstilling fra Nordland landbruksselskap (bilag 4), som følger vedlagt. Den av Myrkomiteen for Nord-Norge foreslåtte utvidelse av forsøksvirksomheten i den nevnte landsdel, med en fast forsøksleder og flere spredte forsøk, særlig i Lofoten og Vesterålen, hvor det finnes ca. 400.000 dekar udyrket, men dyrkbar myr, finner styret å kunne tiltre som en midlertidig løsning. En slik spredt forsøksvirksomhet gir god anledning til å få prøvet forskjellige myrtyper under ulike klimatiske og topografiske forhold, og vil senere lett kunne innpasses i en mer omfattende virksomhet som måtte vise seg ønskelig. Vi vil derfor så sterkt som mulig anbefale at departementet på sitt budsjettforslag for kommende termin tar opp forslaget og at det ytes statsbidrag til igangsettelse av spredte forsøk i myr dyrking i Nord-Norge overensstemmende med Myrkomiteens forslag. Det henvises for øvrig til den vedlagte uttalelse fra Nordland landbruksselskap (bilag 4) og til den i uttalelsen refererte resolusjon fra landbrukets fagtenestemenn og jordbrukets organisasjoner og institu-

sjoner i Nord-Norge, vedtatt på fellesmøte i Sortland 1.—3. mars d. å. Som en vil se av resolusjonen, er det enighet om at denne sak nå bør settes ut i livet.

Effektiviteten av myrselskapets arbeide vil selvsagt i høy grad være avhengig av om det program som er lagt for virksomheten gjennomføres helt ut. Betingelsen for dette er at det oppstilte budsjett ikke reduseres, så viktige arbeidsoppgaver må gå ut eller sterkt beskjæres. Styret vil derfor inntrengende henstille til det ærede departement at vår søknad om statsbidrag for kommende budsjettermin imøtekommes i sin helhet.

Framlagt og vedtatt på styremøte den 30. august 1947.

Det norske myrselskap.

Carl Løvenskiold
(sign.)

Aasulv Løddesøl
(sign.)

Bilag 1.

Ordinært budsjett for Det norske myrselskap for kalenderåret 1948.

Utgifter:

A. Hovedkontoret.

1. Lønninger	kr. 26.500,00
2. Torvteknisk konsulent	» 6.000,00
3. Myrundersøkelser i lavlandet	» 2.000,00
4. Myrundersøkelser i høyfjellet	» 1.000,00
5. Bidrag til Trøndelag Myrselskap	» 3.000,00
6. Møter	» 500,00
7. Tidsskriftet	» 3.500,00
8. Kontorutgifter og revisjon	» 7.000,00
9. Bibliotek og trykksaker	» 300,00
10. Analyser	» 500,00
11. Depotavgift	» 300,00
12. Myrinventeringen	» 20.000,00
13. Torvkonsulenter for Vestlandet og Nord-Norge (lønninger + reiseutgifter)	» 21.000,00
14. Diverse utgifter (torvstatistikk m. v.)	» 800,00
	<hr/>
	kr. 92.400,00

B. Torvskolen i Våler.

15. Grunnavgift, assurance, vedlikehold m. v.	» 2.000,00
--	------------

C. Forsøksstasjonen på Mæresmyra.

16. Funksjonærlønninger	kr. 19.900,00
17. Driftsutgifter	» 41.100,00
18. Andre utgifter	» 3.400,00
19. Forsøksmelding	» 1.200,00
	<hr/>
	kr. 65.600,00
	<hr/>
Tilsammen	kr. 160.000,00
	<hr/>

Inntekter:

1. Medlemskontingent	kr. 3.500,00
2. Renter av legater og bankinnskudd til fri disposisjon	» 13.000,00
3. Renter av legater til fremme av myr dyrkingen....	» 2.500,00
4. Inntekter av tidsskriftet	» 2.800,00
5. Inntekter ved torvskolen i Våler (forpaktningssavgifter m. v.)	» 9.000,00
6. Inntekter ved forsøksstasjonen på Mæresmyra ..	» 13.500,00
7. Husleie på Mæresmyra	» 1.200,00
8. Distriktsbidrag og private bidrag	» 2.500,00
9. Refusjon av utgifter vedkommende myrundersøkelser	» 2.000,00
10. Statsbidrag	» 110.000,00
	<hr/>
Tilsammen	kr. 160.000,00
	<hr/>

Budsjett for utvidet forsøksvirksomhet på myr i Nord-Norge.
 (Vesentlig etter Myrkomiteens forslag.)

Utgifter:

Lønn til en forsøksleder II	ca. kr. 7.500,00
Reiseutgifter	» » 3.500,00
Kontorutgifter m. v.	» » 1.500,00
Arbeidshjelp til forsøkene (andel av anleggs- og kontrollutgifter)	» » 2.500,00
Kjemiske analyser	» » 2.000,00
	<hr/>
Tilsammen	kr. 17.000,00
	<hr/>

Inntekter:

Statsbidrag	kr. 17.000,00
	<hr/>

Bilag 2.

Forslag til budsjett for Det norske myrselskaps forsøksstasjon på Mæresmyra og spredte forsøks- og demonstrasjonsfelter omkring i landet for kalenderåret 1948.

Driftsutgifter:

1. Forsøk og gårdsdrift	kr. 29.000,00	
2. Spredte forsøks- og demonstrasjonsfelter omkring i landet	» 3.000,00	
3. Analyser	» 700,00	
4. Trygding, kontorhold, avgifter og literatur m. v.	» 3.600,00	
5. Vedlikeholdsutgifter	» 4.000,00	
6. Reiseutgifter for myrkonsulent og assistent	» 800,00	
		<hr/>
		kr. 41.100,00

Andre utgifter:

1. Nydyrking og grunnforbedringer	kr. 2.200,00	
2. Diverse anskaffelser, maskiner og redskaper	» 600,00	
3. Undersøkelser for vannforsyningen til forsøksstasjonen og bestyrerboligen ..	» 500,00	
4. Avrundingsbeløp	» 100,00	
		<hr/>
		» 3.400,00
I alt utgifter		<hr/>
		kr. 44.500,00
		<hr/>
Inntekter ved forsøksstasjonen		kr. 13.500,00
		<hr/>

Merknader til forslaget.

Driftsutgifter:

Post 1. I forhold til forrige budsjettforslag er posten forhøyet med kr. 4.000,00. Grunnen er den at lønningene til arbeiderne er steget betraktelig fra 1/1 1947. Stigningen er kr. 1,70 pr. dag og arbeider. Forsøksstasjonen er nå tilsluttet Jordbrukets Arbeidsgiverforening, og lønningene her er fastsatt i samsvar med landstarriffen for jordbruksarbeidere. Driftsmidlene har også steget.

Post 2. Som forrige budsjettforslag.

Post 3. Som forrige budsjettforslag.

- Post 4. Økingen er hér kr. 100,00 fra forrige års forslag. Trygdepremien er steget på grunn av ny bygning og øking av maskinkapitalen.
- Post 5. Samme beløp som forrige år er oppført. Vedlikeholdsarbeidene på hus må fortsette i den utstrekning det er mulig. Reparasjoner og maling trenges i stor utstrekning, men arbeidshjelp og materialer er vanskelig å skaffe. Likevel må en gjøre hva en kan for å få slike arbeider gjort.
- Post 6. Som forrige år.

Andre utgifter:

- Post 1. Arbeidet med å grøfte myra på nytt må fortsette. Som framholdt i tidligere budsjettforslag er årsaken den at grøftene nå for en stor del er blitt for grunne og derfor må fordypes hvis virkningen skal bli tilfredsstillende. Nydyrking er, som før framholdt, planlagt for et stykke mosemyr til forsøk. Arbeidet er bare så vidt påbegynt. For tiden er det vanskelig å få arbeidshjelp til mer enn det daglige arbeid, og heller ikke har det vært midler til å kunne fremme arbeidet raskt.
- Post 2. For ugrasssprøyting trenger vi en ugrasssprøyte (Deidesheimer-typen) og dusteapparat for dusting av insektdrepende midler, samt en ovn til bestyrerboligen.
- Post 3. Det har alltid vært vanskelig med vannforsyningen til forsøksstasjonen og bestyrerboligen. Til begge plasser har vi hovedledning felles med Sparbu kommune. For forsøksstasjonens vedkommende er det også flere som er interessert i samme fellesledning. Spørsmålet er nå framme om å få felles vannledning til bebyggelsen omkring Mære st. Til dette arbeid kreves en del forundersøkelser, og vi har derfor oppført et beløp til dette. Det har vært arbeidet en del med dette spørsmål før, men noen avgjørelse har en ikke kommet til. De stadige avbrekk i vannforsyningen, ikke bare i den tørre årstid om sommeren, men også om vinteren, særlig siste vinter, gjør at mye arbeidstid går med til kjøring av vann. Vi har forespurt hos Selskapet for Norges Vel om å få undersøkelser foretatt for å finne varig kilde. For tiden har selskapet ingen brønnborer i arbeid, men har lovet å hjelpe her når habil brønnborer blir ansatt.

De samlede utgifter ved forsøksstasjonen er kr. 2.000,— mindre enn forrige år. Inntektene er oppført med kr. 500,— mer enn forrige år.

Som sluttmerknad til budsjettforslaget vil jeg ha uttalt, at utviklingen de senere år med hensyn til budsjett som foreslås for forsøksarbeidet og de midler som bevilges til dette arbeid, er kommet i sterkt misforhold. Det er vel kjent at utgiftene har øket, og det meget sterkt siden freden kom, men de midler som en har fått til forsøks-

arbeidet har ikke øket. En vil forstå hvordan det vil virke, og en har vært nødt til å innstille seg etter det. Det vil bli mindre forsøk, og det har også gått ut over nødvendige vedlikeholdsarbeider. Nå er det jo så at en har vært nødt til å innskrenke noe, da det er blitt vanskeligere å få nødvendig arbeidshjelp, særlig ekstrahjelp i de travleste onnetider, da det er lett å få bedre betalt arbeid andre steder og da i forbindelse med gjenoppbyggingen.

Dette er vel kjente ting, men vil likevel peke på forholdet i denne forbindelse.

Forsøkne m. v. i 1947.

Ved forsøksstasjonen er det i 1947 lagt følgende forsøk:

1. Sortforsøk: 3 i eng, 3 i neper og kålrot, 2 i poteter og 1 i følgende vekster: Havre, bygg, haustrug, grønnfôr, hodekål og gulrot, i alt 14 stk.
2. Såtidtsforsøk: 1 settetidsforsøk i poteter.
3. Gjødslingsforsøk: 16 i eng, 6 i korn, 2 i neper og 1 i poteter, i alt 25 stk.
4. Kalking og jordforbedring: 4 kombinerte kalkings- og gjødslingsfelter, 3 kalkfelter, 1 kalk- og sandfelt og 1 leir- og sandfelt, i alt 9 stk.
5. Ulike tynningstider for neper: 1 felt.
6. Frøavl: 2 felter.
7. Omløpsforsøk: 3 på grasmyr og 1 på mosemyr, i alt 4 stk.
8. Forsøk med ugrasbekjempelse: 1 felt med ulike sprøytemidler til ugras i kornåker.
9. Grøftforsøk: 1 felt på mosemyr.
10. Beiteforsøk: 1 grøftforsøk og 1 dyrkingsforsøk, begge på grasmyr.
11. Vernaliseringsforsøk: 1 felt i bygg.
12. Foredling av engvekster: Det drives f. t. med timotei. Felt for oppformering av frø av ulike typer er anlagt.

Ved forsøksstasjonen har vi i 1947 lagt 62 felter, foruten foredlingsarbeidet med engvekster.

Spredte forsøks- og demonstrasjonsfelter.

Hosstående tabell viser hva slags felter og antall forsøk som er lagt i 1947. Det har fremdeles vært vanskelig å få lagt nye felter og å holde de gamle i gang. Grunnen heril er mangel på arbeidshjelp i distriktene. Feltene i Bardal, Nordland fylke, er nedlagt. Andre felter som er sluttet er feltet på Østeråsmyra i Sparbu, et felt på Mære landbruksskole, et felt i Reitstøa, Sør-Trøndelag fylke, et felt hos Leif Moen, Bubakk, Tynset, og et felt hoss Annar Ryen, Os, til sammen 10 felter.

Av nye felter er lagt et i Fiplingdal på Statens bureisingsfelt. De andre felter som er planlagt til dyrking i Fiplingdal og Eusendal har

Oversikt over spredte forsøks- og demonstrasjonsfelter i 1947.

Forsøkssted	Sand- og kalk- felter	Gjøds- lings- felter	Eng- frø- felter	Grøf- tefelter	Andre for- søk	Sum	Feltstyrer
<i>Nordland fylke.</i>							
Andenes	1	1				2	B. Nilsen
Fiplingdal			1			1	Oddm. Høstad
<i>Nord-Trøndelag fylke:</i>							
Aursjømyr, Verran		1			2	3	P. Tetlie
Kolvereid	1			1		2	A. Bjelland
Revolden, Skogn	1	3				4	H. Næss
Lennsmyra, Røra				1		1	Forsøksst.
Fengselsvesenet, Mæresmyra		1				1	Forsøksst.
Tramyra, Overhalla					2	2	J. Lindsethmo
<i>Sør-Trøndelag fylke:</i>							
Kverva, Frøya	1	2				3	J. Volden
Måmyr, Roan	1	1		2	1	5	M. Måmyr
<i>Hedmark fylke:</i>							
Vangrøftdalen, Os		1			3	4	N. Utheim
Astridkjølen, Elverum ...	1	1	1		1	4	S. Bjørnstad
<i>Buskerud fylke:</i>							
Aslefetmyra, Flesberg ...	1	3			2	6	O. M. Bergan
Sum	7	14	2	4	11	38	

ikke kommet i gang på grunn av manglende arbeidshjelp. Et felt er lagt på Tramyra i Overhalla, Nord-Trøndelag, et dyrkingsfelt er planlagt og arbeidet visstnok begynt hos Torleif Haga, Jonstølen, Buskerud fylke. Myra ligger ca. 1100 m over havet. Dyrkingsfeltet i Fræna, Møre og Romsdal fylke, vil forhåpentlig bli pløyd i høst. I alt er lagt ut 38 spredte forsøks- og demonstrasjonsfelter i 1947.

Diverse.

660 m grøft er tatt opp på nytt, da de var blitt for grunne. Feltet var oppdyrket i 1919, og grøftene har vart i 27 år. De er nå gjort dypere, 1 m dype, og de gamle rør er brukt på nytt. På grunn av at kanalene er i grunneste laget, var det ikke mulig å få grøftene dypere, de ligger også langt fra hovedavløpet.

En del av vannledningen til forsøksstasjonen er tatt opp og lagt om. Det var nødvendig da den før lå slik at den i vintre med hard frost frøs til så vi måtte kjøre vann til forsøksstasjonen. Ved omleggingen vil en være sikret mot at vannledningen vil fryse der.

Den nye uthusbygning er blitt malt utvendig i sommer. Det gjenstår en del arbeider før den er helt ferdig, således takrenner, et par golv skal støpes og innlegging av lys og kraft, men forhåpentlig vil det lykkes å få utført det meste i høst.

Av reparasjonsarbeider og utbedringer på hus er utført en del i bestyrerboligen. Reparasjonsarbeid på uthus og våningshus ved forsøksstasjonen vil bli gjort i den utstrekning det er mulig.

Ved forsøksstasjonen har vi denne sommer hatt atskillig besøken- de, således fra landbruksskolene i fylket, fra småbruks- og landbruks- lag, fra Malgøma j landbruksskole, Wilhelmina sokn, Sverige, med rektor, lærere og elever. Myrselskapets formann, herr godseier Carl Løvenskiold, var her 11. til 13. juli.

Som praktiserende ved forsøksstasjonen har vi denne sommer — to måneder — hatt landbruksstuderende Reidar Vestad fra Vestfold.

Ved forsøksstasjonen er som før utført nedbørsmålinger gjennom året og temperaturmålinger i sommerhalvåret. Undersøkelser over tørrstoff i poteter og neper utføres ved forsøksstasjonen.

Myrkonsulenten har holdt foredrag ved småbrukskurs ved Mære landbruksskole. Assistent Aksel Hovd deltok i Nordiske Jordbruks- forskeres kongress i Oslo og foretok etterpå en studiereise på Vest- landet.

Mære, 26. august 1947.

Hans Hagerup.
(sign.)

NY ASSISTENT I MYRSELSKAPET.

Som assistent (landmåler) i Det norske myrselskap har styret fra 1. mai i år ansatt småbrukskandidat Reidar Lunde.

Assistent Lunde er bondegutt fra Kolbu i Opland, født 31. august 1917. Etter å ha tatt lavere landbruksutdannelse gikk han 2. divi- sjons forskole og senere befalsskolen, hvor han tok avgangseksamen i 1939. Etter å ha tatt realartium i 1941 gikk han inn på Statens Småbrukslærerskole, hvor han ble uteksaminert høsten 1943. Hans praksis omfatter bl. a. gårdsbestyrerstilling, arbeide ved brenntorv- fabrikk på Toten, leder av landbruksavdelingen i V. Totens forsy- ningsnemnd, instruktør i H. M. Kongens Garde og lærer ved Opland småbruks- og hagebruksskole på Lena.

Herr Lunde har som vi ser en allsidig utdannelse og praksis, og alle hans vitnesbyrd viser at han er en meget evnerik og energisk ung mann. Vi ønsker ham hjertelig til lykke som kollega og medarbeider i Det norske myrselskap.

MYRENE I KYSTHERREDENE I MIDDHORDLAND.

Av konsulent Osc. Hovde.

Det inventeringsarbeide som herved publiseres er det annet i rekken for Hordaland fylke og omfatter 5 typiske kystherreder i Middhordland, nemlig Askøy, Laksevåg, Fjell, Sund og Austevoll.

Dette kystområde strekker seg fra 59° 58' til 60° 20' nordlig bredde og fra 5° 30' til 5° 50' vest for Oslo meridian. Herredenes samlede areal utgjør 424,19 km² og landarealet 406,17 km². Undersøkelsen omfatter således 2,7 % av hele fylkets landareal som er 15.192,60 km². Det er således nå undersøkt 6,5 % av Hordaland, idet myrinventeringen i Nordhordland omfatter 3,8 % av fylket*).

De 4 av herredene ligger i sin helhet på øyer, bare Laksevåg ligger vesentlig på fastlandet. Den største av øyene er Sotra som danner det meste av herredene Fjell og Sund. Dernest kommer Askøya som er delt mellom Askøy og Herdla og for en mindre del Mæland. Og endelig Hufferøy og Selbjørn, som er delt mellom Austevoll og Fitjar, samt Hundvåko, Karlsøy og Stolmen i Austevoll. Hertil kommer et stort antall mindre øyer, holmer og skjær. Distriktet har gode forbindelser med Bergen, ofte flere ruteforbindelser pr. dag, og veinettet må sies å være bra utbygd, iallfall for de to nordligste herreders vedkommende. Fjellgrunnen i kystherredene i Middhordland består av omtrent de samme bergarter som i Nordhordland, nemlig grunnfjellsgneis og granitt samt gabbro og grønnstein. De løse avleiringer er her sparsomme og består mest av tynne grus- og sandlag dannet av morene og skredjord. Over disse uorganiske jordarter finnes en del myrdannelser. Men ofte ligger også myrene direkte på fjell. I lavere liggende strøk — under den marine grense — som også her ligger i 40—60 m høyde over havet, er til dels havleir.

Markarbeidet er utført sommeren 1946 av forfatteren etter samme plan som ved tidligere undersøkelser**). Det er utarbeidet 3 kartblad over området med N. G. O.s originalkopier i mst. 1:50 000 som grunnlag. Disse kart over myrene i kystherredene i Middhordland omfatter:

*) Medd. fra D. N. M., 1947, nr. 1.

**) Aasulv Løddesøl: Det norske myrselskaps myrinventeringer. Medd. fra D. N. M., 1941, s. 71—90.

Blad I, Askøy og Laksevåg herreder,

Blad II, Fjell og Sund herreder,

Blad III, Austevoll herred.

Myrene er innkrokert, boret og beskrevet områdevis etter fortløpende nummer innen hvert herred. Ett nummer innbefatter således oftest flere myrer av noenlunde ensartet karakter. Det er i alt særskilt beskrevet 81 slike myrområder. Alle spredte småmyrer på fra ca. 5 dekar og nedover i samme herred er slått sammen under ett i betegnelsen «småmyrer».

Myrenes høyde over havet er fra ca. 5 til ca. 200 m, men det er i lavlandet det meste av myrene finnes. Av myrarealet ligger således over 40 % i mindre enn 30 m høyde og vel 80 % i mindre enn 60 m h. o. h.

Myrdybden er målt på 384 forskjellige steder og var i 73 tilfeller over 5 m. Mest alminnelig er dog dybder på 1 til 3 m.

Undergrunnen består mest av steinet grus og sand, men en stor del av myrene ligger også direkte på fjell.

Myrarealet i disse 5 herreder utgjør tilsammen bare 3 800 dekar eller 0,93 % av landarealet (tabell 1). Dette er således et meget myrfattig distrikt, og bare i ett av herredene, nemlig Austevoll, utgjør myrarealet mer enn 1 % av landarealet. Når det gjelder myrreal pr. innbygger, er forholdet enda verre, da dette er forholdsvis tett befolkede herreder.

De forskjellige myrtypers andel i arealet framgår av tabell 2. Som i Nordhordland er det også her gras- og lyngmyrene som dominerer med tilsammen nesten 90 %. Herav er over 2/3 grasmyr. Av grasmyrtyper er det mest myrull-bjønnskjeggmyr, men starmyrene har også betydelig utbredelse. I Askøy og Austevoll er det en del furumyr, i Askøy vesentlig med lyngmyrbunn og i Austevoll med mosemyr- og grasmyrbunn.

Den framtidig mest hensiktsmessige utnyttelse av myrene er anført i tabell 3. Tabellen viser at her er forholdsvis lite brenntorvmyr, nemlig mindre enn 1/6 av hele myrarealet. Videre ser en at nesten det halve av myrarealet er oppført som dyrkbart og da omtrent likt fordelt mellom de to bonitetsgrupper av dyrkingsmyr. På grunn av de topografiske forhold og da særlig myrenes oppstykkethet vil en forholdsvis stor andel være best skikket til beite (eventuelt skog) også i framtida. Men hvor det er økonomisk forsvarlig bør disse småmyrer kultiveres og derved gi atskillig bedre beiter enn nå er tilfelle.

Brenntorven er også klassifisert etter kvalitet (tabell 4). Det er middelskvaliteten (H 6) som dominerer, men det finnes også en del riktig god brenntorv, særlig i Austevoll og Fjell herreder.

Til kjemiske analyser er uttatt 18 dyrkingsprøver og 7 brenntorvprøver. Dyrkingsprøvene er alle tatt fra det øverste 20 cm jordlag og fra de 4 forekommende hovedmyrtyper, nemlig 13 fra grasmyr,

Tabell 1. Land- og myrarealets fordeling m. v.

Herred	Land-areal i km ²	Folkemengde		Myrareal		Dekar myr pr. innbygger
		I alt	Pr. km ²	I alt dekar	I % av landarealet	
1	2	3	4	5	6	7
Askøy	58,74	5.398	91,81	450	0,77	0,08
Laksevåg	29,44	10.813	367,29	240	0,86	0,02
Fjell	135,73	4.625	34,08	1.100	0,81	0,24
Sund	94,33	2.797	29,65	500	0,53	0,18
Austevoll	87,93	2.928	33,30	1.510	1,72	0,52
Området	406,17	26.561	65,40	3.800	0,93	0,14

Tabell 2.

Myrarealets fordeling på forskjellige myrtyper.

Herred	Myrtype og areal i dekar					Myrtype og areal i %				
	Mosemyr		Grasmyr	Lyngmyr	Furu- myr	Mosemyr		Gras- myr	Lyng- myr	Furu- myr
	Lyng- rik	Gras- rik				Lyng- rik	Gras- rik			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Askøy			180	120	150			40	27	33
Laksevåg		20	180	40			8	75	17	
Fjell		10	830	260			1	75	24	
Sund		10	300	190			2	60	38	
Austevoll	40		860	430	180	3		57	28	12
Området	40	40	2350	1040	330	1,1	1,1	61,8	27,4	8,6

3 fra lyngmyr, 1 fra furumyr og 1 fra grasrik mosemyr. Volumvektene varierer fra 84 for en grasrik mosemyrprøve fra Bjørnemyra i Laksevåg til 189 for en prøve av ren grasmyr tatt mellom Koltveit og Morland i Fjell. De fleste av prøvene (12) var noenlunde vel formolda og de øvrige 6 var vel formolda. Reaksjonen for samtlige prøver var sterkt sur — pH-verdi mellom 4,05 og 4,39.

Askeinnholdet viser temmelig stor variasjon, nemlig fra 2,5 % for Helledalsmyra (lyngmyr) i Austevoll til 23,7 % for en grasmyr (av myrull-bjønnskjeggtypen) sør for Roksnasset i Sund. Som regel

Tabell 3. *Myrarealets mulige framtidige utnyttelse.*

Herred	Myrareal i dekar					
	I alt	Brenn- torv- myr	Beite- (ev. skog)	Overveiende dyrkingsmyr		
				I alt	God og noenlunde god	Mindre god og dårlig
1	2	3	4	5	6	7
Askøy	450	95	210	145	65	80
Laksevåg	240	75	50	115	75	40
Fjell	1.100	100	325	675	470	205
Sund	500	80	295	125	25	100
Austevoll	1.510	250	505	755	360	395
Området	3.800	600	1.385	1.815	995	820

Tabell 4. *Sammendrag vedkommende brenntorvmyrene.*

Herred	Brenn- torv- myr, dekar	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m.	Masse i m ³ (råtorv)			
			I alt	Fordelt etter kvalitet		
				God (H7)	Middels (H6)	Dårlig (H5)
1	2	3	4	5	6	7
Askøy	95	0,9	90.000	15.000	45.000	30.000
Laksevåg	75	1,7	125.000	35.000	60.000	30.000
Fjell	100	1,3	130.000	45.000	65.000	20.000
Sund	80	1,2	95.000	20.000	45.000	30.000
Austevoll	250	1,3	320.000	80.000	195.000	45.000
Området	600	1,27	760.000	195.000	410.000	155.000

viser de beste myrtyper — med høyest volumvekt — størst askeinnhold og omvendt.

Innholdet av kvelstoff (N) og kalk (CaO) er nokså likt for alle prøver, nemlig henholdsvis ca. 2,— og 0,15 %, men variasjonen i volumvekter gjør at innholdet pr. dekar til 20 cm dyp blir temmelig forskjellig for prøvene fra de forskjellige myrer. Generelt kan en dog si at kvelstoffinnholdet er bra, mens kalkinnholdet er lavt.

Brenntorvprøvene er tatt som middelpøver fra forskjellig dybde og fra forskjellige steder på den samme myr. Samtlige prøver viser bra volumvekt (811—1123 gram pr. dm³) og god sammenholdsgrad. Fortorvingsgraden, som er bestemt i marken, varierer mellom H5

og H8. Askeinnholdet er stort sett tilfredsstillende lavt (2,1—6,3 %) og brennverdien høy, nemlig omkring 3500 kalorier i torv med 25 % vann.

I det følgende gis en herredsvis kort omtale av de betydeligste myrområder.

1. *Myrene i Askøy herred.*

Askøy herred (Kartblad I) har et landareal av 58,74 km². Det utgjør søre og største delen av Askøya. I vest og nord grenser herredet mot Herdla og Mæland, men er ellers omgitt av fjorder, nemlig Hjeltefjorden, Salhusfjorden og Byfjorden.

Herredet har i alt ca. 450 dekar myr, og myrarealet utgjør bare 0,77 % av landarealet. Myrene fordeler seg med 40 % på grasmyr, 27 % på lyngmyr og hele 33 % på furumyr. Det meste av myrarealet ligger i mindre enn 60 m høyde over havet og vel 1/3 i mindre enn 30 m høyde. I 100 til 180 m høyde finnes ca. 100 dekar. Dybden er vanligst fra 1 til 3 m, men innen 3 områder er målt over 5 m dybde.

Myrene i Askøy er gjennomgående små, og bare 2—3 myrer har et sammenhengende areal av ca. 20 dekar. Utnyttelsen i framtida må også bli der etter. Her er således små muligheter for opprettelse av nye selvstendige bruk på myr. Kultivering av myr vil vesentlig kunne komme på tale som tilskuddsjord og kulturbeiter for eldre bruk.

Dyrkingsmyrer.

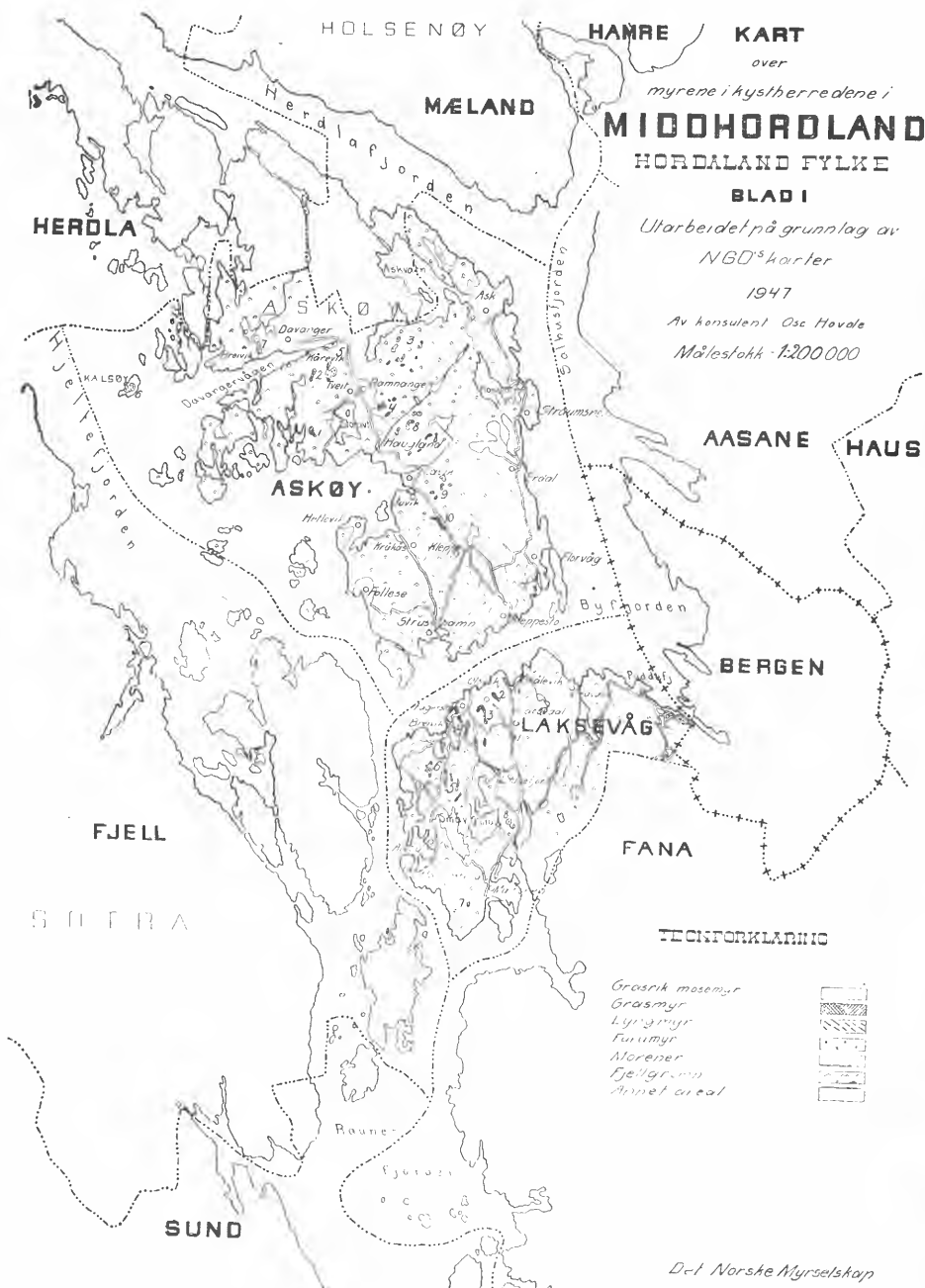
Av tabell 3 framgår at ca. 1/3 av herredets myrareal er karakterisert som dyrkingsmyr, men mer enn det halve av dette er mindre god eller dårlig. Det er egentlig bare 3 felter som kan betegnes som noenlunde god til god dyrkingsmyr, nemlig:

Myra under Andershellaren (kartfig. nr. 10) nordvest for Kleppe. Dette er en noenlunde vel formolda starrmyr på ca. 20 dekar med noe tuet overflate. Myra er enkelte steder over 5 m dyp og vil nok synke temmelig meget når den blir grøftet. Det kreves vel 200 m avløpskanal, hvorav ca. 30 m fjellsprenging.

Øst for Ramnanger (kartfig. nr. 4) er et parti på ca. 40 dekar for det meste avtorva brenntorvmyr med spredte paller som står igjen og med bergpartier iblant. Dette er opprinnelig myrull-bjønnskjegmyr hvor det nå etter avtorvingen dessuten vokser en del starr, grasarter og urter. Dybden er omkring 1—2 m til grus og fjellundergrunn. Overflatelaget er vel formolda såvel over brenntorven som torvgravene. Her er bra dreneringsforhold, og myra dyrkes etter hvert av de tilstøtende bruk.

Steklemyra (kartfig. nr. 1) sørvest for Tveit er en ca. 15 dekar stor grasmyr (vesentlig Gmbj.) med et lite tjern på midten. Myra er omtrent flat, og det kreves ca. 60 m fjellsprenging for å få tilstrekkelig utløp. Dybden er over 5 m nesten helt ut til kantene.

Av andre myrpartier som det kan bli tale om til kulturbeiter kan

KART
 over
 myrene i kystherredene i
MIDDHORDLAND
 HORDALAND FYLKE
BLAD I
 Utarbeidet på grunnlag av
 NGB^s kart
 1947
 Av konsulent Osc Havde
 Målestokk 1:200 000

TEKJENFORKLARING

- Grassik mosemyr
- Grøsmyr
- Lyngmyr
- Furumyr
- Morener
- Tjelligrønn
- Annelt areal

nevnes ett mellom Tveit og Kårevik, ett i skogen mellom Breivik og Davanger og endelig noen småmyrer øst for Haugland.

Brenntorvmyrer.

Askøy er et forholdsvis skogrikt herred, og her er enda igjen oppimot ett hundre dekar brenntorvmyr som det kan forsvares å avtorve med i gjennomsnitt nesten 1 m torvlag. Her er således ikke noen akutt brenselsmangel, da herredet dessuten har elektrisk kraft.

De største brenntorvmyrer finnes omkring Storåsen og mellom Tveit og Kårevik. Og ellers ligger små brenntorvmyrer spredt over det meste av herredet, særlig på vestsiden.

2. Myrene i Laksevåg herred.

Laksevåg herred (kartblad I) har et landareal av 29,44 km² og er det minste av kystherredene i Middhordland. Men til gjengjeld er det det folkerikeste med nesten 11 000 innbyggere. Herredet er for en stor del bymessig bebygd nærmest Bergen. Hele herredet ligger på fastlandet når unntas noen mindre øyer og holmer. Det grenser i øst til Bergen og Fana og er for øvrig omgitt av Byfjorden.

Herredets myrareal utgjør bare ca. 240 dekar, eller 0,86 % av landarealet og 0,02 dekar — altså 20 m² myr pr. innbygger. Av myrarealet er 75 % grasmyr, 17 % lyngmyr og 8% grasrik mosemyr. Det meste av myrene — nemlig 3/4 av arealet — ligger i 30—60 m høyde over havet. Dybden er stor, idet her ikke fantes bunn på 5 m innen alle områder, og selv like ved kanten av myrene måltas ofte dybder på 4 til 5 meter.

Også her er myrene relativt små — vanligst 10—20 dekar —, men de fleste er forholdsvis hele, uten bergpartier. Utnyttelsesmulighetene er derfor ganske gode såframt dreneringen er økonomisk forsvarelig. I forbindelse med myrene ligger dessuten ofte bra fastmarksjord, så her er sikkert plass for noen nye bruk selv om nok beitespørsmålet også her må vies størst oppmerksomhet.

Dyrkingsmyrer.

Nesten det halve av myrarealet er betegnet som dyrkingsmyr og det meste (2/3) av denne er god til noenlunde god myr.

Sør og vest for Fagerdal (kartfig. nr. 4) ligger det største sammenhengende myrareal i herredet. Her er nemlig ca. 40 dekar grasmyr — dels ren grasmyr og dels starrmyr — som henger omtrent sammen. Avløpsforholdene er til dels noe vanskelige, og særlig det nordligste myrparti er sterkt hemmet av vann. Myra er noenlunde vel til vel formolda og på de fleste steder over 5 m dyp.

Bjørnemyra (kartfig. nr. 8) øst for Storevatnet er ca. 20 dekar. Myrtypen er myrull-bjørnnskjeggyr langs kantene og grasrik mosemyr over midtpartiet. Myra er kanalisert og noenlunde vel til vel formolda. Dybden er fra 3 til over 5 m, og undergrunnen består av sand og grus.

Av andre gode dyrkingsmyrer kan nevnes Nedbergets myr (kartfig. nr. 1) like sør for Krabbedal, et par myrer sør for Olsvik og noen mindre myrer ved Kongshaug.

Brenntorvmyrer.

Brenntorvstikking er ikke særlig utbredt i Laksevåg, da de fleste eiere finner bedre anvendelse for myrene ved dyrking. Her er nemlig en hel del gartnerdrift, og dette tærer sterkt på jorden. Dessuten forekommer også salg av blomster- og hagejord til Bergen.

Her er dog atskillig brukbar brenntorvmyr, nemlig ca. 75 dekar med gjennomsnittlig 1,7 m brenntorvlag. De største brenntorvmasser finnes sør og vest for Fagerdal, i Bjørnemyra og i Aasdalen vest for Skålevik.

Men det ville sikkert være best å unngå torvskur også i disse myrer, da dreneringsforholdene er vanskelige nok om ikke myroverflaten blir senket ved avtorving.

3. Myrene i Fjell herred.

Fjell herred (kartblad II) har et landareal av 135,73 km² og er det største av kystherredene i Middhordland. Herredet består av den nordlige og største delen av Sotra og dessuten av en masse mindre øyer og holmer. Landegrense har Fjell bare med Sund i sør og for øvrig er herredet omgitt av hav og fjorder. I vest er det Nordsjøen og i øst Hjeltefjorden og Raunefjorden. I nord er bare smale sund over til Herdla.

Myrarealet utgjør ca. 1100 dekar og 0,81 % av landarealet. Her er 75 % grasmyr, 24 % lyngmyr og 1% grasrik mosemyr. Den overveiende del av myrene ligger i 30—60 m høyde over havet. Dybden er ujevn og svært ofte over 5 m. Undergrunnen består mest av grus og stein, men ikke sjelden ligger myrene direkte på fjell.

Arealet er sammenfattet i 24 områder, men bare 5 av disse inneholder nevneverdig brenntorv. De fleste av områdene består av mange myrer, men her finnes likevel et par større sammenhengende myrfelter som kan bli gjenstand for utnytting til selvstendige bruk.

Dyrkingsmyrer.

Av herredets ca. 1000 dekar brenntorvfri myr er vel 2/3 overveiende dyrkingsmyr og 70 % herav er god eller noenlunde god. Men Fjell har et skrikende behov for beiter, så her bør myrene først og fremst komme kulturbeitesaken til gode.

Mellom Fjell og Ulveset (kartfig. nr. 14) ligger det største sammenhengende myrområde i hele herredet. Her finnes nemlig ca. 200 dekar omtrent likt fordelt mellom grasmyr (vesentlig av starrtypen) og lyngmyr. Høyden over havet er 30—60 m og dybden 1 til over 5 m. Her er grus- og sandundergrunn. Myra er stort sett vel formolda og dreneringsforholdene gode. Dette er således god dyrkingsmyr, men den ligger noe værhardt til.

HEROLA

KART

over

myrene i kystherredene i

MIDDHORDLAND

HORDALAND FYLKE

BLAD II

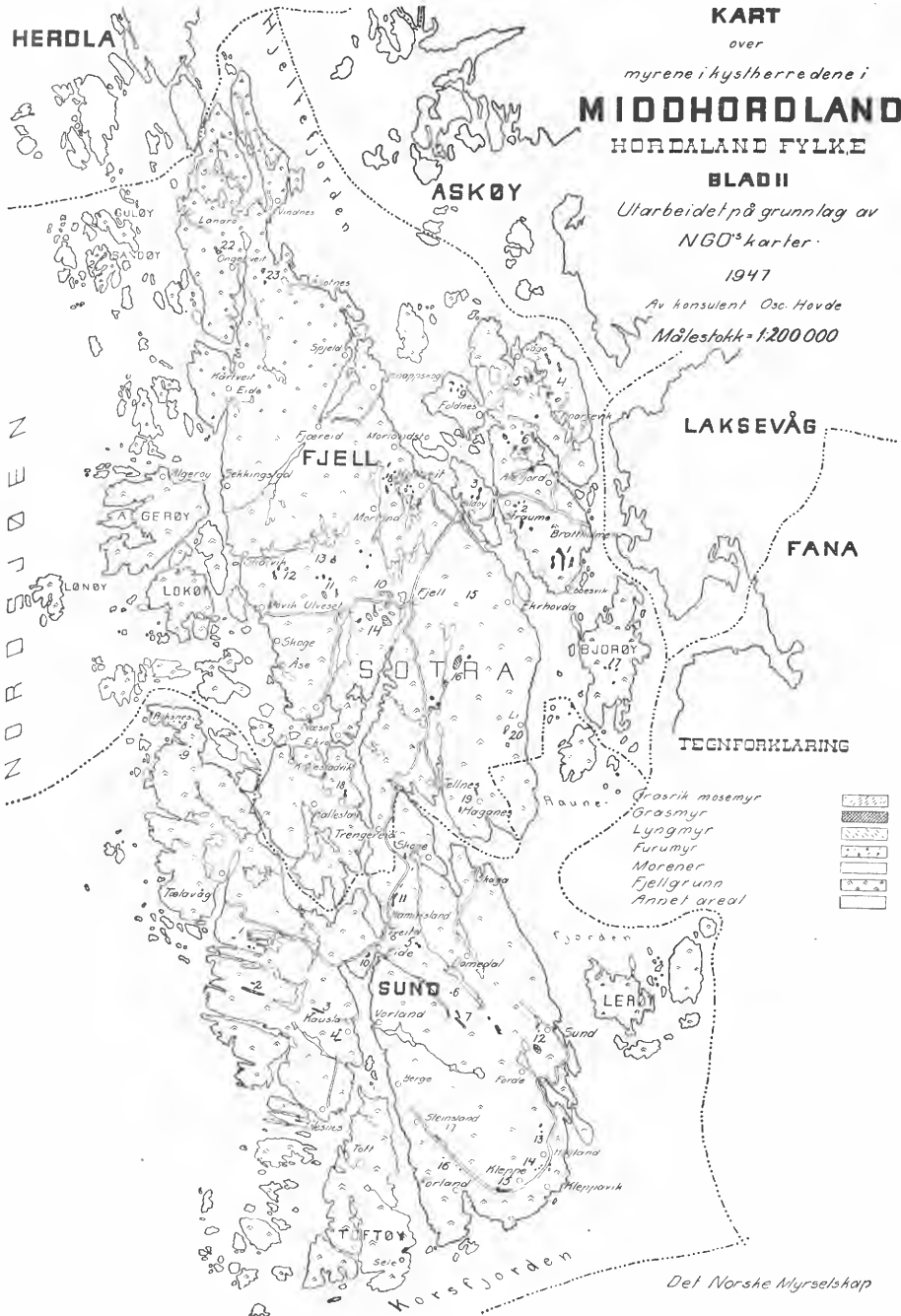
Utarbeidet på grunnlag av

NGO's kart

1947

Av konsulent Osc. Hovde

Målestokk = 1:200 000

LAKSEVÅG

FANA

TEGNFORKLARING

[Symbol]	Grasrik mosemyr
[Symbol]	Grasmyr
[Symbol]	Lyngmyr
[Symbol]	Furu myr
[Symbol]	Morener
[Symbol]	Fjellgrunn
[Symbol]	Annet areal

Del Norske Myrselskap

I Bjørkedalen (kartfig. nr. 16) er et sammenhengende grasmyrparti (Gst.) på ca. 70 dekar og dessuten flere mindre myrer, også vesentlig starrmyrer på tilsammen et liknende areal. Største myra ligger øverst i dalen i 60—70 m h. o. h. med jevn overflate og i svak sørhelling. Her er forholdsvis lunt med bjørkelier på vest- og østsiden og høye fjell mot nord. De lavestliggende partier krever en nokså omfattende kanalisering og elveregulering, men arealet er såpass stort at et slikt arbeid antakelig vil være økonomisk forsvarlig.

Av gode, mindre dyrkingsfelter kan nevnes et øst for Straume (kartfig. nr. 2) på ca. 35 dekar, et på Bildøy (kartfig. nr. 3) på ca. 10 dekar, et mellom Koltveit og Morland (kartfig. nr. 7) på ca. 25 dekar og et mellom Morland og Morlandstø (kartfig. nr. 8) på ca. 25 dekar.

Av mindre gode felter ligger et mellom Brattholmen og Ebbesvik (kartfig. nr. 1) på ca. 30 dekar, et mellom Knarrevik og Våge (kartfig. nr. 4) på ca. 40 dekar, hvorav ca. 20 dekar brenntorvmyr, et mellom Våge og Foldnes (kartfig. nr. 5) på ca. 25 dekar, et vest for Arefjord (kartfig. nr. 6) på ca. 60 dekar, et øst for Skålvik (kartfig. nr. 12) på ca. 50 dekar og et ved Kallestad (kartfig. nr. 18) på ca. 30 dekar.

Det er særlig de topografiske forhold og herunder avløpsforholdene som nedsetter disse siste myrfelters dyrkingsverd. Men i et jordfattig strøk som Fjell må en nok se bort fra litt ekstra påkosting for i det hele tatt å kunne skaffe brukbare beiter.

Brenntorvmyrer.

Fjell er meget dårlig stilt når det gjelder eget brensel. Naturskog er det svært lite av, og brenntorvmyrene er på de fleste plasser i herredet helt utskårne, ja endog fullstendig ødelagt for senere utnyttning. Visstnok er her igjen ca. 100 dekar brenntorvmyrer med vel 1 m brenntorvlag, men over det halve av dette ligger i ett felt mellom Fjell og Ulveset og tilhører noen få eiere. Det øvrige ligger for det meste meget tungvint til og uten adkomstveger. Det er plantet atskillig skog i de senere år, men det vil enda ta lang tid før planteskogen får noen nevneverdig betydning for løsning av brenselsspørsmålet.

4. Myrene i Sund herred.

Sund herred (kartblad II) har et landareal av 94,33 km². Herredet består av søre delen av Sotra, samt Toftøy, Lerøy og flere mindre øyer og holmer. Det grenser i nord til Fjell og er ellers omgitt av Nordsjøen i vest, Korsfjorden i sør og Raunefjorden i øst.

Herredets myrareal utgjør ca. 500 dekar. Det vil si 0,53 % av landarealet. Pr. innbygger blir det 0,18 dekar myr. Av myrarealet er 60 % grasmyr, 38 % lyngmyr og 2 % grasrik mosemyr. Praktisk talt samtlige myrer ligger i mindre enn 60 m h. o. h. og ca. 1/3 i mindre enn 30 m høyde. Den gjennomsnittlige dybde av myrene er mindre

i Sund enn i de andre kystherreder i Middhordland og dreier seg omkring 1 til 3 m. Undergrunnen består svært ofte av fjell og er ellers grus.

Myrene er særskilt beskrevet i 17 områder, hvorav 7 inneholder brenntorv. De fleste myrområder er sterkt oppdelt av fiellknauser, så de er lite skikket til nye bruk.

Dyrkingsmyrer.

Bare 125 dekar er karakterisert som dyrkingsmyr, og herav er 100 dekar mindre god eller dårlig.

De 25 dekar som anses best, ligger langs vegen mellom Hamarsland og Skoge (kartfig. nr. 11). Dette er vesentlig grasmyr (Gst.) som er noenlunde vel formolda og 1,5—3 m dyp til grusundergrunn. Men selv her kreves et betydelig kanaliseringsarbeid.

Av andre dyrkbare, men mindre gode myrfelter kan nevnes Førdesdal (kartfig. nr. 7) med ca. 60 dekar og partiet mellom Tveita og Longavatnet (kartfig. nr. 5) på ca. 35 dekar.

Av de nesten 300 dekar myr som anses skikket bare til beite vil dog en hel del kunne opparbeides til kulturbeiter, men kanaliseringskostnadene vil ofte måtte bli uforholdsmessig store.

Brenntorvmyrer.

I Sund er et bra felt naturskog mellom Dommedal og Førde, men ellers er herredet i samme stilling som Fjell når det gjelder eget brensel. Av brenntorvmyrer er her ca. 80 dekar med vel 1 m torvlag som kan uttas.

5. Myrene i Austevoll herred.

Austevoll herred (kartblad III) har et landareal av 87,93 km² og ligger som et øyrike for seg mellom Korsfjorden i nord, Bjørnafjorden i øst, Selbjørnsfjorden i sør og Nordsjøen i vest. Det består av flere større øyer som Hundvåko, Stolmen og Stora Karlsøy og en hel rekke mindre. Dessuten ligger største delen av Hufferøy og Selbjørn i Austevoll. Disse øyer deler herredet med Fitjar i Sunnhordland.

Austevoll er det kystherredet i Middhordland som har mest myr både absolutt og relativt, nemlig 1510 dekar, eller 1,72 % av landarealet. Myrarealet pr. innbygger utgjør her 0,52 dekar. Av myrarealet er 57 % grasmyr, 28 % lyngmyr, 12 % furumyr og 3 % lyngrik mosemyr.

Det meste av myrene er lavtliggende, idet over 4/5 av arealet ligger i 30 m h. o. h. eller mindre. Myrdybden er også her temmelig ujevn, og dybder på 5 m og mer er svært alminnelig. Grusundergrunn er det vanligste, men ofte ligger myrene direkte på fjell.

Herredets myrer er inndelt i 23 områder, hvorav 13 inneholder brenntorv. Dessuten finnes et stort antall spredte småmyrer på opp til 4—5 dekar. I Austevoll er myrene likevel mer samlet enn i de

andre kystherreder i Middhordland. Her er flere omtrent sammenhengende myrpartier på 100—200 dekar. Herredet må derfor vies å ha de beste framtidige muligheter når det gjelder myr innen hele Middhordlands kystområde.

Dyrkingsmyrer.

Herredets myrareal fordeler seg på brenntorv, beite og dyrking omtrent som 1:2:3 når det gjelder den framtidig mulige utnyttelse. Dyrkingsmyrene er videre nesten likt fordelt mellom de to grupper av dyrkingsverd som er oppført i tabell 3. Her skal de største myrfeltene nevnes i rekkefølge etter kvalitet, de beste først.

Helledalsmyra (kartfig. nr. 8) er ca. 230 dekar stor, men herav er ca. 60 dekar brenntorvmyr. Myra er omtrent sammenhengende, men har flere bergknauser og grunne lyngmarkpartier. Den heller svakt mot øst og vest og har gode dreneringsforhold. Det kan for en stor del brukes torvgrøfter. Overflaten er noe ujevn, idet her er dype erosjonsfurer iblant. Det øvre lag er noenlunde vel formolda og dybden oftest 2—3 m. Undergrunnen består mest av fjell. Storparten er lyngmyr og myrull-bjønnskjeggmyr. Dessuten er litt lyngrik mosemyr med god brenntorv.

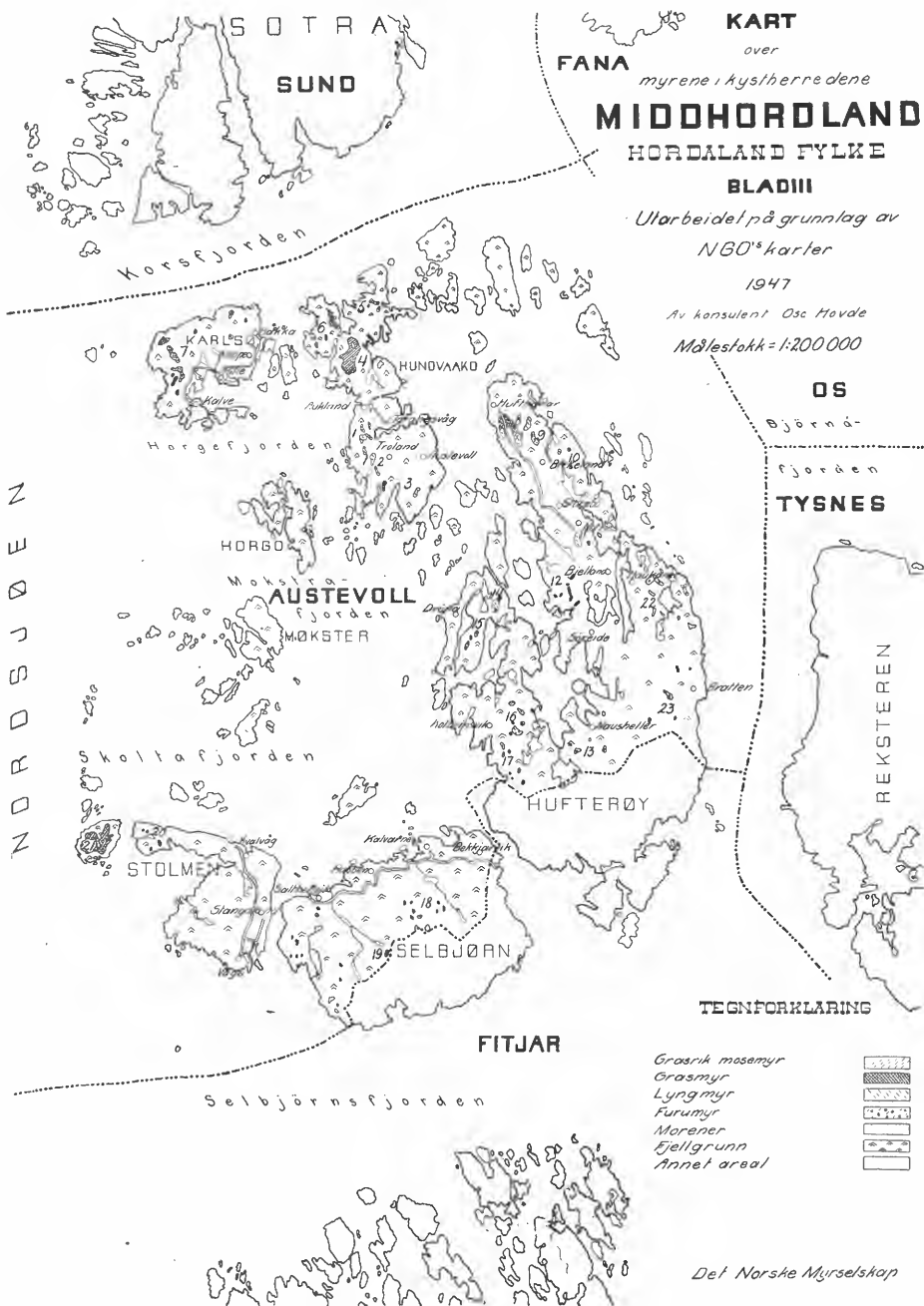
På Fugløy (kartfig. nr. 21) er litt over 200 dekar grasmyr av myrull-bjønnskjeggtypen og av sivtypen. Den er noe svakt formolda, men har svært jevn og fast overflate uten særlig moselag, så den vil kunne pløyes uten flåhakking. Dybden er opptil over 5 m og dreneringsforholdene bra. Torven er imidlertid meget bløt ved bunnen — som oftest er fjell — så myra vil nok synke ganske sterkt når den blir grøftet. Det bor en familie på Fugløy, og det er dyrket en del i de senere år.

Omkring Håvåsen (kartfig. nr. 4) ligger ca. 100 dekar myrull-bjønnskjeggmyr med bra dreneringsforhold, men med seig og bare noenlunde vel til svakt formolda grastorv. Overflaten er noe småtuet og dybden oftest 2—4 m til grus og fjell. På flere plasser er også målt dybder på over 5 m. Torvgrøfter kan brukes på store deler av arealet.

På Stora Karlsøy (kartfig. nr. 7) er i alt ca. 150 dekar myr. Opptil 20 dekar henger sammen, men for øvrig er myrene sterkt oppdelt av lave berg. Det meste er myrull-bjønnskjeggmyr med svakt til noenlunde vel formolda øvre lag og over 5 m dybde. Overflaten er jevn og dreneringsforholdene noenlunde bra.

Øst og sør for Haukanes (kartfig. nr. 22) er flere furumyrer på tilsammen ca. 100 dekar. Et par av disse er 30—40 dekar i sammenheng. De andre er bare små. Myrene har et lite moselag øverst og bør flåhakes før pløying. Men ellers er dette gode dyrkingsmyrer da formoldingen er bra og beliggenheten er forholdsvis lun med skog omkring. De er imidlertid temmelig rotfulle og tunge å dyrke. Dreneringsforholdene er også noe problematiske.

Vest for Torangsvåg og vest for Troland (kartfig. nr. 1 og 2) er et par så godt som avtorva lyngmyrer på henholdsvis ca. 40 og 20

dekar, som vil kunne bli gode kulturbeiter. Det samme gjelder for øvrig flere avtorva myrpartier omkring i herredet. Ellers har Austevoll forholdsvis bedre naturbeiter enn de andre kystherreder i Middhordland, da her er mer jordhel mark og mindre lyng.

Brenntorvmyrer.

Også når det gjelder brenselsforsyningen står Austevoll i en særstilling blant kystherredene i Middhordland. Hele sørøstre delen av Hufterøy er for det meste skogkledt (furu) og av brenntorvmyrer har herredet enda ca. 250 dekar med nesten $1/3$ mill. m³ råtorv. Men fordelingen av brensløst er ikke så bra, idet flere kretser som Selbjørn, Stolmen og Møkster er så godt som fri for brenntorv. Det er derfor en viktig kommunal oppgave i Austevoll å tildele myrparseller på kort sikt til dem som ingen har, inntil herredet får elektrisk kraft.

Som resymé av myrinventeringen i kystherredene i Middhordland kommer en til at området representerer særs myrfattige strøk. Disse herreder er også temmelig fattige på fastmarksjord, og en kan si at det meste av den dyrkbare jord allerede er under kultur. Myrene er som regel små og ligger spredt. Og selv de noe større sammenhengende myrarealer som finnes innen enkelte herreder har en uheldig topografi med flere bergskjær. Dette hemmer en tidsmessig maskinell jordbruksdrift om myrene skulle danne grunnlag for nye bruk. Det er derfor mer hensiktsmessig å nytte myrene til kulturbeiter. Dette så meget mer som de naturlige beiter oftest er dårlige — lyngbeiter. En stor del av myrene er dessuten gjengroingsmyrer som flyter på vann. Når slike myrer blir grøftet, vil de synke sterkt og det må ofte store sprengingsarbeider til for å få brukbare avløp. Det blir derfor i mange tilfelle et økonomisk spørsmål om myrene kan dyrkes eller ikke, særlig hvis de også er avtorvet.

De fleste av herredene har skog av betydning, men denne er temmelig ulike fordelt så torvmyrene har hittil spilt en meget stor rolle i brenselsforsyningen. Det har også vært plantet atskillig skog i de senere år, og avvirking i plantefeler vil om noen år få en del betydning for selvberging med brensel. Men myrene vil nok fortsatt måtte ta hardeste støytten når det gjelder å skaffe eget brensel. Dessverre skrumper brenntorvmyrene sterkt inn år for år. Og det foregår en nokså omfattende jordødeleggelse, særlig i Fjell, Sund og Austevoll herreder. I Askøy, Laksevåg og deler av Fjell er det elektrisk strøm, men alt for lite. Det er en alminnelig oppfatning blant befolkningen at når distriktet får nok elektrisk kraft vil torvforbruket bli ubetydelig. Og forhåpentlig er den tiden snart inne også for kystherredene i Middhordland.

TØRVDRIFT I FRANKRIKE UNDER KRIGEN.

Av kaptein Anders Tomter, Dumfries.

I juli 1944 hadde jeg sammen med 50 andre norske offiserer vært attacheret til den skotske 52. Mountain Division som hadde trenet i Skottland med tanke på landgang i Norge. Vi var på den tid klar over at noen landgang i Norge ble det neppe tale om nå, og det var ikke fritt for at vi nesten følte oss som den «glemte divisjon». Da fikk jeg plutselig ordre om straks å melde meg i London ved det amerikanske hovedkvarter. Jeg så gjorde og ble fortalt at hensikten var å produsere torv i Frankrike til brensel, da man fryktet for at i den kommende vinter ville det bli vanskelig å skaffe nok kull for både armé og sivilbefolkning, og alle kilder måtte utnyttas på kontinentet.

Etter å ha fått amerikansk utrustning befant jeg meg etter noen dager ombord på et landgangsfartøy sammen med et fransk ingeniørkompani av kolonitropper. Jeg hadde en bil og en amerikansk kjører. Vårt fartøy var ett av mange i en stor konvoi. Vi landet på den sedvanlige måten, kjørte rett opp i sanden i fjæren, lemmene ble slått ned, og vi kjørte i land i mørket på kysten av Normandie. Etter å ha meldt meg på rette sted, begynte jeg å lete etter et beleilig sted å produsere torv. Dette var ikke så vanskelig, da jeg hadde med rapporter fra Peco Ltd. i London over myrer i Normandie. Etter et par dager var min rekognosering ferdig, og jeg begynte å sette ut arbeidslinjer. Stedet var på en av de store myrer ved Carentan. På forhånd hadde jeg gjort mine amerikanske overordnede oppmerksom på at maskiner for produksjonen ikke kunne skaffes på så kort tid, og at det allerede var sent i sesongen. Håndstikking var den eneste praktiske måten å benytte, skulle vi få noe utbytte i det hele tatt. På samme myr fant vi et lite fransk anlegg som produserte maskintorv. Det var imidlertid ikke i drift, da det ikke fikk elektrisk strøm. Verket var ødelagt, og andre driftsmaskiner kunne ikke skaffes i øyeblikket. Jeg kommanderte bestyreren til å hjelpe meg. Han var elsasser og snakket tysk. Min fransk var så dårlig at det passet meg bedre å bruke tysk. Torven var av god kvalitet, men inneholdt opptil 10 % aske. Feltet var benyttet som beitemark, og de franske bønder var ikke nettopp begeistret da de ble oppmerksom på hva som skulle foregå. Tyskerne hadde nettopp trukket seg tilbake over området. Rundt om lå kadavere av tyskere, kuer og hester. Når vinden blåste fra bestemte retninger var lukten ikke nettopp behagelig.

Da forberedelsene var ferdige, fikk jeg arbeidsmannskap som besto av tyske krigsfanger i et antall av opp til 250 pr. dag. Disse var tatt til fange bare noen dager i forveien. Det var ikke så lett å skaffe redskap. Spadene vi hadde bestilt fra England kom ikke fram, men vi snuste opp et tysk lager av forskjellige slags spader i Cherbourg, og noen av dem var ganske brukbare. Det spilte forresten liten rolle hva slags spader tyskerne hadde. De hadde, med et par

unntakelser nær, aldri sett torv før, og det hadde heller ikke amerikanerne. Som bevoktning hadde jeg amerikanske fargede tropper (det var forbudt å kalle dem svarte eller «niggers»). Jeg bestemte meg for å ta torvstikkingen som en militær oppgave, simpelthen som en taktisk oppgave. Denne framgangsmåte viste seg å være riktig, og jeg ble enda mer bestyrket i denne oppfatning da jeg senere ble beordret til å delta i organisering av vedhogst med tyske krigsfanger. Den første morgen tyskerne kom var de temmelig støyende, og de svarte skjøv dem fram og drev dem som en flokk okser. Jeg skal ikke nekte for at jeg var litt spent på hvordan det ville gå, men tyskernes disiplin fornektet seg ikke. De reagerte med en gang jeg blåste i fløyten og kommanderte oppstilling. Deretter gikk det lett med inndeling i avdelinger under deres egne underoffiserer, som marsjere dem til de anviste plasser. Franskmannen, torvmesteren, som jeg nevnte før, og jeg gikk så fra gruppe til gruppe og viste dem hva de skulle gjøre. Instruksjon i torvstikking foregikk på samme måte som forberedende instruksjon i bajonettfeking. Det var ikke så mange torver vi fikk stukket den første dagen. Den neste dag kom bare en fjerdedel av de opprinnelige tyskere tilbake, med nye underoffiserer og nye vaktmannskaper. Det var å gjøre arbeidet om igjen. Da det samme hendte den tredje dagen, sendte jeg alle tilbake og kjørte selv ned til fangeleiren og snakket med den amerikanske offiseren der. Det var ikke så lett for ham heller å sende de samme menn ut til meg hver dag. Han hadde tusener der, og fangene kom inn, ble fordelt til andre leirer, eller sendt ut av Frankrike, og nye kom inn. Vi ble imidlertid enige om en foreløpig ordning så flest mulig av de samme tyskere skulle brukes i torvdriften. Under hele kampanjen var det imidlertid ikke en dag uten at det kom ca. 25 % nye mannskaper.

Av tyskerne var kun en brøkdel kroppsarbeidere. De andre hadde alle mulige bestillinger i det sivile liv. To var professorer i språk. De var østerrikere og oppførte seg meget bra. Etter noen dagers forløp forfremmet jeg dem til gruppeførere, og de var til stor hjelp. Mange var svært hovne. Franskmannen, torvmesteren, som hjalp meg, var dessverre ikke i uniform, og tyskerne har ingen respekt for sivilklede, i alminnelighet da. Han lot seg også dra inn i diskusjoner med tyskerne, og en av de første dagene kom det nesten til slagsmål, men den synderen tok jeg meg av selv. Jeg straffet de oppsetsige med å la dem grave latrinegraver med en soldat stående over seg hele tiden. Synderen ble fortalt at hvis han forsyndet seg igjen, ville han få som oppgave å tømme en av de fulle latrinegraver med en blikkboks. Det ble ikke nødvendig å benytte denne straffemetoden.

Kvaliteten av de tyske krigsfangers arbeide var ganske bra. Meget bra endog i betraktning av at de var uøvede. Mange satte sin ære i å stikke så regelmessig som de kunne, og utleggingen var som regel også bra. Men kvantiteten —? Man kan regne med at en hvit, fri mann der arbeider på akkord utfører like meget arbeide som 3

til 5 krigsfanger der arbeider uten eller med en meget liten godtgjørelse. Dette forhold gjelder ikke for fanger som arbeider i sitt profesjonelle verv, som f. eks. en snekker eller en ingeniør. De har som regel litt interesse av sitt arbeide. Når dertil kommer at man også må holde vaktmannskaper til å passe på dem, så blir arbeidet dyrt. Jeg forsto nå meget bedre at oldtidens slavearbeide ble dyrt.

De amerikanske fargede tropper som jeg fikk meget mer å gjøre med siden etter at torvkampanjen var slutt, var et kapitel for seg. Mine idealer om rasenes likestilling fikk et knekk som de aldri kommer til å overvinne, så jo mindre jeg nevner om dette spørsmål, dess bedre. De svarte var meget «triggerhappy». Særlig om natten da de sto på vakt eller de marsjerte tyskerne fra et sted til et annet skulle det ikke stor anledning til før de klemte av.

Været var dårlig, og når det regnet et par dråper, arbeidet ikke tyskerne. Resultatet var ikke så særlig bra. Noe tørr torv ble det da, og det meste gikk til militære hospitaler. Men da var jeg på ganske andre steder.

Da stikkingen var slutt, og jeg hadde satt i gang tørkearbeidet, ba jeg om å få gå tilbake til min gamle divisjon som jeg formodet snart ville bli sendt til kontinentet. Det ble nektet meg, og jeg ble beordret til å være med og organisere og igangsette vedhogging over hele Nord-Frankrike med tyske fanger, og de samme amerikanske fargede tropper som vaktmannskaper. Under dette arbeide traff jeg den norskfødte amerikanske oberstløytnant Axel Oxholm. Han var den eneste i vedhoggerarméen der hadde erfaring som forstmann. De profesjonelle amerikanske forstmenn hogg tømmer. Det var Oxholms voldsomme energi og erfaring som preget vedhoggingen. Han rekognoserte og bestemte hvor vi skulle hogge. Han snakket utmerket, hans tysk var perfekt og hans fransk bedre enn franskmennenes. De franske hadde vært utrolig flinke til å lure tyskerne. De hadde solgt tømmer og ved til dem og i mange tilfeller fått penger på forskudd, forsto vi, men skogen sto like godt. Det var svært lite skog som var rovhogget i Frankrike. De franske forstmenn ville gjerne bevare mest mulig av vedskogen for seg selv, men Oxholm var dem for god. Vi hogg ikke en buske selvfølgelig uten at den var blinket av de franske forstmenn, men takket være Oxholm ble vi ikke anvist altfor megen skog som var vanskelig å drive fram. De franske forstmenn var organisert som offiserer og underoffiserer med strålende uniformer. Oxholm og jeg var en tid uten forbindelse med hovedkvarteret i Paris, og da arbeidet vi etter vår egen metode. Vi hadde blant andre ting ikke nok biler, men da vi «skaffet» oss biler selv, fikk vi ordre om at våre metoder ikke behaget de høyeste autoriteter. Da vi manglet økser og sager, gravde Oxholm ut to store depoter i Paris.

Samarbeidet med de amerikanske offiserer var utmerket. De arbeidet hardt. De var alle i arbeide før kl. 8 om morgenen, bare en

times lunsjpause, og de arbeidet som regel en 2—3 timer etter normal arbeidstid om aftenen. Når jeg fikk en oppgave, ga de meg som regel «a free hand». Det var resultatet de så på. Amerikanerne er ikke bundet av gamle metoder. Ser en amerikaner at hans metode ikke er så god som din metode, så går han over til din metode.

En norsk kaptein, med 3 stjerner, kan være gjenstand for mange ovasjoner første gang han kommer til en amerikansk avdeling som ikke har sett en norsk offiser. Husk at bare Eisenhower hadde 4 stjerner. En gang jeg kom til et veikryss mellom Caen og Carentan oppdaget min sjåfør og jeg en stor kolonne som beveget seg framover på den vei vi skulle. Jeg spurte en sersjant som dirigerte trafikken om kun enveis trafikk var tillatt. «Not for you, General,» sa han, og dermed stoppet han hele kolonnen og lot oss komme på den rette siden av veien.

TORVSPESIALIST HEDRES MED KRIGSMEDALJE.

Bronze Star Medal tildelt kaptein Anders Tomter, Dumfries.

Kaptein Anders Tomter.

Forfatteren av foranstående artikkel, kaptein Anders Tomter, Dumfries, Skottland, er velkjent innen torvkretser her i landet fra årene etter forrige verdenskrig. Han er født i Løten i 1894, og etter å ha tatt artium og 2 års studier ved N. T. H. (som ble avbrutt p. gr. a. militærutdannelse), var han en tid assistent ved myrselskapets torvskole i Våler. I 1918—19 ble han knyttet til Lillestrøm Torvstrøfabrikk og i 1919—27 til A/S Smølen. I 1927 ble han ansatt ved Nittedal Torvstrøfabrikk, men reiste straks etter til Skottland, hvor han ble ansatt ved det kjente Londonfirma Pecco Ltd.s forsøksanlegg for

torvbrikettering på Lochar Moss i Dumfries County. Her virket Tomter til 1940 da han meldte seg til krigstjeneste den 9. april i London. Tomter deltok som liaison offiser under felttoget i Norge i 1940 (Åndalsnesavsnittet), senere tjenestgjorde han i den norske

brigade og som liaison offiser i den britiske armé. Under invasjonen i Frankrike i 1944 ble han beordret hit som «Peat Officer» for amerikanerne. Det er om oppgaven i Frankrike at Tomter, på redaktørens anmodning, har skrevet denne artikkel. Oppgaven som Peat Officer løste Tomter på en glimrende måte, det beste bevis for dette er at han ble tildelt den amerikanske Bronze Star Medal for sin innsats. I det offisielle dokument om dette heter det bl. a. at:

«Captain Tomter displayed great initiative, perseverance and extensive knowledge in developing and operating the peat bogs at Carentan, Normandy and Oise Base Sections in order to insure a full supply of fuel during the winter of 1944—45.»

Like etter frigjøringen ble Tomter beordret til Norge som forbindelsesoffiser mellom de norske tropper og britene. Etter demobiliseringen våren 1946 reiste han tilbake til Dumfries, og har senere vært knyttet til Ministry of Fuel and Power som torvkonsulent («Peat Officer»). Det kan nevnes at Tomter er medlem av «Inter-Departmental Committee on Peat Utilisation» som representant for Ministry of Fuel and Power. Komiteen holder f. t. på med planlegging av den framtidige utnyttelse av torvmyrene i England og Skottland, og dens innstilling om dette imøteses med stor interesse. Brensels- og kraft-situasjonen er som bekjent prekær der borte for tiden.

Vi vil ønske kaptein Tomter hjertelig til lykke med utmerkelsen og hell og framgang i hans videre arbeide.

BRENTORVPRODUKSJONEN 1947.

Av direktør Acsulv Løddesøl.

Det norske myrselskap har også i år tatt opp statistikk vedkommende årets brenntorvproduksjon. Som tidligere år bygger statistikken på innhentede produksjonsoppgaver fra fylkenes forsyningsnemnder, delvis supplert av myrselskapets torvkonsulenter ute i distriktene. Oppgavene over stikktorvproduksjonen er overveiende skjønnsmessige, mens det for samtlige maskintorvanlegg er innhentet nøyaktige oppgaver direkte fra torvprodusentene.

I hele landet er det i 1947 produsert 1.483.830 m³ brenntorv ifølge de innkomne oppgaver. Dette tilsvarer omtrent normal produksjon, som er beregnet til 1.461.700 m³. Økningen som er 22.130 m³, utgjør bare 1,5 %. I forhold til fjorårets brenntorvproduksjon er det imidlertid en tilbakegang på 5,7 %.

Det har i år vært produsert mindre brenntorv enn normalt i flere av Vestlandsfylkene og i Troms og Finnmark fylker, men til gjengjeld er det både på Østlandet og Oplandene større produksjon enn normalt. I Østlandsfylkene produseres det for øvrig lite brenntorv utenom de egentlige brenselskriser, mens det i begge Oplandsfylkene

Tabell 1.

Samlet oppgave over brenntorvproduksjonen i 1947.

Fylke	Beregnet normal brenntorvproduksjon, m ³		Samlet brenntorvproduksjon 1947, m ³	+ eller - i forhold til normal produksjon, m ³	Maskintorvproduksjon 1947 m ³
	I alt	Herav maskintorv			
1	2	3	4	5	6
Østfold	—	—	18.700	+ 18.700	15.350
Akershus	—	—	3.550	+ 3.550	3.550
Hedmark	18.000	18.000	24.820	+ 6.820	24.270
Opland	1.500	1.200	20.100	+ 18.600	20.100
Buskerud	500	400	6.000	+ 5.500	6.000
Vestfold	—	—	4.200	+ 4.200	4.200
Telemark	—	—	—	—	—
Aust-Agder	—	—	260	+ 260	—
Vest-Agder	2.000	—	1.400	÷ 600	—
Rogaland	150.000	1.000	168.000	+ 18.000	9.900
Hordaland	130.000	—	124.300	÷ 5.700	—
Sogn og Fjordane	50.000	—	37.500	÷ 12.500	—
Møre og Romsdal	165.000	—	165.000	—	6.000
Sør-Trøndelag	245.000	—	248.400	+ 3.400	2.900
Nord-Trøndelag	55.000	—	55.000	—	—
Nordland	380.000	—	380.000	—	—
Troms	167.000	—	149.600	÷ 17.400	—
Finnmark	97.700	—	77.000	÷ 20.700	—
I alt for riket	1.461.700	20.600	1.483.830	+ 22.130	92.270

også under normale forhold produseres en del brenntorv, først og fremst i de store bygdealmeningene.

I tabell 1 er det gitt en fylkesvis oversikt over årets brenntorvproduksjon. Tabellen viser også den beregnede normale produksjon av brenntorv. Som vi ser, ble det produsert bare vel 20.000 m³ maskintorv årlig før krigen. I 1947 var produksjonen av maskintorv 92.270 m³. I dette tall inngår produksjonen av torvbriketter ved landets eneste brikettfabrikk ved Aspedammen i Østfold.

Årets maskintorvproduksjon ligger litt over fjorårets som utgjorde 90.000 m³. Det er vesentlig maskintorven som er gjenstand for omsetning, mens den overveiende del av stikkortorven går til dekking av produsentenes eget brenselbehov. Det finnes likevel noen få større stikkortorvprodusenter som i en årrekke, og også i år har produsert

Tabell 2.

Fylkesvis oppgave over maskintorvproduksjonen i 1947.

Fylke	Produksjonens størrelse i m ³	Av torva var disponert pr. 1/11—1947			Ikke disponert pr. 1/11-1947 m ³
		Til industri m ³	Til husbruk m ³	I alt disponert m ³	
1	2	3	4	5	6
Østfold	15.350	—	9 350	9.350	6.000
Akershus	3.550	—	2.550	2.550	1.000
Hedmark	24.270	—	17.970	17.970	6.300
Opland	20.100	6.700	9.050	15.750	4.350
Buskerud	6.000	—	6.000	6.000	—
Vestfold	4.200	—	3.300	3.300	900
Rogaland	9.900	1.300	8.350	9.650	250
Møre og Romsdal ...	6.000	—	1.000	1.000	5.000
Sør-Trøndelag	2.900	—	2.900	2.900	—
Sum	92.270	8.000	60.470	68.470	23.800
0 0	100	8,7	65,5	74,2	25,8

utmerket stikkertorv for salg, bl. a. i Østfold, Rogaland og Hordaland fylker.

Av den produserte maskintorv var ca. 3/4 eller nøyaktig 74,2 % solgt eller disponert pr. 1. november i år, men dessverre var bare en mindre del av torven levert. Dette skyldes først og fremst at importert brensel ble sendt på markedet nettopp på den tiden torvleveransene skulle begynne. Dette var meget uheldig for torvprodusentene, som på denne måten får ekstra omkostninger med lagringen og transporten. En rekke maskintorvprodusenter har av den grunn meldt fra at de ikke kommer til å fortsette produksjonen neste år.

Som tidligere år går størsteparten av maskintorven til husholdningsbrensel og bare en mindre del til industrien. I tabell 2 er vist hvordan det forholder seg med dette i de enkelte fylker i år. Av det kvantum maskintorv som hittil er disponert, nemlig 74,2 % av hele produksjonen, er 65,5 % solgt til husbehovsbrensel og 8,7 % til industrien. Hvordan de resterende 25,8 % vil bli disponert, er ikke godt å si, men sannsynligvis vil mesteparten gå til husoppvarming.

Myrselskapet har videre innhentet oppgaver fra maskintorvanleggene om antall og typer av torvmaskiner som har vært benyttet og likeså typer av driftsmaskiner i bruk. Tidligere år har vi publisert detaljerte fylkesvise oppgaver over dette i den årlige oversikt over brenntorvproduksjonen. I år skal vi innskrenke oss til å meddele noen få data fra denne statistikken nedenfor:

Det har vært 51 maskintorvanlegg i drift i 1947, hertil kommer torvbrikettfabrikken i Østfold, som tidligere nevnt. I alt har det vært drevet med 67 torvmaskiner, 37 av maskinene er drevet elektrisk, de øvrige med oljemotorer, lokomobiler eller traktorer.

Ved en rekke maskintorvanlegg har det ikke vært drift i år p. gr. a. mangel på arbeidshjelp, og mange av de anlegg som kom i gang har hatt altfor lite mannskap. Det har både fra produsentenes og myrselskapets side vært gjort hva gjøres kunne for å skaffe mer arbeidskraft til torvdriften, men dessverre har det ikke lyktes å tilfredsstille behovet. Flere av de anlegg som har vært i drift har benyttet landssvikfanger, ved enkelte har det vært arbeidslag av «displaced persons», vesentlig polakker, og andre anlegg har fått anvist norske vernepliktige til torvarbeide. Da det vesentlig er uøvde folk en får å gjøre med på denne måten, er det klart at det er vanskelig å få et tilfredsstillende resultat. Værforholdene har imidlertid vært meget gunstige for torvproduksjon i år, særlig over hele Øst- og Sør-Norge. Riktignok var det meget tele i myrene fra våren av p. gr. a. den snøfattige vinter, så driften kom sent i gang, men dette ble oppveiet av de gode tørkeforhold senere på sommeren. Det fine været i tørketiden gjør dessuten at brenntorven er av særlig god kvalitet. Det har neppe vært markedsført bedre torv under hele siste brennelskrise enn den som bys fram på markedet i høst.

Det er antakelig enkelte som mener at brenntorvproduksjonen ikke har noen berettigelse lenger nå som det er noe lettere tilgang på importert brensel. Det kan derfor ha sin interesse å se litt på hva årets brenntorvproduksjon representerer såvel i brennverdi som i penger:

Vanligvis regner en at 1 m³ maskintorv veier ca. 333 kg og 1 m³ stikktorv ca. 250 kg, dvs. at henholdsvis 3 m³ maskintorv eller 4 m³ stikktorv tilsvare 1 tonn torv. Når torven er så tørr som den er i år, skulle en være helt på den sikre siden når en regner at 1.8 tonn torv tilsvare 1 tonn kull i brennverdi. Omregnes årets torvproduksjon til kulltonn p. gr. a. ovennevnte forholdstall, får vi:

Stikktorv	ca. 347.900 tonn,	tilsvare 193.200 kulltonn.
Maskintorv	» 30.700 » ,	» 17.000 »

Tilsammen ca. 378.600 tonn, tilsvare 210.300 kulltonn.

Etter en kullpris av kr. 85,— pr. tonn i norsk havn, tilsvare årets brenntorvproduksjon en pengeverdi av henimot 18 mill. kroner. Sammenlikner vi med sinders, som koster 112,— kr. pr. tonn i norsk havn, blir beløpet derimot ca. 23,5 mill. kroner. I disse valutaknappe tider skulle en tro at dette er noe å regne med. Likevel er det vanskelig å oppnå den rette forståelse av brenntorvproduksjonens betydning når det ikke akkurat kniper med brennelsforsyningen.

En må dessverre gå ut fra en ytterligere tilbakegang i torvproduksjonen neste år, vesentlig grunnet de foran nevnte vanskeligheter i høst med å få levert torven. En slik utvikling er etter vårt skjønn meget uheldig både samfunnsøkonomisk og forsyningsmessig sett. Våre brenselmyndigheter bør derfor vie den omsetningsmessige side ved brenntorvdriften langt større oppmerksomhet enn de har gjort hittil.

NYE MEDLEMMER I 1947.

Livsvarige:

Berg jordstyre, Halden.
 Fluberg kommune, Fluberg st.
 Høland Torvstrøfabrikk, Hjellevøl st.
 Johnsen, Paul, konsulent, Bodin (tidligere årsbetalende).
 Moen, Sverre, Elnesvågen (tidligere årsbetalende).
 Rachlew, Cato, direktør, Håkon Godes vei 6, Vinderen.
 Ryder-Larsen, S. E., grosserer, Jægerveien 20, Slemdal.
 Røyset, S., forsøksassistent, Forsøksgården Furuneset, Grytøyra.
 Telemark Planteavl- og Forsøksutval, Skien.

Årsbetalende:

Akershus landbruksskole, Årnes st.
 Berg, Magne, Maridalsveien 108, Oslo.
 Bergsens, Arne J., gårdbruker, Landåsbygda, Odnes st.
 Bjørndal, Chr., oppsynsmann, Loppa.
 Blakstad, Erik, gårdbruker, Sørumsand.
 Brenner, Toralf, gårdbruker, Landåsbygda, Odnes st.
 Bøhnsdalen, Oskar, Dal st.
 Baade, Trygve, gårdbruker, Voksa.
 Dancke, Trond, reguleringsarkitekt, Vadsø.
 Embretsen, Bernt, Våler i Solør.
 Enger, Amund, ingeniør, Rådhusgt. 5b, Oslo.
 Finnmark Jordsalgskommisjon, Vadsø.
 Fraenckel, Gösta, direktør, Göteborg.
 Gaarder, Frithjof, gårdbruker, Gran.
 Hansen, Gulbrand, Degernes torvstrøfabrikk, Degernes.
 Hartvigsen, Sigurd, småbruker, Smelror pr. Vardø.
 Hedmark skogselskap, Elverum.
 Henriksen, Einar, gårdbruker, Magnor.
 Jensen, Gudbrand, herredsaagronom, Hov i Søndre Land.
 Kauffeldtske Pleiehjem, Øverby pr. Gjøvik.
 Klinga Torvstrøfabrikk, Spillum i Namdal.
 Kristoffersen, Johan, gårdbruker, Sundby, Saltdal.
 Kvinesdal jordstyre, Sandvatn st.

Kvitrud, Tord, herredsaagronom, Tretten st.
 Lie, Ole, sekretær, Skogveien 49, Oslo.
 Liermosen Torvstrøfabrikk A/S, v/bedriftsleder Wilh. Aasli, Bjørkelangen st.
 Lunde, Reidar, assistent, Rosenkrantzgt. 8, Oslo.
 Løvåsen, Ragnvald, Skotterud.
 Mellby, K. A., skogbruker, Nannestad.
 Minsaas, Johannes, stud. agr., Landbrukshøgskolen, Vollebekk.
 Nes jordstyre, Årnes st.
 Nordhagen, Erland, gårdbruker, Bromma.
 Rauk, Ole, gårdbruker, Bergheim, Hallingdal.
 Rudi, Ole, fylkesagronom, Drammen.
 Rønvik Sykehus, Bodø.
 Sand, Bjarne, ingeniør, Sagstua p. å., Nord-Odal.
 Ski Torvstrølag, v/gårdbruker B. Nore, Nordre Ski, Ski st.
 Skogn Bonde- og Småbrukarlag, v/herr Einar Bragstad, Levanger.
 Skybak, O. S., gårdbruker, Flisa st.
 Stock, Aksel, torvmester, Krampenes pr. Vadsø.
 Trysil jordstyre, Trysil.
 Vardal Bonde- og Småbrukarlag, v/herr Eilev Kristianssen, Bybrua ved Gjøvik.
 Vestjordet, Egil, skogbruksstudent, Landbrukshøgskolen, Vollebekk.
 Voksøy, Ansgar, gårdbruker, Voksa.
 Wirgenes, Jakob, Steinsholt pr. Larvik.
 Aartun, Karl, reisesekretær, Lillehammer.

Indirekte medlemmer:

Ved Trøndelag Myrselskap 9 medlemmer

Til

Myrselskapets Medlemmer!

Redaksjonen vil herved ønske alle myrselskapets medlemmer en gledelig jul og et riktig godt nytt år! Vi vil samtidig uttale håpet om fortsatt godt samarbeide i året som kommer.